This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

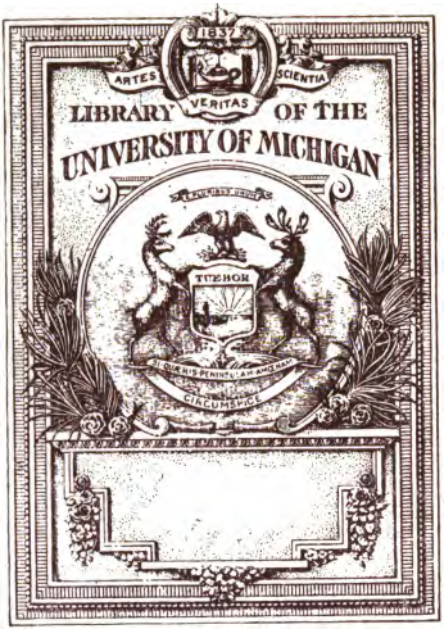
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

DJ
107
.W14
1788
v.31

VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN DERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TEN EN DERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers, en egte Gedenkſtukken, zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN DERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART,

MDCCCIII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

VADERLANDSCHE HISTORIE.

NEGEN EN TACHTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Verſlag van de Onderhandelingen in 's Gravenhaage over de Onafhangelyk verklaaring. Commisſie uit hun Hoog Mogenden om SIEYES *en* REWBELL *te begroeten. Aanſpraak van* HULTMAN *te dier gelegenheid. Antwoord van* REWBELL. *Onderhandelaars van onzen wege benoemd. Bezending uit Holland ter verwelkoming. Aanſpraak van* GEVERS. *De Vrede en Alliantie getroffen. Aanſpraak van* HAHN *te dier gelegenheid. Inhoud der Artykelen. Bygevoegd Artykel, Zeeland betreffende. Verder Vertoog van* HAHN. *Het Verdrag door Holland bekragtigd. Taal van* GEVERS *te dier gelegenheid gevoerd. Aanſpraak van* HOFDYK. *Voorſtel van* VEREUL, *wegens de bekendmaaking.* GEVERS *voert het woord der Bezending uit Holland by de Franſche Repreſentanten. Antwoord van* SIEYES. *Wederzydſche bezoeken van de Franſche Repreſentanten en hun Hoog Mogenden. Aan-* LXXXIX. BOEK.

LXXXIX. BOEK.

ſpraak van GEVERS *tot deeze Gebeurtenis betrekkelyk. De Gewapende Burgermagt van 's Haage deelt diep in deeze Gebeurtenis. Vreugde over die tyding in Amſterdam. Bekendmaaking aan den Volke. Te Rotterdam met ſtoorenis gepaard. Bekendmaaking in 't Sticht. Vreugde te Utrecht. Te Zierikzee neemt men de Volksſtem in ter bekragtiging van het Tractaat. Desgelyks te Veere. Vreugde te Vliſſingen. Bekendmaaking van het Verdrag te Parys. Verſlag van* SIEYES *wegens de verrigtingen in Holland. De Zeeuwſche Afgevaardigde* ERMERINS *vertrekt uit Parys.* GRASVELD *en* DE SITTER *na Frankryk ter Uitwiſſeling der Ratificatien. Zy volvoeren dit werk. Staatlyke Uitwiſſeling.* GRASVELDS *Aanſpraak te dier gelegenheid. Onthaal onzen buitengewoone Gezanten gegeeven.* BLAUW *en* MEYER *daar by tegenwoordig. Voor Afgezanten erkend. Staatlykheid dier erkentenisſe. Aanſpraak van* MEYER *door* LOUVET *beantwoord. De Vlag der Republiek in de Raadzaal opgehangen. Taal van* HAHN *wegens die erkentenisſe onzer Afgezanten. Bekendmaaking van de Voltrekking des Vredebandels in 's Gravenhaage. Aanſpraak van* GEVERS *te dier gelegenheid. Bekendmaaking aan het Volk van Holland, met eene opwekking tot een Godsdienſtig aandenken. Het Alliantie Feest in 's Gravenhaage gevierd. Bedryven te Amſterdam, te dier gelegenheid. Daar Godsdienſtig gedagt. Vreugde Feest. Vrede Feest te Haarlem. Hoe te Leyden gevierd. De Godsdienſtige Vergadering te Gouda geſtoord. Han-*

Handelwyze met den weigerenden Leeraar JACOBUS DAGEVOS. *Afkondiging in Gelderland. Het Godsdienſtig aandenken bevolen en volbragt. In 's Stichtſch Godsdienſtig gedagt. Hoe in Groningen. Zeeland uitwerig in Vreugde en Dankbetoon. Friesland's Vreugde daar over. Onzen Staat in den Vrede tuſſchen Frankryk en Spanje geſlooten betrokken. Sterkte van den Franſchen invloed. Wat hun Hoog Mogenden oordeelen over eene Aanmaaning aan den Volke van wegen Frankryk. De Aanmaaning zelve. Dankzegging dienwegen aan* NOËL. LXXIX. BOEK.

NAa zo lang in *Parys* ons opgehouden, en uit de egtſte bronnen, de toedragt der zaaken, ten opzigte van ons Vaderland, opgegeeven te hebben, moeten wy ons nu na *'s Gravenhaage* wenden en zien, hoe het groote werk der Verbintenisſe met *Frankryk*, daar aangevangen, voortgezet, en tot ſtand gebragt werd. 1705. Verſlag van de Onderhandelingen in *'s Haage.*

Zo ras hun Hoog Mogenden de kort aanſtaande komst der *Franſche* Onderhandelaaren, den Abt SIEYES en den Repreſentant REWBELL, verſtaan hadden, benoemden zy eene Bezending om deezen, by hunne aankomst, te begroeten, te weeten de Burgers HULTMAN uit *Gelderland* DE KEMPENAAR en GEVAERTS uit *Holland*; VAN SONSBEEK uit *Zeeland*; MULDER uit *Utrecht*; HUBER uit *Friesland*; VAN MARLE uit *Overyſſel*, en VELDMAN Commisſie uit hun H. Mog. om SIEYES en REWBELL te begroeten.

LXXXIX. BOEK.

uit *Stad en Lande*, met den Griffier QUARLES.

1795. Aanſpraak van HULTMAN te dier gelegenheid.

Op 't ontvangen berigt van de aankomst der twee *Franſche* Gevolmagtigden trok die Bezending, daags daar aan, den negenden van Bloeimaand, in ſtaatlyken optocht, ter volvoering van den opgelegden last, na het geweezen Stadhouderlyk Kwartier. —— De Burger HULTMAN voerde dit woord. „ Burgers Repreſentanten! „ 't Is met een leevendig genoegen, dat „ de Staaten Generaal der Vereenigde Pro„ vincien uwe aankomst, Burgers! ver„ ſtaan hebben, en aanſchouwen mogen „ zo aanzienlyke Leden van het Gouver„ nement van de eerſte Natie van 't „ Heelal, welke, naa het affchuwelyk juk „ eener toomlooze Overheerſching te heb„ ben afgeſcheurd, aan het Aardryk het „ ontzettend verſchynzel heeft vertoond „ van een waarlyk Vry Volk, 't welk „ niet alleen door zyne werkzaamheid en „ dapperheid weerſtand biedt aan de ydele „ aanvallen van alle Dwingelanden; maar „ ook de Vryheid aan andere Natien weet „ te ſchenken.

„ De Staaten Generaal hebben zich „ gehaast, door deeze plegtige Bezending, „ U de volmaakſte hoogagting te betui„ gen, welke hun altoos voor de *Fran„ ſche* Natie heeft bezield, en U door „ mynen mond verzekering te doen van „ de vuurige blydſchap, welke zy onder„ vinden, door U te zien op het Grond„ gebied eener Natie, welke haare Vry-

„ heid

„ heid aan de *Franſche* Edelmoedigheid verſchuldigd is. LXXXVIII. BOEK.

„ Streelende is het voor my, Burgers Repreſentanten! deeze opregte gevoelens te betuigen aan egte Republikeinen, onder welken zich bevindt de Verzamelaar der Regten van den Mensch (*), die daar mede het majeſtueus en onwrikbaar Gebouw der onvergangbaare Regten van Vryheid en Gelykheid heeft gefondeerd, welke, wel begreepen zynde, alleen in ſtaat zyn om aan den Mensch zyne natuurlyke Vryheid terug te geeven, gevestigd en gebouwd op billyke en wyze Wetten, volſtrekt noodzaaklyk om het Menschdom waarlyk gelukkig, en het gansch Heelal tot een verbroederd Volk te maaken. 1795.

„ Het *Bataafſche* Volk, naauwlyks verlost, door de *Franſche* Hulp en Dapperheid van een wreed juk, 't welk hetzelve, zints langen tyd, knelde, zyne Vryheid herneemende, zag met een aangenaam genoegen zyne hoop vervuld, door de herhaalde Proclamatien der Repreſentanten van het *Franſche* Volk, 't welk de waare beginzels aanneemende, in de Verklaaring van de Regten van den Mensch verſpreid, van de *Franſche* Natie aangenomen, hetzelve zy-

(*) De Abt SIEYES. Men vergelyke met die ſpraakwending den wenk door onze Gezanten BLAUW en MEYER gegeeven. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 402.

LXXIX. BOEK. 1795.

„ zyne Onafhangelykheid en zyne Vry-
„ heid verzekerde, en aan 't zelve de
„ keuze liet van een Regeeringsvorm,
„ naar zynen toeſtand, naar de plaatslyke
„ omſtandigheden van het Gewest, en
„ vooral naar het Nationaal Character be-
„ rekend.

„ Niets op aarde, Burgers Repreſen-
„ tanten! kan de verwagting van het *Ba-*
„ *taafſche* Volk ten deezen opzigte ver-
„ vullen, dan het ſpoedig aanbreeken van
„ dien luisterryken dag, op welke het
„ aangaan van eene onverbreeklyke Ver-
„ bintenis tuſſchen de *Franſche* en *Ba-*
„ *taafſche* Republiek, de beide Natien on-
„ afſcheidbaar zal maaken.

„ Wy vleijen ons, Burgers! dat Gylie-
„ den het *Bataafſche* Volk, in wiens naam
„ wy de eer hebben, te ſpreeken, als
„ waarlyk Vry en allen vertrouwen waar-
„ dig beſchouwende, U wel zult ver-
„ waardigen om, van uwen wege, daar toe
„ mede te werken, met alle de belang-
„ loosheid en getrouwheid, welke de
„ *Franſche* Natie zo vereenend kenmer-
„ ken; gelyk wy, van onze zyde, Ulie-
„ den durven verzekeren, met eene Re-
„ publikeinſche Openhartigheid, welke,
„ nevens de Opregtheid en goede Trou-
„ we, ten allen tyde, het onderſcheidend
„ kenmerk der *Bataaven* geweest zyn; dat
„ onze wenſchen zullen vervuld weezen,
„ indien deeze zo wenſchlyke Verbinte-
„ nis gevestigd worde op vaste en duur-
„ zaame grondſlagen, der Natie waardig,

„ die

„ die haare Regten op prys ſchat. En wort vaſtlyk verzekerd, Burgers! dat dezelve, in ſpyt van alle gemeene Vyanden, het geluk en den voorſpoed der twee Natien zal doen ontwaaken, wier welbegreepen belangen dezelfde zyn, en altoos zullen weezen.

„ Wy hoopen Burgers! dat uwe komst de Voorlooper van dit Geluk zyn zal, en dat Gylieden zelven getuigen zyn zult van de opregte Vreugde, die in dit tydſtip, de geheele *Bataafſche* Natie zal bezielen."

LXXXIX. BOEK. 1795.

Rewbell liet, in zyne dankbetuiging voor de verwelkoming, deeze veel betekenende woorden invloeijen: „ met Keizers en Koningen hebben wy *Onderhandelaars* noodig; maar met U willen wy handelen als van Gouvernement tot Gouvernement, en het betaamt aan vrye Menſchen, om, zonder eenige tuſſchenkomst, tot hunne vrye Medemenſchen zelve te ſpreeken.' — Hy voegde 'er by, „ de *Franſche* Republiek heeft twee Beginzelen, Edelmoedigheid jegens haare Vyanden, en Getrouwheid jegens haare Vrienden: naar deeze beginzelen wenſchen wy de Onderhandelingen te houden." — Onverwyld benoemden hun Hoog Mog. tot Onderhandelaars met de verwelkomde *Franſche* Repreſentanten P. Paulus, W. A. Lestevenon uit *Holland*, Pous uit *Zeeland* en Husser uit *Friesland*.

Antwoord van Rewbell. Onderhandelaars van onzen wege benoemd.

Het voorſtel van den Voorzitter ter Vergadering van *Hollands* Vertegenwoor-

Bezending uit *Holland*

LXXXIX. BOEK. 1795. ter verwelkominge. Aanſpraak van Gevers.

digers, om uit hun midden eene Bezending, ter verwelkoming, af te vaardigen, vondt gereeden ingang. Tot het volbrengen werden, behalven den Voorzitter P. Gevers, benoemd de Burgers van Leyden, J. van Staphorst, G. J. Loncq, de Lange van Wyngaarden, la Pierre, de Weille, Druivestein, Boellaard, Schutte, Glazekas en Quast. In ſtaatlyken trein toogen zy heenen. De Voorzitter Gevers ſprak.

„ Burgers Repreſentanten! De Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van *Holland*, door hunne Afgevaardigden ter Vergaderinge van de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien, van uwe aankomst verwittigd, hebben zich gehaast om Ulieden hun genoegen daar over te betuigen, door den mond van hunnen Preſident, aan het hoofd eener plegtige Bezendinge.

„ Wy ſtellen 't ons tot een waar vermaak, in naam van het Volk, 't welk ons heeft benoemd om hetzelve te vertegenwoordigen, om aan Ulieden de gevoelens van dankbaarheid te herhaalen, welke wy menigmaalen aan uwe Amptgenooten jegens het *Franſche* Volk betuigd hebben, welks dapperheid de *Bataaven* heeft in ſtaat geſteld tot het herkrygen eener Vryheid, welke zy bewaarden in het eigen oogenblik, toen de Overheerſching hun in ketenen deedt zugten. —— Een der eerſte en ernſtigſte voorwerpen onzer wenſchen is

„ al-

„ altoos geweest onze Vryheid te verze- LEKKR.
„ keren, door eene Verbintenis met de BORK.
„ *Franſche* Natie, die, op de gronden ——
„ van Regtvaardigheid en Billykheid ge- 1795.
„ vestigd, het geluk der beide Volken
„ kan verzekeren.

„ Het vertrouwen, 't welk wy ſtelden
„ in de kundigheden der Leden van het
„ Gouvernement der *Franſche* Republiek
„ heeft ons altoos gehandhaafd by de
„ hoope, dat de Ministers van onze Re-
„ publiek te *Parys* in eene zo heilzaame
„ bedoeling gelukkig zouden ſlaagen. —
„ Het vertrouwen verdubbelde, toen wy
„ vernamen, dat het Committé van Al-
„ gemeen Welzyn van de Nationaale Con-
„ ventie twee zyner Leden hadt benoemd
„ om onmiddelyk met de Republiek te
„ handelen, van welke wy Leden zyn,
„ op eene wyze voegende tuſſchen men-
„ ſchen, met dezelfde liefde tot Vryheid
„ bezield, en met den eerbied voor die
„ onvergangbaare Regten van den Mensch,
„ welke de Wysgeer, tot welken wy het
„ geluk hebben te ſpreeken, in het hel-
„ derst daglicht plaatſte, toen de Vryheid
„ naauwlyks gebooren was.

„ Gerustſtellend is het voor ons, dat
„ de Afgevaardigden door de Staaten Ge-
„ neraal benoemd, zullen te doen heb-
„ ben met Lieden, die niet ſchroomden
„ om uit te komen voor hunne Republi-
„ keinſche gevoelens, toen *Frankryk* de
„ overblyfzels van zyn willekeurig Bewind
„ nog ſcheen te willen behouden, ——

1795.

„ Niet minder gerustſtellend was het voor
„ ons te vernemen, dat Gylieden ge-
„ magtigd waart om met onze Republiek
„ volkomen te ſluiten. Levendig gevoe-
„ len wy de dringende behoefte van een
„ ſpoedig en heilzaam einde deezer On-
„ derhandelinge, die ons in ſtaat ſtelt om
„ onze Onafhangelykheid en ons Geluk
„ te verzekeren, en eene nutte Bondge-
„ noot voor *Frankryk* te zyn.

„ Geenzins twyfelen wy, Burgers Re-
„ preſentanten! of Gylieden, met het-
„ zelfde verlangen bezield, met denzelf-
„ den yver zult medewerken aan dit noo-
„ dig voorwerp tot het geluk der beide
„ Volken, en wy durven ons de heilzaam-
„ ſte vrugten voorſtellen van de belang-
„ ryke Zendinge, welke het Committé
„ van Algemeen Welzyn van de Natio-
„ nhaale Vergadering Ulieden heeft toe-
„ vertrouwd."

Hoe beantwoordt.

En de Aanſpraak der Afgevaardigden uit de Algemeene Staaten, en die, uit naam van *Holland*, het woord ter Verwelkoming voerden, ſtelden onze Onafhangelyk Verklaaring, als eene zaak voor, welke geen twyfel leedt: wel verzekerd, dat de last aan REWBELL en SIEYES gegeeven, daar toe ſtrekte. Was het Antwoord van den eerſtgenoemden op een toon geſtemd, die zulks deedt verwagten, dat des laatstgemelden, die nu ſprak, hieldt zulks niet raadzelagtig in. Immers zyn Wederwoord kwam hoofdzaaklyk hier op neder. „ Dat zy zich zeer vereerd

„ von-

„ vonden met de Bezending, en uit naam „ der *Fransche* Republiek, verzekeren kon„ den, dat dezelve niets vuuriger verlang„ de, dan met de daad te toonen, dat „ deeze belang stelde in het welzyn des „ *Bataafschen* Volks; dat zy hoopten dat „ het Verbond van Broederschap binnen „ weinig dagen tot stand zou komen; ein„ delyk dat zy wenschten, dat de uitslag „ der reeds aangevangene Onderhandelin„ gen het geluk der beide Republieken „ zou verzekeren (*).

LXXXIX. BOEK. 1795.

De Vrede-Alliantie getroffen.

Hoe veel gemaakten spoeds en te verwagten heils die taal ook inhieldt, liepen de drie eerste Onderhandelingen vrugtloos af. Dan, op den zestienden van Bloeimaand, ving men 's morgens ten elf uuren eene nadere aan, die tot den volgenden morgen ten drie uuren duurde. Op Zondag den zeventienden deedt de Voorzitter by *Hollands* Vertegenwoordigers eene buitengewoone Vergadering beleggen, welke hy opende met kennisgeeving, dat hy van den Burger PAULUS berigt ontvangen hadt van de tot standbrenging des *Verdrags van Verbintenisse tusschen de Fransche Republiek en die der Vereenigde Nederlanden*; verzoekende de Afgevaardigden ter Vergadering van hun Hoog Mogenden van deeze heuchlyke gebeurtenis kennis te geeven.

Aanspraak van

De Burger HAHN, dien wy hebben leeren kennen als een vuurig Woordvoerder,

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 11 en 12 Mey 1765.

XXXIX. BOEK.

1795. HAHN te dier gelegenheid.

der, was zulks op dit tydſtip by uitſtee-kenheid. Laaten wy hem hooren, en teſ-fens het getroffen zo belangryk Verdrag verneemen. —— „ Burgers Repreſentanten! Zo mag het my dan eindelyk gebeuren, deeze Vergadering de goede en langgewenschte Boodſchap te brengen! Zo is dan deezen nagt het Tractaat van Vrede, Vriendſchap en Alliantie geſlooten tuſſchen de *Franſche Republiek* en de *Onze!* Zo is dan de vaste grondſlag gelegd van ons Maatſchappelyk geluk, welke door uwe Ratificatie en de toejuiching van alle braven in *Nederland* op dit Tractaat; niet alleen ſtaat te worden de Hoekſteen van 't gebouw des heils van *Nederlands* Volk; maar ook, zo God wil, en zo myn voorgevoel my niet bedriegt, van dat des geluks onzer Broederen de vryе *Franſchen*, dat is van *Europa*, en dat is wederom van het ganſche Menſchlyk Geſlacht.

„ Ik voel my, Burgers! op dit oogenblik, onuitſpreeklyk gelukkig, in het uitvoeren van den op my genomen last om ter uwer kennisſe te brengen den Brief van de Staaten Generaal aan deeze Vergadering ter geleide van hetzelve Tractaat; laat ik geen oogenblik uw geduld langer rekken, en U het een en ander voorleezen: zynde het Tractaat van volgenden inhoud:

„ De *Franſche Republiek* en de *Republiek der Vereenigde Nederlanden*, door

„ het

„ hetzelfde grondbeginzel bezield, om aan LXXXIX.
„ den Oorlog, die dezelve tot nog ver- BOEK.
„ deelde, een einde te maaken; en door ———
„ eene geregte Verdeeling en Schadeloos- 1795.
„ ſtelling, en wederzydſche Voordeelen,
„ het kwaad daar door veroorzaakt, te
„ herſtellen, en door eene eeuwigduuren-
„ de Alliantie, op de belangen der beide
„ Natien gegrond, zich te vereenigen,
„ hebben, tot eene eindelyke behandeling
„ van dit groot ontwerp, met voorbe-
„ houd van de Ratificatie van de *Natio-*
„ *naale Conventie* en der *Staaten Generaal*
„ *der Vereenigde Nederlanden* benoemd, te
„ weeten — de *Franſche* Republiek de
„ Burgers REWBELL en SIEYES, Verte-
„ genwoordigers des Volks — en de Re-
„ publiek der Zeven *Vereenigde Nederlan-*
„ *den* de Burgers PAULUS, LESTEVENON,
„ POUS, HUBER, Leden van de Vergade-
„ ring der Staaten Generaal: dewelke, naa
„ uitwiſſelen der wederzydſche Volmag-
„ ten, de volgende Artykelen gearresteerd
„ hebben.

„ Artykel I. De *Franſche Republiek* er- Inhoud
„ kent de *Republiek der Vereenigde Neder-* der Arty-
„ *landen*, als eene Vrye en Onafhange- kelen.
„ lyke Mogenheid; aan dezelve haare
„ Vryheid, haare Onafhangelykheid, en
„ de Vernietiging van het Stadhouder-
„ ſchap, door de Staaten Generaal en de
„ Staaten van iedere Provincie in 't by-
„ zonder gedecreteerd, verzekerende.

„ II. 'Er zal tuſſchen de *Franſche* en
„ de *Nederlandſche* Republiek, eene eeu-

„ wi-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ wige Vrede, Vriendſchap en goede
„ Verſtandhouding plaats hebben.

„ III. 'Er zal tuſſchen de beide Repu-
„ blieken, tot aan het einde van den Oor-
„ log, eene offenſive en defenſive Alliantie
„ plaats hebben, tegen alle haare Vyan-
„ den, zonder eenig onderſcheid.

„ IV. Deeze offenſive en defenſive Al-
„ liantie zal altyd tegen *Engeland* plaats
„ hebben, in alle gevallen, waar in eene
„ der beide Republieken, met dit Ryk
„ in Oorlog zal zyn.

„ V. Geen der beide Republieken zal,
„ zonder medewerking en toeſtemming
„ van de andere, noch Vrede, noch Ver-
„ bond met *Engeland* mogen maaken en
„ aangaan.

„ VI. De *Franſche Republiek* zal met
„ geene der Gecoaliſeerde Mogenheden
„ Vrede mogen maaken; ten zy de Re-
„ publiek der *Zeven Vereenigde Nederlan-*
„ *den* daar in begreepen zy.

„ VII. De Republiek der *Zeven Vere-*
„ *nigde Nederlanden*, zal voor haar Con-
„ tingent, geduurende deezen Veldtocht,
„ leeveren twaalf Schepen van Oorlog,
„ en achttien Fregatten, om voornaam-
„ lyk gebruik te worden in de *Duitſche*,
„ *Noord-* en *Oostzee*. — Deeze magt zal
„ voor een volgenden Veldtocht, indien
„ dezelve plaats heeft, vermeerderd wor-
„ den. — Verder zal de gemelde Re-
„ publiek daarenboven, des gevorderd
„ zynde, nog leeveren de helft der Land-
„ magt, die zy op de been zal hebben.

„ VIII.

„ VIII. De Land- en Zeemagt der Re- HERM.
„ publiek der *Vereenigde Nederlanden*, die BOEK.
„ uitdruklyk geſchikt zal mogen worden ——
„ om met die der *Franſche* Republiek te 1795.
„ageeren, zal onder de bevelen van
„ *Franſche* Bevelhebbers geſteld worden.

„ IX. De vereenigde Militaire Operatien zullen door beide de Gouvernementen vastgeſteld worden: hierom zal „ een Gedeputeerde der Staaten Generaal „ zitting en eene delibereerende ſtem hebben in het *Franſche* Committé met de „ beſtuuring deezer zaake belast.

„ X. De Republiek der *Zeven Vereenigde Nederlanden* keert van dit oogenblik „ af te rug in de bezitting van haare „ Zeemagt, haarer Arſenaalen, zo van „ haare Land- en Zeemagt, gelyk ook „ van dat gedeelte haarer Artillerie, waar „ over by de *Franſche* Republiek geene „ diſpoſitie is geſchied.

„ XI. De *Franſche* Republiek geeft ingelyks en van nu af aan, aan de Republiek der *Zeven Vereenigde Nederlanden* terug al het Territoir, Landen en „ Steden, een gedeelte der gemelde Republiek uitmaakende of van dezelve „ afhangelyk zynde: behoudens nogthans „ de Reſerven en Uitzonderingen, in de „ volgende Artykelen bepaald.

„ XII. Als eene billyke Schadeloosſtelling der Steden en Landen, by het voorgaande Artykel, te rug gegeeven, worden door de *Franſche* Republiek uitgezonderd —— *Voor eerst*, *Hollands* of

„ *Staatsch*

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ *Staatsch Vlaanderen*, daar onder begreepen het geheele Territoir gelegen aan „ den linker oever van de Rivier den „ *Hond.* —— *Ten tweeden*; *Maastricht*, „ *Venlo* en 't geen daar aan behoort, gelyk ook alle andere daar by ingesloo„ tene Bezittingen der *Vereenigde Neder„ landen*, gelegen ten Zuiden van *Venlo*, „ aan de beide Oevers van de *Maas*.

„ XIII. De Stad en Haven van *Vlis„ singen* zal, by uitsluiting, met *Fransch* „ Guarnisoen, zo wel in Vrede als Oor„ log bezet zyn, tot zo lange 'er, op „ dit stuk tusschen de beide Volken na„ dere bepaalingen zullen gemaakt worden.

„ XIV. De Haven van *Vlisingen* zal „ met alle vryheid voor de beide Volken „ gemeen zyn; en het gebruik van de„ zelve bepaald worden door een Regle„ ment door beide de contracteerende „ Partyen vast te stellen; en welk Regle„ ment als een Supplement aan dit Trac„ taat zal gehegt worden.

„ XV. In geval van Vyandlyken Aan„ val van eenige Mogenheid, die de Re„ publiek der *Vereenigde Nederlanden*, of „ de *Fransche* Republiek, van de zyde van „ den *Rhyn* of van *Zeeland* zou mogen „ aanvallen, zal het *Fransch* Gouverne„ ment *Fransch* Guarnisoen mogen leggen „ in de Steden *'s Hertogenbosch*, *Grave* en „ *Bergen op den Zoom*.

„ XVI. By den Algemeenen Vrede zal „ de *Fransche* Republiek aan de Repu„ bliek der *Vereenigde Nederlanden*, in de

„ over-

„ overwonnen Landen, die *Fransch* Ei- LXXXIX.
„ gendom zullen gebleeven zyn, zulke BOEK.
„ gedeelten van Landſtreeken afſtaan, als ——
„ in oppervlakte zullen overeenkomen 1795.
„ met die, welke in het XII. Artykel
„ voorbehouden zyn. Deeze af te ſtaane
„ Landſtreeken zullen gekoozen worden
„ in de meest convenabele ligging, ten
„ einde de ſcheiding der beiderzydſche
„ Limiten op de beste wyze te bepaalen.

„ XVII. De *Franſche* Republiek zal
„ voortgaan om met een bepaald en bei-
„ derzyds overeen te komen gétal Troe-
„ pen, die Plaatzen en Poſitien met Krygs-
„ volk te bezetten, welke men voor de
„ Verdeediging des Lands nuttig oordee-
„ len zal; alles evenwel niet langer dan
„ geduurende deezen Oorlog.

„ XVIII. De Scheepvaard op den *Rhyn*,
„ de *Maas*, de *Schelde*, de *Hond* en alle
„ haare takken tot aan de Zee, zal aan
„ beide de Volken, de *Franſchen* en *Ba-*
„ *taaven*, vry zyn: de Schepen der *Fran-*
„ *ſchen* en der *Bataaven* zullen op dezelf-
„ de Voorwaarden daar op vaaren.

„ XIX. De *Franſche* Republiek geeft
„ aan de Republiek der *Vereenigde Neder-*
„ *landen* over alle de Immeubilaire Goe-
„ deren van het Huis van *Oranje*, zelfs
„ de Meubelen en meubilaire Goederen,
„ waar over de *Franſche* Republiek oor-
„ deelen zal niet te moeten disponeeren.

„ XX. De Republiek der *Vereenigde*
„ *Nederlanden* zal aan de *Franſche* Repu-
„ bliek, ter Vergoeding en Schadeloos-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ ſtelling voor de kosten van den Oorlog „ betaalen één honderd Millioen Guldens „ *Hollandsch* Courant, het zy in Geld of „ in goede Wisſels op buitenlanders. Al„ les in overeenkomst met de wyze, die „ door beide de Republieken bepaald „ is (*).

„ XXI.

(*) Op de Betaaling deezer Honderd Millioenen werden, de volgende ſchikkingen gemaakt. Van den 18 Juny tot den 18 Augustus moesten Dertig Millioenen, iedere Maand Tien betaald worden. Terwyl nog twintig, (waar onder egter de Tien Millioenen, wegens de Requisitien gerekend worden,) den 18 Augustus des volgenden Jaars moesten betaald zyn; van de Vyftig overige moesten, in 't vervolg, jaarlyks Drie in tyd van Oorlog, en Zes in tyd van Vrede voldaan worden. Wegens deeze Betaalingen, vielen eene en andere onaangenaamheden voor, zo ten aanziene der Wisſels, als ten opzigte van den julsten tyd der betaalinge. Men hadt in *Frankryk* geſchreeven, dat onze Gezanten Blauw en Meyer verklaard zouden hebben, „ *dat de noodige Fondſen in Holland aanwezig waren.*" Dan zy ontkenden zulks en ſchreeven aan den Griffier Quarles. „ Het is 'er zo verre „ van daan Burger Griffier! dat wy deeze woorden „ zouden gebruikt hebben, dat wy, in tegendeel, „ ons ten ſterkſten hebben geëxpliceerd, dat ge„ brek aan Geld, naar ons inzien, de eenigſte re„ den was, waarom die Betaalingen niet prompter „ geſchieden. En hoe zouden wy anders hebben „ kunnen ſpreeken, daar wy van het oogenblik, „ dat het Tractaat tot onze kennis gekomen is, on„ ze regtmaatige bekommering deswegen aan di„ verſe Leden van het Gouvernement te kennen „ hebben gegeeven. Hoe zouden wy anders heb„ ben kunnen ſpreeken? daar ons beter dan iemand „ bekend ware, de verregaande dreigementen en „ ongehoorde vexatien onder emploi van welken „ dit Tractaat in de wereld was gekomen. —— „ Neen; het tegendeel is maar al te waar, en wy

„ zag

„ XXI. De *Fransche* Republiek zal LXXXIX.
„ haare goede Officien aanwenden by die BOEK.
„ Mogenheden, met welken zy in Onder- ——
„ handeling treeden zal: ten einde aan 1795.
„ de

„ maaken geene zwaarigheid, zo zommige Leden
„ van het Gouvernement ons nog eenigen wrevel
„ toedraagen, waar van ons egter niets voorkomt,
„ zulks alleen te attribueeren aan de ronde Repu-
„ blikeinsche opregtheid, waar mede wy ons, ten
„ allen tyde hebben geëxpliceerd over de wyze,
„ waar op men in ons Land is te werk gegaan,
„ en het weinige reguard, dat men geslaagen heeft
„ op zo veele edele poogingen aan de zyde onzer
„ Landgenooten, welke in 't werk gesteld, doch
„ zedert miskend zyn, en mogelyk nog op den
„ huidigen dag, miskend worden, om eene Re-
„ volutie te bewerken, die eenmaal, zo wy
„ hoopen, de gezegendste vrugten voor het alge-
„ meen zal te wege brengen

„ Wy herinneren ons zeer wel, dat wy, by het
„ uitgaan dier Conferentie, nog aan den Repre-
„ sentant MAREC, een der Leden die het Besoigne
„ bygewoond hebben, in substantie hebben toege-
„ voegd, *Nous craignons que les fonds necessaires*
„ *ne sont pas a la despositon du Tresoirier General*
„ *des Provinces Unies; mais nous vous jurons qu'il*
„ *n'y aura jamais manque de bonne volonté.*

„ Boven en behalven dit moeten wy remarquee-
„ ren, dat deeze zaak van de uiterste delicatesse
„ is; want wy kunnen ons niet, dan in byzondere
„ entresiens beroepen over de hardheid die 'er ge-
„ legen is, om met zo veel empressement op de
„ vervulling dier Termynen aan te dringen. Het
„ Tractaat is des aangaande duidelyk en klaar,
„ gepubliceerd voor het oog van geheel *Europa*,
„ en wy maaken geene zwaarigheid U te zeggen,
„ dat de *Fransche*, zo ryk in *belles phrases* en
„ bewoordingen, ons alroos voor de scheenen wer-
„ pen de heiligheid van dit Tractaat, wanneer wy
„ die snaar aanroeren, of betoogen willen, dat
„ eenige indulgentie van hunnen kant billyk door

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ de Inwoonders der *Bataafſche* Republiek „ te doen betaalen die Geldſommen, die „ men aan dezelve, uit hoofde van directe „ Geld-negotiatien met Gouvernementen „ vóór den tegenwoordigen Oorlog ge„ maakt, ſchuldig zou mogen weezen.

„ XXII. De Republiek der *Vereenigde* „ *Nederlanden* verbindt zich geene Schuil„ plaats te zullen geeven aan eenige *Fran„ ſche* Geëmigreerden, waar tegen de „ *Franſche* Republiek aan de Emigranten „ van de *Oranje*-party insgelyks geen ver„ blyf zal gunnen.

„ XXIII. Het tegenwoordig Verbond „ zal geen kragt hebben, dan naa dat „ hetzelve, door de beide Contracteeren„ de Partyen geratificeerd zal zyn; de „ gemelde Ratificatien zullen te *Parys* „ uitgewisſeld worden, binnen den tyd van „ twee *Decaden*, of zo veel eerder als „ mogelyk is, te rekenen van den dag „ op

„ ons kan worden gereclameerd. Wy moeten, in „ zodanige gevallen, ons behelpen met allerlei uit„ vlugten, om de gemoederen te appaiſeren, en „ niet te irriteeren: alzo de nood, waar in het „ *Fransch* Gouvernement zich zelf, ten opzigte „ van het Financieele bevindt, de Leden van dit „ Gouvernement, ſteeds met humeur vervult, wan„ neer zy over die materie ſpreeken; maar het is „ 'er verre af, dat wy immer zodanige uitvlugten „ zouden zoeken in eene erkenning, *dat de Fond„ ſen voorhanden waren*: alzo zodanig eene erken„ ning geheel zou involveeren een kwaaden wil, „ die gewis geen plaats vindt, en welken wy dus „ niet kunnen allegueeren." *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 2 Oct. 1795. MSS.

„ op welken het getekend is." —— De Onderhandelaars van wederzyden bekragtigden dit met Naamtekening en Zegel. —— LXXXIX. BOEK.

Op gelyke wyze werd bekragtigd een Stuk, ſtrekkende tot eene nadere bepaaling van 't geſtelde in het XIV. Artykel, woordlyk van deezen inhoud. „ REGLE- „ MENT, ten einde het gebruik der Ha- „ ven van *Vliſſingen*, ingevolge het XIV. „ Artykel van het Tractaat van Vrede „ en Alliantie van den zeven en twintig- „ ſten *Floreal*. het derde Jaar der *Fran- „ ſche* Republiek, den zestienden Mey „ MDCCXCV. tuſſchen het *Franſch* Gemee- „ nebest, en dat der Vereenigde Provin- „ cien geſlooten. 1795. 't Bygevoegd Arykel *Zeeland* betreffende.

„ ART. I. De beide, zo wel *Franſche* „ als *Bataafſche* Natie zullen zich, op ge- „ lyke wyze, van de Haven en het Dok „ van *Vliſſingen* tot het bouwen, kalfaa- „ ten en uitrusten van derzelver Schepen „ bedienen.

„ II. Elk der beide Natien zal daar af- „ zonderlyk, afgeſcheidene en eigene Ar- „ ſenaalen, Magazynen, Werven en Werk- „ lieden hebben.

„ III. Ten einde van nu aan de *Fran- „ ſche* Natie gemeenſchaplyk in de voor- „ deelen van de Haven van *Vliſſingen* te „ doen deelen, zal het Gemeenebest der „ *Vereenigde Provincien* aan dezelve het „ Gebouw op het Dok, het welk tot een „ Magazyn voor de *Oost-Indiſche* Com- „ pagnie dient, afſtaan; als ook zal het „ aan dezelve boven dien den noodigen

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ grond inruimen; ten einde daar op „ Scheepstimmerwerven en Arſenaalen aan „ te leggen; en tot zo lang dezelve in „ ſtaat zyn, om daar van gebruik te kun„ nen maaken, zal het aan dezelve, de „ Scheepstimmerwerven, welke thans „ werklyk aldaar beſtaan, tot derzelver „ behoeven overlaaten.

„ IV. Wat het bezigen van verdere „ Erven en het oprichten van Gebouwen „ betreft, welke ieder der beide Natien „ in de Havens en het Dok van *Vliſſin„ gen* noodig oordeelt, ten einde derzel„ ver eigene Magazynen, Arſenaalen en „ Werven te vergrooten of nieuwe aan „ te leggen, zullen de koſten der ver„ nieuwing of verbeteringen van de ge„ zegde Arſenaalen, Magazynen of Wer„ ven, als mede de uitgaven welke het „ bouwen, kalfaaten en uitrusten der re„ ſpective Schepen, met alles wat daar „ toe behoort, ten laste van ieder der „ byzondere Natien komen.

„ V. De onkosten der noodige repara„ tien aan de Haven, het Dok en de „ Kaijen, daar deeze ten gemeenen voor„ deele van de beide Natien ſtrekken, „ zullen ook ten lasten der beide Gou„ vernementen komen. De Reparatien „ zullen bepaald geordonneerd en beſtuurd „ worden door de Directie der Vereenig„ de Provincien; terwyl men die van het „ *Franſche* Gemeenebest alleen zal verwit„ tigen van de Verbeteringen, welk 'er „ vereischt worden, en de laatstgemelde

„ zich

„ zich zal bepaalen, wanneer dezelve LXXIV.
„ werklyk voltooid zyn tot het conſtateeBOEK.
„ ren daar van, en het overzenden van ——
„ een Proces Verbaal dien aangaande aan 1795.
„ het *Franſche* Gouvernement, met byvoe-
„ ging van een ſtaat der onkosten; ten
„ einde 'er dus terſtond in de teruggaave
„ van de helft der voorzegde uitgaven
„ voorzien worde.

„ VI. Men is overeengekomen, dat
„ geen der beide Natien, in deeze Ha-
„ ven, noch Admiraalſchip, noch Wagt-
„ ſchip leggen zal.

„ VII. In alle gevallen, wanneer 'er
„ eenige geſchillen, betreffende de uit-
„ voering van dit Reglement ontſtaan
„ mogten, die niet in der minne konden
„ bygelegd worden, zullen deeze door
„ vyf te benoemene Scheidsmannen be-
„ ſlischt worden, te weeten: twee van
„ de *Franſche* en twee van de *Bataafſche*
„ Directie verkoozen: waar by ieder der
„ beide Directien nog eenen onzydigen
„ Perſoon zal voegen, wanneer het lot
„ tusſchen deeze beide verkoozene onzy-
„ digen beſlisſchen moet, wie van beiden
„ de vyfde zyn zal.

„ Dit Reglement zal, volgens deszelfs
„ vorm en inhoud ten uitvoer gebragt
„ worden, als uitmaakende een gedeelte
„ van het XIV. Artykel van het Trac-
„ taat van Vrede en Alliantie, heden tus-
„ ſchen het *Franſche* Gemeenebest en dat
„ der *Vereenigde Nederlanden* tot ſtand ge-
„ bragt."

1795. Onze Gevolmagtigden ſtelden, ten tyde der Tekeninge, de vraage voor, of men 'er niet in zou voegen, *voor eerst*, „ de „ verzekering aan alle Crediteuren der „ Inwoonderen van de Landen, welke „ *Frankryk* zich heeft voorbehouden, de „ betaaling der ſommen in gelden cours „ hebbende, op dato van den tytel hun„ ner in te vorderen Penningen. —— *Ten* „ *anderen* aan de Inwoonders derzelfde „ Landen, de magt om zich, met hunne „ Wooningen en Goederen, na elders te „ begeeven, of daar over te beſchikken, zo „ als zy gevoegzaam zouden oordeelen."

Van de *Franſche* zyde merkte men aan, dat deeze Onderwerpen niet geſchikt waren om gevoegd te worden in het thans ter Tekening gereed liggend Tractaat, dat ze veel eer tot de Wetgeeving, dan tot eenige Staatkundige betrekkingen, behoorden. Dan, terwyl egter erkend werd, dat dezelve van weezenlyk belang waren, kwam men overeen, dat dezelve in orde zouden gebragt worden by deezen, gelyk ook geſchiedde, en dat men daar van zou maaken een Dubbel, ten einde hetzelve ter hand te ſtellen aan het Committé van Algemeen Welzyn, van Financien en Wetgeeving, die verzogt zouden worden daar op derzelver aandagt te vestigen, hier omtrent een Arreté uit te brengen, of een Decreet te verzoeken, het welk alle onzekerheid, ten deezen opzigte, uit den weg ruimde. De Onderhandelaars bekragtigden dit ſtuk met hunne handtekening.

Niet

Niet genoeg oordeelde de Burger HAHN de voorleezing van dit hoogstbelangryk Stuk; hy vatte onmiddelyk daar op het woord, om de Vergadering een en ander tot deeze groote gebeurtenis betrekkelyk, onder 't oog te brengen: wy laaten hem in ons Geſchiedblad ſpreeken. — „ Myne „ gewoonte is niet om Menſchen op te „ hemelen, of te vleijen. Ik begryp dat „ dit weinig te pas komt by het vestigen „ der Vryheid, en het behandelen van „ de tederſte Nationaale belangen; maar „ ik kan niet voorby Burgers! om de „ trouw, de kunde, den yver en de cor- „ daatheid, door onze vier Commisſaris- „ ſen in deeze zo gewigtige Onderhande- „ lingen betoond, al is het maar met „ één woord, te roemen; zo gewigtig, „ Repreſentanten!. dat 'er zeker, zedert „ MDLXXXI, of den Afval van *Spanje*, „ nimmer dergelyke Onderhandelingen „ zyn op het touw gezet.

„ En nu tot de zaak zelve.

„ Ik zal U niet wyzen Burgers! op „ de verydeling der ondeugende Raadſla- „ gen van de Vyanden onzer Vryheid; „ ik wil U den ganſchen loop niet ſchil- „ deren van alle hunne poogingen in *Lon-* „ *den*, in *Parys*, en in *Nederland*. — „ Ik zou myne vreugde verraaden over „ hunne teleurſtellingen. Misſchien zou „ ik uwe verontwaardiging gaande maa- „ ken, mogelyk die van het Volk van „ *Holland* opwekken, en zeker zou ik de „ verkeerde rekening moeten beſpotten

LXXXIX. BOEK. 1795. Verder Vertoog van HAHN.

LEKTE. BOEK. 1795.

„ van hun, die steeds waanden, dat hunne ondeugd de trouw der *Fransschen* zou „ overtreffen, of het scherpziend oog „ des *Fransschen* Gouvernements blinddoeken. — Neen, geen woord meer daar „ van. Het is thans het oogenblik niet „ voor dergelyke min edele of onaangenaame aandoeningen.

„ Ik wil U liever het streelend onderscheid doen opmerken, dat daar in gelegen is, dat het *Fransch* Gouvernement, „ ook van zyne zyde bezeffende het oneindig belang eener spoedige Alliantie „ met het vrye *Nederland*, twee zyner „ Leden herwaards heeft afgevaardigd, „ om, zonder verdere tusschenkomst van „ Gezanten, met ons Gouvernement te „ sluiten, onder de Ratificatie van beide „ de zyden, welke in deezen alles afdoet. En het was hier door, en hier „ door alleen, dat deeze belangryke Onderhandelingen, door onze Vaderlandsche Ministers te *Parys* reeds tot eene „ zekere hoogte gebragt, nu hier in den „ *Haag*, met zulk een gevolg, en in zo „ korten tyd begonnen zyn voortgezet „ en geëindigd. Wel verre derhalven, „ dat onze Ministers Plenipotentiarissen „ te *Parys* hier door eenigen hoon zouden schynen te lyden, hou ik my, in „ tegendeel verzekerd, dat zy daar aan „ den ernstigen wensch der *Fransschen* erkenden om te sluiten; dat zy daar in „ een spoedige en gewenschte Uitkomst „ met verrukking te gemoet zagen; dat

„ zy

„ zy met ons de naderende redding van het Vaderland toejuichten, en met één woord, dat zy de volle waarde van deezen vereerenden ſtap gevoelden (*). — Waarlyk, Burgers Repreſentanten! deeze handelwyze tuſſchen het Beſtuur van twee Natien, is zo eenvoudig, zo kort, zo zaakryk, zo broederlyk, dat ik twyfel of 'er in de Geſchiedenis der Verbonden, wel een ander voorbeeld van is, en dat het zeker gansch *Europa* zal verbaazen. *Met Keizers en Koningen*, zeiden de Repreſentanten, toen wy hun voor de eerſtemaal begroetedden, *hebben wy Onderhandelaars noodig; maar met U willen wy handelen van Gouvernement tot Gouvernement, en het betaamt aan vrye Menſchen, om zonder tuſſchenkomſt, tot hunne vrye Medemenſchen zelve te ſpreeken.* 1795.

„ Wat nu de eigenlyke materie van het „ Tractaat aangaat, vergunt my eenige „ oogenblikken om hetzelve eenigzins te „ ontleden. Men houde in 't oog onder „ welke omſtandigheden, en op wat tyd„ ſtip hetzelve ontworpen en voltooid „ is. —— Een tydſtip, Burgers! zonder „ we-

(*) Men vergelyke hier mede, ter opheldering, wat Blauw en Meyer, ten tyde der beſtemde Afzending van Rewbell en Sieyes ſchreeven, door ons in 't voorige Deel gemeld. Terwyl ook, 't geen wy uit de Briefwiſſeling dier Burgeren aangehaald hebben, het aangewende om ons als een overwonnen Volk te behandelen, in klaaren dag haalt.

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ wedergade in onze Geſchiedenisſen, en
„ waar van ik GOD bid, dat onze vrye
„ Nakomelingen het ontweeken gevaar
„ eens met dankbaarheid zullen vermel-
„ den. Immers wy moesten handelen in
„ den rampzaligſten ſtaat van verwarring,
„ uitputting en verlamming, waar in het
„ voorig Bewind de zaaken van dit Land
„ heeft gelaaten, en welken ſtaat onze
„ buiten- en binnenlandſche Vyanden en
„ belaagers ſteeds hebben zoeken te verer-
„ geren en reddeloos te maaken. — En met
„ welke Mogenheid moesten wy hande-
„ len? Ja, Repreſentanten! het was met
„ de vrye, met de edele *Franſchen*. Maar
„ waren deezen niet te gelyk het mag-
„ tigſte Volk des Aardbodems? Hadden
„ zy niet een geducht Heir midden onder
„ ons? Hing het niet enkel van hunnen
„ wil af, om ons geheel en al te bemees-
„ teren? Hadden zy niet, in hunne moei-
„ lyke komst na deeze Landen, hun bloed
„ en ſchatten geſpild? Waren zy niet
„ lang door *Oranje* getergd en gelasterd?
„ en eindelyk hoe diep waren zy zelve
„ niet gewond, door het voeren van zulk
„ eenen voorbeeldloozen Oorlog, en by-
„ zonder ook door eene vyfjaarige aaneen-
„ ſchakeling van binnenlandſche beroe-
„ ring, verraad en geweld? Het is, der-
„ halven, niet onnatuurlyk, dat het
„ *Fransch* Gouvernement op Schavergoe-
„ ding drong, en vooral by de buiten-
„ ſpoorige denkbeelden van byna alle
„ Natiën, over den Rykdom der *Hollan-*
„ *de-*

„ *deren*; denkbeelden Burgers! door *Oran-* LXXXIX.
„ *je* en *St. James* ongetwyfeld en langs BOEK.
„ allerlei wegen onder de *Franſchen* ge- ——
„ voed en aangezet. 1795.

„ En, wanneer wy ons dit alles voor
„ oogen ſtellen, zullen wy ons dan over
„ de toegezegde Schavergoeding niet min-
„ der behoeven te verbaazen? Wy wee-
„ ten aan wien wy dit te wyten hebben;
„ en zo ik het *Nederlandſche* Volk niet
„ kwetze met deeze uitdrukking, laaten
„ wy ons dan, over het gemis onzer Schat-
„ ten, getroosten met het onwaardeerbaar-
„ ſte goed voor een edel Volk, de veſ-
„ tiging naamlyk zyner Vryheid en zy-
„ ner Onafhangelykheid!

„ Even zo is het geſteld met de terri-
„ toriaale Opofferingen, of liever, en om
„ naauwkeurig te ſpreeken, met de niet
„ teruggave der *Franſchen* van *Staats-*
„ *Vlaanderen*, van *Maaſtricht* en van *Venlo*.

„ Ik zwyg van de hoop, die 'er zyn
„ mag tot de teruggave, ten eenigen tyde;
„ ik zwyg ook van de ons toegezegde
„ Schadeloosſtelling by Art. XVI. van
„ het Tractaat, ſchoon zeer veel bedui-
„ dende — en ik zwyg zelfs van de bil-
„ lyke verwagting nopens het overneemen
„ der ſchulden van die Landen, welke
„ de *Franſche* Republiek houdt. —— Ik
„ wil, Burgers! de waarde deezer Bezit-
„ tingen, welke wy derven moeten, geen-
„ zins miskennen, noch ons hartzeer ver-
„ bloemen by het afſcheid van onze Land-
„ genooten.

„ Im-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Immers vóór de verovering der *Oostenrykſche Nederlanden*, was *Maaſtricht*, „ wel een door FREDRIK HENDRIK gewonnen, voor ons onmisbaar; en een „ ieder onzer, die het minſte denkbeeld „ heeft van onze Commercieele belangen, „ en het oog ſlegts werpt op de Kaart, „ zal 'er de waarde niet van ontkennen, „ ten aanzien van de Communicatie met „ het *Duitſche Ryk*.

„ De ligging van *Venlo*, en de Inkomſten van het ganſche *Overkwartier* van „ *Gelderland* zyn zeker zeer voordeelig, „ en belooven nog veel meer; maar boven al is het verlies van dat gedeelte „ van *Vlaanderen*, dat by den *Munſterſchen Vrede* aan den Staat is toegekend, „ zeer groot; en ſchoon de *Zeeuwen* alleen zich het genot der aanmerkelyke „ Inkomſten van het zogenaamd *Commitſtimus* toeëigenden, zo is nogthans voor „ het ganſche Bondgenootſchap derzelver „ gemis treffende.

„ Ik rangſchik onder de Territoriaale Opofferingen geenzins het gemeenſchaplyk „ gebruik der Haven van *Vliſſingen*, by Art. „ XIV. toegeſtaan: want het onaangenaame dat daar in mogt gelegen zyn, is door „ den vlyt onzer Commisſarisſen, zo veel „ mogelyk verholpen, en de verwarringen „ voorgekomen, door het Reglement aan „ het Tractaat gehegt; ook blyft de Souverainiteit van het Eiland *Walcheren* gaaf „ en ongeſchonden, en het XIII. Art. „ maakt daar op geenen inbreuk hoe genaamd.

„ Ter-

„ Terwyl ik, derhalven, ten vollen be- LXXXIX.
„ zeffe de oneindige waarde van alle Op- BOEK.
„ offeringen, zo komt toch de Vraag daar ——
„ op neder, of men niet van twee kwaa- 1795.
„ den het minſte moet kiezen? en of niet
„ tot behoud van een geheel Lichaam
„ eenig Lid moet opgeofferd worden?
„ Of wy niet van de nood eene deugd
„ moesten maaken? En of niet onze
„ Vryheid, en onze Onafhangelykheid
„ dierbaarder dan alles moest zyn? (*).

„ Maar

(*) Voorſtellingen en Vraagen van het uiterſt aanbelang, en zeer volwigtig, onzes oordeels, niet genoeg doordagt van eenige Schryvers, die meenen, dat wy met minder toegekunt, of met meerder Schats te geeven, ons buiten den Oorlog zouden hebben kunnen houden. Men zie eene Aanmerking van dien aart by ZILLESEN *Geſchiedenis der Nederlanden* IV. D. bl 174 *enz.* De Schryver van het *Hiſtoriſch Tafereel der Achttiende Eeuw*, te *Utrecht* by G. T. VAN PADDENBURG 1801 uitgegeeven, is vol van berispende Aanmerkingen over het toen gehouden gedrag, en bovenal dat wy ons niet buiten den Oorlog hielden, door nog meer Schats aan *Frankryk* te geeven. Dan, op alle die bedenkingen, mag men vraagen: was zulks, in de toenmaalige omſtandigheden, mogelyk? En wy durven op geſchied- en menschkundige gronden, die Vraag met *Neen* beantwoorden. Hier mede zullen inſtemmen, die, met ons weeten, hoe het in *Frankryk* toen, ten onzen opzigte, geſchaapen ſtondt. 't Geen wy aangevoerd hebben uit de Brieven onzer Afgezanten BLAUW en MEYER, zal kunnen ſtrekken, om die tot nog twyfelden, ten vollen te overtuigen van de rechtmaatigheid onzer ontkenningen. In de Geſchiedenis komt het niet aan op het uitdenken en veronderſtellen van *mogelyke gevallen*; *daadzaaken* moeten ſpreeken. En is dit de grond, dat wy ons zeer ſchaars beſpiegelende Aanmerkingen veroorloven. Dan deze wenk zy genoeg.

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Maar laaten wy nu tegen deeze duure „ Pligten by het Tractaat aan *Nederland* „ opgelegd, eens overweegen de onbere- „ kenbaare Voordeelen en waaragtige Reg- „ ten, die wy door deeze Alliantie zul- „ len bereiken. Zie hier dezelve vlug- „ tig opgeteld.

„ De Erkentenis, naamlyk, en de Gua- „ rantie door het magtigſte Volk der We- „ reld, van onze Vryheid en Onafhange- „ lykheid; de waarde van deszelfs Vriend- „ ſchap; zyne kragtige Onderſteuning te- „ gen den eeuwigen Vyand van onzen „ Voorſpoed; de Verheffing van ons zel- „ ven tot onze natuurlyke beſtemming, „ een geducht Zeeweezen; de teruggaave „ van al wat de *Franſche* Republiek, bui- „ ten de Landen aan den ſlinker oever „ van den *Hond*, *Maaſtricht* en *Venlo*, „ op den dwaazen tegenſtand van *Oranje* „ gewonnen heeft; de verſterking van de „ drie Sleutels deezer Landen door eene „ Republikeinſche Bezetting, in geval van „ eenige Vyandlykheden; de hoogstwaar- „ ſchynlyke aftrek van het al te groote „ *Franſche* Leger; de beloofde goede „ dienſten by den algemeenen Vrede, „ tot vindicatie van Regt op Gelden, of „ Renten aan ons verſchuldigd, en door „ zommige Mogenheden, tegen de goede „ trouw, ingehouden; en het ontzeggen „ van 't *Fransch* Territoir aan de Vyan- „ den van onze Vryheid.

„ Wanneer ik, Burgers Repreſentan- „ ten! dit alles en zo veele andere blyken

„ van

„ van Vryheid en Broederſchap, my voor LXXXIX.
„ den geest brenge, dan verlustig ik my BOEK.
„ in de blyde vooruitzigten, dat het ny- ——
„ vere en vrye Volk van *Nederland* nu 1795.
„ weldra, op de waare gronden, zyn Be-
„ ſtuur zal vestigen; dat hetzelve, bin-
„ nen weinige jaaren, alle zyne geledene
„ rampen kan en zal uitwisſchen; dat
„ door dit Verbond onze *Franſche* Broe-
„ ders gelukkig zullen kunnen worden en
„ blyven; en dat daar door de Vrede en
„ Voorſpoed van geheel *Europa* ſtaat be-
„ vestigd te worden — dan ſpringt myn
„ hart van vreugde op, dan juich ik in
„ de verrigting van dit groote werk, en
„ dan bedenk ik my geen oogenblik om
„ dit Tractaat, zo veel my betreft, te
„ ratificeeren."

Met den Burger HAHN vondt zich, tot dit bekragtigen de geheele Vergadering van *Holland*, op 't eigen oogenblik, genegen en gereed. Daadlyk werd zulks verrigt, en eene Bezending van twaalf Leden benoemd, om, 's volgenden daags, van wegen die Vergadering, zich te vervoegen by de *Franſche* Commisſarisſen REWBELL en SIEYES, als mede by de zich thans in *'s Gravenhaage* bevindende Repreſentanten des *Franſchen* Volks COCHON, ALQUIER, RAMEL en RICHARD, om deezen te betuigen het genoegen der Vergaderinge in het zo vaardig en gelukkig getroffen Tractaat van Alliantie, en hun teffens, van de daar op onmiddelyk gevolgde Bekragtiging deezes Gewests, te verwittigen. Door *Holland* bekragtigd.

LXXXIX. BOEK.

1795. Taal van GEVERS te dier gelegenheid gevoerd.

Eene Bekragtiging niet geschied, of de Voorzitter P. GEVERS sprak zyne Medeburgers, de Provisioneele Representanten van het Volk van *Holland*, met korte, doch zyne hartsaandoeningen kenmerkende, woorden, in deezer voege aan. „ Het „ strekt my tot een onuitspreekelyk ge„ noegen, dat ik, als Voorzitter deezer „ Vergaderinge, Ulieden, door het slui„ ten van een Verbond van Vrede en „ Alliantie met de *Fransche* Republiek, „ het eerst mag begroeten als Vertegen„ woordigers van een Vry en Onafhan„ gelyk Volk; een Tydstip, het welk een „ der merkwaardigste in onze Jaarboe„ ken, zal uitmaaken —— Geluk! ja drie„ werf geluk! met dit heuchlyk Evene„ ment, het welk ons eindelyk eene On„ afhangelyke Existentie heeft gegee„ ven. —— De Opperbestuurder van het „ Lot der Natien, zy daar voor dank! „ terwyl ik zyne Godlyke Almagt bidde, „ dit geslooten Verbond met zyne zegen „ en goedkeuring te bekragtigen, ter be„ vordering van den bloei en welvaard „ deezer Landen!"

Aanspraak van HOFDYK.

Allen voelden zy zich door deeze groote gebeurtenis zeer getroffen. De Burger HOFDYK vroeg en verkreeg het woord. Hy wenschte in zyne Aanspraak de Vergadering geluk met deeze Gebeurtenis; telde herinnerende de verpligtingen op, daar uit voor het Volk en deszelfs Bestuurderen voortvloeijende; ten einde de wederbekomene Vryheid aan het dankbaar

Naa-

Naakroost ongeſchonden over te geeven, en riep ten ſlot den byſtand der Alwyshеid in, tot onderſteuning van allen, die tot dit heilzaam oogmerk medewerkten. Deeze Aanſpraak gaf een algemeen genoegen.

Ten dien zelfde uure deedt de Burger ABRAHAM VEREUL een Voorſtel; dan ontlastte, te dier gelegenheid, teffens zyn gevoelig hart, door het thans voorgevallene diep getroffen, op deezen trant. „ Wy „ zien heden den ſchoonſten Dag op„ gaan, welke immer dit Gemeenebest „ beſtraalde. Wy zien ons duurzaam heil „ vereenigd met die Natie, aan welke de „ voorige Beſtuurders den Oorlog ver„ klaard hadden: om dat zy de Regten „ van den Mensch, welke by Overheer„ ſchers geene genade vinden, verkon„ digde.

Voorſtel van VEREUL wegens de Bekendmaking.

„ Wy gevoelen allen, in onzen toe„ ſtand, den Zegen van deezen Dag, en „ wie Mensch en *Nederlander* is, gevoelt „ dien met ons. Genoeg, deeze Alliantie zal onze Vyanden doen verbleeken, „ en den laatſten Stadhouder, in het „ trotsch *London*, doen zidderen, zo wel „ als de Koninglyke Prinſes, welke de He„ mel, in deszelfs toorn, aan hem gegee„ ven heeft.

„ Maar het Volk, dat wy de eere heb„ ben te vertegenwoordigen, bevondt „ zich lang in den wreedſten ſtaat van „ onzekerheid; het zag, hoe zeer met „ vertrouwen op deszelfs Vertegenwoor-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ digers, hoe zeer zich, zonder morren,
„ gevoelige opofferingen getroostende,
„ echter met ziddering en angst in de
„ donkere toekomst: het twyfelde tot he-
„ den, of het niet de ſchaduw der Vry-
„ heid voor de Vryheid zelve genomen
„ hadt: het leedt; maar het leedt ge-
„ duldig.

„ Thans, Burgers Repreſentanten! is
„ het belangryk oogenblik gebooren, waar
„ op men, tot dat zelfde goede Volk, met
„ de hoop op het beste gevolg, eene be-
„ moedigende taal kan en moet voeren. —
„ Thans is het gelukkig oogenblik daar,
„ om dit goede Volk op te beuren, aan
„ te vuuren, en voor de nieuwe groote
„ Opofferingen, welke noodzaaklyk zul-
„ len zyn, voor te bereiden.

„ Ik ſtel derhalven voor, dat Gy uw
„ Committé van Algemeen Welzyn ge-
„ laste, om, zo ſpoedig doenlyk, een
„ Concept-Publikatie aan het Volk van
„ *Holland*, betrekkelyk de gewigtige Ge-
„ beurtenis van deeze Dag, te vervaar-
„ digen, en ter uwer Deliberatie te bren-
„ gen; ten einde dezelve Proclamatie by
„ tyds in gereedheid gebragt, en terſtond
„ naa de Ratificatien van het Tractaat uit-
„ gevaardigd worde."

Een Voorſtel juist inſtemmende met den beoogden Voordragt des Voorzitters, tot het vervaardigen van het Ontwerp eener zodanige Aankondiging, waar toe men beſloot; tevens werd de Voorſteller VEREUL verozgt tot het opmaaken; en wyders bepaald

paald de vervaardigde en goedgekeurde Bekendmaaking, ten geſtelden tyde, aan alle de Municipaalen in *Holland* te zenden; ten einde, onmiddelyk naa het ontvangen, deeze den Volke onder Klokkengelui, en, waar zulks geſchieden kon, met Trompetgeſchal, bekend te maaken (*). LXXXIX. BOEK. 1795.

Ingevolge van het beſluit der Bezendinge aan de *Franſche* Commisſarisſen en de Repreſentanten diens Volks, in *'s Grayenhaage* tegenwoordig, begaf zich een twaalftal uit de Vergadering van *Holland*, met naamen P. GEVERS, D. J. VAN HOGENDORP, OLIVIER, HOFDYK, VEREUL, WICQUEVOORT CROMMELIN, J. H. DE LANGE, VAN DOORN, DEN APPEL, WESTRENEN en H. GEVERS, op den achttienden van Bloeimaand, in ſtaatlyken optocht, derwaards, en de Voorzitter GEVERS aan 't hoofd dier Bezendinge, opende zynen last met deeze woorden. GEVERS voert het woord der *Hollandſche* Bezending.

„ Burgers Repreſentanten! Indien ik „ doordrongen was van vreugde toen de „ Vergadering der Proviſioneele Repre„ ſentanten van *Holland* my, als haaren „ Preſident, verkoos, om Ulieden haar „ genoegen te betuigen aan het hoofd „ eener plegtige Bezending by uwe aan„ komst; om Ulieden onze broederlyke „ gevoelens mede te deelen, en Ulieden „ het ernſtig verlangen des *Bataafſchen* „ Volks aan te kondigen na eene ſpoedige „ Ver-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 17 May 1795.

„ Verbintenis door welke de beide Repu-
„ blieken een beſtendig aanweezen zou-
„ den bekomen, en elkander over en we-
„ der van nut zouden kunnen zyn —
„ niet minder voorwaar, waardige Repre-
„ ſentanten van het *Franſche* Volk! is he-
„ den die aandoening — en onze bly-
„ ſchap is onuitſpreeklyk.

„ De Dag, die ons deeze zo lang ge-
„ wenſchte Verbintenis moest aanbrengen,
„ is gekomen, en de Vergadering der
„ Proviſioneele Repreſentanten van het
„ Volk van *Holland* heeft reeds haaren
„ wensch aangekondigd, dat de Staaten
„ Generaal der Vereenigde Provincien,
„ het onlangs geſlooten Verbond bekrag-
„ tigen.

„ Wy mogen ons dan den lieven naam
„ van Broeders, Vrienden en Bondgenoo-
„ ten geeven. Het is om Ulieden daar
„ over ons genoegen te betuigen, dat de
„ Vergadering der Proviſioneele Repre-
„ ſentanten van het Volk van *Holland*
„ ons heeft afgevaardigd; en wy ſchaa-
„ men niet Ulieden te verzekeren, dat de
„ *Bataaven*, zo lang onderdrukt; doch
„ met behulp der *Franſche* Dapperheid aan
„ de Vryheid wedergegeeven, zich waar-
„ dig zullen toonen, uwe Bondgenooten
„ en Vrienden te zyn. Zy zullen zich
„ met deeze braave Republikeinen vol-
„ maakt verbroederen.

„ Maakt ſtaat op hunne goede trouw,
„ en Gylieden zult zien, dat uwe Vyan-
„ den de hunne zyn zullen, en dat zy

„ niets

„ niets vuuriger verlangen, dan Ulieden te doen blyken, dat het *Bätaafſche* Volk de Vryheid weet op prys te ſchatten, en dezelve, in alle gevallen, en ten allen tyde, weet te handhaaven."

LXXXIX. BOEK. 1795.

De Repreſentant SIEYES gaf hoofdzaaklyk ten antwoord. „ Dat zy eene nieuwe „ ondervinding bekomen hadden, te weeten, dat, als Vrye Menſchen eenige „ verſchillen onder elkander hebben, het „ genoeg is elkander te ſpreeken, om zich „ te verſtaan; dat dit, in de nu afgeloopene Onderhandelingen, ten vollen gebleken was; daar, niet tegenſtaande alle „ de poogingen die de Vyanden van *Frankryk* en uwe Republiek hadden aangewend, om die te ſtremmen, dezelve, „ zonder moeilykheid, terſtond waren tot „ ſtand gebragt, dat zy verheugd waren „ in Perſoon gekomen te zyn om overtuigd te worden van de Opregtheid en „ goede Trouw, die onze Natie kenmerkt.

Antwoord van SIEYES.

„ Dat zy verzekerd waren, dat diezelfde goede Trouw tuſſchen de beide Natien zou blyven ſtandhouden; en dat zy „ hoopten, dat, zo door eenig misverſtand, ten eenigen tyde, het een of ander verſchil mogt ontſtaan, het genoeg „ zou weezen, met elkander te ſpreeken, „ om zich wederom te verſtaan.

„ Dat zy zich verheugden de verzekering van de Ratificatie des Tractaats van „ wegen de Repreſentanten des Volks van *Holland* te verneemen, en zeer gevoelig waren over de Bezending van de Ge-

LXXIX. BOEK. 1795.

, deputeerden van wegen dezelven aan hun
, gedaan; terwyl zy hoopten, dat de band
, van Vriendſchap tuſſchen de twee Na-
, tien hoe langer hoe meer mogt toege-
, haald worden (*).'

Weder-zydſche bezoeken van de *Franſche* Repreſentanten en hun H. Mog.

De *Franſche* Volksvertegenwoordigers REWBELL, SIEYES, RAMEL, RICHARD en COCHON vervoegden zich by den toenmaaligen Voorzitter van hun Hoog Mogenden, den Burger DE SITTER, tot het afleggen eens ſtaatlyken bezoeks van gelukwenſching, wegens het geſlootene Tractaat. SIEYES voerde het woord. De volgende Voorzitter HULTMAN, door de Vergadering des verzogt, deedt een ſtaatlyk Tegenbezoek by de gemelde Repreſentanten.

Aanſpraak van GEVERS tot deeze gebeurtenis betrekkelyk.

Ten dage deezer groote gebeurtenisſe was de tyd verſcheenen van de verandering des Voorzitterſchaps in de Vergadering van *Holland*. In deeze was het de gewoonte, dat de aftreedende Voorzitter met eene Aanſpraak, meer of min uitvoerig, die post overgaf. De Voorzitter PAULUS GEVERS deedt zulks, niet zonder terugzigt op de groote Gebeurtenis. De woorden zyner Afſcheidsgroete, daar toe betrekkelyk, bewaaren wy. Immers, na de optelling van de voornaamſte zaaken toen onder handen, en de ernſtigſte raadgeevingen tot bedaardheid, beleid en moed, onder het geleide van Regtvaardigheid en Voor-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 18 Mey 1795.

Voorzigtigheid, gegeeven te hebben, ſprak hy —— „ Hier mede, Burgers Repreſentanten! zou ik dit myn Afſcheid beſluiten, ware het niet, dat de heuchlyke tydsomſtandigheid, waar in wy ons, zints gisteren, bevinden, door het ſluiten van een Tractaat van Vrede en Alliantie met de Republiek van *Frankryk*, en het ratificeeren daar van door deeze Vergadering, my verpligten daar by nog eenige oogenblikken ſtil te ſtaan. LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Zints de oprigting van onze Republiek tot den huidigen dag toe, beleefde de *Batavier* nooit grooter Dag dan deezen. Nu zyt gy waarlyk Vry, Medeburgers! nu is uwe Onafhangelykheid gevestigd!

„ Een Stadhouderlyk of Ariſtocratiſch Juk kromde meestal de lendenen van *Neêrlands* Volk. Gaa de Jaarboeken van ons Gemeenebest na, en alle ongelukken, 't zelve overgekomen, en het dwarsboomen van alle Voorſtellen en Beſluiten tot des Volks weezenlyke welvaard ſtrekkende, zyn daar aan toe te ſchryven geweest.

„ Thans verkiest het Volk zyne Vertegenwoordigers; de Souverainiteit van 't Volk, als in hunnen boezem alleen berustende, wordt erkend, de Regten van den Mensch en Burger worden geëerbiedigd. Welke onſchatbaare Voorregten! Dit alles, wel is waar, greep onder ons reeds ſtand, zedert de zo gezegende Ommekeer van Zaaken, in

LXXIX. BOEK. 1795.

„ het begin van dit Jaar; dan, eene steeds
„ woelende en verdervende Factie zogt dit
„ te ondermynen, U deeze Voorregten;
„ ware 't mogelyk geweest, te beneemen.
„ Thans is dit alles door onze vereeni-
„ ging met onze *Fransche* Broeders, op
„ vaste gronden gevestigd, en alle vrees
„ voor eene Tegenomwenteling is daar
„ door in rook verdweenen.

„ Had ik 't onuitspreekelyk genoegen
„ Ulieden gister avond als Voorzitter deez-
„ zer Vergaderinge 't eerst, als een waar-
„ lyk Vry en Onafhangelyk Volk te be-
„ groeten. Eene omstandigheid, die ik,
„ als eene der gelukkigste van mynen leef-
„ tyd beschouwe. —— Geluk, nogmaals,
„ Medeburgers! ja driewerf geluk met dit
„ Verbond! Het Vaderland is behouden!
„ Geniet hier van, met alle de Ingezete-
„ nen des Lands, de gezegendste vrug-
„ ten, en gedraagt U, gelyk 't een waar-
„ lyk vry en onafhangelyk Volk betaamt,
„ en maakt U alleszins, die gunstbewy-
„ zen van den Opperbestuurder waardig.
„ Zyn Almagt bestuure daar toe alle uwe
„ daaden, agtervolge dezelve met zyne
„ goedkeuring, en stelle dit Land en Volk
„ tot eenen lof op Aarde!" (*).

De Gewapende Burgermagt in 's Haage

De Gewapende Burgermagt in *'s Gravenhaage* maakte eene opwagting by de Representanten des *Franschen* Volks. De Commandant RITTNER voerde het woord, ten

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18 Mey 1795.

ten slot betuigende; „ Burgers Represen- LIBER
„ tanten! de Gewapende Burgermagt van BOEK.
„ deeze plaats zal zich tragten waardig te
„ maaken, dat zy vrye *Franschen* tot Broe- 1795.
„ ders heeft, door het navolgen hunner deelt
„ deugden!" SIEYES beantwoordde deeze diep in
Aanspraak kort. Niet onaartig was, te deeze
deezer gelegenheid, het zeggen van den Gebeur-
Representant REWBELL tot een der Bur- tenis.
ger-officieren; „ Ik ben Volksrepresen-
„ tant, en ik heb de eer Grenadier van
„ eene Compagnie te zyn!"

Voorts begaven zich de Burger-officieren by de Afgevaardigden uit de Algemeene Staatsvergaderinge, die dit werk hadden ten einde gebragt. De Burger-capitein J. BOUDEWYNSEN sprak hun op deezen trant aan. „ Vertegenwoordigers van
„ het *Nederlandsche* Volk, en Bewerkers
„ van deszelfs Vryheid! — Was de dag
„ van gisteren een altoosduurende Ge-
„ denkdag, en de dag van blydschap voor
„ elk regtgeaart Vriend van zyn Vader-
„ land; zy was het gewis voor de *Gewa-*
„ *pende Burgermagt van den Haag!*

„ Deeze, voorheen beëedigde slavin
„ van ORANJE, en meestal het Kweek-
„ school van Oproer, heeft zich, by de
„ ontlookene Vryheid, daadlyk hervormd
„ in een nuttig Wapenschool, om de Vry-
„ heid, en 's Volks Regten, te beschermen.
„ Het mogelyk uur was niet daar, dat
„ deszelfs tegenwoordige Leden, (in
„ MDCCLXXXVII om hunne Vaderlands-
„ liefde vervolgd en mishandeld,) zich

„ kon-

LXXXIX. BOEK. 1795.

Leden af, die zo by de *Franſche* als *Nederlandſche* Repreſentanten, hunne opwagting maakten, en wel voldaan terugkeerden (*).

Vreugde over die tyding te *Amſterdam*.

Geheel den Lande door, wekte de tyding deezer langgewenschte gebeurtenis, groote aandoening. Wy zouden, door eentoonigheid, verveeling baaren, indien wy ophaalden wat deswegen voorviel; dan wy willen *Amſterdam* niet onvermeld laaten. De dag der bekendwording viel in op den zelfden als beſtemd was om, op een ſtaatlyke wyze, de zestig *Voorſtellers* na het Huis der Gemeente op te leiden ter verkiezinge van eene nieuwe Municipaliteit. De vreugde over dit Burgerbedryf verdubbelde, toen de Secretaris G. BRENDER à BRANDIS, de blyde Afkondiging deedt van de naa eene onaangenaame onzekerheid verlangde tyding des Vredes en der Verbintenisſe met *Frankryk*. Algemeen was de juichſtem des Volks, gepaard met zwaaijen der hoeden; traanen van vergenoegen bevogtigden der meesten oogen. De met hunne *Franſche* Broederen gezamenlyk in gelederen ſtaande Schuttery gaf door het gerammel der wapenen haare deelneeming te kennen.

Bekendmaking aan den Volke.

Niet genoeg was het, dat de daar vergaderde Volksmenigte in de blydſchap deezer tyding deelde, men wilde de geheele Stad tot gelyke vreugde wekken; en door alle Wyken zulks plegtig afkondigen. De Secretaris der Municipaliteit R. W. TA-

DA-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2865—2869.

R.W. TADAMA kondigt, te Amſterdam, den Vrede en Verbintenis met de Franſchen aan.

DAMA ſteeg te paard, vergezeld van een luisterryken ſtoet. Vooraf ging een bende Muzykanten; deezen volgden een hoop Voetvolks, en vier Trompetters; voorts eene bende Ruiters, draagende de Veldſtandaarden der beide Vereenigde Natien; aan de regter zyde van den Secretaris TADAMA reedt de *Franſche* Generaal LAURENT, aan zyne ſlinker hand de Burger-Capitein-Majoor VAN PRUISSEN MORISSEN; hun volgde eene bende Voet- en Paardevolk, beſtaande uit *Franſche* Husſaaren en Burger-Cavalleristen; deezen, ten blyke van Broederſchap, man om man gerangſchikt, ſlooten den optocht. —— Op alle voornaame Pleinen en Plaatzen, druk door woelend Volk, hieldt deeze trein ſtand; wanneer de Secretaris die Aankondiging hun ter oore bragt; „ Burgers! uwe Proviſioneele Repreſentanten „ doen U by deezen bekend maaken, „ dat tuſſchen de vrye *Bataaven* en *Franſchen* een Verbond geſlooten is, waar „ by de eeuwige Vernietiging van het „ Stadhouderſchap, en de Vryheid en Onafhangelykheid van het *Bataafſche* Volk, „ tegen alle Mogenheden, die daar op „ immer inbreuk zouden willen doen, „ door onze Broeders de dappere *Franſchen* volkomen geguarandeerd is. —— „ Juicht *Amſtelaaren!* Juicht over deeze „ groote Gebeurtenis!" —— Allerwegen ging een vreugdegejuich op (*).

LXXXIX. BOEK. 1795.

En

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3176—3178.

LXXXIX. BOEK.

1795. Te *Rotterdam* met ſtoorenis gepaard.

En hoe zeer de vrolykheid langs de ſtraaten deezer volkryke Stad woelde, was geregeldheid haare gezelinne. Daar in onderſcheidde zich, te deezer gelegenheid de *Amſtelſtad* van haare Zuster *Rotterdam*. By de bekendmaaking dier Gebeurtenisſe, ſpeelde, onder ſchyn van vreugdebedryven, de losbandigheid haare ſnoode rol by herhaaling, en in zulk eene maate, dat eene Waarſchuwing tot rust en orde, van wegen de Wethouders en Raaden, werd uitgevaardigd, de Burgers ernſtig vermaanende, om zich niet te verooorlooven, aan de Huizen der Ingezetenen te vraagen na Vlaggen, Chaſinetten, Pourtraitten of andere Goederen, in denkwyze niet met hun inſtemmende, of derzelver Bezittingen te beledigen, of te mishandelen, of hun daar van te berooven. —— Zy vertrouwden, dat de herſtelde Vryheid van het Vaderland, geene aanleiding zou geeven tot Losbandigheid; maar dat nu ieder *Bataaf* met de daad zou toonen „ het „ groot onderſcheid dat 'er is tuſſchen de „ Beminnaars der Vryheid en de Slaaven „ der Heerschzugt!" (*).

Bekendmaaking in het *Sticht*. Vreugde te *Utrecht*.

In het *Sticht* geſchiedde de aankondiging dier Gebeurtenis van 's Lands wege met geene geringe plegtigheid. De Afgevaardigde deezes Landſchaps P. Pypers bragt de tyding in de op zyn voorſtel zamengeroepene Landſchapsvergadering, binnen *Utrecht*, waar men dezelve met het lee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3203.

levendigst gevoel ontving. Eene bezending uit dezelve deelde die aan den Raad der Gemeente van de Stad *Utrecht* mede. Het gelui der Klokken, het opgaande Vreugdegejuich, maakte dezelve welhaast algemeen. Eene ſtaatlyke kennisgeeving aan de Stads Burgery geſchiedde dien eigen dag. Deeze werd gevolgd van een optocht. Gewapende Burgeren, voorgegaan door *Franſche* Muzykanten, en vergezeld van *Franſche* Trompetters te paard, openden den trein, waar in de Repreſentanten des Lands van *Utrecht* en hunne Secretarisſen zich bevonden, *Franſche* Husſaaren ſlooten denzelven. De Aankondiging deezer Gebeurtenisſe werd by den Vryheidsboom voorgeleezen, op de voornaamſte plaatzen herhaald, en beantwoord door een algemeen vreugdegejuich der toevloeiende Volksmenigte, voor welke de Repreſentant S. ESSENIUS, daar toe verzogt, deeze aanſpraak uitboezemde.

LXXIX. BOEK. 1795.

„ Burgers van den Lande van *Utrecht!*
„ Gy hebt deezen Winter, door eene
„ wonderlyke en zo zigtbaar daargeſtelde
„ beſchikking uwe *Franſche* Broeders tot
„ U zien overkomen.
„ Kort daar naa, vernietigden uwe Re-
„ preſentanten het Stadhouderſchap, den
„ Adel, met al den aankleeve van dien,
„ en onthieven U van 't juk der Slaaver-
„ ny, waar onder gy lange gebukt gingt.
„ Zedert waren wy onvermoeid bezig
„ om het begonnen Gebouw verder te
„ voltooijen, en alles aan te wenden wat

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ tot uwen verderen voorspoed dienen „ kon.

„ Thans hebben wy U de bevestiging „ van dat door ons verrigtte aangekon- „ digd, en U eene Alliantie met onze „ *Fransche* Broeders bekend gemaakt.

„ Uwe Representanten zullen verder „ voortvaaren met denzelfden yver en „ moed, die hun, van de eerste oogen- „ blikken, onafgebrooken, tot heden toe, „ bezielde, en die het Vaderland en Gy- „ lieden van hun te eischen hebt. —— „ Maar wie aarselt 'er dan nu nog toe te „ treeden om de aangebodene hand van „ Broederschap aan te grypen? Begeert „ gy dit, gy kunt nog met uw Vader- „ land gelukkig zyn.

„ Gy ziet nu die vervolgingen en plun- „ deringen niet, die ieder weldenkend „ mensch deeden yzen. Gy behoeft niet „ te schrikken, wanneer gy de Vrolyk- „ heid, met Muzyk gepaard, op uwe straa- „ ten hoort, schoon dit in MDCCLXXXVII „ het sein en de geleidster was van roof- „ zugt en geweld. Neen, Burgers! der- „ gelyke Schrikjaaren zyn voor eeuwig „ verdweenen. —— Maar wilt gy niet ge- „ lukkig zyn, en zou 'er nog iemand on- „ der U gevonden worden, die de Vry- „ heid zou zoeken te ondermynen, hy „ zy dan ook wie hy zy, zonder aanzien „ van Persoonen, gy staat hier in allen „ gelyk; gy zyt onderworpen aan de Wet; „ en vreest dan de waakende Geregtigheid „ van een vrygeworden Volk!

„ Zo

„ Zo bloeije de *Fransche* Republiek, LXXXII. BOEK.
„ vereenigd met die der *Bataaven*, tot
„ aan het einde der eeuwen!"

Amersfoort deelde één dag laater, in de- 1795.
zelfde vreugde, wanneer de Burger Py- Te
PERS daar de blyde boodschap bragt, en *Amers-*
teffens bekend maakte, dat het Verbond *foort.*
van Vrede en Alliantie tusschen de *Fransche* en ons Gemeenebest 's voorigen daags in de Vergadering der Representanten des Lands van *Utrecht* bekragtigd was (*).

Kort was het tydsbestek van twintig da- Te *Zie-*
gen ter wederzydsche Bekragtiginge be- *rikzee*
paald. Vaardig ook kwamen de toestem- neemt
mingen der Gewesten tot dat werk by hun men de
Hoog Mog. in. Het verdient onze opmer- Volks-
king, dat, in geen der Gewesten, dan in stem in,
eene en andere Stad van *Zeeland* alleen, ter be-
daar toe eene Volksoproeping plaats vondt. kragti
Naauwlyks hadt de Municipaliteit van *Zie-* ging van
rikzee het tekenen der voorloopige voor- dit Trac-
waarden des Vredes en der Verbintenisse taat.
met *Frankryk* verstaan, of zy oordeelde onverwyld de Burgers te moeten oproepen, om de Volkstem te verneemen wegens de nadestemminge tot het bekragtigen van dezelve. De Volksoproeping geschiedde. De Secretaris de Burger FRANCOIS BREEKPOT sprak uit naam der Municipaliteit, de Volksmenigte aan; vertoogden in 't breede den toestand des Vaderlands in 't algemeen, en van *Zeeland* in 't byzonder; las het Advys der Gewestlyke

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3270—3278. 3285.

LXXXIX. BOEK. 1795.

lyke Vergaderinge, door *Middelburg*, *Goes*, *Tholen* en *Zierikzee* uitgebragt, voor; toonde de noodzaaklykheid aan, waar om men thans in deezen toegeevenheid hadt moeten gebruiken; hieldt der Burgery voor oogen, en de Voordeelen, en de Opofferingen in het Verdrag begreepen; ten ſlot betuigende, „ dat de Municipaliteit „ zich zelve, en den Volke van *Zierik-* „ *zee*, vermeende verpligt te zyn om eene „ kleine ſchets te moeten geeven van dat „ geen, 't welk de voorige Bondgenooten, „ *Engeland* en *Pruiſſen* ons deeden onder- „ vinden; en van dat wy te wagten heb- „ ben, volgens haar inzien, wanneer wy „ met de *Franſche* Republiek verbonden „ zyn. Aanpryzingen of Afraadingen zal „ zy niet doen. Zy heeft U voorgeſteld „ het nuttige en ſchadelyke, en dit alleen „ was haar oogmerk. Een vry Volk moet „ eene vrye keus hebben, over de beſchik- „ king van zyn tegenwoordig en toekom- „ ſtig lot. — Zy ſtelt, derhalven aan „ U, als de wettig opgeroepene Burgery „ voor — Zal *Zierikzee* ter Vergadering „ van de Repreſentanten van het Volk „ van *Zeeland*, de bekende Preliminaire „ Artykelen met de *Franſche* Republiek „ ratificeeren, of niet? — En 't is deeze „ gewigtige Vraag, waar op de Munici- „ paliteit uw Antwoord deciſief en be- „ ſliſſend oogenbliklyk verwagt. — Een luidrugtig *Ja* klonk door de Kerk, en de Burgery over deeze erkentenis van 's Volks Oppermagt verheugd, keerde wel te vrede,

de, dezelve uitgeoefend hebbende, na huis (*). LXXXII. BOEK.

De Stad *Veere* hadt haare ſtem ter Vergaderinge der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Zeeland*, niet willen uitbrengen, dan naa dat de Municipaliteit de Burgers plegtig hadt opgeroepen, ten einde, door de ſtemme des Volks gemagtigd, met des te meer vertrouwen hier in te kunnen medewerken. De Burger BRUINING, Voorzitter van het Collegie van Kiezers te dier Stede, daar toe door Repreſentanten des vryen Volks van *Veere* verzogt, deedt des eene Voordragt by de zamengeroepene Burgers. Naa hun vermaand en herinnerd te hebben, hoe zy, door het *Middelburgſche* Nieuwsblad, de Artykelen vernomen hadden van het Verdrag tuſſchen de beide Republieken, voer hy in deezer voege voort — „ Gy hebt „ gelegenheid gehad op te merken, welke „ de gevolgen zyn geweest van dien noodlottigen Oorlog, in welken wy, ter be„ gunſtiging van de heerschzugtige oog„ merken van het voormaalig Beſtuur, „ onder 't welk het Volk van *Nederland* „ meer dan al te lang, zynen nek heeft „ moeten krommen, hebben moeten inge„ wikkeld worden — gevolgen, die, wa„ ren de zaaken niet, door eene zigtbaare „ Beſtuuringe der Godlyke Voorzienig„ heid, zo wonderlyk veränderd, op niet „ min-

1795. Desgelyks *Veere*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3256.

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ minder, dan onzen geheelen ondergang „ zouden zyn uitgeloopen.

„ Dan, heeft het niet anders kunnen „ zyn, of wy moeten, om een Vry Volk „ te zyn en te blyven, aanmerkelyke, ja „ zeer treffende, Opofferingen doen; laat „ ons intusschen ons verheugen, dat wy „ van hun, die, uit hoofde van hunne „ Magt, ons geheel en al als overwon- „ nen hadden kunnen behandelen, plegtig voor een Vry en Onafhangelyk Volk „ erkend, en met hun, door eene naauwe „ Verbintenis, vereenigd zyn. — Laat „ ons blyde zyn, dat het gevaar, dat wy „ nog zo onlangs liepen, om van het „ algemeen Bondgenootschap afgescheurd „ te worden, door die Alliantie, gelukkig is afgewend. — Laat ons hoopen, „ onder inwagtinge van de gunstige beſtellinge eener voor ons waakende Voorzienigheid, dat, naa het doorstaan van „ deezen zwaaren schok, onze vervallen „ zaaken allengskens wederom zullen herſteld, en wy uit de laagte, in welke „ wy gezonken zyn, tot eenen aanmerklyken trap van aanzien en vermogen „ opgebeurd worden. — Laat ons, van onze zyde, daar toe medewerken, door „ het vermyden van die Nationaale Ondeugden, die den welstand eener Maatschappye ondermynen, en eene daar „ tegen overstaande betragting van die „ Deugden, die den bloei eener Natie „ bevorderen kunnen. — Dat de poogingen onzer Repreſentanten ten allen

„ ty-

„ tyde daar toe ingericht, en met den Godlyken Zegen bekroond mogen worden!

LXXXIX. BOEK.

„ Elk uwer, dit vertrouw ik, zal intusschen, ten blyke zyner Toestemminge aan het Voorstel, gereed zyn my te volgen, daar ik, in de handen klappende, zegge *Heil en Broederschap*!"

1795.

De vergaderde Burgers gaven dit Teken van goedkeurende toejuiching, hoogst vergenoegd over deeze uitoefening van erkende Volksoppermagt (*).

Vlissingen, op eene zo byzondere wyze, in dit Verdrag betrokken (†), was, op het ontvangen der tyding van 't sluiten, uitgelaaten van vreugde. De Burger A. VERMEER bragt aan de Commissarissen van het Committé der Marine PENNING en JACOBSON, het geslootene Verdrag. Onmiddelyk gaven zy des kennis aan den *Fransschen* Admiraal VAN STABEL, noodigden hem, benevens alle de zich daar bevindende *Fransche* Zeeofficieren, dien eigen avond op een Broederlyk Feest. Eén en twintig Kanonschooten, van de daar ter reede liggende Landsschepen, kondigden die blyde gebeurtenis aan, en de Vlaggen der *Fransche*, *Americaansche* en *Bataafsche* Republieken, opgeheesen, wapperden, dier Gebeurtenisse ter eere. Het huis waar zich de Commissarissen onthielden, dat waar in de tyding brengende Bur-

Vreugde te *Vlissingen*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795 bl. 3260.
(†) Zie hier boven bl. 24.

LXXXIX. BOEK. 1795.

Burger VERMEER woonde, en de beide Admiraliteits Jachten, waren 's avonds geïllumineerd. De *Franſche* en *Bataafſche* Zeeofficieren, nevens verſcheide *Vliſſingſche* Burgers en Burgeresſen, hielden een broederlyken maaltyd ten huize der Commisſarisſen, als mede in de Jachten. Op 't halfdek van 's Lands Fregat *de Hecter* was een danszaal vervaardigd; derwaards begaven zich de Gasten; de Mast ſtrekte ten Vryheidsboom, rondsom welken de dans werd aangevangen door de verbroederde *Franſche* en *Bataafſche* Zeeofficieren (*).

Bekragtiging van het Verdrag te *Parys*.

Zeer veranderde door de Bekragtiging des Tractaats, op den zes en twintigſten van Bloeimaand van de zyde van hun Hoog Mogenden, en daags daar naa van den kant der *Franſche* Conventie volbragt, de zaak van gedaante voor onze Gezanten BLAUW en MEYER te *Parys*. Onverwyld deelden zy de ontvangene tyding dier groote Gebeurtenisſe aan het *Committé de Salut Publicq* mede, 't welk door een Postboode reeds daar van verſtendigd was; doch die de byzonderheden niet medegedeeld hadt. Deeze verlangde zy te verneemen, en verwylden onze Afgezanten niet een echt Affchrift daar van onmiddelyk te zenden; in den Brieve tot geleide de gelegenheid waarneemende om het *Franſche* Gouvernement ., geluk te wenſchen „ met de nieuwe Zegepraal, welke het-

„ zel-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl 3258.

„ zelve, behaald hadt op de boosaartig- LXXXIX.
„ heid;" teffens hunnen wensch uitboeze- BOEK.
mende, „ dat de heilige zaak der Vry- ——
„ heid en Gelykheid, eindelyk welhaast 1795.
„ op vasten grond zou rusten (*)."

De Abt SIEYES, uit *'s Gravenhaage*, naa het volbragte werk den achttienden van Bloeimaand te *Parys* gekomen, deedt dien eigen dag, op deezen trant des verflag in de Nationaale Conventie —— „ Burgers! „ Ik kom uit *Holland*. Uw *Committé de* „ *Salut Publicq*, en uw regtmaatig ver- „ langen roepen my, op dit oogenblik, tot „ de Tribune. Een Verflag in de juiste „ orde moet gy dus niet van ons verwagten.

Verflag deswegen door SIEYES te *Parys* gegeeven.

„ Burgers! In het *Noorden* heeft de „ *Franfche* Republiek niet anders dan „ Vrienden. Het agtenswaardig en kloek „ Volk der *Vereenigde Provincien* bewon- „ dert den *Franfchen* moed; en vol van „ gevoel voor de Vryheid, die uwe fterk- „ te en roem uitmaakt, zweert het, in „ dit tydftip, eene offenfive en defenfive „ Alliantie tegen alle uwe Vyanden.

„ Het Tractaat van Vrede en Allian- „ tie, 't welk wy U komen mededeelen, „ biedt aan de *Franfche* Republiek alle „ redelyke en mogelyke voordeelen, wel- „ ke zy regt hadt te verwagten, zonder „ nadeel te doen aan het welzyn, en de „ waardigheid van eene Natie, die uwe „ getrouwe Bondgenoote geworden is.

„ Nieu-

(*) *Brieven van* BLAUW *en* MEYER 21 en 22 Mey 1795. MSS.

1795.

„ Nieuwe middelen, nieuwe bronnen
„ van Voorſpoed ſtaan thans voor ons
„ open. Gy verkrygt, het geen 'er het
„ onderpand en de vaste waarborge van
„ uitmaakt, eene Land- en Zee-mogen-
„ heid in een voornaam gedeelte der We-
„ reld, in den *Oceaan* en op de *Noordzee*.
„ De *Theems* moet met angſtvalligheid
„ het toekomende lot der *Schelde* gade-
„ ſlaan. *Londen* kent te wel haare belan-
„ gen om niet te beſpeuren, dat *Brugge*
„ en *Antwerpen* op haaren Koophandel die
„ meerderheid moeten verkrygen, welke
„ onze Wapenen op uwe Vyanden be-
„ haald hebben. — De Haven van *Vlis-*
„ *ſingen*, de beste der *Vereenigde Provin-*
„ *cien*, is aan de beide Natien *Franſche*
„ en *Bataafſche* gemeen geworden; er-
„ vaarene Zeelieden weeten ook, dat *Hol-*
„ *landsch Vlaanderen*, door uw Tractaat
„ *Fransch* geworden, U eene Haven aan-
„ biedt, die in uwe handen nog belang-
„ ryker zal worden. — De *Franſche* Re-
„ publiek, derhalven, die door de enkele
„ ſterkte haarer ligging in het Zuiden,
„ eene groote rol in de *Middellandſche*
„ *Zee* moet ſpeelen, die in het Westen
„ op den *Oceaan* der *Engelſche* Tyranny
„ groote magt kan tegenſtellen, verkrygt
„ nog in het Noorden, de eenige zaak,
„ welke haar ontbrak, een groot en heerlyk
„ Zeeweezen en handeldryvend beſtaan.
„ De Vereeniging der twee Republie-
„ ken, *Franſche* en *Bataafſche*, verkon-
„ digt reeds aan de Wereld, dat de *Brit-*
„ *ſche*

„ *ſche* Tyranny welhaast plaats zal maken voor de Vryheid der Zeeën, welke gy bemagtigd hebt, en welke gy grootmoedig en grootdaadig in uwen voorſpoed, ſtraks der dankbaarheid van alle Volken der Aarde ſchenken zult.

LXXXIX: BOEK. 1795.

„ Ik heb maar één woord over de Onderhandelingen te zeggen: de vooringenomenheden waren veele; zy werden „ aangeblaazen . . . . . (*). Zo dra „ men elkander heeft kunnen verſtaan, is „ men overeengekomen, en zulks zal altoos gebeuren onder menſchen, die tot „ Vryheid geboóren zyn; kortom men is „ van wederzyden te vrede." — SIEYES las het geſlootene Tractaat voor. Men beſloot hetzelve te doen drukken, en de handelingen daar over drie dagen uit te ſtellen. De tyding van het ſluiten bragt niet weinig toe om de gemoederen der *Paryſenaaren*, ten dien dage in geene kleine gisting, tot bedaaren te brengen. Een verſchynzel, waar uit men veilig mogt opmaaken, dat het *Franſche* Volk, over 't algemeen, die gebeurtenis, zints een geruimen tyd, met verlangen hadt te gemoet gezien.

Het bepaalde omtrent *Zeeland*, maakte het verblyf van den tot nog gebleeven buitengewoone Afgevaardigden uit dat Gewest,

ERMERINS vertrekt uit *Parys*.

(*) Deeze . . . . . of uitlaating, kan men best aanvullen met ons te herinneren, wat 'er in *Parys*, tuſſchen den Abt, dien Medegelastigden en onze Gezanten MEYER en BLAUW te *Parys* omging, in ons voorgaande Boek in 't breede vermeld.

LXXXIX. BOEK. 1795.

west, ERMERINS, te *Parys* noodloos. Zyn laſt, om, ingevalle men volhard hadt in den toeleg, om een groot gedeelte diens Grondgebieds voor overwonnen te verklaaren, deswegen, vereenigd met BLAUW en MEYER, de noodige tegenverklaaringen te doen, hieldt op; hy maakte zich tot zyn vertrek gereed (*). Te welker gelegenheid gemelde Gezanten eenen Brieve ſchreeven aan de Vertegenwoordigers des Volks van *Zeeland*, ingerigt om te toonen, hoe zy, van den beginne der onderhandelingen af, niet nagelaaten hadden, voor de belangen van *Zeeland* te waaken: hun geluk wenſchende met den eindlyken uitſlag (†).

VAN GRASVELD en DE SITTER na *Parys* ter Uitwisſeling der Ratificatien.

Ondertuſſchen waren de Burgers C. H. VAN GRASVELD en A. J. DE SITTER by hun Hoog Mogenden benoemd en gevolmagtigd, om als buitengewoone Afgezanten, het Verdrag van Vrede en Verbintenisſen, aan de *Franſche* zyde, op den zeven en twintigſten van Bloeimaand, bekragtigd, uit te wisſelen. Zy namen van den Voorzitter der Vergaderinge des Volks van *Holland* ſtaatlyk afſcheid, op den dertigſten van Bloeimaand (§).

Zy volvoeren dit werk.

Onmiddelyk naa hunne aankomst te *Parys*, het overgeeven en goedkeuren hunner

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan hun Hoog Mog.* 25 Mey 1795. MSS.

(†) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan de Prov. Rep. des Volks van Zeeland* 25 Mey 1795. MSS.

(§) *Decreeten der Provinciaale Rep. van Holland* 29 en 30 Mey 1795.

ner Lastbrieven, werd de dag bepaald op welken zy, als buitengewoone Gezanten, zouden ingeleid, en de plegtige uitwisseling der Ratificatien van de volle Vergadering van het *Committé de Salut Publicq* plaats zou hebben. Zulks geschiedde op den vyfden van Zomermaand. Zy leeverden de op Pergament geschreevene, met 't groot Zegel voorziene en in een Zilveren Doos liggende bekragtigde Verdrag over. — De Uitwisseling geschied zynde, werd van de zyde der *Franschen* verzogt, de Verzending der Stukken eenigen tyd te verwylen, om dezelve even zo op Pergament geschreeven, en met het daar aan hangend Zegel in een Zilveren Doos hun Hoog Mogenden toe te schikken. Onze Afgezanten hielden, tot dat dit alles vervaardigd was, de oorspronglyke Stukken onder zich. De Secretaris BOUSQUET bragt dezelve over, aan wien hun Hoog Mogenden, het gewoon Geschenk van een Gouden Medaille en een Ketting schonken.

Staatlyke Uitwisseling aldaar.

Onze buitengewoone Afgezanten werden door de Leden van het *Committé de Salut Publicq* in de Vergaderzaal der Nationaale Vergadering gebragt. Onder eene algemeene toejuiching en handgeklap van de Leden der Conventie, te deezer gelegenheid buitengemeen voltallig, als ook van Tribunes, die alle met Volk opgepropt waren, traden zy ter zaale in, waar twee armstoelen tegen over den Voorzitter voor hun geplaatst stonden. De Voorzitter bleef ongedekt, gelyk ook de Afgezanten by

LXXXIX. BOEK. 1795.

by het plaats neemen. SIEYES, als de mond van het *Committé de Salus Publicq*, met betrekking tot de buitenlandſche zaaken, las de Ratificatie van hun Hoog Mogenden voor. Een algemeen handgeklap juichte die voorleezing toe.

GRASVELDS aanſpraak te dier gelegenheid.

Stilte volgde en aandagt heerſchte op 't oogenblik, wanneer onze Afgevaardigde GRASVELD het woord vatte, en verduitscht op deezen zin ſprak. „ Burger Preſident! „ Is het dan alleen eene ſtreelende begoocheling? Neen het is eene weezenlykheid. Wy zien hier de Verdeedigers „ der Regten van den Mensch, onder de „ byzondere beſcherming der Vryheid, „ eene Alliantie grondvesten, welke de „ de *Franſchen* hebben toegejuicht, en de „ *Bataaven* zegenen.

„ Ja, Burgers Repreſentanten! indien „ het waar is, dat het weezenlyk geluk „ der Natien op de eeuwige grondbeginzelen der Natuur gevestigd zy, als dan „ kon de Verbintenis, welke twee Volken te zamen vereenigt, die beiden „ eene echte Vryheid en de Regtvaardigheid aanbidden, niet anders dan duurzaam en onbreekbaar zyn.

„ En gy, Volk van *Frankryk!* indien „ gy, door uwe verbaazing wekkende „ Heldendaaden en onwrikbaare Standvastigheid, U de hoogagting en bewonderring van alle Stervelingen hebt weeten „ te verwerven, het *Bataafſche* Volk, „ door de hulp van deszelfs Broederen „ en Verdeedigers, van het juk der On-

„ der-

„ derdrukking ontheeven, zal de Regten LXXXIX.
„ van eene Hoofdstof, welke aan geheel BOEK.
„ het Menschdom gemeen is, weeten te
„ handhaaven en te beschermen: terwyl 1795.
„ het, op deszelfs beurt, ten duidelykſten
„ toont, dat hetzelve van het bloed van
„ zyne dappere Voorvaderen, 't welk nog
„ in zyne aderen zweeft, niet verbasterd
„ zy, noch het herdenken aan zyne be-
„ roemde Zeehelden verlooren hebbe.
„ Welk een heuchlyk voorteken van een
„ waarlyk tot nog toe onbekend geluk,
„ het welk eenmaal moet genooten wor-
„ den, terwyl elk Geslacht der *Bataaven*,
„ zich van nieuws als Broeders vereeni-
„ gende, aan het verbaasd *Europa* het
„ treffend en betoverend tafereel der gul-
„ den Eeuw, welke tot nu toe alleen in
„ de Fabelen der Dichteren bestondt, zal
„ opleeveren."

Onze Afgezanten ontvingen de broederlyke Omhelzing van den Voorzitter, onder een gestadig handgeklap. Het geroep *Vive les deux Republiques!* deedt de Zaal weergalmen. Het voorstel, om ten blyke van de eensgezindheid tusschen de beide Republieken, en van de geslootene Verbintenisse, de Vlag onzes Lands, gelyk die der *Vereenigde Staaten van America*, in de Zaal der Conventie, te doen wapperen, werd met toejuiching ontvangen; doch de volvoering daar van uitgesteld.

Een Burger Maaltyd, van wegen het *Fransche* Staatsbestuur, waar op niemand anders zouden verschynen, dan Ministers van

Onthaal onze buitengewoone

LXXXIX. BOEK. van Republieken, toefde den volgenden dag onze buitengewoone Gezanten. In hunne gehoudene onderhandelingen waren zy reeds daadlyk bedagt geweest, om den hun opgedraagenen last, tot het doen erkennen der Ministers MEYER en BLAUW, te volbrengen. Met genoegen vernamen zy, dat dit geene zwaarigheid zou ontmoeten, dat men nieuwe Geloofsbrieven zou aanneemen. Ten gunſtigen voorteken diende, dat zy beiden, reeds vóór de overgifte van een Geſchrift, tot het bevorderen dier erkenteniſe ſtrekkende, tot het gemelde Feestonthaal, alleen voor Ministers van Republieken geſchikt, genoodigd waren.

1795. Gezanten gegeeven.

BLAUW en MEYER daar by tegenwoordig.

BLAUW en MEYER begaven zich daar heenen. De Buitengewoone Gezanten zaten naast den Voorzitter van de Nationaale Conventie, BLAUW en MEYER naast dien van het *Committé de Salut Publicq*, CAMBACERES. Zy ſtelden, onder de verſcheidene toegebragte Dronken, in, „Het „ *Committé de Salut Publicq*, en het wel„ zyn der Leden, die gecontribueerd had„ den tot Vereeniging van de beide Re„ publieken, in het ſluiten van een Trac„ taat van Vrede en Alliantie!" Een Dronk, die zeer toegejuicht werd; om dat dezelve van hun kwam; terwyl zy vermeenden, door dit gedrag, te beantwoorden aan de oogmerken van hun Hoog Mogenden, met de gelegenheid daar te ſtellen om alle voorledene zaaken te vergeeten, en op nieuw, met onderling ver-

vertrouwen, te arbeiden aan 't geen nog te doen ſtondt. LXXXIX. BOEK.

Eenige vertraaging hadt 'er in de erkentenisſe dier Burgeren plaats, daar uit ontſtaande, dat de nieuwe Volmagt repte van hun zo langen tyd vrugtloos aanweezen te *Parys*. Een ſnaar welke men, ten wille van zommigen, niet gaarne hoorde roeren: waarom zy eene allereenvoudigſte Volmagt verzogten. —— Deeze verkreegen hebbende, deelden zy dezelve mede, en de daar aan gegeevene goedkeuring ſtelde hun in ſtaat om, op eene wyze, die alle vlekken der voorige vernederinge uitwischte, zich in de zo lang geweigerde hoedanigheid te vertoonen. Eene gebeurtenis, van zo veele zonderlinge, treffende, en onzer Natie tot eere ſtrekkende byzonderheden vergezeld, dat wy niet aarſelen, uit het verſlag deezer Afgezanten aan hun Hoog Mog., het voornaamſte hier te plaatzen. 1795. Hunne erkentenis.

De twee en twintigſte dag van Zomermaand was beſtemd tot deeze ſtaatlykheid. Onze Afgezanten meenden die gelegenheid te moeten waarneemen om, in naam van hun Hoog Mogenden, de *Nederlandſche* Vlag, van welker ophangen geſprooken, doch niet volbragt was, mede te brengen, om, in de Zaal der Conventie, vereenigd te worden met de *Franſche* Vlag en die der overige Mogenheden, welke met de *Franſche* Republiek Vrede en Vriendſchap onderhielden. —— Een aanzienlyk getal *Nederlanders*, zo die, naa den Jaare MDCCLXXXVII het Vaderland Staatlykheden by hunne erkentenis.

LXXXIX. BOEK. 1795.

geruimd, als die zich, zints een langen tyd, in *Parys* gevestigd hadden, wenschten hunne Landgenooten; te dier hun Vaderland zo vereerende gelegenheid, te vergezellen; zo vereerend als dit verzoek was, zo gul werd het aangenomen. Zy volgden BLAUW en MEYER, die, door de Repreſentanten REWBELL en SIEYES, ter zaale ingeleid, op twee leuningſtoelen, tegen over den Voorzitter, de Repreſentant LOUVET, plaats namen. Het gevolg der *Nederlanderen* zat aan wederzyden, op daar toe beſtemde plaatzen. Te midden van den optocht werd de Nationaale Vlag gedraagen. Zo uitbundig, zo herhaald waren de toejuichingen, by hunne intreede, dat zy een geruimen tyd moesten verbeiden, eer zy van het verzogte en bekomene verlof des Voorzitters om te ſpreeken, gebruik konden maaken Stilte kwam 'er toen zy opſtonden om te ſpreeken (*). De Burger MEYER voerde het vervaardigde woord der Aanſpraake, en liet zich verduitscht in deezer voege hooren.

Aanſpraak van MEYER.

„ Burgers Vertegenwoordigers! — De „ Gevolmagtigde Gezanten des *Bataafſchen* Volks komen heden zich van eenen „ pligt kwyten, die hunne harten hoogst „ dierbaar is; dien naamlyk der erkentenisſe en eerbiedige bewonderinge.

„ Ver-

(*) Men nam in *Frankryk* de onderſcheiding waar, tuſchen *Ambaſſadeurs* en *Miniſters*, dat de eerſte zittende en de laatſte ſtaande tot de Vergadering ſpraken.

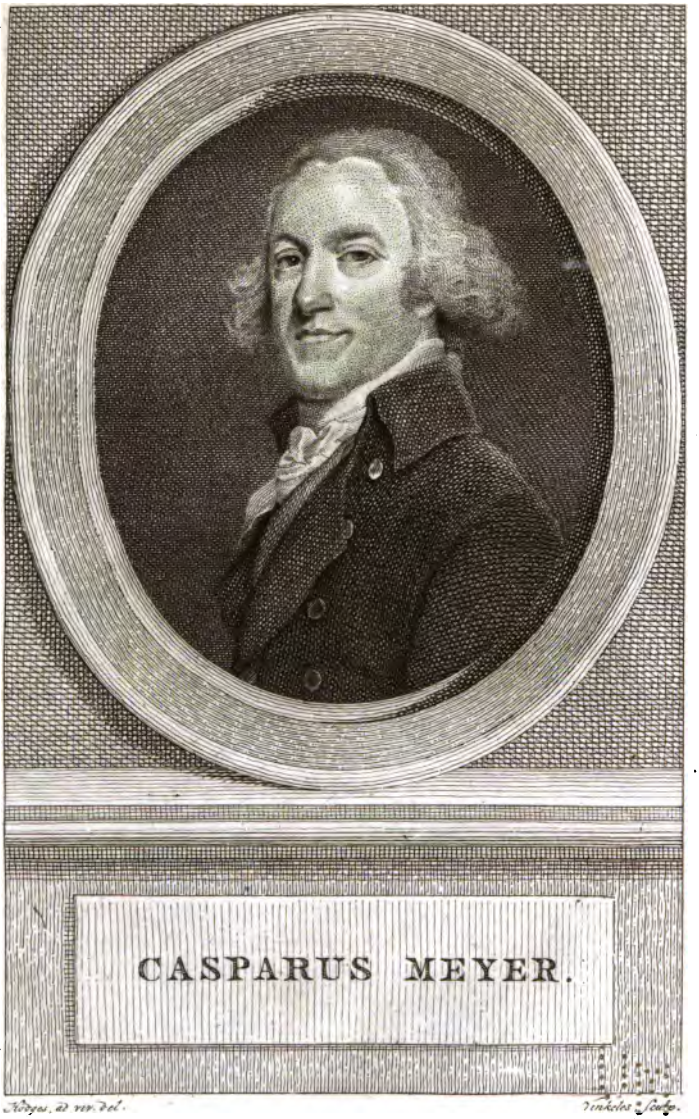

Hodges, ad viv. del. Vinkeles sculp.

„ Verre van ons alle gevoel van yde- LXXXIII.
„ len trots! Verre van ons die winderige BOEK.
„ praal van niets betekenende woorden, ——
„ waar van de Hoven der Koningen zo 1795.
„ menigwerven wedergalmden!

„ Het *Bataafſche* Volk, grootsch op
„ zyne broederlyke Verbintenis met het
„ eerſte Volk van den Aardbodem, haast
„ zich om zich van zyne ſchuld te
„ kwyten.

„ Te lang hebben die grootmoedige,
„ die edele Verdeedigers van de Opper-
„ magt der Volken, zich met hunnen
„ moed in 't bloedig ſtrydperk des Oor-
„ logs alleen bevonden.

„ Eene onafmeetbaare keten van gewa-
„ pende Rooverbenden omcingelden uwe
„ afgeſtroopte grenzen, terwyl uw vloek-
„ waardig Hoofd, in uw midden, de twee-
„ dragt, de verwoesting, den dood en al-
„ lerlei gruwelen, over het geheel Gemee-
„ nebest verſpreidde.

„ ô *Franſchen*! ô Gy, zo door uwe
„ grootſche poogingen, als door uw taay
„ geduld, in het verduuren van zo veele
„ rampen, ter verkryging van uwe Vry-
„ heid, waarlyk verheeven Volk! Wy
„ komen hier, niet om U geluk te wen-
„ ſchen; maar wy brengen in de ſchaal
„ van de wreekers der Menſchlykheid den
„ tol van onze medehulpe.

„ Het gejuich der Overwinninge heeft
„ zynen wedergalm doen hooren op de
„ boorden onzer Rivieren. De *Bataaven*
„ hebben het gehoord te midden van

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Ziet hier Burgers Vertegenwoordigers! de Vlag des *Bataafſchen* Volks; „ aanvaard dezelve als een onderpand der „ Broederſchap, die ons te zamen vereenigt, en der goede Trouwe, waar mede wy de geheiligde Verbintenisſe zullen vervullen, welke wy met U geſlooten hebben!

Algemeene toejuichingen, en herhaald handgeklap, volgden op het ſtilzwygen des Redenaars, en ſtrekte tot onbedrieglyke kenmerken van goedkeuring en deelneeming. Hadden onze Afgezanten in die Aanſpraake getragt de wenſchen en bedoelingen van hun Hoog Mogenden, en van alle braave Vaderlanderen, in wier naam zy het woord voerden, aan den dag te leggen, de Voorzitter LOUVET was gereed om ook die van de Vertegenwoordigers des *Franſchen* Volks te ontvouwen. Hy liet zich dus hooren.

Hoe door LOUVET beantwoordt.

„ Gevolmagtigde Gezanten des *Bataafſchen* Volks! uwe tegenwoordigheid in „ deeze Raadzaal herroept in onzen geest „ gewaarwordingen, die aan vrye Lieden „ eeuwig dierbaar zyn. — Uwe braave „ Voorvaders, de BARNEVELDEN en DE „ WITTEN ſtreefden ons voor uit in de „ moeilyke loopbaan der Vryheid; lang „ vóór ons verſchaften zy der Wereld „ het ſchouwſpel van een Volk, dat opſtondt tot vestiging der Gemeenebestregeering. Hun zo veel grootſche „ daaden ſcheppend voorbeeld heeft ouze eerſte groote Mannen verwekt, en

„ dien

„ dien ſchat van Vryheid, dien gy U het eerst verkreegen hadt, dien hebben wy het geluk gehad U weder te geeven. Misſchien hebben wy eenig regt op uwe erkentenis; maar gy hadt uwe regten op de erkentenis der geheele wereld. LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Deeze Vryheid, zo moeilyk te verkrygen, hoe bezwaarlyk is zy nog te bewaaren! Tachtig jaaren ſtryds en roems toch hadden U dezelve doen erlangen: welhaast zyn eenige weinige misſlagen voldoende geweest om U dezelve te ontweldigen. —— Oök uwe misſlagen zullen ons tot leering ſtrekken: wy zullen, met eene zekere hand, de ſcheidpaalen der Magten afbaakenen; zy, aan wier handen dezelve ter bewaaringe toevertrouwd zyn, zullen met een waakend oog nagegaan worden; het *Fransch* Gemeenebest zal geëerbiedigde Overheden hebben, vermogend om het goede uit te werken, onvermogend om het kwaad te doen. Nooit zal het de verderflyke Staatspest van het Stadhouderſchap hebben.

„ ô! Hoe ſtreelend is het voor ons, U met zo veel vrugts geholpen te hebben in den ſtryd, dien gy tegen 't zelve gevoerd hebt! Te lang verhief zich het zogenaamd Hof van *Frankryk*, met eenen laatdunkenden waan, op eenige armhartige ſchuilplaats, met zo veel trotschheids, aan een of ander van den throon gebonsden Koning verleend; thans ſtelt het *Franſche* Volk zynen

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ *Bataafſche* Republikeinen! de Vergadering der *Franſche* Volksvertegenwoordigers belooft U Veiligheid, Schavergoeding, volkomene Vryheid en volkomene Onafhangelykheid. De hooge Vergadering belooft U zulks, en geheel *Europa* weet of de *Franſche* Legers de belofte der Volksvergaderinge geſtand doen."

Dit Antwoord, hoogst behaagend aan onze Afgezanten, en door hun beſchreeven als een ſtuk, 't geen, tot by de laatſte Nakomelingſchap, getuigen zal van LOUVETS fyn gevoel, verheevene ſtaatkunde, en wysgeerige menschliefde, waar in tevens het *Nederlandſche* Volk, voor alle deszelfs groote Opofferingen, waar toe hetzelve zich, in dit hachlyk oogenblik, hadt verbonden, om te gemoet te komen aan den elendigen toeſtand hunner Medebroederen, veroozaakt door eenen allesvernielenden Oorlog, tevens de duidlykſte waarborge kon vinden, dat, zo lang de Vryheid in dit groote Gemeenebest zal beſtaan, de *Bataafſche* Vryheid en Onafhanglykheid ſteeds moedige en getrouwe Verdeedigers zal vinden, om gemeenſchaplyk alle Vyanden, die 's Lands Vryheid en Onafhanglykheid zouden willen aanranden, of den *Nederlandſchen* grond ontrusten en in vuur en aſche zetten, te verdryven en te verdelgen — dit Antwoord behaagde der menigte by dit bedryf tegenwoordig, dermaate, dat het door menigvuldige toejuichingen werd afgebroo-

ken,

ken, weshalven LOUVET een geruimen tyd noodig hadt om het uit te ſpreeken.

Niet zo dra hadt de *Franſche* Voorzitter zyne Reden voleindigd, of onze Afgezanten beklommen by acclamatie, en onder een algemeen geroep, *Lang leeven de Republieken!* de Tribune, en ontvingen van den Voorzitter, in naam des *Franſchen* Volks, den Broederkus. Zy werden, by het aftreeden van de Tribune, op de hartlykſte wyze, verwelkomd en omhelsd door den Repreſentant SIEYES. — BLAUWS en MEYERS toelaating en erkentenis als Ministers Plenipotentiariſſen van hun Hoog Mogenden by de Vergadering beſlooten, kreeg het volle beflag. 1795.

De in naam van hun Hoog Mogenden aangebode Vlag werd aangenomen, en 's volgenden daags in de Zaal der Conventie, onder veel toejuichings, met de *Franſche* Vlag vereenigd: met die aantekenenswaardige onderſcheiding, dat, daar de overige Vlaggen der Onzydige Mogenheden zydelings aan die der *Franſchen* nederhingen, de *Nederlandſche* dermaate vereenigd werd met de *Franſche*, dat het oog der aanſchouweren dezelve naauwlyks van elkander kon onderſcheiden. De Vlag der Republiek in de Raadzaal opgehangen.

„ Aldus," met deeze nadruklyke taal ſluiten BLAUW en MEYER hun verſlag, „ is geëindigd eene Plegtigheid, die wy „ hoopen, dat, tot in het laatſte Naage„ ſlacht, een duurzaam gedenkteken mag „ zyn van de Broederlyke Eenheid tuſ„ ſchen twee Volken, die, in het aange-

„ zigt

LXXIII. BOEK. 1795.

„ zigt van HEM, welke de Lotgevallen
„ der Natien in zyne Wysheid beſlischt,
„ gezwooren hebben de Regten van den
„ Mensch en Burger, tegen alle onder-
„ drukking, te verdeedigen, en te beſcher-
„ men — en aldus is geëindigd eene Pleg-
„ tigheid, na welke wy, zints zulk eenen
„ geruimen tyd, met een reikhalzend ver-
„ langen, hadden uitgezien, om dat de-
„ zelve geene plaats kon hebben, of
„ 's Lands Vryheid en Onafhangelykheid
„ moest teffens plegtig voor het oog van
„ gansch *Europa* erkend en op nieuw be-
„ kragtigd worden.

„ Dat alle Vyanden des Volks, die
„ nog in het midden van het vrye *Neder-*
„ *land* de Zon mogen aanſchouwen, dan
„ eindelyk hunne ydele hoop en verwag-
„ ting om hunnen dwaazen en veragtly-
„ ken Geweldenaar in hun midden zege-
„ praalend terug te brengen, laaten vaa-
„ ren; en dat zy blymoedig en eendrag-
„ tig medewerken om de rust, op goede
„ gronden, te vestigen, en den voorſpoed
„ te doen herleeven; op dat wy, in het
„ Land onzer Vaderen, na zo veele ge-
„ ledene rampen, onheilen, en onder-
„ drukkingen, eens den zegen mogen
„ genieten van onder ons geene *Nederlan-*
„ *ders* te kennen, dan die de Vryheid en
„ derzelver dierbaare Voorregten waardig
„ zyn, en weeten te handhaaven."

Taal van HAHN wegens die

Geen wonder, dat de toenmaalige Voorzitter ter Vergadering der Vertegenwoordigeren des *Hollandſchen* Volks, HAHN, de

de ontvangst van dit Verſlag der erkentenisſe onzer Afgezanten BLAUW en MEYER, die zo veel groots en goeds behelsde, bekend maakende, zich den dag der raadpleeginge over het ſchikken van Gezanten na *Parys* herinnerde; den dag waar op hy verzekerde, dat JACOB BLAUW aan het vertrouwen des Volks, nimmer oneer zou aandoen, en de zedige MEYER zich overreden liet om dit Gezantſchap te aanvaarden (*). „ Het was," liet hy zich hooren, „ niemand onzer onbekend, welk „ eene gewigtige Commisſie deeze was, „ en in welk een hachlyk tydſtip zy moest „ uitgevoerd worden, en het zou hoog „ verraad geweest zyn deeze zwaare eer „ op ſchouderen te hebben willen laaden, „ welke wy niet in gemoede daar voor „ beſtand gerekend hadden. —— De uitkomst heeft volkomen aan onze verwagting beantwoord; en zou ik niet „ aan het hoofd deezer Vergaderinge gerustlyk mogen uitroepen; *dat* JACOB „ BLAUW en CASPARUS MEYER *wel van* „ *'t Vaderland verdiend hebben!* —— Ik „ mag, ik kan van hun gedrag oordeelen. Ik heb, al dien tyd, 't geen daar „ toe betrekking heeft, van naby gezien. Ik geloof niet dat 'er ooit neteliger zaak op het tapyt geweest is, en „ ik geloof ook niet dat *Nederland* ooit „ yveriger en met meer perſooneele op-

„ of-

LXXXIX. BOEK. 1795. erkentenisſe.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 321.

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ offeringen, trouwer en beter is gediend, „ dan door deeze twee Ministers (*). „ Hun is dan ook regt wedervaaren, en „ de wenſchen der Braaven in *Nederland*, „ de wenſchen deezer Vergadering, die „ van de Staaten Generaal, en die in 't „ byzonder der twee buitengewoone Ge„ zanten GRASVELD en DE SITTER zyn „ nu ten vollen bereikt."

Hadt de Burger HAHN, by het verſlag, wegens 't ſluiten van de Alliantie, aangemerkt, dat, wanneer de zaak in eenen gezonden zin wierd opgevat, BLAUW en MEYER niet gehoond werden door het ſchynbaar voorbygaan van hun in het ſluiten der Alliantie, waar toe zy de gronden hadden gelegd, „ nu," verklaarde hy, „ met het uiterſte genoegen, in deeze be„ rigten, gezien te hebben, dat de eigen „ Leden van het *Comitté de Salut Publicq*, „ welke wy de eer gehad hebben om hier „ te zien, de Repreſentanten REWBELL, „ en SIEYES, aan de waare verdienſten „ van BLAUW en MEYER hulde gedaan „ hadden; dat zy zelve de Ministers niet „ alleen in de Zaal der Conventie in „ hadden geleid; maar ook, dat naa het „ ontvangen van de Preſidjaale Broeder„ kus op de Tribune, de groote SIEYES „ onze Ministers BLAUW en MEYER hart„ lyk

(*) Wy hebben gelegengeid gehad onze Leezeren, meer dan algemeen, met hunne Verrigtingen bekend te maaken, en zal dit hun in ſtaat ſtellen om het gegeeven getuigenis van HAHN te regtvaardigen.

„ lyk omhelsd en zich met hun verbroe-
„ derd hadt (*)."

De bekendwording van het ſluiten en bekragtigen des Verdrags van Vrede en Verbintenisſe tusſchen *Frankryk* en onzen Staat in *'s Gravenhaage*, deedt Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, op den vyfden van Zomermaand, ſchikkingen maaken, dat nog dien eigen avond één en twintig ſchooten, en het gelui der klokken, deeze heuchlyke Gebeurtenis zouden aankondigen; dat dit, 's volgenden daags, tot drie keeren herhaald, en als dan, op alle hoeken der ſtraaten, onder Trompettengeſchal, aangekondigd worden.

„ De Proviſioneele Repreſentanten des
„ Volks van *Holland* aan alle hunne Me-
„ deburgeren Heil! Groete en Broederſchap! doen te weeten, dat zy heden
„ de officieele tyding bekomen hebben,
„ dat het Tractaat van Vrede en Alliantie
„ tusſchen de Gevolmagtigde Repreſentanten des *Franſchen* Volks en Commisſarisſen uit hun Hoog Mogenden de
„ Heeren Staaten Generaal der *Vereenigde Nederlanden*, op den zeventienden Mey
„ laatstleden, hier getekend, en den zeven en twintigſten Mey door de Nationaale Conventie der *Franſche* Republiek
„ geratificeerd is, hebben geoordeeld deeze heuchlyke Tyding en gelukkig Eve-
„ ne-

1795. Bekendmaaking van de voltrekking des Vredehandels in *'s Haage*.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 29 Juny 1795.

„ Tydsgewrigt, waar in wy thans verfee- LXXXIX.
„ ren. Herzelve gaat dit alles in belang- BOEK.
„ rykheid te boven. Zedert de gemelde
„ eerſte Grondvesting van onze Repu- 1795.
„ bliek, immers tot den aanvang van dit
„ Jaar toe, ſmoorde de *Oranje Schepter*,
„ of in Stadhouderlooze tyden, het *Ari-*
„ *ſtocratisch Juk*, de ſtem des Volks. Een
„ willekeurig Beſtuur, door eigenbelang
„ aangevuurd, verydelde ſteeds de beste
„ oogmerken van waare Vryheidminnende
„ Vaderlanders. Wy hadden hier van,
„ in onzen leeftyd, meermaalen de droe-
„ vige Ondervinding.

„ Dan, nu onze Vryheid en Onafhan-
„ gelykheid, door 't Verbond met de mag-
„ tige *Franſche* Republiek, op weezenlyke
„ en ſolide gronden, is gevestigd; nu
„ de Souveraíniteit des Volks wordt er-
„ kend, en de ſtem des Volks zich on-
„ gehoord allerwegen laat hooren; nu de
„ zo belangryke Beſluiten van deeze Ver-
„ gadering, uit naam van het Volk van
„ *Holland*, 't welk wy vertegenwoordi-
„ gen, en die der andere Bondgenooten,
„ de Regten van den Menſch en Burger
„ voor geheel de Natie, hebben daarge-
„ ſteld, en wy allen dezelve eerbiedigen;
„ nu wy in 't aangenaam vooruitzigt ver-
„ toeven, dat by eene aanſtaande alge-
„ meene Volksvergadering, eene Regee-
„ ringsvorm, op die Regten gegrond,
„ vastgeſteld, en, (werd daar by aan den
„ wensch der Natie voldaan!) deeze Re-
„ publiek voor één en ondeelbaar ver-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ klaard zal worden. — Daar dit alles
„ plaats heeft, en wy het Verbond van
„ Vrede en Alliantie, nu kortlings met
„ onze *Franſche* Broeders geſlooten, zo
„ met betrekking tot deszelfs gronden,
„ als deszelfs gevolgen, en vooral de
„ heuchlyke vooruitzigten, die 't zelve
„ ons aan de hand geeft, naar waarde in-
„ zien, dan vertrouw ik, dat Gylieden,
„ Burgers Repreſentanten! met my zult
„ inſtemmen, dat deeze Gebeurtenis en
„ de Tyd, dien wy beleeven, 't hier
„ voorgemelde, en alle Epoques van dit
„ ons Vaderland, verre overtreft, en dat
„ onze Jaarboeken geen grooter, geen be-
„ langryker Tydperk opleeveren.

„ Had ik het onuitſpreeklyk en ſtree-
„ lend genoegen, in dit en myn voorig
„ Preſidium, den voornamen grondſlag
„ tot ons Nationaal geluk te zien leggen,
„ en met Ulieden op denzelven voort te
„ werken, 't zy my dan gegund, by ge-
„ legenheid, dat ik de zo zwaarwigtige
„ Post als Voorzitter in deeze Vergade-
„ ring andermaal befluite, Ulieden aan te
„ ſpooren om met my den bron van allen
„ Zegen, den goedertierenen God, die
„ ons deezen onwaardeerbaaren ſchat, de
„ Vryheid geſchonken heeft, op over-
„ morgen met warme harten, die van Va-
„ derlandsliefde gloeijen, den wierook van
„ opregte Dankbaarheid toe te zwaaijen,
„ en onze verdere belangens, aan HEM,
„ als den Oppermagtigen Beſtuurder van
„ 't lot der Natien, aan te bevelen, met

„ ont-

„ ootmoedige ſmeekingen, dat het zyne LXXXII.
„ Almagt goedgunſtig moge behaagen, BOEK.
„ alle verderflyke aanſlagen, die tegen
„ onze Vryheid mogten worden genomen, 1795.
„ te verydelen, en onze vereenigde pogingen, tot handhaaving en bevordering
„ van 's Volks onvervreemdbaare en geheiligde Regten, alleszins te doen gelukken, en ons daar in de noodige krachten en vermogens te ſchenken.

„ Gaat, intuſſchen, als Vertegenwoordigers van een Vry Volk, voort, al uwen tyd en arbeid aan de algemeene belangens op te offeren; de gezegendſte vruchten zullen uwe belooning zyn, en het laatſte Naageſlacht zal U zegenen. — Wat zeg ik? uwe Naamen zullen met onuitwischbaare Letteren in de harten van eene dankbaare Natie gegraveerd zyn, en 't zal ſteeds met vreugde gedagt worden, dat onder uw Beſtuur, en onder uwe medewerking, de gronden gelegd zyn van *Nederlandsch* beſtendig geluk, en daar op een Staatsgebouw gevestigd, dat onwrikbaar vast ſtaat, en eeuwen zal verduuren (*)."

In deeze Afſcheidsreden hooren wy gewaagen van den *dag van overmorgen*, als tot een Godsdienſtig aandenken deezer gebeurtenisſe beſtemd. Wy hebben te voren gezien, hoe de Burger VERREUL door de Vergadering van *Holland* gelast was, een

Bekendmaaking aan het Volk van *Holland*, met eene opwekking tot

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 1 Juny 1795.

LXXXIX. BOEK.

1795.

een Godsdienstig aandenken.

een opstel der staatlyke Aankondiginge voor den Volke te vervaardigen (*). By het doen der Bekendmaakinge was van eene oproeping des Volks, ten Godsdienstigen aandenken van deeze allergewigtigste Gebeurtenisse gesprooken; doch men was, ten opzigte van dit laatste, tot geen besluit gekomen, en hadt zulks tot nader overweeging uitgesteld (†). De Burger VEREUL volbragt de hem opgelegde taak; hy hegtte daar aan een voordragt het Godsdienstig aandenken betreffende. En het een en het ander droeg de eenpaarige goedkeuring der Vergaderinge weg. Dit Stuk, hoe uitgebreid ook, verdient hier, zonder eenige uitlaatinge, om verscheidene in 't oog loopende redenen, plaats; het luidde.

„ De Provisioneele Representanten van „ het Volk van *Holland*, aan het Volk „ van *Holland*, Heil en Broederschap!

„ Ziet daar dan eindelyk de wensch van „ goede Burgers vervuld! Ziet daar de „ misdaadige hoop van de ontaarte Kin„ deren verdweenen! Hoe streelend is „ het ons, Volk van *Holland!* U plegtig „ te kunnen afkondigen, dat het Trac„ taat van Alliantie tusschen de *Fransche* „ en deeze Republiek, op den zestienden „ der voorleden Maand geslooten, zo door „ de Nationaale Conventie, als door alle „ de

(*) Zie hier boven bl. 35.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 21 Mey 1795.

„ de Bondgenooten deezer Landen, we- LXXIII.
„ derzyds is geratificeerd! BOEK.
„ Werden, onder het voorig Beſtuur, ——
„ onze ketens vaster geſmeed door eene 1795.
„ Alliantie met dat trotsch *Engelsch* Gou-
„ vernement, het welk ſteeds ondankbaar
„ was aan den edelmoedigen, zo dikwerf
„ door deeze Republiek aan de *Britſche*
„ Natie verleenden byſtand, en het welk
„ overal de Vryheid, als haare mededing-
„ ſter, vervolgt; door eene Alliantie,
„ waar by men de belangens van eenige
„ weinigen, en niet van de Natie, hadt
„ in het oog gehouden, gelyk de ramp-
„ zalige gevolgen helaas! van rondsom
„ deeze verſchriklyke waarheid bevesti-
„ gen; thans is onze Vryheid bevestigd
„ door een Verbond, het welk naar de
„ belangen der twee Volken berekend is,
„ en welks daarſtelling, zonder eenige
„ vreemde tuſſchenkomst, van Gouver-
„ nement tot Gouvernement, het verhee-
„ ven kenmerk van Broederſchap heeft
„ gedraagen, waar by de Alliantien der
„ Koningen zo koud zyn; dat Volk is
„ onze Bondgenoot geworden, het welk
„ immer getoond heeft, dit Gemeenebest
„ te beminnen, en naa zelfs zyne kete-
„ nen verbrooken te hebben, ons het
„ yzeren juk heeft helpen afwerpen; in
„ één woord, dat Volk, by 't welk uit
„ eene onwrikbaare Vryheidsliefde, die
„ voortreflyke daaden zyn gebooren, voor
„ welker glans de oogen van Slaaven
„ ſchemeren, en die voor hun fabelen en

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ hersſchenſchimmen zyn. — Gy weet
„ het, Volk van *Holland!* toen de *Fran-*
„ *ſchen* hunne ketens verbraken, werden,
„ die welke wy droegen, ons ligter, en
„ by ieder hunner voorſpoeden, was het
„ als of wy, in het Land der ſlaverny,
„ een zuiverder lugt inademden.

„ Ook deeden de naamen van Vryheid
„ en Gelykheid, welke onder hun weer-
„ galmden, wel ras de voorige Beſtuur-
„ deren, die zo klein in hunne gewaande
„ grootheid waren, verbleeken; wel ras,
„ gedienſtig aan den wenk van eenen
„ Stadhouder, die Meester van zyne Mees-
„ ters wilde zyn, en wiens heerschzugt,
„ gevoed door eene trotſche Vrouw, hem
„ naauwer verbondt aan vreemde Hoven,
„ dan aan 't Vaderland, dat hem voedde,
„ riepen zy ontſteld — „ „ te Wapen!
„ „ te Wapen! laat ons mede tegen dat
„ „ Volk opſtaan, het welk zo ſtout is,
„ „ vry te willen zyn; laat ons mede die
„ „ weerſpannigen helpen vernielen, eer
„ „ het verſchriklyk licht, dat zy ver-
„ „ ſpreiden, ook heenen dringe door
„ „ den donkeren ſluier, welke onze mis-
„ „ daadige Staatkunde voor het oog des
„ „ Volks bedekt!" [22]

„ Maar de GOD, die onze Vader, niet
„ onze Tyran is, van wien wy Kinderen
„ geen Slaaven zyn; de GOD, die in het
„ hart der ſtervelingen de heilige liefde
„ voor de Vryheid indrukte, en niet wil
„ dat de Slaverny zyn voortreflykſt werk
„ vernedere en onteere, belachte uit den

[22] Hoo-

„ Hoogen, hunne dwaaze poogingen. LXXXIX.
„ Juist die Oorlog, waar in men zich BOEK.
„ wikkelde, ten einde die zelfde Regten
„ van den Mensch, welke onze Voor- 1795.
„ vaders zo moedig tegen *Spanje* hadden
„ doen gelden, te vernietigen, offchoon
„ de looze Staatkunde die waare beweeg-
„ gronden by een leugenagtig Manifest,
„ onder het masker van goede trouw,
„ regtvaardigheid en maatfchaplyke orde
„ trachtte te verbergen, en met bloemen
„ den weg te bedekken, waar langs men
„ het Volk ten afgrond leidde — juist
„ die Oorlog bragt ons onze Vryheid en
„ Onafhangelykheid.

„ Terwyl wy U thans, Volk van *Hol-*
„ *land!* met deeze teruggekomen dierbaa-
„ re Panden geluk wenfchen, kunnen wy
„ niet, dan met de leevendigfte gewaar-
„ wordingen, terug denken aan het waar-
„ dig gedrag door U gehouden, zints die
„ belangryke Omwenteling, welke als een
„ nieuwe groote les, de Overheerfchers
„ waarfchuwt niet te lang op het geduld
„ des Volks te rekenen; vleiery bezoe-
„ delde de taal van uwe Vertegenwoor-
„ digers niet, maar zy doen der waar-
„ heid hulde, en het is in den mond der
„ Republikeinen, dat de waarheid, van
„ waar zy ook mogt verbannen zyn,
„ haare laatfte fchuilplaats zou moeten
„ vinden.

„ Het Naageflacht zal met diep gevoel
„ verneemen, hoe Gy deeze Omwente-
„ ling tot heden agtervolgd hebt; — het

LXXIX. BOEK. 1795.

„ Naageſlacht zal met billyke verwonde-
„ ring hooren, dat in het Land, waar in
„ de waarde van den Menſch, door eene
„ lange ſlaaverny, zo jammerlyk miskend
„ werd, zo weinig rampen eene zo ver-
„ baazende Ommekeer hebben vergezeld,
„ dat het Gebouw van het oud willekeu-
„ rig Beſtuur nederſtortende, in deszelfs
„ val zo weinig verwoestings heeft aan-
„ gerigt, en dat in den overgang van
„ Slaaverny tot Vryheid, zulk eene on-
„ gekrenkte eerbied voor orde, en die
„ ſtipte onderwerping, welke de Wetten
„ vorderen, hebben plaats gehad; — het
„ Naageſlacht zal met dankbaarheid ver-
„ heemen, dat het Volk van *Holland* ook
„ daar naa, met zo veel grootheid die
„ moeilykheden, welke van deszelfs pas
„ verkreegene Vryheid onafſcheidelyk
„ ſcheenen, heeft getorscht, en in den
„ wreedſten ſtaat van onzekerheid zich
„ gevoelige opofferingen getroostende, de
„ misdaadige poogingen van de Vyanden
„ der Vryheid veragtende en verydelende,
„ vol vertrouwen op deszelfs Vertegen-
„ woordigers, het oogenblik zyner beves-
„ tigende Onafhanglykheid heeft te ge-
„ moet gezien.

„ Dan, Volk van *Holland!* het tegen-
„ woordig daarzyn van dat oogenblik legt
„ nieuwe duure verpligtingen op; nog is
„ onze toeſtand ten uiterſten hachlyk;
„ wy hebben het U reeds by herhaaling
„ voorgehouden; en Gy moet de geheele
„ diepte van den afgrond, op welks rand

„ dit

„ dit Gemeeneboot gebragt is, peilen, ten LXIII.
„ einde moeds genoeg te hebben dien te BOEK.
„ dempen. —— Onweerswolken dreigen ——
„ van buiten; onnaarte of misleide Lands- 1795.
„ genooten woelen van binnen; alle de
„ Bronnen van onzen Welvaard zyn on-
„ der het gebied der Dwinglandy opge-
„ droogd: want de Dwinglandy, gelyk
„ aan een verslindend vuur, verteert alles
„ wat onder haar bereik is; onze Land-
„ en Zeemagt moeten herfteld, onze
„ Koophandel opgebouwd, de verschillen-
„ de Takken van onzen Welvaard tot
„ nieuwen bloei gebragt worden; de
„ grondslagen, waar op een nieuw een-
„ voudiger Bestuur het oud misvormd
„ Staatsgebouw zal moeten vervangen,
„ zyn wel gelegd; de Burger is voor het
„ oog der Wetten, als voor het oog der
„ Godheid, gelyk aan den Burger; alle
„ onderscheid is weggenomen, alle scheids-
„ muuren zyn gevallen, 'er is geen ander
„ gezag dan dat der Wetten, onder wel-
„ ker bescherming alle Burgers en alle
„ Eigendommen gesteld zyn; maar op
„ deeze grondslagen moet het nieuw Ge-
„ bouw gesticht en voltooid worden;
„ gansch *Nederland* vraagt een duurzaame
„ Regeeringsvorm, waar van het tegen-
„ woordige Geslacht misschien nog het
„ heil zal kunnen smaaken; doch waar
„ van de rype vrugten geplukt zullen wor-
„ den door een gelukkiger Naageslacht,
„ om dat de Geschiedenis van alle tyden
„ leert, dat eene nieuwe Regeeringsvorm

„ zich

LXXIX. BOEK

1795.

„ Deeze eeuwige beginzels moeten het
„ gedrag van *Hollands* Ingezetenen blyven
„ regelen; de Vryheid sluit zo wel Re-
„ geeringloosheid als het eigendunklyk
„ Gezag uit; waar deeze heerschen,
„ woont zy niet, de Vertegenwoordigers
„ des Volks moeten zelfs de Wetten eer-
„ biedigen, maar ook de Wetten doen
„ eerbiedigen. —— Mistrouw dan, ô Volk
„ van *Holland!* hun, die zich bedienende
„ van eene verleiding, welke daarom te
„ gevaarlyker is, om dat zy aan de Deugd
„ en Vaderlandliefde gelykt, door wan
„ orde en regeeringloosheid U tot eene
„ Tegenomwenteling zouden willen lei-
„ den; die U zouden willen zeggen dat
„ het straffen aan eenig ander Gezag,
„ dan aan het Gezag der Wetten beboort;
„ mistrouw hun, die, onder valsche mas-
„ kers, uw goed Nationaal Character zou-
„ den tragten te bevlekken, en U uwe
„ deugden te ontneemen; de grootste
„ bron toch van den welvaard eener Na-
„ tie springt in het hart der Burgeren
„ zelve; niets kan het verlies van Zeden
„ in eenen Staat vergoeden; en 't is de
„ deugdzaame man alleen, die de Wetten
„ weet te bestuuren; 't is de deugdzaame
„ man alleen, die de Wetten weet te ge-
„ hoorzaamen.

„ Wy, uwe Provisioneele Vertegen-
„ woordigers, aan wien Gy uwe dierbaare
„ belangen hebt toevertrouwt, gevoelen
„ in het byzonder al het gewigt van on-
„ ze moeilyke taak; en ongetwyfeld zou

„ de

„ de beſchouwing van den afſtand tus- LXXXIX.
„ ſchen onze pligten en kragten ons ter BOEK.
„ nederſlaan, en het gezigt der hinder- ———
„ paalen, welke wy nog te boven moe- 1795.
„ ten komen, van moeilykheden, welke
„ door te worſtelen blyven, ons geheel
„ moedeloos doen zyn, indien wy niet
„ vertrouwden op dien GOD, welken wy
„ tot den Getuigen en Regter onzer han-
„ delingen neemen, onze harten vervul-
„ de, onzen moed ondersteunde, en ons
„ met het bemoedigend uitzigt ſtreelde,
„ dat Hy met een goedkeurend oog zal
„ nederzien op de poogingen, welke wy
„ aanwenden, ten einde zyne Stervelin-
„ gen, onze Broeders, gelukkig te maa-
„ ken. —— 't Was toch dit zelfde ver-
„ trouwen op Hem, 't welk ons, toen
„ wy, in 't midden der puinhoopen on-
„ zer Vryheid, geene redding meenden
„ te zien, heeft vertroost; ons, hoe hoog
„ de rampen ook geklommen waren, hoe
„ zeer ons leeven altyd onder het zwaard
„ der Dwinglandy ſcheen te zyn, egter
„ bemoedigd heeft, te leeren leeven; ons
„ geleerd zou hebben, welgetroost voor
„ de zaak der Vryheid te ſterven; en
„ den dood des belangloozen Vaderlan-
„ ders te beſchouwen als de ſchoonſte
„ Triumph, welke tot de Godheid, haa-
„ ren oorſprong, te rug keert.

„ Verwagt egter niet van uwe Verte-
„ genwoordigers, Volk van *Holland!* dat
„ zy, hoe zeer met de leevendigſte ge-
„ voelens van Dankbaarheid, de wyze

„ hand

LXXXIX. BOEK.

1795.

„ hand van een liefderyken GOD, in die
„ gewigtige Gebeurtenisſen, welke ons
„ Vaderland vrygemaakt hebben, aanbid-
„ dende, tot U door het uitſchryven van
„ Dank- Vast- en Bededagen, het bevel
„ zullen uitvaardigen om in openbaare
„ Godsdienſtige Byeenkomſten, uwe har-
„ ten tot Hem op te heffen en voor deeze
„ weldaaden te danken — met veront-
„ waardiging en ſmart zagen wy, onder
„ het voorig Beſtuur, den Eerdienst van
„ dien GOD aldus tot een Staatkundig
„ ſpel verlaagen; met verontwaardiging
„ en ſmart zagen wy Hem, by zodanige
„ en andere gelegenheden, van den Pre-
„ dikſtoel als een Wreeker of als een
„ weldaadig Vader aan het oog des Volks
„ vertoonen, naar gelang der oogmerken,
„ die bereikt moesten worden; ja! uit
„ deeze zelfde Raadzaal zodanige onge-
„ rymde ſchilderyen van Hem opgehan-
„ gen, dat, indien dezelve waarheid ge-
„ had hadden, de deugdzaame Vaderlan-
„ der tot niets minder zou gebragt ge-
„ weest zyn, dan tot den verſchriklyken
„ wensch, dat die, dus afgeſchilderde
„ GOD niet beſtaan mogt!

„ Wy zullen geen oogenblik van onze
„ gevoelens afwyken, de Kerk zy afge-
„ ſcheiden van den Staat, en allen Ge-
„ weetensdwang onder ons Beſtuur afge-
„ weerd. Maar, gelyk aan een ieder de
„ beoordeeling van het geen ten deezen
„ door hem behoort verrigt te worden,
„ volkomen wordt overgelaaten, hebben

„ wy

„ wy het voor ons zelven pligtmaatig ge- LXXXIX.
„ oordeeld, aan dien GOD, welke ons BOEK.
„ Vaderland uit de Slaaverny verlost, en ——
„ deszelfs Onafhangelykheid bevestigd 1795.
„ heeft, de Offers onzer Dankbaarheid
„ openlyk toe te brengen, en van Hem, op
„ wien een onwankelbaar vertrouwen te
„ vestigen, meer dan immer voor ons eene
„ behoefte is, af te smeeken, dat Hy ons
„ in de moeilyke loopbaan, waar in wy
„ ons geplaatst zien, kragtdaadig onder-
„ steune, op dat wy altyd vervuld met
„ het denkbeeld zyner tegenwoordigheid,
„ die pligten mogen beoefenen, welke uit
„ deeze groote gedagten gebooren wor-
„ den, en alle die gepaste middelen in
„ het werk stellen, waar door, onder
„ zyne Godlyken Zegen, de Vryheid en
„ Onafhangelykheid van dit Land kragt-
„ daadig beschermd, en 's Volks geluk
„ meest bevorderd zal kunnen worden.

„ Wy hebben, diensvolgens gedecre-
„ teerd —— Dat de Provisioneele Repre-
„ sentanten van het Volk van *Holland*
„ zich op Woensdag den zeventienden
„ van Juny eerstkomende, en Corps, zul-
„ len begeeven naa eene openbaare plaats
„ in *'s Haage;* ten einde eene plegtige
„ Godsdienstige Redenvoering aan te hoo-
„ ren, den GOD van Hemel en Aarde te
„ danken voor zyne Zegeningen aan dit
„ vrygeworden Gemeenebest beweezen,
„ en van zyne Liefde nieuwe Zegeningen
„ af te smeeken. —— En dat dit Decreet
„ zal worden gezonden aan de Municipa-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ liteiten van alle Steden en Plaatzen, ten „ einde aan het geheele Volk van *Hol-* „ *land* alzo aanleiding en gelegenheid te „ geeven, om in deezen te handelen, zo „ als door hetzelve, tot vervulling van „ deszelfs verpligtingen, zal geoordeeld „ worden te behooren (*)."

Het Alliantie Feest in *'s Haage* gevierd.

Het zal ons niet verdrieten voor de Naakomelingſchap hier het een en ander te boeken van de bedryven, welke in den Lande, ingevolge van deeze Bekendmaaking en Opwekking, plaats greepen. Best maaken wy eenen aanvang met *Holland* en den Zetel des Landsbeſtuurs, *'s Gravenhaage*. Aldaar was alles geregeld, om dien Dag met ſtaatlyke Godsdienſtplegtigheid en grootsch Vreugdebetoon te vieren. Overeenkomſtig met het bekendgemaakte Beſluit, vervoegden zich in ſtaatlyken trein, de Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, hun Hoog Mogenden in onderſcheide Committés, de Raaden van den Hove van Juſtitie, de Municipaliteit van *'s Gravenhaage*, de Leden van de Vaderlandſche Societeit, de Kinderen der Wees- en Armenhuizen, na de Groote Kerk, als mede de Gewapende Burgery alleen met den ſabel gewapend, in zo verre zy niet in volle wapenrusting beſtemd waren om in en by de Kerk de goede orde te bewaaren; in deeze was alles ter Feestvieringe geſchikt en opgecierd.

Een zwaar en ſchoon Muzyk liet zich hoo-

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 1 Juny 1795.

hooren, zo ras de Volksvertegenwoordigers met den Kerkleeraar J. HERINGA binnen traden. Alle genoodigden, waar onder ook de Repreſentanten des *Franſchen* Volks en de Generaals dier Natie geteld werden, en de Toehoorers van allerlei rang en ſtaat gezeten zynde, ving het Godsdienſtig bedryf aan. De Redenaar ſchetſte, naa een gepaste Inleiding, in het eerſte deel zyner Redenvoeringe, welke Gunstbewyzen het Opperweezen, in deeze dagen, ons Gemeenebest geſchonken hadt, en ſpoorde de vergaderde menigte aan, om 't zelve, door het toebrengen van haare vuurige dankofferhanden, daar voor te verheerlyken. Een Pſalmgezang verpoosde den Redenaar. Hy voer voort met aan te toonen, hoe zeer 's Lands Ingezetenen verpligt waren tot eenen GODE welbehaaglyken wandel, om op goeden grond een beſtendig en ſteeds toeneemend geluk van zyne milde hand te mogen wagten, alles beſlooten met een vuurig Gebed. De Muzyk liet haare toonen op nieuw hooren, ten ſlot van dit Godsdienſtig bedryf. — Op voorſtel van den Voorzitter HAHN, werden de Liefdegaven, te deezer gelegenheid, verzameld, aan alle Gezindheden, zonder onderſcheid, uitgedeeld. De Vaderlandſche Redenaar gaf zo veel voldoenings, dat men zyn Werk oordeelde door den druk voor allen verkrygbaar te moeten maaken (*).

LXXXIX. BOEK. 1795.

Kryge-

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 17 July 1795.

1795.

Krygsmans Vreugdebetoon verving, in den naamiddag, dit Godsdienſtig bedryf. De donkere nagt zag eene fraaye Illuminatie in den Vyver vertoonen, en een pragtig Vuurwerk afſteeken. Een Tempel op het Eilandje, in 't midden van dien Vyver, met toepaſſelyke zinnebeelden vercierd, was ten deezen einde vervaardigd. Met acht verlichte kolommen, ieder met een Beeld en Opſchrift vercierd, praalde deeze Tempel. Uit het midden des Tempels, ter hoogte van veertig voeten opgehaald, rees een zuil van omtrent twee en twintig voeten. Alles was prachtig verlicht, en de Vuurwerken beantwoordden aan dien toeſtel: waar in deftigheid met ſmaak zich vereenigde. De vrolykheid vondt dien avond en nagt gelegenheid om zich, op onderſcheide plaatzen, in aangelegde Bals, te vertoonen (*).

Bedryven te *Amſterdam* te dier gelegenheid.

De Repreſentanten des Volks van *Amſterdam*, wekten door eene Afkondiging de Inwoonders op tot het vieren van dit Feest. Dezelve onderſcheidde zich door veele trekken. Naa de Feestviering van deezen Dag als groot in zich zelven aangepreezen te hebben, vaaren zy voort op deezen den tegenwoordigen tyd kenmerkenden trant. „ Alle Burgers en Burge-„ resſen, het geheele Volk van *Amſter-„ dam*, zullen den grootſten luister aan „ dit Feest byzetten. Allen zullen zy, als „ Broe-

(*) Alles omſtandig beſchreeven in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1795. bl. 3421—3431.

„ Broeders en Zusters van één Huisge- LXXXIX.
„ zin, gelyk en zonder onderscheid dit BOEK.
„ Feest vieren: ook zy, die niet ophou- ———
„ den om hun vlyt en kundigheden aan 1795.
„ hunne Medeburgers toe te wyden, of
„ die door huislyke trouwe diensten, an-
„ dere Burgers en Burgeressen aan zich
„ verpligten, zullen van hunnen arbeid
„ en diensten ontslaagen, de blydschap
„ der juichende Schaare helpen ver-
„ grooten.

„ Waare Gelykheid, alzo aan de orde
„ van den dag zynde, zal geen Ry- of
„ Voertuig, het zy voor trotsch en ge-
„ mak ingerigt, de Straaten of Gragten
„ deezer Stad belemmeren; noch Levery
„ of andere tekenen van slaafsche Dienst-
„ baarheid, het oog des nu geheel vryen
„ Burgers kwetzen mogen.

„ Bevallige tooy, door nette eenvou-
„ digheid, dat cieraad van onze Vaders
„ en Moeders, bestuurd, zal de Zoonen
„ en Dogteren der Vryheid op het heer-
„ lykst onderscheiden van die Slaaven en
„ Slavinnen, welke weleer, door hunnen
„ opschik, voor den Oranje-Afgod, zich
„ zelven en de Menschheid onteerden.

„ En daar de Dwinglandy, op hetzelf-
„ de oogenblik, dat zy weleer 's Lands
„ Ingezetenen, door allerhande knevela-
„ ryen, uitputtede, nog daarenboven vor-
„ derde, dat men, haar ter eere, de Hui-
„ zen der Burgeren verlichtte, ten einde
„ alzo het oog van de Ingezetenen te ver-
„ blinden, en derzelver oplettenheid van

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ den waaren toeſtand der zaake af te
„ trekken; terwyl ook by het gedwongen
„ Feest, de zorg voor het ontſtooken
„ licht, den Vryheidminnenden *Nederlan-*
„ *der* aan zyne wooning boeide, zal het
„ groote *Feest der Vryheid* zich daar in
„ van alle *Oranje Vrolykheden* onderſchei-
„ den, dat niemand, by het vieren van
„ hetzelve, zal genoodzaakt zyn zyne
„ Wooning te verlichten, of zich daarom
„ aan de algemeene Vreugde te onttrek-
„ ken: terwyl alleen van 's Volkswege
„ zal worden zorge gedraagen dat de in-
„ vallende nagt de blydſchap niet ſtoore.

„ Burgers en Burgeresſen! Gy, wier
„ Voorvaders deeze Stad, het cieraad van
„ de Wereld, uit moerasſen hebben opge-
„ toogen, indien wy niet, by de verbaa-
„ zende gebeurtenis, die ons de Vryheid
„ heeft wedergebragt, de nimmer te ver-
„ getene bewyzen hadden gezien, dat
„ edelmoedigheid en deugd, de hoofd-
„ trekken van uwe Characters uitmaaken,
„ zouden wy U, by uwe Vaderlandslief-
„ de, welke op de drie groote en eeu-
„ wige beginzelen van *Gelykheid*, *Vryheid*
„ en *Broederſchap*, rust, moeten vermaa-
„ nen, dat toch geen wangedrag, zede-
„ loosheid, of onbeſcheid, uw Volksfeest
„ onteere; dat geen twist of haat de al-
„ gemeene Vreugde van het gehoele feest-
„ vierende Huisgezin vergiftige, noch be-
„ krompen nayver de genoegens uwer
„ juichende Schaaren verſtoore.

„ Dan uwe Vertegenwoordigers, zich

„ op

„ op uwe deugd verlaatende, vinden in dezelve de zekere waarborg, niet alleen voor Veiligheid en Orde, zonder welker handhaaving uwe belangen, en ook uwe Eer, zouden kunnen verlooren gaan; maar ook voor die beſchaafdheid, zonder welke de Deugd over uwe Vermaaken zou bloozen. LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Bereid U dan ten Feeste, Burgers van *Amſterdam!* viert juichende het Feest der *Bataafſche* Vryheid en Onafhangelykheid! het Feest van uw Verbond met het grootſte Gemeenebest der Wereld! het Feest der eeuwige vernietiging van het Ariſtocratisch Beſtuur! het Feest van vereeniging met alle uwe Broederen, die veelal misleid, in hunne dwaaling egter Kinderen zyn gebleeven van hem, die ook uw Vader is.

„ Verbind U, op hetzelve Feest, terwyl het Wimpelvoerend Y uwe aanſtaande grootheid van verre zal vertoonen, om als vrye *Nederlanders* de *Bataafſche* Vlag en die der Vereenigde Gemeenebesten, op alle Zeeën te doen eerbiedigen, en hun, die den waan voeden, dat de Vrye Zee alleen voor hun geſchaapen is, te doen beeven.

„ Opent tot dat einde, met Republikeinſche veerkragt en ernst, de bronnen van onzen voorigen Vaderlandſchen Voorſpoed, den Koophandel en Zeevaard. Verbind U om de *Bataafſche* Zeden, den luister der voorige Eeuwen, met de Kunſten en Weetenſchap-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ pen, op uwen vryen Grond, te rug te
„ roepen, of te herſtellen; en eindelyk,
„ om alle uwe Byeenkomſten en Verga-
„ deringen te vormen tot zo veele Kweek-
„ ſchoolen van Deugd en Heldenmoed,
„ die, de Eeuw van DE RUITER onder
„ ons terug brengende, ook aan het Va-
„ derland en de Vryheid Beſchermende
„ Wreekers opleeveren. Dat GOD geeve!"

Godsdienſtig gedagt.

Pligtmaatig oordeelden de Vertegenwoordigers van het Volk der *Amſtelſtad* het houden eener Godsdienſtige Zamenkomst ten eigen dage, dat Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, de plegtige dankbetuigingen ſtonden uit te ſtorten voor den Zegen des Allerhoogſten over deeze Gewesten, in de jongſte Staatsgebeurtenisſen. Het niet geraaden agtende daar omtrent een ſtellig bevel te doen uitgaan, vergenoegden zy zich om hun eigen voorbeeld der Burgerye ter naavolginge voor te draagen. Zy maakten de Burgers bekend, dat zy zich op Woensdag den zeventienden van Juny, 's avonds tegen den op dien dag gewoonen Kerktyd zouden begeeven na de *Nieuwe Kerk*, om aldaar eene plegtige Godsdienſtige Redenvoering, welke door de Predikant COERMAN zoude verricht worden, aan te hooren, den GOD van Hemel en Aarde te danken voor zyne Zegeningen, aan dit vrygeworden Gemeenebest beweezen, en van zyne Liefde nieuwe Zegeningen af te ſmeeken. Hier van deeden zy de Burgers en Ingezetenen kennis geeven; ten einde

dezelven alzo gelegenheid mogten vinden, LXXXIX.
om in deezen te handelen, zo als door BOEK.
hun, ter vervullinge van hunne pligten, ——
zal geoordeeld worden te behooren; „ wil- 1795.
„ lende wy egter, door het verkiezen van
„ de *Nieuwe Kerk*, tot het uitoefenen van
„ deeze Godsdienſtige Verrigtingen, niet
„ verſtaan worden aan den Belyderen van
„ den Gereformeerden Godsdienst eenig
„ heerſchend vermogen toe te kennen bo-
„ ven de andere Godsdienſtige Gezind-
„ heden, welke hier ter Stede gevon-
„ den worden; zullende de Aalmoesſen,
„ welke by die gelegenheid verzameld wor-
„ den, verdeeld worden onder de Arme
„ Weeshuizen der Christenen binnen *Am-*
„ *ſterdam*, naar evenredigheid van het ge-
„ tal der Arme Weezen, daar in bedeeld."

Het Vreugde-Feest was te *Amſterdam* Vreugde
op den negentienden van Zomermaand be- Feest.
paald: daar het elders meestal twee dagen vroeger gevierd werd. De rede van deeze onderſcheiding hebbe men daar in te zoeken, om dat op denzelven de tot nog *Proviſioneele* in eene *Effective Municipaliteit* ſtondt veranderd te worden. Dit geſchiedde met veel ſtaatlykheids en onder betoon van verheugde deelneeming. — Een bedryf onmiddelyk vervangen door den toeſtel te volteoijen, die het Volksfeest der Verbintenisſe met *Frankryk* ten zinryken cieraad moest ſtrekken, door Kunstverlichtingen van vernuftige vindinge, op tien onderſcheide plaatzen deezer volkryke Stad: als op den *Dam*, thans met den naam van

LXXIX. BOEK. 1795.

het *Plein der Revolutie* beſtempeld; op het *Koningsplein*, nu het *Burgerplein* geheeten; op de *Botermarkt*; op het *Kadykſplein*; in de *Plantaadje*; op de *Weſtermarkt*; op de *Noordermarkt*; op de *Nieuwemarkt*; op het *Amſtelveld*, op de *Hoogeſluis* (*). Die toebereidzels trokken 't oog der Stede- en Vreemdelingen, in onnoemlyken getale derwaards toegevloeid. Deezen mogten zich 's maandiddags verlustigen met het aanſchouwen eener menigte rykvercierde Vaartuigen, van welke zommigen een ſpiegelgevegt hielden. Een Watervermaak 't geen door een ſtyve Noordewind niet weinigd belemmerd werd: deeze was ook zeer hinderlyk aan de Kunſtverlichtingen der Voorwerpen, op den dag bezigtigd en waar van men in den nagt zich de ſchoonſte uitwerking hadt voorgeſteld. Voorts liep alles zo vrolyk als geregeld af. De Repreſentanten des Volks van *Amſterdam* hadden reden om hun genoegen te betuigen over de pligtmaatige en bedaarde handelwyze op dien heuchlyken Feestdag (†).

Vrede Feest te *Haarlem*.

De Afkondiging deezer Verbintenisſe met *Frankryk* geſchiedde te *Haarlem* met veel ſtaatlykheids. De Gewapende Burgermagt, de *Franſche* en *Hollandſche* Krygslieden daar in bezetting, bragten op alle mo-

(*) Men vindt de Beſchryving deezer Kunſtſtukken en Zinnebeelden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3870 *enz.*

(†) Zie *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3874.

mogelyke wyze, het hunne toe om 'er luister aan by te zetten. Een aantal Jongens, alle gewapend en wel geoefend, maakten de voor- en agterhoede uit van een ſtoet bevallig gekleede Meisjens, in dien trein bevonden zich ook Weeskinderen van allerlei Gezindheden, door elkander hand aan hand gaande. Zes Meisjens droegen een ovaal ſchild met eiken loof omvlogten, en fraay beſchilderd met een Zinnebeeld op de Alliantie der twee Republieken. Eén der twee jonge Dogteren, die voor het omgedraagen ſchild heengingen, ſprak den Voorzitter des Stadsbeſtuurs in *Nederduitſche* verzen aan. Het Zinnebeeld werd aan een nieuw opgerigten Vryheidsboom, onder een algemeen hoezee! opgehangen. De andere jonge Dogter voerde het woord, in *Franſche* Dichtregelen, by den Generaal LAURENT. Tot deezen en diens Medeofficieren wendde zich vervolgens de Voorzitter des Stadsbeſtuurs, hun geluk wenſchende onder het geeven van de hand der Broederſchap. De Voorzitter der Gewapende Burgery volgde dit voorbeeld. Een derde losbranding van het Geſchut zette als 't ware het Zegel op deeze blyde gedagtenisviering. De *Hout* was vervolgens getuige van deeze vrolykheid. De eenvoudige en onkostbaaren, doch voldoende, verlichting van den Vryheidsboom, trok 's avonds de Ingezetenen na het ruime Marktplein: waar het oog onthaald werd op de gemelde verlichting en het oor geſtreeld door de Mu-

LXXXIX. BOEK. 1795.

LXXXIX BOEK.

1795. Hoe in *Leyden* gevierd.

Muzyk, aangeheeven door een welbezet Orchest, rondsom den Vryheidsboom (*).

Plegtig was te *Leyden* de bekendmaaking van de geſlootene Alliantie, byzonder het beraamen van een Godsdienſtig Burgerfeest te dier gelegenheid, „ niet „ zo zeer," gelyk het Stadsbeſtuur by de Afkondiging, raakende dien plegtigen Dankdag, ſprak, „ uit naavolging van het „ in *'s Gravenhaage* deswegen bepaalde; „ maar in de volſte overtuiging hunner „ verpligting." Zy ſtonden zich, ten zelfden dage, na de *Pieters Kerk* te begeeven, waar de Burger JAN TEN BRINK, door de Municipaliteit daar toe verkoozen, hun ten Voorganger zou ſtrekken; zy noodigden hunne Medeburgers uit ter bywooninge (†). Voorts lieten zy, by berigtgeevinge hier van, het aan de Geestlykheid der onderſcheide Gezindheden der Stad, of zy, ten zelfden dage, of op eenen anderen, mogten verkiezen, dit Godsdienſtig aandenken te verrigten. Zulks geſchiedde, kort daar op, by de *Remonſtrantsch*- en *Doopsgezinde Christenen* (§).

Ter-

(*) Breeder in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3684—3688.

(†) De Burger JAN TEN BRINK volvoerde zulks met lof. Zyne Redenvoering zag eerlang het licht te *Leyden* by HERDING en DU MORTIER.

(§) Der *Remonſtranten* Leeraar BOUDEWYN VAN REES, deedt het met eene Redenvoering, uitgegeeven onder den Tytel; *Zyn Verbonden met magtige Volken voor kleine Staaten voordeelig? onderzogt ter gelegenheid van het vieren des geſlooten en be-*

Terwyl dit, in geheel *Holland*, op veele plaatzen, meer of min uitvoerig werd volbragt, betoonden zommige Kerkleeraars geenen ſmaak daar in te vinden. De *Goudaſche* Leeraar SMIT nam, te dier Stede, deeze taak op zich, en voerde, ſtaatlyk daar toe door het Stadsbewind opgeleid, het woord voor eene verzamelde Burgermenigte van onderſcheide Gezindheden. Eene den Redenaar belemmerende Opſchudding ontſtondt 'er. Zy werd toegeſchreeven aan SMITS Amptgenoot J. W. BUSSING, die zich onder de menigte in de Kerk bevindende, op het hooren van een Trom, ter Kerke uitging, in dit bedryf door veelen gevolgd. Hy werd door de Municipaliteit van zyn post ontzet; met aanzegging, om binnen acht dagen, de Stad en derzelver Regtsgebied te moeten verlaaten. Diens Amptgenoot METSKE onderging alleen de ontzet-

1795. De Godsdienſtige vieringte *Gouda* geſtoord.

bekragtigden Verbonds, tuſſchen de Franſche en Nederlandſche Gemeenebesten, voorgedraagen in eene Kerklyke Redenvoering, op den 21 van Zomermaand door BOUDEWYN VAN REES. — J. VAN GEUNS voerde, ten zelfden dage, het woord by de *Doopsgezinde* Gemeente te dier Stede. Zyne Leerreden ſtelde *Eendragt, Nederigheid en Onbaatzugtigheid voor, als noodig ter volkomene vestiging van de Burgerlyke Vryheid.* Beide deeze Redenvoeringen gaven de bovengemelde Boekverkoopers uit. — PIETER BEETS *Pieterſe* der *Doopsgezinden* Leeraar te *Weſtzaandam* ontvouwde en gedagt dankbaar ten Feestdage *Gods Vaderlyk Beſtuur over Nederland*, in eene Leerreden uitgegeeven te *Weſtzaandam* by H. VAN AKEN.

LXXXIX. BOEK.

zetting van zyn Predikampt, zonder daar van eenige reden te geeven (*).

1795. Handelingen met den weigerenden Leeraar DAGEVOS

Betoonden eenige Kerkleeraars zich yverig om hunne Gemeentens ten voorganger te ſtrekken in dit Godsdienſtige Bedryf, den Vaderlande geheiligd. Liet te *Nieuwendam* G. RYK, Leeraar der Hervormde Gemeente aldaar, zich met veel nadruks hooren, by de geſlootene Alliantie (†); voerde BERNARDUS BOSCH, rustend Predikant van *Diemen*, in onze Vaderlandſche Geſchiedenisſen zo bekend, te *Purmerende*, en met eenige weinige veranderingen, ten zelfden dage, te *Buikſloot* het woord op den zeventienden van Zomermaand (§). Anderen weigerden. De Muni-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3895 *enz.* Men vindt de Afzetting deezer beide Leeraaren in de Decreeten van de Municipaliteit der Stad *Gouda*, in gemelde *Jaarb.* bl. 5101. Dit geval gaf gelegenheid tot een breedvoerig Advys door het Committé van Algemeen Welzyn, wegens het removeeren van Kerklyke Ministers, uitgebragt den 17 Aug. 1795 in de *Jaarb.* diens Jaars bl. 5081. Het zeer breedvoerig Advys hier op door Preſident en Raaden van den Hove, treft men in dat eigenſte Werk aan bl. 6689. Zie ook hun betreffende, *Ald.* bl. 6223.

(†) *Redenvoering op verzoek der Repreſentanten van Nieuwendam, gehouden door* G. RYK. Te *Amſt.* by M. DE BRUYN.

(§) Uitgegeeven te *Amſt.* by M. DE BRUYN, onder den tytel, *Redenvoering, over het werk der Godlyke Voorzienigheid in Neêrlands gezegende Staatsomwenteling zigtbaar, eene ſtof van gejuich en lofzangen voor alle Bataaven, uitgeſprooken op het Feest ter eere van het Opperweezen.* BOSCH was, in den Jaare 1789 nevens Huisvrouw en Kind,

nicipaliteit van *Nieuwlekkerland* beklaagden zich by de Vergadering van *Hollands* Vertegenwoordigers, wegens het gedrag des Leeraars JACOBUS DAGEVOS, die het houden deezer plegtigen Dankuurs van de hand wees, zeggende, „ dat hy dagt God„ beledigend te zullen handelen, indien „ hy het Opperweezen daar voor dankte, „ dat hy niet voorneemens was aan dit „ verzoek te voldoen; want dat hy GOD „ en zyn Geweeten meer moest gehoor„ zaamen dan de Menschen." Ondanks het door dien Leeraar ingediende te zyner verontschuldiging, werd hy van zyn Ampt verlaaten verklaard (*). LXXXIX. BOEK 1795.

Allernadruklykst was de Bekendmaaking van Vrede en Vryheid, door de Vertegenwoordigers des Volks van *Gelderland*. Het genoegen waar mede zy dit heuglyk nieuws aankondigden, was te meer streelend, naar maate zy de doorgestaane gevaaren zich leevendiger voor hunne aandagt bragten. „ Zeker toch Medebur„ gers!" wy mogen niet nalaaten, die Vaderlanders zelve te laaten spreeken, „ zyn wy, van de eerste oogenblikken „ der Stichting van ons Gemeenebest, „ nimmer nader aan den rand van onze „ ver- Afkondiging in *Gelderland*.

Kind, de Inwooning in *Purmerende* afgeslaagen; doch de Municipaliteit hadt dit Besluit ingetrokken, en verklaard, dat zyne Inwooning haar aangenaam zou zyn. *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 173.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18. 19 Juny en 23 July 1795.

LXXXIX. BOEK.

1795.

„ vernietiging, van onze geheele onder-
„ gang geweest.

„ Vooral was het lot deezer Provincie,
„ toen uwe Vertegenwoordigers, op den
„ altoos gedenkwaardigen Landdag te
„ *Nymegen*, den zesden February deezes
„ Jaars begonnen, het ſlingerend roer van
„ het Beſtuur aanvaardden, dubbel zorg-
„ lyk. Menigwerf ſtonden zy, wanneer
„ zy hunne kragten en pligten 't gevaar-
„ volle van het Tydperk, en het onze-
„ kere van den uitſlag, tegen elkander op-
„ woogen, verſlaagen, moedeloos; maar
„ nimmer wanhoopend: want hadden zy
„ gewanhoopt, wy waren verlooren ge-
„ weest. — Maar, dank zy de eeuwige
„ Voorzienigheid! dank zy de hartlyke
„ medewerking van onze braave Mede-
„ burgeren, en van zo veele onzer *Fran-*
„ *ſche* Broederen! onze Provincie, hoe
„ zeer zy ook het droevig Schouwtoo-
„ neel der Oorlogsrampen, boven alle
„ andere geweest is, hoe treffend en
„ zwaar onze verliezen ook mogen zyn,
„ is bewaard, — is, boven alle menschlyke
„ verwagting, behouden gebleeven; de
„ rust, de goede orde, de veiligheid der
„ Perſoonen en Eigendommen, zyn zelfs
„ onder het gekletter der wapenen,
„ zints de gelukkige Omwending van zaa-
„ ken, vry algemeen geconſerveerd en
„ geëerbiedigd geworden; onze Provincie,
„ die meer dan andere gevaar liep om
„ van elkander geſcheurd, van het voor-
„ naamst, van het vrugtbaarst gedeelte

„ van

„ van haar Land beroofd te worden, is LXXXIe
„ geheel, is vereenigd gebleeven, ja naau- BOEK.
„ wer vereenigd dan immer te vooren; ——
„ daar toch onze gemeene rampen en 1795.
„ gevaaren, die banden meer en meer
„ toehaalden.

„ Maar wy willen niet, dan in het
„ voorbygaan, een oog op het voorlede-
„ ne werpen. —— Volk van *Gelderland!*
„ de ſtraalen van ons geluk mogen ons
„ wel verblyden; doch moeten ons niet
„ verblinden; de beginzelen van ons ge-
„ luk mogen ons wel vrolyk; maar niet
„ werkloos maaken.

„ In aanmerking van tyd en omſtandig-
„ heden is 'er veel, ja zeer veel, verrigt;
„ maar meer blyft 'er nog te doen. ——
„ Wy zyn veele gevaaren ontkomen; maar
„ hebben 'er ook nog veele te duchten. —
„ Onverſchrokken moed, waar, zuiver
„ Patriotismus, Broederlyke Eensgezind-
„ heid, en oude Vaderlandſche Trouwe,
„ zyn 'er noodig om het inwendige van
„ ons nog onvolkomen Staatsgebouw te
„ bevestigen en te voltooijen.

„ De Party, die ons op den rand van
„ onzen Ondergang bragt, en nog te ver-
„ blind en te hardnekkig ſchynt, om, ter
„ goeder trouw, tot het algemeen geluk,
„ en dus ook tot het haare te willen me-
„ dewerken; de oogmerken, de bewee-
„ gingen van die Party vereiſchen onze
„ waakzaamheid en zorgen, willen wy
„ anders ſchuddingen voorkomen, die
„ voor ons al te geteisterd Vaderland niet

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ dan doodlyk zyn kunnen. — En dee-
„ ze onze zorg en waakzaamheid tegen
„ die Party zal ook voor al daar door
„ aan den dag moeten gelegd worden,
„ dat alle beginzelen van ſtrafbaare be-
„ weegingen, van onrust en ſchending der
„ goede orde, naa de letter en met het
„ zwaard der Wet, en zonder toegeeven-
„ heid, die, in dit geval ſtrafbaare laf-
„ heid weezen zou, vervolgd en gewroo-
„ ken worden.

„ Maar vooral, Medeburgers! willen
„ wy onze eens verkreegene Vryheid, die
„ wy U thans aankondigen, behouden,
„ laaten wy ze verdienen; laat ons nim-
„ mer van Regten, dan te gelyk van
„ Pligten ſpreeken. — Willen wy dat
„ kostbaar geſchenk der Godheid aan
„ onze Kinderen overbrengen, dat dan
„ Deugd, Goede Zeden, Nyverheid en
„ waare Godsvrugt, de waarborgen van
„ ons geluk zyn; gedenken wy geduurig
„ aan de gulden Spreuk, *Zonder Goede*
„ *Zeden kan men de Vryheid verkrygen;*
„ *maar zonder die kan men ze nooit be-*
„ *houden!*

„ Laaten wy nimmer ons vertrouwen
„ ſtellen in den loop der nog mogelyke
„ Staatsberoeringen, dan op Mannen van
„ beproefde braafheid en erkende Zeden.
„ Nimmer, dit leeren ons de Jaarboeken
„ der Eeuwen, is een Volk ongeſtraft
„ van dien ontwyfelbaaren Staatsregel af-
„ gegaan.

„ Met één woord, verblyden wy ons
„ in

„ in de beginzelen onzer ontlookene Vry- LIBER.
„ heid; maar laaten wy niets verzuimen BOEK.
„ om dezelve op onwrikbaare grondſlagen ——
„ te vestigen, op dat wy, die eene zo 1795.
„ veel verlichter Eeuw beleeven, dan
„ onze Vaderen, die Vryheid en dat Ge-
„ luk, zo veel zuiverder en duurzaamer
„ aan ons dankbaar Naageſlacht mogen
„ overbrengen.

„ En zouden wy, om daar toe te ge-
„ raaken, ons niet geduldig de noodige
„ Opofferingen getroosten? Hier toe moe-
„ ten wy, met onze getrouwe Bongenoo-
„ ten der overige Provincien, met welken
„ wy toch ſlegts één belang moeten heb-
„ ben, harten en handen vereenigen. Of
„ zou de bevestiging van waare Burger-
„ lyke Vryheid niet de opoffering van
„ een klein gedeelte onzer bezittingen
„ waardig zyn? —— Dan, door hier aan
„ te twyfelen, zouden wy den Vryheid-
„ lievenden *Nederlander*, den *Geldersman*,
„ beledigen.

„ Liever willen wy U thans plegtig
„ oproepen tot tekenen van Vreugde,
„ Blydſchap en Dankbaarheid."

Ingevolge hier van ſtelden zy vast en bevalen, dat op den zeventienden van Zomermaand, door geheel *Gelderland*, drie maalen daags, en op zodanige tyden en plaatzen als door de onderſcheidene Regeeringen zou worden bevolen, zo verre dit mogelyk zou zyn, alle de Klokken geluid en geſpeeld, Kanon gelost en de gewapende Burger Corpſen,

XXXIX. BOEK. 1795.

met alle ſtaatſie zouden optrekken, en de voorgemelde Afkondiging, zo verre doenlyk, met plegtig Muzyk, zou bekend gemaakt worden.

„ Maar," voegden zy 'er by, „ terwyl „ het tevens regtmaatig en billyk is, dat „ wy openlyk onzen dank betuigen, aan „ den GOD onzer Vaderen, die ons, toen „ menschlyke hulp ydel ſcheen, zo zigtbaar en merkwaardig gered heeft, zo „ decreteeren wy wel uitdruklyk, dat, op „ denzelfden Dag, op zodanig uur, als „ by de Plaatslyke Regeering zal worden „ bepaald, in alle Kerken der onderſcheidene Gezindheden deezer Provincie, „ eene openlyke Godsdienſtige Dankzegging, en korte Redenvoering, naa voorleezing van deeze onze Publikatie van „ de Predikſtoelen zal worden gehouden; „ ten einde een ieder, die opregtlyk, en „ met volle overtuiging van zyn hart, „ voor deeze onſchatbaare Zegeningen, „ openlyk het Opperweezen danken wil, „ daar toe gelegenheid moge hebben. „ Verzoekende wy tevens, alle Regeerings Collegien, en Publieke Amptenaars, zo veel mogelyk, deeze Godsdienſtige verrigting te willen bywoonen (*)."

Schoon het zeker gaa, dat alle Leeraars, in dit Gewest, die Gebeurtenis niet uit het oogpunt beſchouwden als hunne Vertegenwoordigers het aanzagen, en wilden aan-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 224.

aangezien hebben, is ons geen openbaar blyk van tegenſtreeving voorgekomen van 't geen hier een Bevel der Overheid was. LXXXIX. BOEK. 1795.

In het *Sticht* hadt by de Bekendmaaking de Vreugde zich als uitgeput (*). Godsdienſtig werd de Bekragtiging in de *Domkerk* te *Utrecht* gedagt, de geheele Burgery, van allerlei Gezindheid, opgeroepen, om, met aflegging van alle partyſchap, het Opperweezen, wegens deeze heuchlyke Gebeurtenis, op den vier en twintigſten van Zomermaand, te danken. De ingezamelde Liefdegaven, op dat voor allen geſchikte Dankuur, zouden zonder onderſcheid aan de Behoeftigen van alle Gezindheden, naar evenredigheid, worden uitgereikt (†). In het *Sticht* Godsdienſtig gedagt.

Binnen *Groningen* vierde men ten zelfden ſtonde de Bekendmaaking van het Vredes Tractaat tusſchen de *Franſche* Republiek en den Koning van *Pruiſen*, en die van *onze Republiek* met de *Franſche*. De Adjudant Generaal DARDENNE gaf by eenen Brieve den Secretaris GOCKINGA te kennen, welk eene ſchikking, te dier gelegenheid, zo voor het *Franſche* als *Hollandſche* Krygsvolk, diende plaats te hebben, deeze aan diens oordeel onderwerpende. Alles was ten ſtaatlyken optocht en nevensgaande vrolykheid beſtemd, en werd naar dit plan volvoerd. Een driedaagſche vreugde hieldt de Stad en het der- Hoe in *Groningen*.

(*) Zie hier boven bl. 48.
(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 260.

1795. derwaards gevloeide Land in opgetoogenheid. De Verlichtingen vervrolykten de avonden. Broederlyke Maaltyden, zonder ongeregeldheden, toefden de Burgers (*). De Repreſentanten ſchreeven tegen den acht en twintigſten van Zomermaand een algemeene Dankdag uit (†).

Zeelands uitvoerig in Vreugde en Dankbetoon.

Zeelands Hoofdſtad, *Middelburg*, zag het daar zints de Omwenteling beſtaan hebbend Revolutionair Burger-corps, met veel plegtigheids, afdanken, en vervangen worden door eene geheel nieuwe Burgermagt. Onder veele Aanſpraaken te dier gelegenheid voerde de Burger Secretaris L'ANGE, de *Franſchen* dit woord toe.

„ En gy, dappere *Franſchen!* het is voor-
„ al op dit oogenblik, waar op wy de
„ verzekering hebben van de Ratificatie
„ der Alliantie tuſſchen de *Franſche* en
„ onze Republiek, dat wy U den be-
„ hoorelyken en roemvollen naam kunnen
„ geeven van Geallieerden, van Vrienden
„ en Broeders.

„ De geheele Gemeente, de Vertegen-
„ woordigers des Volks, de Nationaale
„ Guarde van *Middelburg*, verheugen zich
„ hartlyk, dat zy U in hunne vreugde
„ en roem zien deelen.

„ Deeze Burgers gevoelen zich vry,
„ en even daarom uwe agting en uwe
„ Broederſchap waardig.

„ Dap-

(*) Men vindt 'er een uitvoerig verſlag van in de *N. Nederl. Jaarb* 1795. bl. 4130—4141.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 342.

„ Dappere Krygslieden! wanneer gy, LXXXIX.
„ met lauwrieren bekranst, in uw Vader- BOEK.
„ land zyt wedergekeerd, dan zult gy ——
„ aan het *Franſche* Volk kunnen zeggen, 1795.
„ dat de *Bataaven* vry zyn; dat zy den
„ eerſten voetſtap reeds gezet hebben op
„ den weg, die tot den roem heenen
„ leidt, en dat zy waardig zyn de Vrien-
„ den en Broeders van dit Volk te wee-
„ zen (*)."

Luisterryk waren de plegtigheden, die, op den vier en twintigſten van Zomermaand, de afkondiging van boven even aangeſtipte Gebeurtenis vergezelden. In den vroegen morgen was de vereenigde *Franſche* en *Nederlandſche* Vlag aan de Tooren, en, uit de venſters boven den ingang van het Stadhuis, waren de Vlaggen der beide Natien uitgeſtooken, en deeze laatſte met een driekleurig Lint aan de einden zamen gebonden, dit Lint gaf de *Vereeniging der twee Republieken* te leezen. De Vryheidsboom, prachtig opgecierd, droeg de *Franſche* woorden met gouden letteren op een witten grond, *Vrede*, *Vereeniging*, *Broederſchap*, haat aan de *Tyrannen* aanduidende. R. F. B. betekende *Franſche Bataafſche Republiek*. Een Orchest omringde den Vryheidsboom. De twintig Compagnien der gewapende Burgery en de *Franſche* Krygsbezetting trokken na de Groote Markt. Naa dat de Bekragtiging des Vredesverdrag ten Stadhui-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3959.

LXXXIX. BOEK. 1795.

huize afgekondigd was, verſcheen, in den kring der Burger en *Franſche* Krygsbenden, eene Bezending van wegen de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Zeeland*, door leden uit de Municipaliteit en Regtbank der Stad *Middelburg* plegtig afgehaald; de Stadsbeſtuurders vervoegden 'er zich ſtaatlyk by.

Eene rey van twintig Maagden, waar onder zich negen uit onderſcheidene Godshuizen bevonden, door vier Officieren uit de gewapende Burgery en twee der *Franſche* Bezetting begeleid, bragten voor de Geconſtitueerde Magten een Schild, beſchilderd met toepaſſelyke Beelden en Spreuken. Eene der Burgeresſen boodt met *Nederduitſche* Dichtregelen, dat Schild den Voorzitter der Municipaliteit aan, en eene andere droeg het met *Franſche* Verzen, dezelfde zaaken behelzende, den *Franſche* Commisſaris van Oorlog, benevens de andere daar tegenwoordige *Franſche* Officieren, op. De Voorzitter der Municipaliteit beantwoordde zo uit naam van Repreſentanten des *Zeeuwſchen* Volks als uit dien der Stads Municipaliteit de Maagdenrey. Een geroep *leeve de beide Republieken!* deedt de lugt weergalmen, en liet zich het ſchoonſte Muzyk uit het om den Vryheidsboom opgericht Orchest hooren.

Naa eenige verrigtingen van Krygseerbetoon, en geſchikt om den optocht te regelen, trok deeze ſtoet door de voornaamſte ſtraaten en langs de kaayen der Stad

Stad naa de *Oostkerk* en daar binnen, onder een heerlyk Muzyk. Reeds was in dit Kerkgebouw een groot aantal Burgers en Burgeresſen vergaderd. De Burger VAN DER PALM, een der Leden van de Municipaliteit, hieldt eene deftige Redenvoering, waar in hy de Burgery van *Middelburg* geluk wenschte met haare herſtelde Vryheid, dezelve verklaarde, de oorzaaken van de herkryging aantoonde, en op het betragten van de Pligten, daar uit voortvloeijende, aandrong; voorts het Opperweezen dankte voor dit geſchonken heil, met bede om het beſtendig te maaken. — De Burger L'ANGE, voerde een korte nadruklyke Aanſpraak tot de daar tegenwoordige *Franſche* Broeders, bedankte hun openlyk voor het geen zy, ten onzen behoeve, en tot herſtel onzer Vryheid, gedaan en geleden hadden. Hy wenschte hun geluk met de bekragtigde Verbintenis, en beval aan hun de verdere beſcherming der *Franſche* en *Bataafſche* Republiek. De Kerkgewelven kaatſten het herhaald geroep *leeve de beide Republieken!* te rug, en werd dit anderwerf door ſchoon Muzyk vervangen. LXXXIX. BOEK. 1795.

Langs eenen anderen weg keerde de trein na de Groote Markt terug. De Burger Maire J. C. CLEMENT deedt eene aanſpraak aan de Maagdenrei, wier ſchild aan den Vryheidsboom was opgehangen. Hy voerde het woord tot de gewapende Burgery, en ſprak de *Franſchen* op deezen trant aan. „ En gy, *Franſche* Mede-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ burgers! die uwe roemryke Vaanen tot
„ binnen onze Republiek, tot binnen on-
„ ze muuren, hebt overgebragt; Gy! die
„ de huurlingen van het Despotismus, en
„ der Aristocraaten, hebt weeten te over-
„ winnen; Gy zyt als Overwinnaars in
„ ons Land ingetreeden; Gy wist zeer
„ wel, dat niet het *Bataafsche* Volk, maar
„ wel de Slaaven van eenen WILLEM
„ DEN V. met hunne onderhoorigen, hun-
„ nen arm tegen U hadden opgeheeven.
„ De Vertegenwoordigers van het vrye
„ *Fransche* Volk waren meer dan te veel
„ bewust, dat zy, die tachtig jaaren te-
„ gen *Spanje* om hunne Vryheid gestree-
„ den hadden, niet in staat waren de
„ Wapenen te draagen, om, met anderen
„ vereenigd, de Vryheid van eene groo-
„ te, van eene edelmoedige Natie te ver-
„ nietigen.

„ De *Fransche* Volksvertegenwoordigers
„ dit weetende, hebben met ons, als wa-
„ ren wy een Vry Volk, wel willen in
„ onderhandeling treeden; en het is dit
„ beginzel, waar op het Tractaat van
„ Vrede en Alliantie, tusschen de *Fran-*
„ *sche Republiek* en die der *Vereenigde Ne-*
„ *derlanden*, waar van gylieden de Afkon-
„ diging gehoord hebt, gegrondvest is. —
„ Uwe Republiek en de onze zyn dan
„ nu geene Vyanden meer. Neen; wy
„ zyn met U in Vrede; wy zyn met U
„ verbonden; wy zyn allen uwe Broe-
„ ders! — Wy betuigen U openlyk on-
„ zen dank, dat gy ons van het Juk der

„ Slaa-

„ Slaaverny verlost, en onze Vryheid LXXXIX.
„ hebt wedergegeeven. Wy betuigen U BOEK.
„ openlyk onze erkentenis, dat gy in de
„ vreugde, die wy deezen Dag betoo- 1795.
„ nen, wel eenig deel hebt gelieven te
„ neemen.

„ Edelaartige Krygslieden! wy willen
„ altoos met agting aan de *Franſche* Na-
„ tie, en aan U, die de Wapenen gedraa-
„ gen hebben, om het Despotismus en
„ de Ariſtocratie onherſtelbaar te vellen,
„ gedenken. Weest verzekerd, dat de
„ Municipaliteit en Regtbank, mitsgaders
„ alle braave Burgers deezer Stad, even
„ min als ik, vergeeten zullen, wat zy
„ aan de *Franſche* Natie, en aan Ulieden,
„ verſchuldigd zyn.

„ Dat de *Franſche* Wapenen voor altyd
„ voorſpoedig zyn! en dat eene algemeene
„ Vrede, die aan alle de verdrukte Vol-
„ ken hunne Vryheid zal wedergeeven,
„ der *Franſchen* belooning zy!"

Eindelyk zich wendende tot de Afgevaardigden uit de *Zeeuwſche* Volksrepreſentanten en de verdere Omſtanders, voerde hy dit woord. „ En gy, wie gy ook
„ zyn moogt, die tot dus verre deezen
„ luisterryken Dag met ons gevierd hebt,
„ gedenkt altoos aan denzelven; laat ons
„ nimmer vergeeten dat wy, op den rand
„ van ons verderf zynde, en by het tyd-
„ ſtip van aan eene volſtrekte Overheer-
„ ſching van den Dwingeland WILLEM
„ DEN V, en zyne Ariſtocratiſche Afhan-
„ gelingen te worden onderworpen, door

„ de

LEVEN. BOEK.

1795.

„ de dapperheid en grootmoedigheid der „ *Franſche* Natie zyn vry geworden.
„ En Hy, die het Heelal beſtuurt, „ geeve dat de Dankbaarheid in onzer „ aller harten blyve gloeijen; dat wy „ nimmer deezen Dag, welke ons zo veel „ goeds heeft toegebragt, vergeeten! Dat „ wy de Vryheid, dat dierbaar pand, „ naar waarde mogen ſchatten, en onge„ ſchonden aan ons Naakroost overbren„ gen. — ô GOD, geef heil op deezen Dag! „ ja tot in Eeuwigheid! Het zy zo!" — Een juichend geroep „ Leeve de beide „ Republieken! Leeve de Repreſentanten „ des *Zeeuwſchen* Volks! Leeve de Muni„ cipaliteit van *Middelburg!*" beſloot al deeze plegtigheid, waar in Godsdienſtige Erkentenis zich met Burgerlyk Vreugdebedryf zo welgepast vereenigde: gevolgd van Vrolykheid, die het lichaam verkwikte, en den geest ſtreelde (*).

Frieslands Vreugde daarover.

Alle Steden, alle Plaatzen bykans in *Friesland* namen, op den zeventienden van Zomermaand, deel aan de blydſchap, wegens de Gebeurtenis, die heel het Land met vreugdebetooningen vervulde. *Leeuwaarden*, de Zetel der Hooge Vergaderinge, ſtrekke ten voorbeelde. Ten gemelden dage nam de Viering van dit Feest kort naa den middag eenen aanvang; het luiden en ſpeelen der Klokken kundigde zulks

(*) De meest door ons aangeſtipte Aanſpraaken vindt men by een breeder Verhaal in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1795. bl. 3961—3971.

zulks aan. De gewapende Burgery en de geheele Krygsbezetting verſcheen in de Wapenen. Kort daar op kwamen de Vertegenwoordigers des *Frieſchen* Volks, ſtaatlyk door eene Bende Grenadiers van het Landſchapshuis afgehaald, ten Stadhuize, waar de Voorzitter W. B. JELGERSMA, met twee Staatsſecretarisſen, de *Franſche* Generaal, en twee zyner Officieren een cierlyk daar toe vervaardigd Balkon beklommen. De Voorzitter deedt eene korte Aanſpraak, een der Secretarisſen las het getroffene en bekragtigd Tractaat voor. De Voorzitter en de *Franſche* Generaal verzegelden deeze verrigting met den Broederkus, gevolgd van een algemeen Vreugdegejuich. Dit werd vervangen door het geſchal van Pauken en Trompetten, en afgewisſeld door het gezang eeniger jonge Burgeresſen. LXXXIX. BOEK. 1795.

In geregelden optocht trok men na het Exercitie-veld, geopend door de te dier Stede in Krygsbezetting liggende *Franſche* Jaagers en rydende Artillery, gevolgd door een deel der Gewapende Burgery, en *Franſche* Artilleristen. Weesjongens en Weesmeisjens, uit onderſcheidene Godshuizen der Stad, maakten eene ſcheiding tusſchen deezen en de Burger-Artillery. Achttien Jongelingen, alle in *Romeinſche* Kleeding, één van welken een Standaard droeg, met het opſchrift *Liefde voor het Vaderland* gingen een tweehonderdtal jonge Burgeresſen voor, in 't wit gekleed, met Nationaale ſjerpen en linten vercierd. De Her-

LXXXIX. BOEK. 1795.

Heraut van Staat tradt voor de Repreſentanten van het *Frieſche* Volk, met hun gevolg. De Municipaliteit van *Leeuwaarden*, en de Leden der groote Volks-ſocieteit, hadden agter zich, een gedeelte der Gewapende Burgery en de *Frieſche* Guarde. De te dier Stede in bezetting liggende Ruitery ſloot den trein op.

Langs de voornaamſte Straaten op het Exercitie-veld gekomen, werd aan allen eenige ververſching aangeboden; een treffend Muzyk, van een daar toe vervaardigde hoogte, ſtreelde het oor; een vrolyke Dans vergezelde dit alles. Met den avond trok de Feesthoudende ſtoet ter Stad in. Het Stadhuis en 't Balkon voor 't zelve fraay verlicht, trok de vrolyke menigte derwaards; geen onbeſcheid ſtoorde de vreugde van den dag, of van den nagt (*).

Onze Staat in den Vrede tusſchen *Frankryk* en *Spanje* geſlooten, betrokken.

De lang vertraagde Vrede in Hooimaand tusſchen de *Franſche* Republiek en den Koning van *Spanje* geſlooten, drukte eenigermaate het zegel op de Verbintenisſe, die door geheel den Lande zo veel vreugde baarde; althans het uitdruklyk begrypen van onzen Staat in dat Vredesverdrag werd door onze Ministers BLAUW en MEYER te *Parys* uit dit oogpunt beſchouwd, blykens hun ſchryven aan de Algemeene Staaten, deezen van die gewenschte Gebeurtenis verwittigende, en daar mede geluk wenſchende; „Zy twyfelden niet," in deezer voe-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4101—4103.

voege drukten zy zich uit, „ of hun „ Hoog Mogenden zouden daar in met „ hun een nieuw bewys vinden, dat de „ Vereeniging der beide Republieken, „ niet in woorden, maar in daaden be„ ſtondt, en dat het *Nederlandſche* Volk, „ gerustlyk ſtaat kon maaken op de ge„ trouwe vervulling van het Tractaat van „ Vrede, Vriendſchap en Alliantie, in „ den naam van de beide Volkeren, zo „ gelukkig tot ſtand gebragt (*)." LXXXIX. BOEK. 1795.

Wy zullen, by de voordragt van 't geen in ons Vaderland, ten deezen Jaare, gebeurde, veel aantreffen van den *Franſchen* Invloed op 't zelve, ondanks de verklaarde Onafhangelykheid; dan wy mogen niet nalaaten hier plaats te geeven, aan een ſtuk van eenen meer algemeenen aart, 't welk uitwyst, hoe zeer *Frankryk* geenzins afliet om op de maatregelen hier beraamd, en de daar uit voortvloeijende bedryven, een waakzaam oog niet alleen te houden; maar ook door invloed te werken. Wy bedoelen de Aanmaaning, door het Committé van Algemeen Welzyn van de Nationaale Conventie van *Frankryk* aan de Ingezetenen der *Vereenigde Nederlanden* gedaan, door den Minister NOËL aan hun Hoog Mogenden ter hand geſteld, en door hun, op dien Verzoek, by Publicatie, den Volke bekend gemaakt. Sterkte van den invloed der *Franſchen*.

Met welk een oog hun Hoog Mogenden deeze Aanmaaning beſchouwden, kan af- Wat hun H. Mog. oordee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 397a.

XXXIX. BOEK. afgenomen worden uit dit aanpryzend woord, door hun, by de openbaarmaaking, gevoerd. „ Zy waren overtuigd „ van de noodzaaklykheid, om aan de ingezetenen van den Lande ten klaarſten, „ en zonder bewimpeling, open te leggen „ de gevoelens, welke het *Franſche* Gouvernement, ten opzigte van den ſtaat „ der zaaken in ons Vaderland bezielden, „ en welke waardig waren eene Natie, „ aan welke de grootſte opofferingen niet „ te duur waren geweest; en om daar „ door tegen te gaan de praktyken door „ kwaadwilligen in 't werk wordende geſteld, om verkeerde inboezemingen te „ geeven, dewelke tot niet anders konden „ dienen, dan om den geest van onrust „ te doen voortduuren, en hunne poogingen tot herſtel der zo deerlyk vervallen „ zaaken te dwarsboomen, en hun daar „ door buiten ſtaat te ſtellen, om met „ hunne *Franſche* Broeders mede te werken tot alle zodanige middelen, dewelke konden dienen tot het daarſtellen van „ eenen eerlyken en beſtendigen Vrede. — „ In deeze Aanmaaning ſtraalde door de „ raad van eenen waaren Vriend van den „ Staat, die door eigen ondervinding het „ regt hadt om ons te waarſchuwen voor „ het gevaar van twisten en verdeeldheden, welke onder waare Vaderlanders „ niet behoorden plaats te hebben; immers niet gebragt tot zodanige hoogte, „ dat daar door 's Lands welzyn uit het „ oog wordt verlooren, of verwarring in „ de

1795. len over een Aanmaaning aan den Volke van wegen *Frankryk.*

„ de Regeering veroorzaakt, en daar door LXXXII.
„ den binnen- en buitenlandſchen Vyand BOEK.
„ in de hand gewerkt, en wy dus in het
„ geval zouden kunnen gebragt worden, 1795.
„ om het Schrikbewind, het geen de ver-
„ wonderlyke Ommekeer van zaaken in
„ *Frankryk* zo gruwlyk heeft ontcierd,
„ onder ons te zien te voorſchyn komen."

De Aanmaaning den Volke zo ſterk aangepreezen, liep op deezen merkwaardigen zin; De Aanmaaning zelve.

„ *Bataaven!* Eene nieuwe Orde van
„ zaaken heeft onder U ſtand gegreepen,
„ het Stadhouderſchap en de Erfelykheid
„ van die wangedrochtlyke Magt zyn ver-
„ nietigd; uwe onvervreemdbaare Regten
„ herſteld, uwe Vryheid, uwe Onafhan-
„ gelykheid openlyk erkend, en deeze
„ groote Gebeurtenisſen hebben niet eenen
„ enkelen druppel bloeds gekost. Vriend
„ of Vyand, niemand heeft eenige andere
„ rampen ondergaan, dan die, welke on-
„ afſcheidbaar zyn van den bloedigen Oor-
„ log, die door uwe Onderdrukkers tegen
„ ons geſtookt is.

„ De openbaare heerschzugt van Lo-
„ DEWYK DEN XIV. hadt geen ander oog-
„ merk, toen hy U onder het geheel ge-
„ wigt van zyne magt zogt te verplette-
„ ren, dan om te voldoen aan een ydele
„ zugt na roem, en om het Land, 't geen
„ gy bewoont, weder te doen wegzin-
„ ken in de moerasſen, waar uit uwe
„ nyverheid het getoogen hadt. Maar
„ wy, *Bataaven!* wy zyn niet in hetzelve
„ doorgedrongen, dan om U van uwe

1795.

„ en onze Vyanden te verlossen, om uwe „ Vryheid en uwe Onafhangelykheid te „ herwinnen, en om ons onderling ge„ luk door een eeuwigduurend Verbond „ te verzegelen.

„ Deeze gewigtige en roemryke taak is „ vervuld. Het behoud en de bevestiging „ van uwe Vryheid; van den Rang, dien „ gy onder de Mogenheden van *Europa* „ houdt, hangen thans af van uwe wys„ heid, van uwen moed, van uwe ſtand„ vastigheid, en vooral van uwe eensge„ zindheid. Dat onze Staatsomwenteling, „ zo vrugtbaar in groote gebeurtenisſen, „ U ter leering en voorbeeld ſtrekke! „ Volgt de Burgerlyke Deugden der *Fran„ ſchen* na, vermyd hunne onheilen, en „ wagt U voor de gruwelen, die, ge„ duurende eenigen tyd, de menschlyk„ heid onteerd hebben!

„ Het gelukkig tydſtip van den negen„ den *Thermidor* (27 July) is het behoud „ van *Frankryk*; het heeft een perk ge„ ſteld aan het Bewind van hun, die zich „ in het bloed hunner Medeburgeren „ baadden, en de zegepraal der waare „ Regtvaardigheid en der Menschlykheid „ op de afschuwelykſte en wreedſte „ Dwinglandy bevestigd.

„ Wee hun, die dat bloeddorſtig Be„ wind onder U mogten willen invoeren! „ Hetzelve zou den ondergang van uwen „ Koophandel na zich ſleepen; het zou „ de nyverheid en de kunſten verre van „ U verbannen, en uwe gelukkige Ge-

„ mes-

„ wegten zouden welhaast niet anders zyn LXXXII.
„ dan een poel, waar in uwe ryke Ste- BOEK.
„ den zouden wegzinken.

„ Beteugelt dan dezulken onder U, 1795.
„ die in de bedwelming der heersch- of
„ der wraakzugt U tot maatregelen van
„ schrik en wreedheid mogten zoeken te
„ vervoeren. Vertrouwt op onze onder-
„ vinding.

„ Uwe Vyanden zullen, in uw midden,
„ allerlei soort van vermomming aanneê-
„ men; zy zullen het zaad van Twee-
„ dragt en Verdeeling strooijen; zy zul-
„ len U wantrouwen tegen ons inboe-
„ zemen; zy zullen de onbeschaamdheid
„ zelfs zo verre dryven, van U te wil-
„ len diets maaken, dat het *Fransche* Volk
„ in staat is, ten uwen opzigte, af te wy-
„ ken van de trouw, welke het U ge-
„ zwooren heeft, en U lafhartig weder
„ te laaten krommen onder het juk, dat
„ het met zyne eigene handen verbroo-
„ ken heeft.

„ *Bataaven!* gy zult aan hun geen
„ geloof geeven; het Verbond, dat
„ de beide Volken vereenigt, is in ons
„ eigen bloed gevestigd; het zal be-
„ stendig zyn: dewyl deszelfs doel is
„ de Regten der Menschen en der Vol-
„ ken te verdeedigen, tegen de misdaa-
„ dige onderneemingen hunner onder-
„ drukkeren — het zal bestendig zyn,
„ om dat het rust op de grondslagen van
„ het geluk der beide Volkeren — het
„ zal bestendig zyn om dat wy gezwoo-

XXXIX. BOEK. 1795.

„ zen hebben, op de eerſte Oorlogskreet
„ deszelfs Vyanden te beſtryden, en te
„ verſtrooijen.

„ En gy, verblinde aanhangers van een
„ Bewind, dat niet meer beſtaat, zoudt
„ gy de misdaadige hoop blyven voeden,
„ van dat Beſtuur weder om verre te
„ werpen, dat het voorige zo gelukkig
„ vervangen heeft? Zoudt gy het af-
„ gryslyk verlangen voeden van den trot-
„ ſchen *Brit* nog over uw Vaderland te
„ zien heerſchen? Zoudt gy nog, met de
„ tekens van eene barbaarſche vreugde,
„ uwe Steden zien platſchieten, en het
„ bloed uwer Medemenſchen ſtorten?
„ Hebt gy vergeeten hoe laffhartig die
„ Rooverbenden uw Land hebben ver-
„ laaten, naa dat zy, met moord en ver-
„ woesting, vervuld hadden een Land,
„ waar zy ingetrokken waren, onder den
„ gerustſtellenden naam van Vrienden en
„ Beſchermers? Zyt gy nog niet moede
„ van zo veele rampen en elenden, en
„ zoudt gy weigeren tot herſtel van den
„ Vrede en rust in het midden van U
„ mede te werken?

„ Het *Franſche* Volk, dit weeten wy,
„ is het voorwerp van uwen haat; uwe
„ woede, die wel beteugeld, maar niet
„ uitgebluscht is; het ſchaamtloos ge-
„ ſchreeuw van uwe gehuurde Dagblad-
„ ſchryvers; de vuige lastertaal van uwe
„ omgekogte Geestlyken, hebben ons
„ zulks maar al te wel geleerd; maar
„ weest regtvaardig; hebben wy ten uwen

„ op-

„ opzigte gebruik gemaakt van het Regt LXXXIX.
„ des Oorlogs? Hebben wy U in ake- BOEK.
„ lige Kerkers geworpen, gelyk gy, in ——
„ MDCCLXXXVII, uwe Landgenooten 'er 1795.
„ in geworpen hebt? Hebben wy, even
„ als gy zelve gedaan hebt, uwe Steden
„ met angst en ſchrik vervuld, en moord
„ en dood, ten teken van vreugde, door
„ de ſtraaten zien heenſnellen?

„ Die zelfde lieden, die gy voor de
„ Regtbank der Menschlykheid hebt aan-
„ geklaagd als Cannibaalen, als Godver-
„ zaakers, openbaare Vyanden van allen
„ Godsdienst, van alle Orde in de Maat-
„ ſchappy, hebben de driften gemaatigd
„ uwer Landgenooten, wier Huizen en
„ Bezittingen, gy, in MDCCLXXXVII, zo
„ medoogenloos geplunderd hadt, en hun
„ het voorbeeld van goedertierenheid en
„ edelmoedigheid gegeeven.

„ Aan uwe Overwinnaars hebt gy te
„ danken, dat gy een grooter Vryheid ge-
„ niet, dan gy regt hadt, naa zo veel
„ gewelddaadigheden en euveldaaden, van
„ hun te verwagten. — En uw haat ver-
„ volgt hun nog — ach! bloost toch over
„ uwe leugens, en uwe onregtvaardigheid,
„ voor het oog van dit Volk, dat gy be-
„ droogen hebt! het Vaderland roept U
„ toe om U met zyne Zoonen te vereé-
„ nigen, en mede te werken tot zyn be-
„ houd. — Maar, zo gy ongelukkig
„ genoeg waart om niet na deszelfs ſtem
„ te hooren, om eene misdaadige hoop
„ te vestigen op de binnenlandſche ver-

„ deeldheden, weet dan, dat wy onaf-
„ fcheidbaar met de Vertegenwoordigers
„ des *Bataafſchen* Volks vereenigd, als
„ Vyanden behandelen zullen alle die gee-
„ nen, die de Dwinglandy weder zoeken
„ in te voeren, en dat onze Vyanden
„ niet dan over de ſtervende Lyken van
„ onze braave Spitsbroeders, de grenzen
„ van de eene of de andere Republiek
„ zullen kunnen naderen; of liever, dat
„ al hun bloed de affchuwelykheid en het
„ groot aantal der euveldaaden, die ze-
„ dert een al te langen tyd *Europa* ont-
„ eeren, zal uitwisſchen.

„ Waakt dan, *Bataaven!* het gevaar
„ van het Vaderland legt U deeze verplig-
„ ting op. Zweert af alle uwe ydele
„ twisten, alle verdeeldheden van partyen,
„ om U rondsom deszelfs Outer te ver-
„ eenigen; vereenigt U, om gezamenlyk
„ de onkosten van den Oorlog te draa-
„ gen. Slaat uw oogen op de onbere-
„ kenbaare Opofferingen, die het *Fran-*
„ *ſche* Volk nog volhardt te doen. Als
„ men voor de Vryheid lydt, wordt het
„ gemor eene Godslastering, en het klaa-
„ gen eene Misdaad. Geeft aan wettige
„ Vertegenwoordigers het vertrouwen,
„ dat noodig is om hun te onderſteunen
„ in hunne gewigtige bezigheden; dat
„ moed en voorzigtigheid hand aan hand
„ gaan! Vreest niet, noch voor den trouw-
„ loozen *Brit*, noch voor den laf hartigen
„ Overlooper, die een vertoon maaken van
„ zich te verzamelen, en uwe grenzen te

„ ver-

„ verontrusten. — Onze zegepraalende Benden zullen hun te gemoet trekken, en wy zweeren by de Overwinningen van *Gemappe* en *Fleurus*, en by den altoos merwaardigen overtogt van den *Rhyn*, wy zullen hun uit malkander jaagen. LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Maar gy, *Bataaven!* gy zult geen ledige aanschouwers van onze Veldslagen „ zyn, — Gerust op de *Fransche* trouwe, zult gy U vereenigen onder onze „ Standaarden, die overwinning door geheel *Europa* voeren! Gy zult 'er den „ heldenmoed der Overwinnaaren van „ PHILIPS DEN II. met U brengen; gy „ zult niet vergeeten, dat ons lot één en „ hetzelfde is, en dat wy zamen moeten „ overwinnen, of sterven. Gy zult U allen vereenigen om den onwaardeerbaaren schat der Vryheid te bewaaren; om „ met kragt de onderneemingen der buitenlandsche Vyanden tegen te gaan, en „ de verraaderlyke aanslagen der binnenlandsche te verydelen; om uwen Koophandel en Handwerken een nieuw leeven te geeven; om uwe Landmagt op „ een behoorlyken voet te brengen, om „ uwe Zeemagt te herstellen; om eene „ kragtdaadige hulp aan uwe gedreigde „ Volkplantingen te zenden; om het trotsche *Albion* die balddaadige heerschappy „ te ontwringen, welke het zich over de „ Zeeën heeft aangemaatigd, en hetzelve „ te noodzaaken tot het ondertekenen „ van eenen eerlyken en bestendigen

LXXXIX. BOEK.

1795.

„ Vrede. Waardig doel onzer gemeenschaplyke poogingen! waardige vergelding voor al het bloed dat geſtort is, en voor alle de opofferingen, welke elk der beide Volken gedaan zal hebben voor de Vryheid, de Onafhangelykheid, en het geluk van zyn Vaderland!"

Dankzegging deswegen aan NOËL.

Onmiddelyk naa dat hun Hoog Mogenden, door het openbaar afkondigen deezer Aanmaaninge voldaan hadden, aan het verlangen des *Franſchen* Staatsdienaars NOËL, gaven zy hem daar van de weete, met verzoek om, uit hunnen naam, aan het Committé van Algemeen Welzyn hunne dankbaarheid te betuigen. — Hoogst aangenaam was het hun Hoog Mogenden geweest, die gevoelens van het *Franſche* Staatsbeſtuur opengelegd te zien, door een Minister, die door zyn perſooneel Character de agting van alle weldenkenden en byzonder van hun Hoog Mogenden verdiende (*).

(*) *Reſol. Gen.* 21 en 22 Sept. 1795.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Geſteltenis van Staats Brabant. Proclamatie van hun Hoog Mogenden aldaar. Hoe men met deeze Proclamatie handelde. Publikatie van wegen de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van Brabant gedaan. Bezending uit Staats Brabant by hun Hoog Mogenden. Zy vervoegt zich by de Vertegenwoordigers des Volks van Holland. Aanſpraak van PIETER VREEDE *te dier gelegenheid. Hoe door den Voorzitter* HAHN *beantwoord. Memorie door die van Staats Brabant ingediend. Beſluit van hun Hoog Mogenden om die Landen niet voor Wingewesten te verklaaren. Holland ſtemt hier in volmondig toe, als mede de andere Gewesten. Bezending na de Generaliteits Landen, en derzelver voordragt. Onderhandeling. Getroffen Overeenkomst den Volke bekend gemaakt. Gelukwenſching van Holland. De Overeenkomst aangenomen. Poogingen van Drenthe om*

XC. BOEK.

om deel aan het Algemeen Landsbeſtuur te krygen. Beſluit deswegen. Aanzoek des Oldampts in Stad en Lande tot Onafhangelykheid. Hoe door de Stad Groningen beantwoord. Verdere poogingen en overeenkomst. Heusden en het Land van Altena Hollandsch verklaard. Regeeringsverandering aldaar. Genoegen der Heusdenaaren deswegen. Verzoek der Leerdammeren om onder Holland te behooren. Dit geeft aanleiding tot een onderzoek, wegens Leerdam en andere Plaatzen. Verſlag deswegen uitgebragt. Hollands gekeurd. Vianen en Ameyden Hollands verklaard. Hoe men met Yſſelſteyn handelt. Aanmerking daar en te Acquoi op de Belasting gemaakt. De Kamer der Juſtitie te Vianen afgeſchaft. Gelderland maakt aanſpraak op Kuilenburg. Eiſchen van de Kuilenburgers. Handelingen deswegen. Overeenkomst. Handelingen wegens Buuren. Geneigd om in Gelderland te worden ingelyfd. Onderhandelingen deswegen. De Inlyving volbragt. Geſtelheid van de Willemſtad. Holland wraakt het daar gehouden gedrag der Commiſarisſen. Klagten van Bataafsch Brabant deswegen. Nadere Brief aan hun Hoog Mogenden. Handelingen der Gelastigden te Dinteloord. Schryven van de Repreſentanten van Bataafsch Brabant aan Gecommitteerden over de Vaste Goederen van WILLEM DEN V. *hier te Lande. Opgave dier Goederen aan de Franſche Repreſentanten. Opgave aan de Algemeene Staaten, en handelingen deswegen. Hollands raadſlag tot Affchaffing van den Domeinraad. Algemeen beſlag op de Papieren.*

Dit

Dit te werk geſteld. Voordragt omtrent het Beheer dier Goederen. Meer bepaald tot de in Holland gelegene. Aangeſteld Beheer. Hoe men in het Sticht te werk ging. Wat men in Gelderland deedt. Wat in Friesland. Wegens Ameland. Zeelands handelwyze en gevoelen. Aanmaaning tot het voldoen der verloopene Verpondingen. Het gedrag der Franſchen, ten opzigte van die Goederen te Diest en elders tegengegaan. De Algemeene Staaten treeden voor de Goederen des Keurvorsts van de Palts te Bergen op den Zoom tusſchen beiden. Handelingen deswegen.

De Omwenteling hadt, in de Generaliteits Landen, zo als wy vermeld hebben, geen min ſpoeds gemaakt, dan in de Vereenigde Gewesten, en alles daar eene andere gedaante aangenomen; doch, naa de voltrokke Verbintenis, met zo veel moeite, en tot zo hoog een prys, daargeſteld, ſtonden deeze Landen eene andere betrekking te krygen tot onzen Staat. Inwendig was daar aan gearbeid; doch wederzydſche overeenkomſten waren 'er noodig om alles op eenen geregelden voet te brengen.

1795. Geſteldheid in *Staats Brabant.*

Zo begreepen het de Algemeene Staaten, wanneer zy, ter gerustſtelling dier Ingezetenen eene Publicatie beraamden, van deezen aanmerklyken inhoud, die ten grondſlage diende der volgende handelingen

Proclamatie van hun H. Mog. aldaar.

XC. BOEK. 1795.

gen met deeze Landen; welke onze opmerking eene wyl moeten bezig houden.

„ Alzo," dus ſpraken zy, „ de goede Ingezetenen der Steden en Plaatzen, in „ de Generaliteits Landen, te weeten, „ die van *'s Hertogenbosch*, *Breda*, *Bergen* „ *op den Zoom*, *Steenbergen*, *Grave* en *Land* „ *de van Kuyk*, met derzelver reſpective „ onderhoorige verdere Diſtricten, zedert „ eenen geruimen tyd, niet alleen het lot „ des Oorlogs, met alle deszelfs verwoestende gevolgen, hebben moeten ondergaan; maar ook meerendeels, tot hier toe, in eene angſtige bekommering geweest zyn, hoedanig dat lot, byzonder ten hunnen opzigte zou worden beſlist; en vermids wy, door het Tractaat met de Republiek van *Frankryk* „ geſlooten, en thans wederzyds geratificeerd, ons nu eerst in het geval bevinden, om de Ingezetenen van de „ voorzeide Landen, in haare waare betrekkingen tot de Zeven Vereenigde „ Gewesten, daadlyk te erkennen, en „ hun dienaangaande volkomen gerust te „ ſtellen.

„ Zo is 't, dat wy goedgevonden hebben, dat voorzeide Tractaat van Allian„ tie met de Republiek van *Frankryk* al„ omme binnen de gemelde Steden, Plaat„ zen Diſtricten van de Generaliteit zal „ worden geproclameerd; met wel ex„ preſſe verklaaring, dat dezelve Steden „ en Landen, zo en in dier voege als by „ het gemelde Tractaat is gereguleerd,

„ van

„ van nu af aan weder in onzen boezem zy-
„ zyn terug gekeerd. XC-
BOEK.
„ Doch vermids de Oorlog, en de twy-
„ felende Staat, waar in voorzeide Steden 1795.
„ en Plaatzen zich zo langen tyd bevon-
„ den hebben, ten gevolge hebben gehad,
„ dat in zommigen dier Plaatzen min, in
„ andere meer, de loop en uitoefening
„ van de Juſtitie en goede Politie, zon-
„ der welke geen Land beſtaan kan, merk-
„ kelyk zyn geinterrumpeerd geworden,
„ en de onderſcheide, zo 's Lands als
„ Plaatslyke Finantien, zo niet geheel
„ uitgeput, ten minſten in eenen zeer ver-
„ warden ſtaat zich bevinden; dat ook
„ de Eigendommen, Bezittingen, en wet-
„ tig verkreegene Regten der in- en Op-
„ gezetenen onderling niet ongeſchonden
„ gebleeven zyn, ja zelfs, in allen ge-
„ valle, in het midden der Wapenen,
„ wanneer de Wetten veeltyds zwygen,
„ niet ongeſchonden hebben kunnen bly-
„ ven; zo hebben wy, wyders, by deeze
„ gelegenheid, goedgevonden, allen en een
„ iegelyk, binnen die Steden Plaatzen, en
„ byzonder die Perſoonen, welke tegen-
„ woordig het Juſtitieel, Politiek en Fi-
„ nancieel Beſtuur aldaar in handen heb-
„ ben, zonder daar door nogthans de re-
„ ſpective Qualiteiten van allen voor als
„ nog te kunnen erkennen, op het ern-
„ ſtigſt, aan te beveelen, om ieder in zyn
„ post en betrekkingen, zo veel in hun
„ is, zorg te draagen, dat de Juſtitie
„ weder haaren gewoonen loop verkryge,
„ de

XC. BOEK. 1795.

„ de goede Politie gehandhaafd, en de „ onderſcheidene en byzonder 's Lands „ Financien, behoorelyk geadminiſtreerd „ worden.

„ Terwyl wy wel expreſſelyk by deezen ſtatueeren, dat omtrent alle de voorzeide Objecten, zo veel doenlyk, ſtiptlyk zullen moeten agtervolgd en nagekomen worden alle zodanige Plakaaten, Ordonnantien, Reglementen, en generaallyk alle Wetten, welke dien aangaande, door ons, of van onzen wege, bevoorens zyn gemaakt; in zo verre dezelve niet bereids zyn gealtereerd, of in het vervolg niet veranderd of geabrogeerd zullen worden. Zynde het onze als nu gedeclareerde intentie, dat de Generaliteits Landen, immers *proviſioneel*, zo na doenlyk, zullen worden beſtuurd op den eigen voet, en naar hetzelfde rigtſnoer, als vóór dat het Tooneel des Oorlogs aldaar is overgebragt, heeft plaats gehad."

Om deeze bepaaling, welke zy wisten dat hard zou klinken in de ooren veeler In- en Opgezetenen dier na Vryheid haakende Steden en Plaatzen, eenigzins te verzagten, laaten zy 'er op volgen. „ Zullende wyders, door ons worden voorzien, dat ten ſpoedigſten Gecommitteerden, met den noodigen last, na de voorzeide Landen worden afgezonden; ten einde proviſioneel op alles convenabele orders te ſtellen, met faculteit aan de Ingezetenen dier Landen, welke

„ ge-

„ eenige gegronde bezwaaren mogten hebben, of verzoeken tot redres in eenige opzigten zouden willen doen, dezelve aan Gecommitteerden in geschrifte te overhandigen: terwyl zy vertrouwen, dat de goede Ingezetenen dier Landen zelfs gevoelen en penetreeren zullen, dat wy, *in deeze tydsomstandigheden van zaaken, en tot zo lang eene Nationaale Vergadering; door het geheele Bataafsche Volk, waar van zy als dan mede een deel zullen uitmaaken, niet zal zyn daargesteld*, ook niet anders, ten opzigte van de Generaliteits Landen, statueeren kunnen; en zulks te minder, daar de Geunieerde Provincien, welke niet minder door den Oorlog geleden hebben, terwyl ook hunne Financien zyn uitgeput, ten respecte en tot behoud van de voorzeide Landen, reeds zo veele opofferingen hebben gedaan, en in het vervolg nog zullen moeten doen, dat wy vertrouwen, dat de goede Ingezetenen van de Generaliteits Landen zullen zyn overtuigd, dat wy geen ander voornemen hebben, dan hun in het daadlyk bezit te stellen van de waare Regten van den Mensch en Burger; doch te gelyk begrypen zullen, dat, om alle verwarring voor te komen, de zaaken, zo veel mogelyk, in statu moeten worden gehouden, om, op eene *geregelde wyze*, een vast Staatsgebouw voor het *geheele Volk van Nederland* en

„ dus

1795. BOEK. xc.

XC. BOEK. 1795.

„ dus ook voor *hun* te kunnen vestigen.
„ Dat wy, derhalven, inherserende de
„ grondbeginzelen van Regeering, welke
„ alleen een vry, doch tevens verlicht
„ Volk kenmerken, en die geheel alièen
„ zyn van de zodanige, als door het
„ voorig Gouvernement in het Bestuur
„ der Generaliteits Landen zyn gevolgd,
„ aan alle Ingezetenen van gemelde Lan-
„ den, van welke Gezindheid dezelve
„ dan ook mogen weezen, aan de eene
„ zyde wel volkomen overlaaten de vrye
„ Exercitie een ieder van zynen Gods-
„ dienst, in zodanige Gebouwen, als daar
„ toe vóór den Oorlog gestrekt hebben, of
„ zodanige andere, als ieder Kerkgemeen-
„ te zal goedvinden, op eigen kosten, te
„ doen vervaardigen; doch dat wy, van
„ den anderen kant nimmer kunnen ge-
„ doogen, dat de eene Gezindheid de
„ andere onderdrukke, of blyvé occupee-
„ ren Kerken, welke door dezelve vóór
„ deezen Oorlog niet zyn bezeten ge-
„ weest; alzo zulks zou stryden met de
„ Regten van Gelykheid en Vryheid, en
„ geenzins overeenkomen met de Broe-
„ derlyke liefde, de eenige waare Grond-
„ beginzelen van een Vry Gemeenebest;
„ gelyk wy ook de Eigendommen van
„ Corpora, en byzondere Personen, van
„ wat natuur dezelve dan ook zouden
„ mogen weezen; welke door anderen,
„ daar toe geen regt hebbende, mogten
„ zyn of worden bezeten, onder bescher-
„ ming van de Wet stellen, lastende en

„ be-

„ beveelende alle Officieren en Justicie- XC.
„ ren, daar aan de hand te houden, dat BOEK.
„ aan deeze onze ſalutaire inzigten en
„ doeleindens in de Generaliteits Landen 1795.
„ worde voldaan (*)."

Deeze Publicatie wilden hun Hoog Mogenden, dat overal, met alle mogelyke plegtigheid, den Volke, in opgemelde Landen, zou worden bekend gemaakt, dezelve was den achtſten van Zomermaand des Jaars MDCCXCV gedagtekend (†). Verre van hier aan algemeen te gehoorzaamen, kondigde men, op veele Plaatzen, wel het Tractaat van Alliantie met *Frankryk* af; doch liet het overige geheel onaangeroerd.

In deeze Gewesten beſtonden 'er, die zich met den Tytel van *Proviſioneele Repreſentanten des Volks van Bataafsch Brabant* benoemden, en onder denzelven eene Publicatie vervaardigden, afzonden en begeer- Publikatie van wegen de Proviſioneele Repreſentanten

(*) Veelvuldig en ſchreeuwend waren de ongeregeldheden en ſchennisſen, in deezen oord gepleegd. De *Roomsch gezinden*, zo talryk, en verre de meerderheid in die ſtreeke, daar langen tyd van veele voorregten beroofd, en ſoms deerlyk geplaagd, zogten, op eene wetlooze wyze, den gezetten wrok te koelen. Zeker Schryver heeft zich de moeite gegeeven, om die ſchennisſen by een te voegen, ſchoon 'er misſchien, in zommige gevallen, eenige vergrooting plaats hebbe, zyn de weldaadſte allerbedroevenst. Men leeze twee Stukjes, te *Amſt.* by A. B. SAAKES uitgegeeven, in den Jaare 1799 en 1800, onder den tytel *Reizen door de Meyery van 's Hertogenbosch.*

(†) *Reſol. Gen.* 8 Juny 1795.

LXXXIX. BOEK.

1795. des Volks van *Brabant* gedaan.

geerden, dat, met alle ſtaatlykheid den Volke van *Bataafsch Brabant*, zou worden bekend gemaakt. Deeze behelsde, behalven eene openlyke erkentenis der *Regten van den Mensch en Burger*, en de daar uit afgeleide vervallenverklaaring der Erflyke Waardigheden des Stadhouders, woordlyk; „ Dat de Burgers, die de Staaten Generaal uitmaakten, zo ook alle „ andere Collegien, welke op derzelver „ authoriteit, eenig gezag over *Bataafsch* „ *Brabant* zouden willen uitoefenen, door „ of van wegen de Burger-Inwoonders „ van *Bataafsch Brabant*, tot derzelver „ Vertegenwoordigers waren noch zyn „ verkoozen, en dat dus hun Beſtuur „ over dezelve Landen geheel ſtrydig is „ met de Regten van den Mensch en „ Burger."

Zy gaven te verſtaan geen anderen Tytel aan hunne Vergadering te moeten hegten, dan die van *Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Bataafsch Brabant*, en wilden, vermids het uit de Oppermagt van het Volk, en uit de Regten van den Mensch en Burger, van zelve voortvloeide, dat geene Wetten, Plakaaten, Publikatien of Reſolutien konden of mogten gehoorzaamd worden, dan die uit den boezem van het Volk zelve, dat is van hunne Vertegenwoordigers, aan welken zy de Beſtuuring hadden toevertrouwd, voortkwamen. Op deezen grond wilden en beveelden zy, dat voortaan geene Stukken van dien aart, dan die van hun-

hunnen wege kwamen; zouden aangekondigd of aangeplakt worden (*). XC. BOEK.

Intusschen hadden eenige Burgers, onder den tytel van *Gecommitteerden uit Staats Brabant*, zich by den Voorzitter der Algemeene Staaten vervoegd. Een Brief door deezen medegebragt, werd overgenomen, en tevens de Burgers JOHA en SANDRA VELDMAN, nevens den Griffier QUARLES, verzogt, om, vergezeld door twee Leden van het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootschap te Lande met den algemeenen Secretaris van dat Committé, over den inhoud van dien Brief met de gemelde Perſoonen, in hoedanigheid van *Burgers van Staats Brabant* in geſprek te treeden: dewyl hun Hoog Mogenden niet bevoegd waren hun te erkennen in de aangenomene hoedanigheid, zonder vóór af het goedvinden der Gewesten daar op vernomen te hebben. Hier van werden deeze Afgevaardigden verſtendigd (†). 1795. Bezending uit *Staats Brabant* by hun H. Mog.

Het leedt ſlegts weinig dagen, of de Voorzitter by de Repreſentanten des Volks van *Holland* HAHN, gaf te kennen, dat zich by hun vervoegd hadden Gecommitteerden, welken zich als Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van *Bataafsch Brabant* hadden geconſtitueerd, met verzoek Zy vervoegt zich by *Holland*.

(*) Dit Stuk, den 15 Juny 1795 gedagtekend, is geheel voorhanden in de *N. Nederl. Jvarb.* 1795. bl. 4203 *enz.*

(†) *Reſol. Gen.* 16 Juny 1795.

zoek om te dier Vergaderinge te mogen verſchynen tot het voordraagen hunner belangen.

1795. Aanſpraak van P. Vreede.

De vier Burgers Pieter Vreede, S. van Bronkhorst, Engelbertus Heymans en L. Brederode werden ingeleid en voerde de eerstgemelde, dit woord: —

„ Burgers, Vertegenwoordigers van het „ Volk van *Holland!* Staaren de oogen „ der *Bataaven*, met dankbaar genoegen, „ op uwe manlyke poogingen tot daar„ ſtelling onzer Vryheid, hoe zyn wy te „ moede, wy, die het Volk van *Bataafſch* „ *Brabant* mede repreſenteeren; van een „ Volk, dat uwe Revolutionaire voetſtap„ pen natreedt, en U, in dit oogenblik, „ door onzen mond verklaart, dat het „ zyn Juk heeft afgeſchud, en, met ver„ trouwen, uwe magtige beſcherming op „ dit groote werk inroept.

„ *Bataafſch Brabant*, geteistert door al „ 't geweld, dat Tyrannen kunnen uit„ oefenen; *Bataafſch Brabant*, onder het „ voorig Beſtuur tot in den afgrond ver„ nederd en uitgezoogen; *Bataafſch Bra„ bant*, bovenal ontvonkt door het Vry„ heidsvuur, dat in dit Gewest, dat in „ uw midden gloeit, is eindelyk tot de „ hoogte van een Vry Volk opgeſteegen; „ 't heeft zich, ongezind om zich weder „ onder het oude juk, al was het maar „ voor een oogenblik, te krommen, in „ eene Provinciaale Vergadering vereeni„ gd, en ons afgezonden om daar van „ aan de Hooge Bondgenooten, en aan

„ de

„ de Algemeene Staatsvergadering, kennis te geeven, en in dezelve Sessie en Stem te vorderen.

„ Ontvangt dit Afschrift van een Credentiaal (*), en een Afschrift der Memorie, die, in een kort bestek, de gronden van ons onwederspreekelyk Regt bevat.

„ Wy

(*) Dit Credentiaal luidde: „ Wy Leden der „ Vergadering van de Gedeputeerde Provisioneele „ Representanten des Volks van *Brabant*, sessie „ houdende te *Tilburg*, committeeren de Burgers . . . ten einde zich te begeeven na „ *'s Haage*, met last, om, uit naam van deeze „ Regeering, zich te vervoegen aan en by het „ Collegie van hun Hoog Mogenden de Staaten „ Generaal der *Vereenigde Nederlanden*, en dezelve „ te congratuleeren met de zo gelukkig tot stand gebragte Alliantie tusschen de *Fransche* en *Batavische* Republieken; verders aan dezelve te „ declareeren, dat deeze Vergadering boven gemeld, wettig op den 11 Juny geconstitueerd „ zynde, wy onze Gecommitteerden hebben gelast, van aan hun Hoog Mogenden plegtig kennis te geeven en te declareeren, dat deeze Vergadering, in naam des Volks, dat zy vertegenwoordigt, plegtig toetreedt tot het Bondgenootschap des *Bataafschen Volks*, en uit dien hoofde requireert, dat dezelve niet alleen, als zodanig „ by hun Hoog Mogenden zal worden erkend; „ maar ook, ingevolge van die erkentenisse, aan „ hun Gecommitteerden te laaten volgen zodanige „ Regten, als de overige Gedeputeerden van de „ respective Representanten der verdere Zeven Gewesten, ter Vergadering van hun Hoog Mogenden sessie hebbende, zyn genietende, en zulks „ zo lang als dezelve van hun Hoog Mogenden „ zal blyven bestaan; wordende hun Hoog Mogenden verzogt, deeze Gecommitteerden als zodanig te erkennen, en volkomen geloof te geeven.

xc. BOEK. 1795.

XC. BOEK. 1795.

„ Wy zyn niet ongeneegen te gelooven, dat onze Admisfie in de Vergadering der Bondgenooten, als min of meer met de buitenlandſche betrekkingen der Republiek in verband ſtaande, eenige omſlagtiger beraadſlaagingen der Bondgenooten kan vorderen.

„ Maar wy kunnen niet verwagten, dat een talryk Volk, dat duizenden van uwe Landgenooten, van uwe Broeders, uit de diepſte Slaaverny zich zouden opheffen, en met een ſtoute hand hun Zelfbeſtuur op zich neemen; dat zy hunne waarde als Menſchen voelen, en hun Regt, dat hun meer dan anderhalve Eeuw door geweld onthouden is, zouden te rug neemen, en gy een zo Republikeinſch gedrag niet zoude goedkeuren; maar hetzelve met koele onverſchilligheid aanzien.

„ Neen! Burgers Repreſentanten! de zaak der Vryheid, en de zaak der Menschlykheid zyn dezelfde. 't Gezigt van den verbryzelden keten eens Medebroeders is zaligheid voor een vry Man!

„ Het gewigtig belang onzer Committenten zy dus door ons, met het grootſte vertrouwen, U opgedragen! Gy zult *Bataafsch Brabant*, ſchoon zich thans tot eene *Provincie* vormende, egter zien branden van verlangen om zich ten ſpoedigſten, met het geheele *Nederlandſche* Volk, in eene Nationaale Conventie, te vereenigen.

„ Gy

„ Gy zult haar altyd gereed vinden, xc.
„ om met U de handen in een te slaan, BOEK.
„ by iedere onderneeming, die gy doen
„ zult om haare Byeenroeping te verhaas- 1795.
„ ten — die gy doen zult om de waare
„ Vryheid te grondvesten; en by haare
„ volkomen Zegepraal in ons Vaderland
„ zal, zelfs te midden der algemeene
„ verrukking, uwe welverdiende lof een
„ belangryk onderwerp onzer Feestgezan-
„ gen uitmaaken!"

De Voorzitter HAHN beantwoordde deeze Aanspraak op eenen trant, geheel instemmende met de gedaane voordragt. Hy sprak; „ Ja! Broeders! gy hebt het „ gezegd en het is volkomen waar, *het „ gezigt van den verbryzelden Keten eens „ Medebroeders is zaligheid voor een vry „ Man!* — De wensch, dat onze *Brabantsche* Broeders aan gelyke Regten en „ gelyke Vryheid met ons zouden deelen, „ de volmaakste erkentenis van de Souverainiteit des Volks van *Nederland*, „ heeft deeze Vergadering van den uchtendstond af aan onzer gezegende Revolutie bezield, en zy heeft, met de „ heilige geestdrift der Vryheid de Publikatie van vier Maart ter Vergadering „ van Staaten Generaal helpen bepaalen. „ Zy was toen nog onzeker over het lot „ van *Nederland*. Zy was byzonder ongerust over het lot onzer *Brabantsche* „ Landgenooten; maar, naa onze Alliantie met de *Fransche* Republiek, juichte „ zy in hetzelve, en met verrukking zag

Hoedoor de Voorzitter HAHN beantwoord.

XC. BOEK. 1795.

„ zy te gemoet de naderende Verbroederring van al het Volk van *Nederland*, „ deszelfs Eenheid en Onverdeelbaarheid. „ Zy verblydde zich voornaamlyk in het „ vooruitzigt dat, langs deezen weg, de „ diepe wonden aan het *Bataafsch Brabant*, zedert anderhalve Eeuw toegebragt, volkomen zouden geheeld worden.

„ Hebben nu uwe Committenten geoordeeld, dat het geluk van *Nederland* „ en hun regt vorderde, om daadlyk, en „ ook nog, geduurende het wandrogtlyk „ beſtaan van het Fœderalismus, onder „ dezelve Stem en Sesſie te moeten vorderen; welaan ik neem, aan 't hoofd „ deezer Vergaderinge, dit Affchrift van „ uw *Credentiaal*, en de bygevoegde Memorie van Adſtructie zeer gaarne aan.

„ Onze Gecommitteerden ter Generaliteit hebben ons reeds berigt gegeeven, „ van den door U gedaanen ſtap, en gy „ kunt 'er ſtaat op maaken, dat de Proviſioneele Repreſentanten van 't Vrye „ Volk van *Holland*, uit welker naam ik „ U de eer der ſesſie aanbied, ook in „ deezen getrouw zullen weezen aan *Gelykheid*, *Vryheid* en *Broederſchap!*"

Memorie door die van *Staats Brabant* ingediend.

Om een regt denkbeeld te vormen van de gevoelens, welke, ten deezen tyde, de Ingezetenen van *Staats Brabant* bezielden; van de oogmerken, welken zy hadden; van de geestdrift, die hun aanvuurde, kunnen wy niets beters doen, dan het Stuk, waar van de Afgevaardigden ſpraa-

spraaken, en 't geen door den Voorzitter in de Vergadering van *Holland*, met zo veel betoons van goedkeuring werd aangenomen, hier eene plaats in te ruimen. De Vergadering van Gedeputeerden, provisioneel representeerende het Volk van *Bataafsch Brabant* voerde daar in dit woord, ter beschryving van hun voormaalig lot, ter voorstelling van hunne thans genomene maatregelen, en blootlegging van hunne vooruitzigten. —— „ Overwinnaars van „ PHILIBS! Gy wien de Vryheid dierbaar„ der is dan het leeven, zoudt gy de „ poogingen niet goedkeuren, die wy aan„ wenden om een Juk te breeken, waar „ onder wy, zints byna twee Eeuwen, „ gebukt gingen?

„ Wy waren, zints dien tyd, uwe „ Landgenooten, uwe Medebroeders; met „ U deelden wy in alle lotgevallen der „ tyden, in alle rampen van het Vader„ land, en ondervonden vaak alle de ys„ selykheden des Oorlogs op uwe gren„ zen, terwyl gy, in het hart van het Va„ derland, veilig zat by uwe Haardsteden „ en Altaaren. Wy betaalden met U „ schot en lot, en ontbloot van eenige „ voorspraak in de Vergadering van onze „ gezamenlyke Beheerschers, moesten wy „ te dikwerf alleen verligting zoeken in „ onze heete traanen, by het ondervinden „ van hunne onmedogende schraap- en „ heerschzugt. —— Zo ooit eenig Volk „ mishandeld is en geteisterd, zo ooit „ eenig Volk uitgezoogen, onregtvaardig-

20e BOEK. 1795.

„ heden en knevelaryen ondervonden, zo
„ ooit eenig Volk vergruwd werd en ver-
„ agt, het waren de Bewoonders van de
„ *Generaliteits Landen.* — Te meermalen
„ trageden wy dan ook het harde
„ juk van onze schouders te werpen; de
„ jongste proef die wy deeden was in 't
„ Jaar MDCCLI; doch, schoon *Nederland*
„ toen, door den onverwagten dood van
„ eenen der Oranje-geweldenaaren, een
„ oogenblik adem haalde, de Aristocratie
„ dier tyden dulde onze Vryheid niet;
„ wy werden te schandlyk voor het hoofd
„ gestooten.

„ *Batiaaven!* Broeders! zouden wy dan
„ geen beteren uitslag hoopen in deeze
„ gelukkiger oogenblikken? Toen waart
„ gy lydelyk; thans hebt gy de Oppermagt
„ in handen; thans kunt gy niet gedoogen,
„ dat wy weder in de oude slaaverny gedompeld worden; thans, daar
„ gy Souverain zyt, en dus alle magt
„ aan uwe magt is onderworpen, en in
„ uwen naam wordt uitgeoefend, kunt
„ gy niet willen, dat, terwyl gy juicht
„ over het bekomen uwer Vryheid, wy
„ de handen wringen.

„ Dat de Schynvrienden der Vryheid
„ alleen haar aanweezen zoeken in een
„ baatzugtig eigenbelang; haare waare
„ Zoonen vinden geene Vryheid dan in
„ het bevorderen van algemeen geluk,
„ Zy kunnen niet vry zyn en hunne
„ Broeders martelen.

„ Of zouden wy, onder het voorig

„ Des-

„ Despotiek Beſtuur, niet gemarteld zyn? Waren wy toen geen Slaaven? Met ſchrik zien wy nog te rugge, en herdenken nog met afgryzen, aan alle die harde behandelingen, die wy toen hebben moeten ondergaan; toen de Heeren der Heerlykheden, de Drosten, de Kwartierſchouten; toen de Domeinraaden, de Leen- en Tolkamer, de Admiraliteit, de Raad van Staaten, de handen in een ſloegen, malkander den bal toekaatſten, en de arme Ingezetenen van alle kanten werden uitgezoogen. En zouden wy nu, alles op den ouden voet moeten herſteld zien? De enkele gedagten hier van doet ons zidderen.

„ Waar zou dan, by ons, de Oppermagt des Volks te vinden zyn? indien wy weder, door eene vreemde Magt, die wy niet verkoozen of aanſtelden, beſtuurd werden? Dit is toch het eenig onderſcheid tuſſchen Vryheid en Slaaverny, dat het Volk zich beſtuurt door het kiezen zyner Vertegenwoordigers, of dat beſtuurd wordt door Meesters, die men het geeft.

„ Wy zullen ons niet vergaapen aan het lokaas, dat het ſlegts proviſioneel, dat het ſlegts voor een tyd is, dat de oude ſtand der zaaken onder ons weder zou herſteld worden. De Slaaverny van éénen dag is nog te lang voor eene vrye ziel! Zy is te drukkend voor ons om ze aan te neemen, te ſchandelyk voor U *Bataaven!* om ze ons op

„ te

XII. BOEK. 1795.

BOEK. 20.

1795.

„ te leggen. Daar de *Bataaven* vry zyn, „ zyn wy ook vry; en daar wy vry zyn, „ willen wy geen Kluisters ook voor één „ oogenblik.

„ De Overwinning, die de *Franschen* „ over het meerendeel van ons onlegen- „ zeggelyk behaald hebben, en van het „ minderdeel, dat zich aan hun heeft over- „ gegeeven, verzekert ons van onze Reg- „ ten. De *Franschen* overwinnen geen „ Volken, of zy verbryzelen hunne ke- „ tenen, en geeven ze, getrouw aan hun- „ ne voor *Europa* opengelegde grondbe- „ ginzelen, nooit weder over, om ze op „ nieuw tot slaaven te maaken, zo zy, „ gelyk wy, vry zyn willen.

„ *Bataaven!* gy zelve hebt, door den „ mond uwer Vertegenwoordigeren, by „ Resolutie van hun Hoog Mogenden, „ op den zestienden February, en daar op „ gevolgde Publicatie van vier Maart, „ ons vry verklaard, en onze Volksreg- „ ten verzekerd, en zoudt gy te rug nee- „ men, wat gy eerst ongevraagd hebt „ weggeschonken? Zou men kunnen „ vorderen, aan geene bepaalingen, ten „ onzen aanzien, gebonden te zyn, zo „ dat men ons, geen drie maanden daar „ naa, by Publikatie van acht Juny, we- „ der zoude kunnen het juk op den hals „ werpen? —— Neen! voor als nog ver- „ trouwen wy, dat uwe Vertegenwoor- „ digers onkundig waren van onze bran- „ dende Vryheidsliefde, van de groote „ vorderingen, die wy reeds in ons Zelfs-

„ be-

„ beſtuur, gemaakt hadden, en dat dit xe.
„ oorzaak is, dat zy, by hun jongst Be- 1795.
„ ſluit, de Beſtuuring over ons hebben ——
„ op zich genomen. Zy zouden anders 1795.
„ te zeer overtuigd zyn van de gevoe-
„ ligheid, van de wanhoop, waar toe een
„ Volk wordt vervoerd, wanneer het zich
„ zyne pasverkreege Vryheid ziet ontruk-
„ ken. Zy zouden anders te zeer over-
„ tuigd zyn *Bataaven!* dat gy het woord,
„ dat in uwen naam is gegeeven, heilig
„ en onſchatbaar agt.

„ 't Is, derhalven, in overtuiging van
„ ons Regt, en vertrouwende op uwe
„ goedkeuring, dat wy ons hebben ver-
„ eenigd, en eene Vergadering uitmaaken,
„ ten Tytel voerende *Gedeputeerden, pro-*
„ *viſioneel repreſenteerende Bataafſch Bra-*
„ *bant*, beſtaande uit *Stad en Meyery van*
„ *'s Bosch, Stad*, en zo gezegde *Baronnie*
„ *van Breda, Stad Grave* en *Lande van*
„ *Kuyk*. —— Wy zullen als zodanig ons
„ zelven inwendig, naar eene wel geëven-
„ redigde Volksrepreſentatie, beſtuuren;
„ wy zullen ieder by zyne Burgerlyke
„ Regten en Godsdienſtige Vryheid hand-
„ haaven, niet door eenige zeer weini-
„ gen, ten koste van het algemeen, te
„ bevoorregten, niet door den heerſchen-
„ den Godsdienst, welke hy zy, te dul-
„ den; maar door het uitoefenen van al-
„ gemeene Broederliefde, volkomen Ge-
„ lykheid, en ongekreukte Regtvaardig-
„ heid. —— Onze Lasten zullen wy, naar
„ ons vermogen, door ons zelfs mede

„ ge-

XX. BOEK. 1795. de andere Gewesten.

het denkbeeld om de Ingezetenen der Generaliteits Landen, langer op den voet van een Wingewest te behandelen, en omhelsde het voorstel om, in tegendeel, die Landschappen als Zuster te erkennen, en ook te doen deelen in die Regten, van Gelykheid, Vryheid en Broederschap, welke aan vrygebooren Menschen voegt en toekomt (*). Welhaast stemden alle de Gewesten met *Holland* in.

Bezending na de *Generaliteits Landen*, en derzelver voordragt.

De Bezending na deeze Landen uit hun Hoog Mogenden, G. D. JORDENS, H. DE SANDRA VELDMAN, W. A. LESTEVENON en W. QUEYSEN, in *'s Hertogenbosch* verscheenen, deeden aan de Municipaliteiten der onderscheide Plaatzen van *Staats Brabant*, eene Proclamatie afkondigen. Het geen reeds in die Landen geschied was, de Bezending uit dezelve na *'s Gravenhaage*, en de taal daar, uit naam van *Bataafsch Brabant* gevoerd, mogt hun, met regt, doen zeggen, dat het bezef van pligt en die betrekking, waar in zy tot het geheele Bondgenootschap stonden, hun alleen hadden kunnen aanspooren, om die moeilyke taak op zich te neemen. — „ Wy stonden," dus drukten zy zich, by den aanvang uit, „ Gewesten in te „ treeden, welke, zo lang dezelve in de „ Geschiedenissen zyn bekend geweest, „ altoos min of meer gedrukt zyn geworden; wy moesten met en onder Volken handelen, die nimmer de heldere „ Vry-

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 26 June 1795.

„ Vryheidszon boven hunne hoofden had- XC.
„ den zien opgaan, en welke nog onlangs BOEK.
„ aan het lot des Oorlogs onderworpen, ——
„ alle deszelfs rampen in ruime maate on- 1795.
„ dervonden hadden; doch het denkbeeld
„ dat wy geroepen worden om ook hier
„ den eerſten ſteen te helpen leggen aan
„ een Staatsgebouw, het welk alle Braa-
„ ven niet alleen in de *Zeven Vereenigde*
„ *Gewesten*, maar ook wel byzonder in
„ *Staats Brabant*, *op eene geregelde wyze*,
„ reikhalzend wenſchen daargeſteld te zien,
„ en het vooruitzigt, dat wy harten zouden
„ vinden, die voor ons open zouden ſtaan,
„ en handen te onzer hulpe bereid, heb-
„ ben ons aangeſpoord, om den laſt door
„ hun Hoog Mogenden aan ons opgedraa-
„ gen, hoe zwaar dezelve ook voor onze
„ ſchouderen weezen mag, gewillig op
„ ons te neemen."

Naa opgemerkt te hebben, dat hun Hoog Mogenden, wilden zy gebruik maaken van de magt, welke dezelve, volgens den inhoud van het Tractaat van Alliantie, onlangs met de Republiek van *Frankryk* geſlooten, over de *Generaliteits Landen*, en byzonder ook over de *Stad* en *Meyery van 's Bosch*, zouden kunnen uitoefenen, dezelve Landen niet bevoegd zouden zyn, althans iets meerder te vorderen, dan om weder, op den ouden voet, als voor den tegenwoordigen Oorlog plaats hadt, beſtuurd te worden (*); doch dat

(*) Hoe in *Frankryk* de Repreſentant Bossy d'Anglas over deeze Gewesten dagt, leeren wy

XC. BOEK. 1795.

dat tegenwoordig geheel andere Grondbeginzels by hun Hoog Mogenden aangenomen waren. Grondbeginzels, die aan de eene zyde wel de waare Gelykheid en Vryheid des Volks onder hun Beſtuur moesten daarſtellen; maar ook, aan den anderen kant, alvoorens dezelve in eene geregelde werking kunnen worden gebragt, niet behoorden te ſtrekken, om alle orde van zaaken om te keeren, de heiligſte banden van de Maatſchappy te verbreeken, eene ſchrikbaarende Regeeringloosheid te veroorzaaken, en onder den ſchoon ſchynenden naam van Vryheid, een wetloos Gezag in te voeren: terwyl de woorden *Gelykheid*, *Vryheid*, *Broederſchap* door hun Hoog Mogenden zelfs tot een Zinſpreuk aangenomen, geheel andere denkbeelden in een welgeplaatst hart, en een verlicht verſtand, verwekten.

In deeze begrippen hadden hun Hoog Mog. de Artykelen des Tractaats van Alliantie met *Frankryk*, en eene Publikatie gezonden; doch de Afgevaardigden, by hunne komst vernomen het daar omtrent ge-

uit eenen Brieve van BLAUW en MEYER aan den Burger QUARLES 21 Aug. 1795 MSS. waar in zy ſchryven, hoe deeze, uit naam der Repreſentanten des Volks van *Frankryk* ſpreekende, betuigd hadt, „ dat, volgens hunne informatien, geen duurzame rust, in de Generaliteits Landen, te krygen „ zou weezen, indien derzelver Ingezetenen niet, „ op een billyken voet, aandeel werd gegeeven aan „ het algemeen beſtuur der gewigtigſte Landszaken. Hy hoopte dat daar in eerlang eene gewenschte verandering zou komen."

gehouden gedrag zommiger Municipaliteiten. Zy herhaalden de gronden, waar op die verrigting fteunde; op deeze gronden verwagtende, dat deeze Publikatie, zonder verwyl, zou gedaan worden. — In vertrouwen hier van boden zy hun een Plan van Oproeping voor 't geheele Volk van *Nederland* aan, om zyne wettige Nationaale Vertegenwoordigers in de aanftaande Nationaale Conventie te verkiezen; met verlangen dat zy daar op zouden beraadflaagen, hetzelve onderzoeken, en hunne bedenkingen daar op inleeveren. 1795. BOEK. XI.

By deeze toekenning van een gelyk Regt met alle de andere Ingezetenen van dit Gemeenebest, en de verzekering dat *Staats Brabant* niet weder als een Wingewest zou beſchouwd of behandeld worden, verklaarden zy, in *ſpeciaalen last*, met al den ernst, die de natuur der zaake vorderde. „ Dat hun Hoog Mogenden niet „ konden erkennen zodanige Perſoonen, „ als zich, zonder voorgaande geregelde „ en alleen wettige Oproeping van het „ geheele Volk van *Staats Brabant*, tot „ deszelfs *zo genaamde* Proviſioneele Re„ preſentanten *hadden opgeworpen*; interdi„ ceerende de Municipaliteit van *'s Bosch* „ en alle andere Municipaliteiten in *Staats* „ *Brabant*, om voortaan eenige Publika„ tien, Reſolutien, of eenige andere ſtuk„ ken, onder welk eene benaaming de„ zelve ook zouden mogen voorkomen, „ ten naame van gemelde geheel ongequa„ lificeerde Perſoonen te publiceeren en

XC. BOEK. 1795.

„ te affigeeren; ernſtig gelastende, dat Zy-
„ lieden die Publicatie, welke zy verno-
„ men hadden reeds op verſcheide Plaat-
„ zen, en ook in *'s Bosch*, ten naame van
„ dezelven zyn gedaan en geaffigeerd,
„ aanſtonds, naa ontvangst van deeze, te
„ ſcheuren, en zich te onthouden van
„ gelyke meer te doen. —— Reſerveе-
„ rende hun Hoog Mogenden het Regt
„ en de Digniteit van het Algemeene Volk
„ van *Nederland*, ten deezen, te mainte-
„ neeren naar behooren."

Onnoodig keurden zy het den In- en Opgezetenen dier Landen onder 't oog te brengen, de ſchroomlyke gevolgen, welke uit een tegenovergeſteld gedrag noodwendig moesten voortvloeijen, en waar van zy, in dat onverwagt geval, geheel onſchuldig wilden gehonden worden, als hebbende in deezen alleen hunnen onvermydelyken pligt te betragten.

Onderhandeling.

Hoe wyd de zaaken uit elkander ſcheenen te ſtaan, en hoe moeilyk overeen te brengen, naderde men daar toe ſpoedig. De onderhandeling tuſſchen de Afgevaardigden uit hun Hoog Mogenden, en die uit de onderſcheidene deelen deezer Landen, onverwyld aangevangen, hadden een *Concept-plan* ten gevolge. overeenkomſtig 't welke het toekomend Beſtuur van een gedeelte der eertyds genoemde *Generaliteits Landen*, nu by den naam van *Bataafsch Brabant* bekend, zou zyn ingericht en uitgeoefend worden. Aan het Volk van dit Gewest maakte men, uit naam

der

der Afgevaardigden en der Burgeren, uit de onderſcheide Steden en Diſtricten, die met hun in onderhandeling getreeden waren, dit Concept-plan bekend, en ſprak 't zelve, by de openbaarmaaking, in deezer voege aan. XC. BOEK. 1795.

„ Ziet hier de eindpaal der onderdrukkingen, waar onder gy zulk een lange reeks van jaaren gezugt hebt! waar van uwe Voorvaders U niet hebben kunnen verloſſen, welke manlyke poogingen zy ook ten dien einde, hebben aangewend! Dit geluk ſcheen bewaard voor de tegenwoordige tyden! Nu door de gelukkige Omwenteling in ons Vaderland de Regten van den Mensch en Burger erkend zyn, en de uitoefening alomme daargeſteld! Onze Vooronders troffen te vooren in de hooge Staats-collegien, niets aan dan heerschzugtige meesters, te zaamvereenigd en verbonden met den Tyran, waar van de laatſte thans van onzen bodem is verjaagd geworden; heden vonden wy in die Vergadering Vryheidsvrienden, die geen ander Wettig Beſtuur erkennen, dan 't geen op 's Volks Oppermagt gegrond is. Getroffen overeenkomst den Volke bekend gemaakt.

„ Heeft misverſtand, in de eerſte oogenblikken onzer groote onderneeming, ons eenigen tegenſtand doen ontmoeten, de geest des Vredes kwam ras tusſchenbeiden, en het was ook even ſpoedig beſlist, dat alleen minlyke Onderhandelingen, de geſchillen tusſchen Broeders gereezen, moesten vereffenen.

ne. BOEK. 1795.

„ Aan dit beginzel zyt gy het Plan, „ dat wy U tegenwoordig aanbieden, ver- „ schuldigd; beoordeeld het als zodanig, „ als een proviſioneele ſchikking, die zal „ ſtand houden tot op het einde van dit „ reeds ten halve gevorderde Jaar. Daar „ naa zult gy, 't zy dat 'er eene Natio- „ naale Conventie zal zyn byeengeroe- „ pen, 't zy niet, volkomen gelyk ſtaan „ met uwe Medebroeders in de *Zeven Ver- „ eenigde Gewesten*. Beoordeelt deeze Tus- „ ſchenregeering van ſlegts zes maanden, „ en ziet wat wy bedongen hebben, en „ vergelykt hetzelve met het geen gy te „ vooren geweest zyt. Overweegt wat „ 'er nog aan haapert, en wat gy meer „ moest gehad hebben om uw volkomen „ Zelfsbeſtuur daadlyk reeds in handen te „ hebben. Legt deeze tekortkoming voor „ een tyd in de weegſchaal, tegen alle „ rampen, die de tweeſpalt met zich „ ſleept, niet ſlegts voor U zelven; maar „ ook in 't algemeen voor de geheiligde „ zaak der Vryheid, en wie is 'er die „ niet voldaan zal zyn? — Wie is 'er, „ die niet met ons zal juichen over het „ heil, dat wy aanvanglyk genieten, en „ het zeker voornitzigt zegenen, dat wy, „ naa ſlegts maanden in het Voorportaal „ van den Tempel der Vryheid te hebben „ doorgebragt, aldaar als dan zullen wor- „ den ingelyfd, om de volkomene zege- „ ningen te ſmaaken, die van haar af- „ vloeijen!

„ Wat ons aangaat, die in uwen naam

„ deo-

„ deze Onderhandeling ondernemen, wy XC.
„ brengen dezelve thans, te uwer *goed-* BOEK.
„ *keuring*, *aanneming*, of *verwerping*, on- ———
„ der uwe oogen. Oordeelt of wy ons 1795.
„ het vertrouwen, 't geen gy in ons ge-
„ ſteld hebt, waardig hebben gedraagen.
„ De geruſtheid, die wy in onze harten
„ gevoelen, geeft ons een verzekerd voor-
„ gevoel van uwe goedkeuring. Ja Me-
„ deburgers! ja Broeders! gy zult onze
„ oneindige moeite met uwe goedkeuring
„ bekroonen, daar wy U mogen toeroe-
„ pen, *Bataafsch Brabant is verlost! Ba-*
„ *taafsch Brabant zal gelukkig zyn!*"

In dit Concept-plan, uit XVIII. Artykels beſtaande, wordt het beheer over de *Generaliteits Landen* of *Bataafsch Brabant* toegekend aan zeven en twintig Leden, onder den tytel van *Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Bataafsch Brabant*. Een dubbel getal van zeven en twintig Repreſentanten zouden door de Municipaliteiten der Steden en Diſtricten benoemd worden; de eerſte zouden Repreſentanten weezen, de overige Plaatsvervangers. De werkzaamheden deezer Repreſentanten worden bepaald omſchreeven. De vrye uitoefening van alle Godsdienſten wordt vastgeſteld, als mede de Politie, het beheer der Stads- en Dorpszaaken, en die van Juſtitie. 'Er zou proviſioneel, en zo dra mogelyk, een Hof van Juſtitie te *'s Bosch* opgerigt worden, in plaats van den Raad van *Brabant* in *'s Haage* zitting gehad hebbende. 't Zou beſtaan uit zeven

XC. BOEK. 1795.

Leden, benevens een Advocaat Fiscaal en Griffier, de twee laatsten werden benoemd en vyf van de Leden. Voorts ontmoeten wy 'er schikkingen omtrent de Remotien en Aanstellingen van Amptenaaren; de Financien, de Tollen, de Tiendens, Cynsen en Leenen, en de Gelden voor den Lande geheeven (*).

Aangenomen.

Welhaast bleek, uit de ingekomene besluiten der Districts-Municipaliteiten en Gemeentens-Vergaderingen, dat verre het grootste gedeelte des Volks van *Bataafsch Brabant* het Concept-plan goedkeurde. De Stukken daar toe betrekkelyk, werden vervolgens voorgeleezen en uitgewisseld. Een Burger-Feest, met Illuminatien, gevolgd van een Bal, waar by de Staatscommissie, de Representanten, en de *Fransche* Generaal OSTEN tegenwoordig waren, volgde op deeze Uitwisseling.

Gelukwensching van *Holland.*

Wegens de voltooijing deezes werks betuigden de Representanten des Volks van *Holland* hun genoegen, by eenen Brieve, waar in zy zich van deeze bewoordingen bedienden. „ Wy neemen te veel deels „ in de bevordering der belangen van alle „ Medelandgenooten, dan dat wy zulk „ eene gewigtige Gebeurtenis voor het „ Landschap dat Gylieden vertegenwoordigt, niet als een der zegenryke gevolgen van de pas verkreegene Vryheid zouden beschouwen, en wy vertrouwen dat Gylieden met ons, op de „ krag-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795 bl. 488o.

„ kragtigſte wyze, zult medewerken tot de verdere Vereeniging van het Volk, dat wederzyds door ons, en de verdere Bondgenooten, vertegenwoordigd wordt. Wy althans reiken U volvaardig de hand van Broederſchap toe, en wenſchen des Hemels beste zegeningen over uwe poogingen, die door Ulieden tot bevordering van het geluk en den welvaard van het Volk van *Bataafsch Brabant* worden aangewend (*)."

XD. BOEK. 1795.

Om dat Volk, overeenkomſtig met dit Plan, te vertegenwoordigen, viel de keus op de navolgende Burgers, D. B. VERSPYK, G. J. DECKERS en P. J. VAN BERKEL van *'s Bosch*; P. VREEDE en C. DRN TEXT van *Tilburg*; G. J. VAN JERSEL van *Udenhout*; H. VAN LEERSUM, C. HEURREUX en E. ZEEGERS van *Eindhoven*; F. GULJÉ en P. VERHOYSEN van *Helmont*; C. VAN ROY van *Veghel*, J. J. HAVERMANS, H. R. BANIER, C. J. W. NAHUIS, J. P. VAN DER BORCHT en A. INGENHOUS van *Breda*; J. N. DE BRUIN van *Wouw*; STEVEN VAN BRONKHORST, ARNOUD SIMONS en W. VAN LELYVELD VAN CINGELSHOEK van *Bergen op den Zoom*; J. MEUSEN van *Steenbergen*; J. A. KRIEGER van *Grave*; J. VAN DER VOORT van *Beugen*; A. VERSTRAATEN VAN *Mill*; F. VAN DER BORGT van *Lith* en B. SMOLDERS van *'s Bosch*. —— Deeze verkiezing ge-

Verkoozen Vertegenwoordigers.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 22 Sept. 1795.

XC. BOEK. 1795.

geſchiedde uit het dubbeldtal door de Commisſie na *Bataafsch Brabant* afgevaardigd, zonder hetzelve aan hun Hoog Mogenden te zenden, ingevolge van een daar toe genomen beſluit by de Algemeene Staaten (*).

Het kon niet uitblyven of onder dit getal bevonden zich veele tot de *Roomſche* Kerkgemeenſchap behoorende. Men ſtrooide uit dat het éénig oogmerk der Ingezetenen van de *Meyery* was, om aldaar den *Roomſchen Godsdienst* te doen heerſchen. In wederſpreeking hier van maakten die van *Tilburg* bekend, dat by eene groote meerderheid tot Drosſaart verkoozen was A. VAN DER WILLIGEN, en tot Secretaris by na met algemeene ſtemmen aangebleeven de Burger J. Z. BLAS, beiden geen belydenis doende van den *Roomsch Catholyken Godsdienst* (†).

Poogingen van *Drenthe* om deel in het Algemeene Landsbeſtuur te krygen.

Menigmaalen deedt het Landſchap *Drenthe*, dat ſchoon in de laſten des Bondgenootſchaps deelende en draagende, verſtooken was van eene ſtem in de Vergadering des Algemeenen Landbeſtuurs, poogingen om die te verwerven (§). Veranderingen en Omwentelingen in het Staatsbeſtuur waren zo veele gelegenheden om die aanſpraak te

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 3 Aug. 1795. *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 558 *enz.*

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5382.

(§) WAGENAAR vermeldt in zyne *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 191 en 192. de vroegere vergeefſche poogingen van dit Landſchap om als een Staatslid erkend te worden.

te vernieuwen, en ware het mogelyk te doen gelden. Gunſtig ſchaen die kans by het gebeurde in den Jaare MDCCLXXXVII; dan alle ſtappen van het Beſtuur dier Landſchappe om de toen heerſchende denkwyze aan de hand te gaan, of als 't ware vooruit te loopen, konden dit gewenschte doel niet bereiken (*). De jongſte Omwenteling daargeſteld zynde (†), oordeelden de Repreſentanten des Volks van dit Landſchap, het voetſpoor der *Brabanderen* betreedende, den tyd gebooren om, in dit opzigt althans, eene duslang ontzegde en onthoudene Gelykheid te verwerven.

De Repreſentanten deezes Landſchaps na *'s Gravenhaage* afgevaardigd, gaven, by eenen Brieve, kennis van de Gelden daar verſtrekt tot ſtyving van 's Lands kas, en tevens van hunne begeerte, dat *Drenthe* voortaan als een Medelid des Bondgenootſchaps mogt erkend worden, en als zodanig Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering zenden. Alle de Gewesten namen dit Verzoek over; en werd het by de Algemeene Staaten in handen geſteld van dezelfde Perſoonen, die wy benoemd zagen (§) tot het, ten dien tyde nog hangend, verzoek der *Staats Brabanderen*.

XX. BOEK. 1795.

De

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXI. D. bl. 381. De Beſchryver des *Tegenwoordigen Staats van het Landſchap Drenthe* klaagt in den Jaare 1792 over het voldaurend gemis deezes Voorregts I. St. bl. 16.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVIII. D. bl. 396.

(§) Zie hier boven bl. 160.

XC. BOEK. 1795.

De Gewesten bragten, van tyd tot tyd, hunne gevoelens op dit Verzoek in, en liepen dezelve daar heen om de billykheid te erkennen van de aanſpraak op gelyke Regten, met de Bondgenooten, den Ingezetenen van dit Landſchap duslange onthouden. Het gevoel van de regtmaatigheid dier vorderingen, baarde het beſluit, eer Herfstmaand ten einde liep, om *Drenthe*, met den eerſten dag des Jaars MDCCLXCVI, byaldien, als dan nog tot geene Nationaale Conventie mogt beſloten weezen, gelyke Regten met de overige Bondgenooten toe te kennen. — *Drenthe* zou dus met *Bataafsch Brabant* een Negende Gewest uitmaaken. Het daarſtellen der Nationaale Conventie, waar over wy afzonderlyk zullen moeten handelen, gaf aan alles, en dus ook aan deezen Landſchappe, eene geheel andere gedaante.

Beſluit deswegen.

Het wedereiſchen van oude Regten, die ſtrookten met de thans aangenomene gevoelens van Gelykheid, was geheel het Land door aan de orde van den dag. Als een bedryf van dien aart mogen wy niet ongedagt laaten het geen in *Stad en Lande* voorviel, boven al met betrekking tot het *Old-ampt*, eene zeer vermogende Landſtreek in dat Gewest. Oudtyds maakten dit een oppermagtig Landſchap op zich zelven uit; doch werd, ingevolge van zeer hoogloopende burgerlyke oneenigheden, aan de Stad *Groningen* onderworpen, welke zich egter de uitoefening van dit Op-

Aanzoek des *Old-ampts* in *Stad en Lande* tot Onafhanglykheid.

Oppergezag meermaalen betwist en ontnomen zag; terwyl zy 't zelve wederverkreegen hebbende, door vry ſtrenge maatregelen, zich in 't bezit dier oppermagt handhaafden. Naa eenige jaaren pleitens werd, in den Jaare MDCXLIX, door de Algemeene Staaten de zaak ten voordeele der Stad *Groningen* uitgeſprooken, en het Landſchap bleef eene Heerlykheid dier Stede, alleen kwam 'er, met den Jaare MDCCXLIX, die verandering in het beheer, dat de Stadhouder den Drost, Amptman en Landſchryver benoemde (*). XC. BOEK. 1795.

In dit *Old-ampt* beſtondt ten deezen dage, een Committé Centraal, 't welk de onvervreemdbaare Regten van den Mensch en Burger, gegrond op Vryheid en Gelykheid, voor de Ingezetenen diens Ampts inriep; en verlangde dat het *Old-ampt* inzien zou hebben in, en medewerking tot het geen ten dienſte van den Lande behoorde gedaan te worden; niet langer kunnende gedoogen, dat het buiten eenig beſtuur bleef, in 't geen ten algemeenen belange geſchiedde; op welken grond zy zulks begeerden van de Proviſioneele Municipaliteit der Stad *Groningen*, welke dus verre het *Old-ampt* als een Afhangelyk Regtsgebied hadt aangemerkt. —— Het Committé Revolutionair van *Winſchooten*, oudtyds by het *Old-ampt* gerekend, hadt reeds

(*) Breedvoerig vinden wy den toedragt dier zaake beſchreeven in den *Tegenwoordigen Staat van Stad en Lande* II. D. bl. 207 *enz.*

XC. BOEK.

1795.

reeds vroeger een gelykvormig voorſtel gedaan.

Hoe door de Stad *Groningen* beantwoord.

Geen deezer Verzoekeren werd voor 't hoofd geſtooten. Een wys beleid beraamde ten antwoord, dat, hoewel de Leden der Proviſioneele Municipaliteit van de Stad *Groningen* voor zich zelfs moesten betuigen, met genoegen te zullen zien, dat het geheele *Old-ampt*, als zulk een aanzienlyk gedeelte van *Stad en Lande* uitmaakende, door eene meer byzondere Repreſentatie, inzage en medewerking hadt tot dienst en heil des geheelen Gewests, zy egter, ſteeds indagtig alleen tot Leden eener Proviſioneele Municipaliteit te zyn aangeſteld, zich nimmer een regt zouden aanmaatigen, 't welk, naar hun inzien, alleen den Volke toekwam, hoedanig ongetwyfeld was de beſliſſing over het toelaaten van het *Old-ampt*, tot het Beſtuur van den Lande; naardemaal het *Old-ampt*, volgens de opgave van het Committé Centraal, tot hier toe, van de Stad *Groningen* als eene afhangelyke Jurisdictie was aangemerkt. — Daar nu deeze toelating eene allergewigtigſte verandering in de Regeeringsvorm zou te wege brengen, kon het van de Proviſioneele Municipaliteit, welke door eene dubbele Inſtructie en zo wel tot het Stads als het Provinciaal Beſtuur was bepaald, nimmer, in welk eene betrekking men haar ook beſchouwde, gevergd worden, een regt uit te oefenen, 't welk aan het Volk toebehoorde; terwyl daar door dat de eisch door

dobr bykans geheel het *Old-ampt* geſchiedde, en niet uit den boezem van een enkel Carſpel voortvloeide, geene verandering met opzigt tot het bepaald vermogen der Proviſioneele Municipaliteit kon worden te wege gebragt (*).

XII. BOEK. 1795.

Voldoende was dit antwoord niet. De zugt om vry en onafhangelyk van de Stad te weezen, begon algemeener te werken. Die van het *Old-ampt*, het *Gorecht*, *Hogezand* en *Sapmeer* deeden nadere vertoogen om die onafhangelyk verklaaring van de Stad te verwerven. Gevolmagtigden uit gemelde Diſtricten hielden hier over, met Gelastigden uit de Repreſentanten, herhaalde onderhandelingen, en kwamen, onder goedkeuring van het Volk der Stad *Groningen*, overeen, dat 'er eene Commisſie zou benoemd worden, beſtaande uit zes Perſoonen wegens de *Stad*, zes Perſoonen wegens de *Ommelanden*, zes wegens de beide *Old-ampten*, en twee wegens het *Gorecht*, *Hogezand* en *Sapmeer*, door het Volk van ieder Diſtrict te verkiezen. Uit het getal der Perſoonen hier toe beſtemd, zouden geene gevolgen worden getrokken. —— Zy zouden een Plan beraamen, ter naauwere Vereeniging of inſmelting der onderſcheidene Diſtricten en Deelen des Gewests, en teffens een Algemeen Plan tot Regeering der geheele Provincie ontwerpen. —— Omtrent het door dee-

Verdere poogingen en overeenkomst.

(*) *Handelingen der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van Stad en Lande* 9 Mey 1795.

XC. BOEK. 1795.

deeze Commisſie gemaakte Plan, zouden de raadpleegingen en het oordeel des Volks van ieder Diſtrict, wegens 't welke Gecommitteerden werden benoemd, vry en onafhangelyk blyven, en zonder dat 'er, ingeval van onverhoopt verſchil van gevoelens, overſtemming van het Volk van het eene Diſtrict met opzigt tot het Volk van het ander Diſtrict zou plaats hebben; als dan zou de weg van minnelyke ſchikking worden ingeſlaagen. De benoemde Commisſie zou haare werkzaamheden met den meesten ſpoed voortzetten; doch inmiddels zou de tegenwoordige Regeeringsorde in volle kragt blyven (*).

Voeglyk vermelden wy hier Regeeringsveranderingen en Schikkingen, welke in deeze dagen, ten opzigte van eenige Heerlykheden, Steden en Plaatzen ſtand greepen; alle deelende in den ommezwaay, welke door geheel *Nederland* plaats greep.

Heusden en 't Land van Altena Hollandsch verklaard.

De Stad en Lande van *Heusden*, en het Land van *Altena*, waren by Verdrag aan de *Franſche* Wapenen overgegaan. De *Franſche* Repreſentant PORTIER DE L'OISE hadt 'er twee Collegien aangeſteld, een voor het Land van *Heusden* en *Altena*, en eene Municipaliteit der Stad. Eenigen tyd daar naa hadt de Municipaliteit van wegen vyf *Franſche* Repreſentanten, waar onder de gemelde PORTIER DE L'OISE, eene Proclamatie aan het *Bataafſche* Volk ont-

(*) *Handelingen der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van Stad en Lande* 20 Nov. 1795.

ontvangen, de erkentenis der onafhangelykheid en de verklaaring behelzende, dat het Volk alleen de inrigting zyner Regeering zou kunnen veranderen en verbeteren. Voorzigtigheids halven hadden de in bewind gesteld zynde Leden begreepen, hier mede niet voort te gaan, zonder gemelden *Fransschen* Representant te spreeken; doch vrugtloos; inmiddels waren 'er door de Centraale Commissie in *'s Bosch* schikkingen gemaakt van zodanig een aart, dat de *Heusdenaars* het geraaden vonden zich te vervoegen by de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland*, met verzoek, dat dezelven, op de een of de andere wyze, zouden verklaaren, „ dat de *Stad en Lande van Heus-*
„ *den*, benevens het *Land van Altena* al-
„ tyd tot *Holland* behoord hadt, en nog
„ behoorden, en mitsdien het Regt had-
„ den, om, gelyk de andere Steden en
„ Dorpen in *Holland*, hunne Burgeryen
„ en Ingezetenen op te roepen tot de
„ verkiezing hunner Vertegenwoordige-
„ ren. Dit verzoek vondt te dier Vergaderinge onmiddelyken ingang. *Heusden* werd staande dezelve *Hollands* verklaard (*).

XC. BOEK. 1795.

Ingevolge van dit een en ander sloeg de Burgery de hand aan 't werk der Regeeringsveranderinge; dan hier vonden zy zich door den *Fransschen* Commandant belemmerd,

Regeeringsverandering aldaar.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 3 Feb. 1795

XC. BOEK. 1795.

merd, op last van den Generaal SAUVIAC in *'s Bosch*. Een Brief van beklag deswegen aan de Repreſentanten des Volks van *Holland* afgevaardigd, werd, op derzelver last, in 't *Fransch* vertaald, den *Franſchen* Repreſentanten toegezonden, met verzoek om die van *Heusden* in de behoorelyke verkiezing te handhaaven. Dit geſchiedde, en kreegen de *Heusdenaars* onverwyld deeze blyde tyding (*).

Genoegen der *Heusdenaaren* deswegen.

Hoe zeer de *Heusdenaars* zich door 't een en ander getroffen voelden, laat zich ten vollen begrypen, door hunne Afgevaardigden ter Vergadering van *Holland* te hooren ſpreeken. De Burgers J. P. LEEMANS en G. VAN DER POL hadden 'er zints eenigen tyd zitting, en boezemde de eerstgemelde, naa zich wegens dit verwyl verſchoond te hebben, de zaak betreffende, in deezer voege uit, „ dat zy gelast „ waren, om, uit naam hunner geheele „ Burgery, aan de Vergadering den harte„ lykſten dank te betuigen voor alle zor„ gen en moeitens, welke die geheele „ Vergadering, en inzonderheid derzelver „ Voorzitter wel hadden willen aanwen„ den, ten einde de *Stad* en *Land* van „ *Heusden*, het welk, benevens het *Land* „ *van Altena*, door de *Franſche* Repre„ ſentanten, als een overwonnen Land „ werd aangemerkt, en ook reeds als zo„ danig onder eene Centraale Commisſie „ te

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 10 en 14 Feb. 1795.

„ te 's *Bosch* gevestigd, gebragt en geheel op de *Fransche* wyze bestuurd werd, weder te brengen tot de Provincie van *Holland*, waar onder 't zelve altyd behoord hadt, en mitsdien te doen deelen in alle de voorregten, welke door de *Fransche* Representanten, aan de overige Inwoonderen van *Holland*, als een vry en onafhangelyk Volk, waren toegekend. Wy erkennen gaarne met U, Burgers Vertegenwoordigers! dat ook in deeze daad eene edelmoedigheid heeft doorgestraald, welke de *Fransche* Natie van alle de Volken der Wereld moet onderscheiden: dewyl wy in het geval waren van daadlyk overwonnen te zyn, en dus ook met het hoogste regt, als zodanig konden worden aangemerkt."

1795. XE. BOEK.

Het gevoel hier van hadt hun, gelyk zy verder te verstaan gaven, aangespoord, om deswegen, te dien zelfden dage, hun dankerkentenis te betuigen aan den *Fransschen* Representant ALQUIER, die hun niet alleen allervriendelykst ontvangen, maar deelneemende in hun allertreurigst lot, uit hoofde van den jongsten Watersnood (*) deswegen ondervroeg (†).

Reeds zo vroeg als den vyfden van Sprokkelmaand, kwam ter Vergadering der Provisioneele Representanten van *Holland* een Verzoekschrift van verscheide *Leer-*

Verzoek der *Leerdammeren* om onder

dam-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 216.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 5 Maart 1795.

XC. BOEK.

1795. *Holland* te behooren.

damſche Ingezetenen te verſtaan geevende, dat *Leerdam*, in vroegeren tyde, behoorde tot *Holland*, en dat zulks nog tot heden plaats hadt: ten bewyze aanvoerende dat alle *Hollandſche* Plakaaten aan die Stad gezonden werden, en 'er ook by zommige gelegenheden, op *Hollandsch* Patent, Krygsvolk in Bezetting gezonden was. Wel waren, op last van den Heer en diens Domeinraad de gezondene Plakaaten niet afgekondigd, en zelfs de Uitſchryvingen der Verbodsdagen en Bedeſtonden op naam van den Heer geſchied; doch zy vertrouwden dat daar door de Souverainiteit van *Holland* over *Leerdam* niet was afgeſtaan. Thans in het voorneemen ſtaande om de Stads Regeering te veranderen, meenden zy aan de Vergadering van *Holland* de verklaaring te moeten vraagen „ Dat *Leer-*
„ *dam* behoorde onder *Holland*, en diens-
„ volgens gebruik mogt maaken van alle
„ Regten en Vryheden, die, by het Be-
„ ſluit deezer Vergaderinge van één en
„ dertig January laatstleden, waren er-
„ kend, dat de noodige orders mogten
„ geſteld worden, om hetzelve Decreet
„ en alle andere Decreeten, met de daad,
„ en zonder eenig verzuim, binnen *Leer-*
„ *dam* gepubliceerd en geaffigeerd wier-
„ den." — Op dit Verzoek viel het Beſluit,
„ dat de Vergadering, voor zo veel haar
„ aanging, aan de Burgery van *Leerdam*
„ vryliet zodanige ſchikkingen te maaken,
„ ten aanzien van het gedaan verzoek,
„ als zy zouden komen goed te vinden."

Het

Het gedaan verzoek gaf gelegenheid tot de Vraage of *Leerdam*, mitsgaders *Vianen*, *Ysselsteyn*, *Benschop*, *Everdingen*, *Zyderveld*, *Giberdingen* en *Acquoi* tot *Holland* behoorden, dan niet. Dit ſtuk werd in handen van het Committé van Algemeen Welzyn, ten naderen onderzoek geſteld: dan beſlooten óm, inmiddels aan alle die Plaatzen de Publikatien ter Afkondiging te zenden (*).

XC. BOEK. 1795. Onderzoek wegens *Leerdam* en andere Plaatzen.

Men marde niet met, ten opzigte der gemelde Landen, Steden en Plaatzen een verſlag, en tevens een Concept-Publikatie, welke voorts vastgeſteld werd, uit te brengen. Alle ſtonden niet in dezelfde betrekking. Uit veelvuldige naſpooringen was, ten opzigte van *Ysselsteyn* en *Benschop*, mitsgaders *Leerdam* en *Acquoi*, gebleeken, dat die Diſtricten voorheen altoos begreepen waren geworden tot *Holland* te behooren, en dat alleen de invloed der Heeren van die Diſtricten, en derzelver verkeerde handelingen, in laateren tyde, de daar omtrent ontſtaane twyfelingen konden veroorzaakt hebben, en vervolgens ook de ontduiking aan het betaalen der Lasten des Gemeenenlands, daar voorheen plaats grypende. —— Wat den Lande van *Vianen* en *Ameyde* betrof, was het waarheid, dat dezelve, in deeze Eeuw eerſt, ten behoeve van den Lande verkreegen, en als een Domein voor *Holland* aangekogt

Verſlag deswegen uitgebragt.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 5 en 14 Feb. 1795.

XC. BOEK. 1795.

kogt waren; doch dat de gevolgtrekking, dat hetzelve voor eene afgezonderde Souverainiteit, van *Holland* afgeſcheiden, moest gehouden worden, een volſlaage wanbegrip was, en geheel ſtrydig met de erkende Souverainiteit van het Volk, en de Regten van den Mensch en van den Burger.

Als *Hollandsch* gekeurd.

Daar het nu, aan den eenen kant, alleszins redelyk en billyk was, dat alle Diſtricten, binnen *Holland* gelegen, of daar toe behoorende, van de algemeene Regten ieder Burger en Ingezeten, oorſpronglyk toekomende, genot trokken; en aan den anderen kant, dat het eene Diſtrict niet vrygeſteld werd of bleef van de Lasten, terwyl andere die moesten opbrengen, werd ingevolge hier van ten opzigte van *Yſelſtein* met *Benſchop*, en van *Leerdam* met *Acquoi* verklaard, dat dezelve altoos waren geweest en nog uitmaakten een gedeelte van *Holland*, en daar door geregtigd tot dezelfde Regten van Mensch en Burger, als men elders in *Holland* genoot: weshalven de In- en Opgezetenen, ontheeven wierden van alle Lasten door de voormaalige Heeren uitgeſchreeven; doch daar en tegen verpligt aan den Lande van *Holland* op te brengen gelyke lasten met de andere Inwoonderen diens Gewests, en zich gedraagen naar de Plakaaten en Ordonnantien op de Gemeene Middelen als anderzins; gelyk zy ook gehouden zouden weezen alle Publikatien en Beſluiten in *Holland* afgekondigd en bepaald,

paald, aan te neemen, en zich naar derzelver inhoud te gedraagen. XC. BOEK.

De Steden van *Vianen* en *Ameyde* werden by deezen verklaard een *gedeelte van Holland* te weezen, en overzulks ook geregtigd, om, gelyk de Municipaliteit van *Vianen* verzogt hadt, Afgevaardigden te zenden ter Vergaderinge der Provisioneele Representanten van *Holland*: dan zouden gemelde Landen en Steden ook voortaan draagen in alle de Lasten, welke die van *Holland* in 't algemeen droegen, en gehouden zyn aan alle Besluiten, hun van wegen *Holland* toegeschikt, te gehoorzaamen. 1795. *Vianen Hollandsch* verklaard.

Alle deeze bepaalingen zouden stand houden tot dat, by eene Algemeene Volksvergadering, anders of nader vastgesteld zou worden. Voorts kreeg het Committé van Algemeen Welzyn last, om op alle de door deeze schikkingen vervallene of benoodigde Bedieningen order te stellen (*).

Wanneer de Provisioneele Maire en Representanten van *Ysselsteyn* de Vergadering van *Holland*, by eenen Brieve, verstendigde, dat aldaar, in het Burgerlyke en Lyfstraflyke, de Burger LYKLAMA VAN NIEHOLT de post van Maire bekleedde, en zy, dewyl de tyd deezer provisioneele Regeering verloopen was, voorneemens waren eene nieuwe aan te stellen; doch daar in Hoe men met *Ysselsteyn* handelt.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 10 Maart 1795.

LXXXIX. BOEK. 1795.

in verhindering ontmoet hadden, van wegen zommige Burgers, die oordeelden, dat zy nog niet ontslaagen waren van den Eed aan den voorigen Baron gedaan, en het door de Vergadering nog niet beslist was, of *Tsselsteyn* tot *Holland* behoorde, werden zy tot het bovengemelde Besluit en Publikatie geweezen (*).

Aanmerking daar en te *Acquoi* gemaakt op de belastingen.

De in te voeren Lasten baarden te *Tsselsteyn* meer zwaarigheids. De Inlyving in *Holland* kon voordeelen verschaffen; doch tot het opbrengen der Lasten met *Holland* op eenen voet betuigden zy onvermogend te zyn, en dat zulks hunne Stad met een verlies van Inwoonderen dreigde, die zich, om de goedkoope leevenswyze aldaar hadden nedergezet (†). — Die van *Acquoi* wilden zich wel aan het Bestuur van *Holland* overgeeven; doch daar zy nooit Lasten hadden betaald en niet konden betaalen, vertrouwden zy hier mede niet bezwaard te zullen worden (§). Voorslagen die eene nadere schikking vorderden.

De Kamer der Justitie te *Vianen* afgeschaft.

In de Landen van *Vianen* en *Ameyde* bestondt een Kamer van Justitie. Men oordeelde ter Vergadering van *Holland*, dat naa de inlyving derzelven, in dat Gewest, die Kamer, als overboodig, en de Ingezetenen dier Plaatzen onderhoorig aan de Jurisdictie der Hoven van Justitie van *Holland*. Van dit besluit werd den Hoogen

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 24 Maart 1795.

(†) *Decreeten* als bov. 23 Maart en 22 April 1795.

(§) *Decreeten* als boven 6 Mey 1795.

gen Raad en Hove van *Holland*, als mede de gemelde Kamer verwittigd, als mede de Ingezetenen van *Vianen* en *Ameyde*, by openbaare aankondiging, kennis gegeeven (*). — Gelyk de Burgery van *Vianen* niet naliet een Stuk ter Vergadering van *Holland* in te leeveren, betreklyk de Inlyving, vorderende om de voorwaarden daar van te bepaalen, en de Lasten naar billykheid te regelen (†), zo verzette zich ook de Kamer van Juſtitie aldaar tegen de gemelde vernietiging (§); doch met zo weinig vrugtgevolgs als de Municipaliteit van *Vianen* zich aankantte tegen de Beëediging van den Burger P. Boellard *Pz.* als Ontvanger van het Klein Zegel. De ſtukken tot die zaak betreklyk, in handen van den Preſident en Raaden van den Hove geſteld zynde, ten einde de geſchikſte middelen te beraamen om die van *Vianen* te doen gehoorzaamen aan de Beſluiten der Vergadering van *Holland*, werd ingevolge van den uitgebragten raadſlag beſlooten, de twee Burgers, Nuhout van der Veen en Wickevoort Crommelin, ten ſpoedigſten, na *Vianen* te zenden, daar de Municipaliteit te doen vergaderen, en naa opening van hunnen last, dezelve af te vraagen, of zy gezind ware, die wederſtreefde Beëediging

XC. BOEK. 1795.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 30 April 1795.
(†) *Decreeten* als boven 24 Juny 1795.
(§) *Decreeten* als boven 29 July 1795.

ging te volbrengen, en, byaldien de Municipaliteit daar toe besloot, als dan te vorderen, dat zulks daadlyk, in der Afgevaardigden tegenwoordigheid, geschiedde; weigerde de Municipaliteit aan die eisch te voldoen, dan hadden die Burgers last, om, in den naam des Volks van *Holland*, te verklaaren, dat de Municipaliteit van *Vianen*, of wel de Leden van dezelve, die geweigerd hadden aan het Besluit der Vergadering te voldoen, van hun Municipaal gezag vervallen waren (*).

Gelderland maakt aanspraak op *Kuilenburg*.

Werden deeze Steden en Plaatzen aan *Holland* onderhoorig, andere vielen *Gelderland* ten deele. Behalven dat het *Loo*, waar, ten tyde deezer Omwentelinge, zo veel was voorgevallen, 't welk, zints den Jaare MDCCXLVII, den naam van *Heerlykheid* gevoerd hadt, deezen naam ontnomen en onder den ouden van het *Ampt van Appeldoorn*, weder onder het algemeene Regtsgebied der *Veluwe* gebragt werd (†), kwam, ten deezen dage, het Graafschap *Kuilenburg* aan *Gelderland*. — De Provisioneele Vertegenwoordigers des Lands van *Kuilenburg* hadden de *Graaflyke* Hoedanigheid der Stad en onderhoorige Dorpen, laatst door WILLEM DEN V. bekleed, afgeschaft, en eene Landelyke Vergadering opgerigt. bestaande uit Afgevaardigden der Stad *Kuilenburg* en de Dorpen *Everdingen*, *Zey-*

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 20, 26 en 28 Aug 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2821.

Zuyderveld en *Goilberdingen* (*). *Gelderland* maakte aanſpraak op die Landſtreeke. De Repreſentanten des Volks van *Gelderland* werden verzogt om op de zaaken van *Kuilenburg* orde te ſtellen, zonder dat daar door, van wegen hun Hoog Mogenden, het Regt, 't welk *Gelderland* vermeende te hebben, werd toegeſtemd (†). XV. BOEK. 1795.

Gelastigden uit het Kwartier van *Nymegen* waren, zints eenigen tyd, in bewerking, om het Graafſchap *Kuilenburg*, weder tot *Gelderland* te brengen, en aan het Kwartier van *Nymegen*, waar van men het onwettig afgeſcheurd oordeelde, en aan den geweezen Stadhouder weggeſchonken, in te lyven (§). Traagen ſpoed nam die onderhandeling, tot dat die Gelastigden, door de Vergadering van Stad en Lande van *Kuilenburg*, in Zomermaand, op nieuw aangezogt, uit dezelve vernamen, dat daar thans door het geſlootene en bekragtigde Alliantie- en Vredes Tractaat met het *Franſche* Volk, de voorige bezwaaren ophielden, welke hun wederhouden hadden, zy als nu betuigden, zich gaarne in *Gelderland* te willen inlyven: zo nogthans, dat de Stad en Lande van *Kuilenburg*, bleeven in het volle huishoudelyke Beſtuur van Policie en Financie, even als alle andere Kwartieren van *Gelderland* op zich Elſchen van de *Kuilenburgers*.

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XXX. D. bl. 23.
(†) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 9 Juny 1795.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2822.

XC. BOEK 1795.

zich zelven beſtonden, en dat zy, dus als een byzonder of Vierde Diſtrict of Kwartier, op de Landſchaps Vergadering van *Gelderland* zouden worden aangemerkt.

Handelingen deswegen.

Op de aanvraage hoe veel, ingevalle dit Voorſtel by *Gelderland* en het Kwartier van *Nymegen*. ſmaak vondt, Stad en Lande van *Kuilenburg* als dan in de Lasten zou kunnen opbrengen? luidde het antwoord, dat zy zich daar over niet konden uitlaaten, vermids alle Kantooren onder Sequestratie des Volks van *Gelderland* geſteld waren, en zy hier door geen inzigts genoegs in de ſtaat der Geldmiddelen hadden; waarom zy voorſloegen, het ter Landſchaps Vergadering daar heen te ſtuuren, dat het beſlag der Geldmiddelen werd opgeheeven, of daar omtrent andere en voeglyker ſchikkingen gemaakt mogten worden. Op deezen grond toonden zy zich genegen om vervolgens zodanige maatregelen tot vereeniging met de Provincie *Gelderland* te helpen beraamen, als zy, ten meesten nutte der Provincie, en des *Kuilenburg ſchen* Volks, in gemoede zouden vermeenen te behooren.

Op dit ſtuk raadpleegende, traden die des Kwartiers van *Nymegen* te rug tot de oude tyden des Graafſchaps van *Teisterband*; merkten aan dat *Kuilenburg*, naa veel lotwisſelingen, door Keizer CAREL DEN V. tot een Graafſchap was verheeven; en dat vervolgens de Staaten des Kwartiers van *Nymegen* dit Graafſchap van den laatſten Beſitter, uit het Huis van SAXEN-HILDBURG-

BURGHAUZEN, gekogt en met Kwartiers- penningen, ter ſomma van negenmaal honderd en zestig duizend acht honderd Guldens, betaald hadden; doch dat, op voorſtel van laffe vleijers, dit eigendomlyk Goed des Volks van het Kwartier van *Nymegen*, in den Jaare MDCCXLVIII, onwettig was weggeſchonken. XC. BOEK. 1795.

Daarenboven bragten zy in 't midden, hoe het nergens bleek, dat dit geweezen Graafſchap ooit eene Souverainiteit op zich zelven uitgemaakt, maar altoos tot *Gelderland* behoord hadt, hoe zeer *Holland*, en ook *Utrecht*, wel eens, uit hoofde van Leenpligt van eenige Dorpen onder dit geweezene Graafſchap, op de Souverainiteit 'er van, ſchoon zeer ten onregte, aanſpraak gemaakt hadden. Wyders bleek het, dat de tydelyke Heeren van *Kuilenburg* agtereenvolgende dit Leen van de Furſten en Staaten van *Gelderland* verheeven, en die Staaten nooit getwyfeld hadden om hunne wettige aanſpraak op dit geweezen Graafſchap, door herhaalde en bygebragte Kwartiers Beſluiten, te handhaaven.

Op deeze gronden vondt men goed ter Landſchaps tafel met deeze opening te voorſchyn te treeden; dat, ſchoon men aan het Volk des geweezen Graafſchaps van *Kuilenburg* geenzins de magt kon toeſtaan om zich van *Gelderland* af te ſcheiden, en eene Souverainiteit op zich zelven te vormen, aan 't zelve egter volkomen de magt moest worden toegekend, om, mede als een gedeelte van *Gelderland*, Overeenkomst.

XC. BOEK. 1795.

land, door hunne wettig verkoozene Vertegenwoordigers aan het beſtuur van dit Gewest deel te neemen, en op dien voet de nadere onderhandelingen met die van *Kuilenburg* voort te zetten, en ten einde te brengen, zodanig als ten meesten nutte van *Gelderland* en des Volks van *Kuilenburg* zou ſtrekken (*).

Handelingen wegens *Buuren*.

Te midden der gemelde Onderhandelingen met de *Kuilenburgers* hadden zich twee Gecommitteerden bevonden van het Platteland, onder *Buuren* behoorende, hunne genegenheid te kennen geevende om zich te zamen te vereenigen, en dus met die van *Kuilenburg* één Diſtrict, of Kwartier, uit te maaken. Aangenaam betuigden de *Kuilenburgers* zou het hun weezen, indien de Stad *Buuren* daar toe mede kon worden overgehaald; ten welken einde zy aan de Stad *Buuren* eenen aanmaanenden Brief gezonden hadden om zich met hun te vereenigen (†).

Genegen in *Gelderland* te worden ingelyfd. Onderhandelingen daar over.

De *Gelderſche* Gelaſtigden ontdekten, by de gehoudene onderhandelingen dit ſtuk betreffende, dat die van *Buuren* ongeneegen waren tot deeze zamenſmelting; doch zeer verlangden om afzonderlyk in *Gelderland*, en wel in het Kwartier van *Nymegen*, te worden ingelyfd. Doch, daar het Land van *Buuren*, met verbaazende ſchulden bezwaard was, zou het onmogelyk het aandeel in de Quota van het Kwartier van *Nymegen* kun-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4211—4224.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4220. 4221.

kunnen opbrengen: weshalven zy de In- xc.
lyving op de volgende voorwaarden wil- BOEK.
den aangaan. Dat de Stad en Lande van
Buuren haare eigene Finantien zouden kun- 1795.
nen heffen. Dat het Politiek, Juſtitieel, Matrimonieel en Huishoudelyk Beſtuur zou ſtaan ten hunnen beheere; doch dat in Burgerlyke en Lyfſtraflyke zaaken, het Appel zou overgaan aan het Hof van Juſtitie in *Gelderland*. Dat aan het Kwartier van *Nymegen* op zodanige termynen, als onderling zou worden bepaald, uit de gemeenelands Inkomſten van *Buuren*, vóór dat dezelve onder de Provincie kwamen, en derzelver beſcherming genooten, mitsgaders ter redemptie van alle Laſten, 's jaarlyks zeven duizend Guldens zouden worden voldaan.

Het Kwartier van *Nymegen* opgehaald hebbende de oude betrekkingen deezes geweezen Graaffchaps, bragt voor zynen raadſlag uit, om de Gevolmagtigden te gelaſten, tot eene nadere onderhandeling met die van *Buuren*; en in dezelve byzonder in het oog te houden, dat de Punten door hun opgegeeven, ſtrydig waren met het belang en de hoogheid des *Gelderſchen* Gewests, en dus behoorden veranderd te worden (*).

Wyd ſtondt dit uit een in Oogſtmaand. In 't laatſt van Wynmaand leverden de *Buurenaars* eene Verklaaring in, dat indien de Inlyving van hun Stad en Lande niet zit-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4954.

XC. BOEK. 1795.

zittens die Vergadering werd daargeſteld, of tot genoegen ſchikkingen gemaakt, als dan alle omtrent dit ſtuk gewisſelde Stukken zouden moeten gehouden worden als niet geſchied: dewyl het belang van hun Stad en Land vorderde, hier in door geene langwylige raadpleegingen opgehouden te worden; ten einde met een der andere Gewesten, welke daar toe wel zou neigen, in onderhandeling te kunnen treeden.

De Inlyving volbragt.

Naa eenige beraadſlaaging beſloot men van de *Gelderſche* zyde Gevolmagtigden te benoemen, om met die van *Buuren*, een einde aan die onderhandelingen te maaken, en de Inlyving daar te ſtellen. — Onder de IX Artykelen eener ontworpene Overeenkomst, trokken twee byzonderheden de aandagt der te Landſchaps Vergadering Gelastigden uit het *Ryk van Nymegen* en Ampte tusſchen *Maas* en *Waal*: naamlyk dat, behalven eenige Belastingen, voorts uit de Landskas van *Buuren*, tot afkoop van alle verdere Lasten, welke men zo nu, als by vervolg, zou mogen of kunnen vorderen, jaarlyks, aan het Kwartier van *Nymegen*, de ronde ſom van tien duizend Guldens zou betaald worden —: als mede dat de Stad en Lande van *Buuren*, met betrekking tot de Repreſentatie in het Kwartier van *Nymegen*, proviſioneel geen ſtem ter Kwartiers Vergadering zou uitbrengen; maar alleen *om aan te hooren* zitting ter Kwartiers Vergadering, en uit dezelve ter Landsvergadering hebben; zonder eenig Regt tot de Commisſien, in dat

dat Kwartier vallende, te mogen *ſustineeren*; en zulks tot zo lange de Stad en Lande van *Kuilenburg* werklyk in het Kwartier van *Nymegen* zouden zyn ingelyfd, als wanneer, over het ſtemmen ter Kwartiers Vergadering, tot onderling genoegen, eene ſchikking zou worden gemaakt. —— Gemelde Gelastigden verzogten aantekening, tot dit Beſluit niet te hebben medegeſtemd; maar vermeend, dat die van *Buuren*, op gelyken voet als de overige Ingezetenen des Kwartiers, alle Kwartierlyke Lasten, zonder onderſcheid, behoorden te draagen; en dat daar tegen een evenredige Invloed in het Kwartiers Beſtuur behoorde te worden toegeſtaan. Dat die van *Buuren*, door hunne gunſtiger ligging, en vrugtbaarder grond tot aankweeking van allerlei Voortbrengzelen, ook veel beter dan andere Diſtricten van het Kwartier de bezwaaren en Lasten konden draagen; dat daarenboven hun minder draagen van Lasten ſtrydig was met de aangenomene en bezwoorene Regten van den Mensch, en vastgeſtelde Beginzelen van Vryheid en Gelykheid, vooral ten aanzien van *Buuren*, wegens hunne bekende Contra-revolutionaire gevoelens. XO. BOEK. 1795.

Eene wederſpraak van dien aart ſtelde geen hinderpaal aan het werk, waar toe van de *Nymeegſche* zyde beſlooten was, en die van *Buuren* volvaardig waren: immers laatstgemelden, die, onder het behandelen deezer zaake buitengeſtaan hadden, weder ter Vergadering binnen getree-

XC. BOEK. 1795.

den, gaven te kennen, dat het Volk van *Buuren*, aangedaan met eene byzondere hoogagting voor het Volk van *Gelderland*, ook dit Gewest, boven alle andere Gewesten, verkiesbaar hadt geoordeeld om onder deszelfs goed, wys, voorzigtig en welberaadslaagd Regeerings-beſtuur te worden aangenomen. Eene overgifte, die door den Burger JOHAN VERMOSEN, Woordhouder van de Gemeenslieden der Stad *Nymegen*, Voorzitter der Vergadering, op eene minzaame wyze werd beantwoord (*).

Geſteldheid in de *Willemſtad.*

Geen gedeelte des Lands hadt, zints langen tyd, eene ſterker gehegtheid aan het Stadhouderſchap betoond, dan de *Willemſtad*, met het daar naast gelegene *Prinſeland*. By de Staatsomwenteling maakte die Oord, als 't ware, het tegenbeeld uit van het nabuurig *Staats-Brabant*, 't welk thans onder den tytel van *Bataafsch Brabant* voor een Zuster-gewest der Zeven Gewesten verklaard was (†), en begreep dat deeze Landſtreeke onder het beheer van dit nieuw Gewest behoorde. Gelastigden uit de *Willemſtad* gingen in Oogstmaand by een Verzoekſchrift de Algemeene Staaten aan, om onder de Souverainiteit van hun Hoog Mogenden te mogen blyven, of anderzins dier goedvinden te mogen weeten, waar onder zy nu zouden behooren: dewyl zy niet verkoozen on-

(*) Zie de gewisfelde Stukken in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 6007—6018.

(†) Zie hier boven bl. 165.

onder het Gouvernement van *Bataafsch Brabant* begreepen te zyn (*). By eenen naderen Brieve gaven de bevelvoerende Officieren en de Magiſtraat van de *Willemſtad* te verſtaan, dat eene Bezending uit *Bataafsch Brabant* hun wilde desorganiſeeren, en onder het gebied van *Bataafsch Brabant* brengen, ondanks het gedaane verzoek om onder de Bevelen en de Souverainiteit van hun Hoog Mogenden te blyven. Men beſloot, de Staatscommisſie, welke wy werkzaam vonden in de zaak van *Bataafsch Brabant*, aan te ſchryven over dit voorſtel, en intusſchen alles in dien ſtaat te laaten, met last aan den bevelvoerenden Officier om de bevelen der Staatscommisſie te gehoorzaamen, en de Geconſtitueerde Magten te eerbiedigen. — Ten zelfden tyde werd in handen van die eigenſte Commisſie een Brief geſteld van den Baljuw van *Prinſeland* en *Dinteloord*, met beklag dat de Regeering aldaar, door eene Commisſie van *Bataafsch Brabant* was gedesorganiſeerd, met gewapende magt, en eene nienwe Municipalitett aangeſteld, waar tegen het Volk opgeroepen zynde, zich verklaard hadt; verzoekende onder de Souverainiteit van hun Hoog Mogenden te blyven, en dat de Volksſtem ook daar mogt worden geëerbiedigd (†).

1795. xc. BOEK.

Het

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 20 Aug. 1795.

(†) *Decreeten* als boven 21 Sept. 1795.

1795.

Het verrigtte door deeze Commissie in de *Willemstad* gaf de Afgevaardigden van *Holland* ter Algemeene Staatsvergadering stoffe van beklag, dat deezen, te dier Stede, als Leden der Municipaliteit zodanige Persoonen hadt toegelaaten, die, wel verre van Patriotten te weezen, in tegendeel, zich altoos, en bovenal in den Jaare MDCCLXXXVII, Vervolgers der Patriotten betoond hadden. Weshalven zy het gedrag dier Gecommitteerden, in deezen, niet konden goedkeuren; maar in tegendeel, aandrongen, dat in de te houdene handeling over de Brieven deezer Gelastigden, hier van mogt kennis gegeeven worden; ten einde daar in zo veel mogelyk te voorzien (*).

Holland wraakt het daar gehouden gedrag der Commissarissen.

Zeer heftig voeren de Provisioneele Representanten des Volks van *Bataafsch Brabant* uit over het gehoudene gedrag der Gecommitteerden, in eenen Brieve aan hun Hoog Mogenden, over de beletzelen, welke zy ondervonden in het organiseeren van de *Willemstad*, en het *Prinseland* zo niet door de Algemeene Staaten, althans op deezer naam, hun in den weg gelegd. „ Wy „ willen niet in een onderzoek treeden," schreeven zy, „ of deeze Streeken van „ ouds, onder den naam van *Land van* „ *Stryen*, een deel van het Marquisaat „ van *Bergen op den Zoom* uitgemaakt, „ en alzo tot de *Generaliteits Landen*, nu „ *Ba-*

Klagten van *Bataafsch Brabant* deswegen.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 15 Oct. 1795.

„ *Bataafsch Brabant*, en dus tot ons Be- &c.
„ stuur behooren; ook niet of gy kunt BOEK.
„ geagt worden, by het arresteeren van ——
„ het Plan van Tusschen-regeering alleen 1795.
„ gehandeld te hebben voor dat gedeelte
„ van *Bataafsch Brabant*, uit welke op
„ dien tyd, Gecommitteerden om met U
„ te handelen, zyn afgezonden geweest,
„ en of gy; uit dien hoofde, kunt bewee-
„ ren, dat deeze Streeken niet tot *Ba-*
„ *taafsch Brabant* behooren. — Ons oog-
„ merk in het schryven van deezen Brief
„ heeft eene veel hooger bedoeling, en
„ dergelyke weinig betekenende Questien
„ kan eene Nationaale Conventie geheel
„ noodloos maaken, of kunnen naderhand
„ door eene opzetlyke onderhandeling, op
„ een vasten voet, worden getermineerd.
„ Wy bedoelen iets veel verheeveners;
„ wy beoogen het belang der Vryheid!
„ En of deeze Oorden als nog onder U
„ gehoorig zyn, of onder ons — dat ge-
„ heiligd belang der Vryheid kan hier door
„ niet verlooren worden. Uwe pretensie
„ op dat Gewest zy dan gefundeerd of
„ ongefundeerd, kan U geen regt geeven
„ om ons te verhinderen, aldaar dat be-
„ lang te schraagen, wanneer gy zelfs ten
„ deezen werkloos blyft.

„ Veronderstelt ons regt op deeze Stree-
„ ken als twyfelagtig, des egter geen-
„ zins, dan nog behoorde gy onze poo-
„ ging niet tegen te werken, om daar de
„ Vryheid te doen zegepraalen, om daar
„ het Despotisme neder te werpen, dat

XC. BOEK. 1795.

„ daar nog op den throon, als in een „ vergeeten hoek, was blyven zitten, toen „ gy zelfs niet konde goedvinden dat edel „ werk te verrigten; toen uwe Gecommitteerden, de stem van weldenkende „ Vaderlanders, die daar om verlossing „ riepen, in den wind sloegen; Gy bezit geen Landen; Gy kunt 'er geen „ aanspraak op maaken, om de gevloekte „ Tyranny te rugstutten, en in de hand „ te werken!

„ Die noodkreet van braave en langvertrapte Vaderlanders, deedt ons straks „ tot hunnen bystand snellen. En al waren wy op dat oogenblik overtuigd geweest, dat wy slegts een betwistbaar „ Regt hadden op die Streeken, zouden „ wy nog gerekend hebben onzen Vaderlandschen pligt te vervullen, met „ werkzaam te zyn by uwe werkloosheid; „ en het zou ons altoos eene aangenaame „ voldoening geweest hebben, indien het „ al naderhand by verdere onderhandelingen was uitgemaakt geworden, dat „ deeze Oorden niet tot *Bataafsch Brabant* behooren, dat wy ze aan U hadden kunnen afstaan; maa aldaar het „ schandjuk, dat gy 'er zo lange gedoogd „ hadt, te hebben verbrooken."

Om deeze taal, vol blyken des hoogstgaanden misnoegens, te staaven, haalen zy op het voorgevallene met hunne Afgezondenen na *Prinsenland*, de weigering van een begeleide *Fransche* Huzaaren op last van een der Staatsgecommitteerden, den

Bur-

Burger SANDRA VELDMAN, welk zy een hoon noemden, het Volk van *Bataafsch Brabant* aangedaan, als of het zyne Souvereiniteit niet, dan onder Superintendentie van een Gecommitteerden uit de Vergadering van hun Hoog Mogenden, konde uitoefenen." — Zy spraken van hunne verontwaardiging op het zeggen van den Burger VELDMAN, „ dat „ in het *Prinsenland* alles in rust was! „ even of het een wenschlyke rust kon „ genoemd worden, wanneer de stem van „ vrye Burgers, door den taayen Oranje„ zweep, in de borst gesmoord werd." Daar eene voor weinig weeken beproefde Omwending, door tegenstand der *Oranjegezinden*, te kort was was geschooten. — Zy haalden op, hoe zy, het verzogte Geleide bekomen hebbende, de Omwenteling in *Prinsenland*, met een klein aantal weldenkenden, bewerkten, de oude Magistraatsleden, nog aangesteld op naam van WILLEM DEN V. nog door zyn Domeinraad benoemd, hunne plaatzen deeden ruimen. De Baljuw MACLAINE, en zekeren MEWIS, onder den naam van *Oranjehoer* bekend, uit *Zeeland* om oproer gebannen, Voorzitter der Magistraat, van die posten verwyderden. Niet zonder tegenkanting was zulks toegegaan; dan men slaagde, ondersteuning van Krygsvolk bekomen hebbende, zonder tot geweld toevlugt te neemen, twee dagen laater.

Dan, volgens hun schryven, hadden twee Gecommitteerden, QUEYSEN en

BOEK. XC. 1795.

XC. BOEK. 1795.

VELDMAN, kort naa dien tyd, in deezen Oord gekomen, het oor geleend aan deeze MACLAINE en MEWIS, waar door het oproer het hoofd weder zou opgeſtooken hebben, hadt de nieuw aangeſtelde Municipaliteit zich in haare post niet kragtdaadig gehandhaafd. „Men behoeft," was hunne taal, „geen voorneemen te „hebben om alles uit een donker oog„punt te willen aanzien, om dit gedrag „der Gecommitteerden te beſchouwen als „ten hoogſten afkeurenswaardig van al „wat weldenkt in *Nederland*. Is de Va„derlandſche zaak, de zaak der Vry„heid, dan geen voorwerp meer der be„ſcherming van hun, die op zulk een „uitſteekende wyze de belangen van het „vrye Volk uitoefenen? Is het geen „ſchande meer, de veragtlyke Oranje„cabaal, uit de diepte, waar in zy regt„maatig was te neder geſmeeten, de ver„mogende hand toe te reiken? het mid„del te zyn, waar door zy zich verheft, „en, in het oog van Vaderlanders, aan „de veragtlyke Hoofden van dezelve, „een uitſluitend vertrouwen te ſchenken? „Hoe veele daaden zyn niet met den „naam van *Contra-revolutionair* beſtem„peld, die in de daad zo veele weezen„lyke kenſchetzen daar van niet bezeten „hebben!"

Naa deeze hunne grieven, wegens *Prinſenland*, te hebben uitgeboezemd, hadden zy 'er geen minder omtrent de *Willemſtad*, waar de Commandant de Gecommitteerden

dan uit *Bataafsch Brabant* het volvoeren xc.
van hunnen last verhinderd hadt, op voor- BOEK.
geeven, dat die Stad onder beheer van
hun Hoog Mogenden ſtondt. „ Daar zugt- 1795.
„ te," gelyk zy zich beklaagden, „ een
„ aantal Vaderlanders mede onder den
„ Oranje-ſchepter; daar reikhalsden zy
„ mede na uitkomst; daar zat de oude
„ door den Dwingeland verkoozene Ma-
„ giſtraat nog op het kusſen; daar der-
„ halven, maakte de *Willemſtad* alleen,
„ onder de Beheering van hun Hoog
„ Mogenden, eene tegenſtelling met de
„ geheele Republiek, waar alle Beſtuur
„ op het beginzel van 's Volks Opper-
„ magt gebouwd was: terwyl daar alleen
„ hetzelve geen andere grond hadt, dan
„ in de willekeurige beſtelling van reeds
„ verjaagde Despooten. —— Laat, om
„ de liefde der Vryheid, dit onedel, dit
„ U onwaardig contrast ophouden! Ver-
„ hindert niet langer ons voorneemen om
„ haar ook daar te doen zegepraalen.
„ Laat uwe tegenſpraak tegen ons bezit
„ van dit kleine plekje gronds niet lan-
„ ger het middel zyn, dat de Oranjeka-
„ baal, door uwe ondersteuning met ver-
„ agte hoop gevoed worde; noch de zug-
„ ten van vertrapte Vaderlanders, onder
„ uwe beheering zynde, hunne bedorven
„ harten een ſchuldig genoegen verſchaf-
„ fen. Wy zullen, te onzer ontlastin-
„ ge, aan *Nederland* toonen, wat wy ten
„ deezen voor de zaak der Vryheid ge-
„ daan hebben, en welke tegenkantingen

XC. BOEK.

„ ons ontmoet zyn; wy zyn het ons zel-
„ven verpligt; gy moogt U verantwoor-
„den."

1795. Nadere Brief aan hun H. Mog.

Wanneer deeze sterke Brief geschreeven, ter afzendinge gereed lag, kwam het besluit van hun Hoog Mogenden, op den negen en twintigsten van Herfstmaand, omtrent de *Willemstad* en *Prinsenland* genomen, by 't welk zy dien Oord onder hun beheer namen. Die van *Bataafsch Brabant*, voegden by gemelden Brief een naderen; waar in zy, zich gedraagende aan den eersten, hunne uiterste verwondering en gevoeligheid betuigden over dit Staatsbesluit. Zy merkten 't zelve aan als een kennelyke inbreuk bevattende op de Souverainiteit des Volks van *Bataafsch Brabant* door hun vertegenwoordigd; en strekkende om aldaar de gronden van het Patriottisme te ondermynen, en te vernietigen, en daar en tegen de Oranje-party te stutten, en alzo in *Bataafsch Brabant* een Contra-revolutionaire daad te doen uitoefenen.

Hadden zy, in den voorigen Brieve, de zaak, of die Oord onder *Bataafsch Brabant* gerekend moest worden, dan niet eenigzins in 't midden gelaaten, in deezen, beweerden zy stellig, dat de *Willemstad* en *Prinsenland* tot de *Generaliteits Landen* behoorden, en schreeven. „ Gy „ slaat derhalven uwe handen in ons ei-„ gendom, en oefent daaden uit van Sou-„ veraiuiteit in een Gewest, dat onder „ ons Bestuur staat, en zulks doet gy

„ zon-

„ zonder onze voorkennis, veel min be- XE.
„ williging. Gy verwaardigt U alleen uw BERK.
„ goedvinden, ons by Extract-Resolutie, ———
„ te doen kennen, als ware het tot ons 1795.
„ narigt, even of gy nog gelyk voor-
„ heen, de Souverain waart van *Bataafsch*
„ *Brabant*, terwyl het 'er zo verre af is,
„ dat wy, als Representanten van dat
„ Volk, U wel beschouwen en erken-
„ nen, als uitmakende het representatief
„ van het geheele Bondgenootschap, in
„ opzigt tot deszelfs buitenlandsche be-
„ trekkingen; doch geenzins kunnen of
„ zullen gedoogen, dat gy onder hetzelve
„ eenige daad van Plaatselyke Souverain-
„ teit uitoefent."

Voorts vaaren zy uit tegen de Volksopzoeping, die hun Hoog Mogenden in *Dinteloord* en de *Willemstad* wilden gedaan hebben, als geschikt om de Oranjeschreeuwers over de weinige Vaderlanders te doen zegepraalen. Hadden die van de *Willemstad* en het *Prinsenland*, door verzoekschriften aangehouden om onder de Souvereiniteit van hun Hoog Mogenden te komen, wilden deezen die op zich neemen, zy keurden dit aanbod, en die aanvaarding ondoenbaar, naa de aan den dag gelegde denkwyze der geheele Republiek, en het besluit in Sprokkelmaand door de Algemeene Staaten genomen, en de daar op gevolgde Publikatie, in Lentemaand. „ Volgens deeze," dit zyn de eigene woorden, „ was de Oppermagt des Volks, „ volgens deeze, waren de Regten van

„ den

BOEK. 1795.

„ den Mensch aangenomen; en hoe kon
„ dan eenig Volksdeel, 's Volks Opper-
„ magt weêr van het Volk afneemen, en
„ een Souverain kiezen, buiten het Volk?
„ Hoe kunt gy, getrouw blyvende aan
„ uwe Beginzelen, de Souveraíniteit op
„ U neemen? Dit hoort en ſtoot tegen
„ alle de grondſtellingen, die thans in de
„ Republiek vaſtſtaan. Overal ſteunt alle
„ gezag op de Oppermagt des Volks;
„ maar alleen zal de *Willemſtad* en het
„ *Prinſenland* nog beſtaan uit *Onderdaa-*
„ *nen*, onderworpen aan een vreemden
„ Heer!"

Ongeſchikt keurden zy het Volk in dien Oord om 'er de Volksſtem te doen oproepen; dit noemden zy ſpeeden met geheiligde beginzelen; de agtenswaardige Volksſtem kon, huns oordeels, nooit anders dienen dan om 's Volks Vryheid te verzekeren; maar mogt nooit misbruikt worden, om dat vooringenomen, dat onkundig, dat boos en verhard Volk om Onafhangelykheid te doen vraagen, en zulk eene onwettige ſchanddaad, met ſchyn van regt op te tooijen, en te bewimpelen. — „ Onverantwoordelyk was
„ het in hun oog, dit verbaſterd Volk het
„ heilig regt te laaten misbruiken, om dus
„ doende de ſchraale voldoening te bekomen van Souverainen te zyn van de
„ *Willemſtad* en *Dinteloord*."

„ Wy voor ons," dus ſluiten zy deezen Brief, „ die, ſteunende op ons locaal
„ regt, de zaak der Vryheid daar hebben

„ aan-

„ aangegreepen, zullen ook voortgaan, met die zaak, door alle mogelyke mid- BOEK. „ delen, te handhaaven. In *Dinteloord* —— „ hebben wy alles wat maar eenigzins 1795. „ Vaderlands dagt opgeroepen, en by „ meerderheid van ſtemmen eene Muni- „ cipaliteit doen verkiezen, die allen Va- „ derlanders zyn. Zo gy nu kunt goed- „ vinden, met hulp van het groote meer- „ dertal Oranje-ſchreeuwers, die waare „ Volksſtem te verkragten, en wederom „ die Vaderlanders van het kuſſen te bon- „ zen, om 'er de Oranje-Afhangelingen „ in te zetten, wy zullen niet nalaaten, „ die daad voor *Nederland* in het waare „ daglicht te plaatzen, en ze derhalven als „ volkomen Contra-revolutionair te doen „ beſchouwen; terwyl wy niet zullen na- „ laaten alles te beproeven, tot dat wy „ in onze wettige bezitting zyn herſteld; „ tot dat wy de vertrapte Vaderlanders „ aldaar hebben zien regt doen; tot dat „ wy het belang van het Vaderland, en „ de geheiligde zaak der Vryheid hebben „ doen triumpheeren over alle aanſlagen, „ hoe bedekt en listig ze dan ook mogen „ vermomd zyn."

Handel-wyze der Gelastigden te *Dinteloord.*

De Gelastigden van hun Hoog Mogenden gaven bevel aan de nieuwe Municipaliteit van *Dinteloord*, om, in hunnen naam, het Volk op te roepen; ten einde te ſtemmen, of zy onder *hun Hoog Mogenden* of onder *Bataafsch Brabant* wilden behooren. De Municipaliteit oordeelende, dat dit als eene afgedaane zaak niet te pas kwam,

en

XIV. BOEK. 1795.

en alleen dienen moest, om, onder den schyn van de Volksstem te doen eerbiedigen, den Oranje-aanhang in de hand te werken, antwoordde, dat zy, geen andere magt erkennende dan de Representanten van *Bataafsch Brabant*, ook buiten deezen geene Publicatie konden laaten afkondigen. Hier op bekwamen zy ten antwoord, dat zy dan zelve de Publikatie zouden laaten doen, met byvoeging, „dat „ het hun leed deedt, dat zy door het „ uitoefenen van hunnen last, in de on„ aangenaame noodzaaklykheid waren om „ de Patriotten van *Dinteloord* tegen te „ werken." —— By eenen ernstigen Brieve aan deeze Gelastigden deedt de Municipaliteit een sterke tegenverklaaring tegen alle daaden van vreemd en eigendunklyk gezag, zich beroepende op de geheiligde zaak van Vaderland en Vryheid, teffens eene Commisie benoemende om aan de Representanten van *Bataafsch Brabant* kennis van het gebeurde te geeven, en bystand te verzoeken. Dan de Gelastigden van hun Hoog Mogenden gingen met de zaak door, en moest de even aangestelde Patriottische Municipaliteit de plaats weder inruimen aan Persoonen van de tegenovergestelde denkwyze.

Schryven van de Rep. van *Bataafs Brabant* aan Gecommitteerden.

Een uitkomst zo beantwoordende aan 't geen te wagten was, en juist overeenkomende met het geen de Provisioneele Representanten des Volks van *Bataafsch Brabant*, op goede gronden, voorspeld hadden, baarde by deezen de hoogstgaande stoo-

re-

renis, welke zy uitboezemden in hun schry- XX.
ven aan de Gelastigden der Algemeene BOEK.
Staaten. Deezer Brief, inhoudende dat ——
de *Willemstad* en 't *Prinsenland* niet ver- 1795.
vat geweest waren onder *Bataafsch Brabant*, over welke de onderhandeling geschied was, gaan zy te keer, bewerende, dat die Stad en dat Oord in het plan van Tusschen-bestuur begreepen waren; en dat overzulks, hun Hoog Mogenden geen regt meer hadden om daar eenige Souveraine daaden uit te oefenen, of te doen uitoefenen, „ dat zulks te doen eene verbreeking was van de geslooten overeen„ komst, een inbreuk op het Souverain „ Regt des Volks van *Bataafsch Brabant*, „ een wederregtlyk bedryf, de afkeuring „ waardig van allen, die prys stellen op „ regt, regtvaardigheid en goede trouw.

„ Maar," vervolgen zy, „ hebben wy „ reden om gevoelig te zyn over deeze „ uwe behandeling, vordert onze onver„ mydelyke pligt, als getrouwe Vertegen„ woordigers van *Bataafsch Brabant* van „ ons, ons voor zyne geschondene Reg„ ten en belangen in de bresse te stel„ len, — onze harten ontgloeijen nog „ veel meer van verontwaardiging, wan„ neer wy in deezen U de heilige belan„ gen der Vryheid openlyk zien aanran„ den, en onder het vernis van een hier „ kwalyk geplaatst Volksregt, aan onbe„ voegde Persoonen toevertrouwd, en „ over een even onvoegzaam voorstel in„ gewonnen, U die Vryheid zien ter

„ slagt-

„ ſlagtbank voeren, haar vinnige Vyan-
„ den ten throon verheffen, de Contra-
„ revolutie dus bewerken, en alzo het
„ ſchuldigſt wanbedryf met het kleed van
„ Vryheidsliefde en Volksregten geveinsd-
„ lyk opcieren. Dat de uitkomst ſpreeke,
„ en dat zy bevestige of dit niet alles de
„ gevolgen zyn van het geen gy in *Prin-*
„ *ſenland* verrigt hebt."

Het voorgevallene aldaar ſchetzen zy met kleuren vol verwyts, en dreigende trekken. Wy ſchryven alleen het ſlotgedeelte af. „ Gy hebt te *Dinteloord*, op de
„ ſtemmen der meerderheid van veragt-
„ lyke Slaaven, de Vryheid aan het min-
„ dertal regtgeaarte ſtervelingen doen ont-
„ vreemden. En, om de maat vol te mee-
„ ten, hebt gy aan die zelfde veragte ſlaa-
„ ven een regt gegeeven, dat hun niet
„ meer, naa hunne eerſte beſlisſing tot on-
„ afhangelykheid toekwam; gy hebt hun
„ dat regt, dat alleen aan Vrymannen toe-
„ komt, doen misbruiken, en hun een Mu-
„ nicipaliteit doen verkiezen. Zy hebben,
„ by uitſluiting, hun veragtlyk ſoort op het
„ kuſſen gezet, en de braaven vernederd;
„ en deeze hebt gy, naa langduurig ly-
„ den, aan nieuwe mishandelingen, die
„ zy misſchien door de vlugt alleen zul-
„ len kunnen ontwyken, rampzalig bloot-
„ geſteld. — Beglimpt derhalven niet langer
„ uwe wandaaden, als geregtigd door de
„ heilige Volksſtem; gy hebt die niet mo-
„ gen inneemen; het is wandaadig en
„ wederregtlyk, wat gy verder door die

„ on-

„ onnatuurlyke Volksſtem hebt doen ver- XC.
„ rigten. —— Regtmaatig is derhalven BOEK.
„ de algemeene afkeuring, die uw ont- ——
„ rust gemoed U reeds doet voorzien en 1795.
„ verwagten by eene Natie, die de Vry-
„ heid begeert; uwe handelingen zullen
„ zeker, in haare Historie, met veragting
„ geboekt worden; gy zult van het eene
„ einde van het Vaderland tot het ande-
„ re, in uwe waarde gekend worden; en
„ de verantwoordelykheid, die wy in
„ naam des Volks van *Brabant* regtmaa-
„ tig op U gebragt hebben, en waar van
„ wy nimmer zullen afzien, zal veelligt
„ binnen kort, een voorwerp worden van
„ daadlyke daarſtelling (*)."

Zo veele veranderingen daargeſteld, ten aanzien des Beheers van Steden en Plaatzen, waar voorheen, in meerdere en mindere maate, de uitgeweeke Stadhouder, onder deezen en geenen Tytel, gezag gevoerd hadt, herinneren wy ons eene gedaane en nog onvolbragte belofte, om te vermelden, wat 'er geſchiedde met de onroerende Goederen door den Prins, by zyn vertrek, uit den Lande, agtergelaaten (†), en oordeelen dit eene geſchikte plaats om des eenig berigt te geeven. Over de Vaste Goederen van Willem de V.

De *Franſche* Repreſentanten deeden, eer Louwmaand ten einde liep, reeds navraage, wegens de Goederen, roerende en Opgave derzelven aan de *Fran-*

(*) In de *N. Nederl Jaarb.* 1795 zyn de aangetoogene Stukken geheel te vinden bl. 6623—6642.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 299.

XC. BOEK. 1795. Sche Representanten.

en onroerende, door WILLEM DE V. voorheen bezeten. De Raaden en Rentmeesters der Erfgoederen des Prinsen van *Oranje* in de *Nederlanden* gelegen, gaven welhaast de gevorderde opening: daar by vermeldende, dat die Vorst, als *Stadhouder der Vereenigde Gewesten*, geene Goederen bezat; maar alleen jaarlykſche Inkomſten, aan hem verleend voor de onderſcheidene Ampten, welke hy bekleedde, bedraagende naby 340000 's jaarlyks; dat alle onroerende Goederen, door dien Vorst bezeten, aan hem vervallen waren door Opvolging van diens Voorzaten, of aangewonnen door Aankoop, of op eenige andere wyze, alles gelyk die der byzondere Perſoonen of Landheeren in deeze Gewesten.

Wegens de roerende Goederen vonden zy zich in de onmogelykheid om aan de gevorderde opgave te voldoen, als geheel onderſcheiden van hun beheer. Ten aanzien der onroerende gaven zy eene Lyst met de Inkomſten, opgemaakt volgens de rekeningen in een tydvak van tien jaaren, van MDCCLXXVII tot MDCCLXXXVI, in een tyd van vollen Vrede, en volkomen genot der Inkomſten, waar uit bleek, dat de Ontvangst ten naasten by 528,000 Guld. en de bezwaaren en lydelyke ſchulden, naby 617,000 Guld. bedroegen, en de Lasten diensvolgens 89000 Guld. de Ontvangst te boven gingen. Weshalven het onderhoud van het Hof des Prinſen hadt moeten gevonden worden uit de Stadhouderlyke Inkomſten,

ſten, en uit het geen hy hier jaarlyks liet overdoen, buiten die van zyne Staaten in *Duitschland*, als Prins van het *Duitſche* Ryk, welke onder de beſtuuring van een Regents-collegie te *Dillenburg* ſtonden. XC. BOEK. 1795.

Nadere opgave, en bovenal van den tegenwoordigen ſtaat, konden zy, uit verſcheiden hoofde, niet opleeveren; inzonderheid niet om dat de Prins, raakende een der voornaamſte Artykelen, dat der algemeene Geldmiddelen van zyn Huis, by zyn vertrek, te zyner beſchikkinge hadt doen ſtellen, de hoofdzaaklyke Papieren, als mede de voornaamſte Archiven en bewyzen van Eigendom, het gereed Geld, het welk tot ſlot der Boeken, ten dien tyde, in de Schatkist gevonden wierd, de laatſte ingeleeverde Rekeningen, zo wel van elk Erfgoed, als van de algemeene Theſaurie en de Staaten derzelven in de laatſte Jaaren. Die het beheer deezer Goederen duslang in handen hadden, beloofden de *Franſche* Repreſentanten overeenkomſtig eene mondlyke afſpraake, dat zy in het beſtuur zouden voortgaan, en waaken, dat 'er van de penningen, die in de algemeene Schatkist zouden mogen inkomen, naa aftrek van de gewoone bezwaaren en uitgaven, niets verminderd werd (*).

Opgave aan de Algemeene Staaten.

Eene opgave der Onroerende Goederen des Stadhouders werd desgelyks den Algemeenen Staaten ter hand geſteld. *Hollands*

(*) Men zie die Opgave en Berekening in de *Jaarb. der Bat. Republiek* II. D. bl. 56—64.

XC. BOEK.

1795. ten, en handelingen deswegen.

lands raadſlag in deezen, ſtrekkende om te doen opmerken, het belang van 's Lands Ingezetenen by die Goederen (*), en hoe dezelve van eenen gansch anderen aart waren, dan de roerende Goederen, vondt ingangs genoeg om alle mogelyke aandagt op dit ſtuk te vestigen, en 't zelve den *Franſchen* onder 't oog te brengen (†). Hier uit rees eene onderhandeling tuſſchen hun Hoog Mogenden, en die het Beheer der Domeinen hadden, by welke laatstgemelden betuigden, dat zy, onder Eedelyke Verklaaring, zouden voortgaan, om, als getrouwe en eerlyke Lieden, die Goederen te beſtuuren, 't welk ook de *Franſche* Repreſentanten hun hadden opgelegd; met last om 'er niets van te verminderen. Dan, hun Hoog Mogenden gevorderd hebbende, dat zy, uit de inkomende Gelden geene hoegenaamde Uitgave zouden doen; maar integendeel alle Penningen by zich houden, tot dat by hun Hoog Mogenden deswegen nadere ſchikking was gemaakt, gaf zulks aanleiding tot een nader ſchryven over den zin, in welken dit Verbod moest verſtaan worden, hunne geneigdheid verklaarende om in

(*) De Intreſen der Capitaalen in onderſcheidene tyden genegotieerd, op Obligatien, meest aan Inwoonderen der Republiek, ten laste van het Huis en op de Erfgoederen en Bezittingen van hetzelve in de *Nederlanden* bedroegen in den Jaare 1794 *f* 322173. *Jaarb. der Bataafſche Republiek* II. D. bl. 63.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 298.

in dien zin als zy voordroegen, alles ſtipt te zullen waarneemen. xc. BOEK.

Hollands raadſlag en beſluit over de vraag, of de Domein-raad zou blyven, dan niet? kwam hier op neder, dat, behalven de onnoeglykheid, die 'er daadlyk was in het ſtelzel, dat de geweeze Stadhouder, die in geene betrekking meer ſtondt tot de Republiek, Beſtuurders in zyn dienſt zou houden, aan hem rekenſchap verſchuldigd, de Vergadering zorgen moest voor de belangen van allen, die iets op den Prins te eiſchen hadden; als mede uit hoofde van de mogelykheid, dat de *Franſche* Natie de hand op deeze Goederen zou kunnen leggen, het geraaden was, die Goederen in *Holland* gelegen te ſequestreeren, alle de Papieren en Charters te verzegelen; den Domeinraad, met alle de daar aan onderhoorigen, van derzelver posten onmiddelyk vervallen te verklaaren, en hun alle werkzaamheid te ontzeggen, dan in zo verre zy daar toe, tot het geeven van onderrigtingen, als anderzins, mogten worden opgeroepen. 1795. *Hollands* raadſlag tot afſchaffing van de Domeinraad.

Het Committé van Algemeen Welzyn kreeg last tot die verrigting, en afvraaging der Papieren. Men oordeelde, by kennisgeeving van dit beſluit aan de *Franſche* Repreſentanten, het gepast te verklaaren, dat men zulks, van wegen de Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland*, alleen verrigt hadt als een middel van algemeene zekerheid, om voor het belang der Ingezetenen te zorgen, die Als mede tot beſlag op de Papieren.

XX. BOEK. op deeze Goederen aanzienlyke sommen hadden opgeschooten: alles zonder eenige benaadeeling van de schikkingen deswegen in den tyd met de *Fransche* Natie te maaken.

1795.

Dit te werk gesteld.

De Gelastigden tot de Verzegeling en Afvraaging der Papieren, vonden dezelve in eene verbaazende menigte, en uiterlyk in de beste orde; dan vernamen uit de Thesaurier Generaal, dat alle weezenlyke Papieren door de geweezen Stadhouder waren medegevoerd, 't welk hem groote ongelegenheid baarde.

Voordragt omtrent het beheer dier Goederen.

Het Committé van Algemeen Welzyn tevens last gekreegen hebbende om een Plan van Sequestratie op te geeven, deede verslag van het in deezen verrigte, en wat het oordeelde daar omtrent nog noodig te bewerkstelligen. Moeilyk vonden zy de opgave van een Plan van Beheer, welk hun daarenboven was opgedraagen. Zeer verspreid lagen deeze Domeinen, ten getale van zeven en dertig. Deels werden dezelve gevonden in het geweezen *Oostenryks Brabant* en *Luxemburg*; de overige bevonden zich in *Gelderland*, *Holland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland* en de *Generaliteit*; behalven de *Bentheimsche* Goederen, in het Nedergraaffchap van dien naam, voorheen aan *Overyssel* toebehoorende; doch in den Jaare MDCCXLVIII. aan het Huis van *Oranje* weggegeeven (*). Zodanige

(*) De *Oostenrykſche*, *Brabantſche* en *Luxemburgſche* Domainen, te zamen met die, welke in de

danig vonden zy het beheer deezer Goederen in een gewikkeld, dat het scheiden, naar de verschillende Gewesten, bykans ondoenlyk mogt geagt worden, of zo doenlyk, hoogst kostbaar en schadelyk; waarom een Algemeen Beheer in *'s Gravenhaage*, uit zeven Persoonen bestaande, hun allergeschikst voorkwam, en 't geen zy ter Algemeene Staatsvergadering wilden voorgedraagen hebben als eene beschikking by voorraad, in den tegenwoordigen toestand van zaaken allerverkieslykst.

XC. BOEK. 1795.

Meer bepaald tot de in *Holland* gelegene.

Meer bepaald was de voordragt betreffende het Bestuur der Goederen in *Holland* gelegen; 't welk onmiddelyk in werking diende gebragt te worden. Hier kwam in overweeging de tegenwoordige gesteltenisse van elk Domein, welke als zeer verschillend werdt opgegeeven. Wy schryven alleen woordlyk af het algemeen berigt. „ Dat den tegenwoordigen toestand „ van zaaken in de *Hollandsche* Domeinen „ in aanmerking genomen zynde, bevonden zal worden, dat daar in, zints eenige jaaren, zeer veel verloops is ontstaan, en vooral door de vlugt van den „ geweezen Eigenaar, die zeer veele Papieren van aangelegenheid hadt mede-

„ ge-

de Generaliteit gelegen waren, werden opgegeeven zuiver op te brengen . . . . . *f* 234172 - 6 - 0
In *Holland* . . . . . - 130253 - 7 - 0
In de andere Gewesten . . . . . - 68180 - 1 - 0

Te zamen *f* 432605 - 14 - 0

XC. BOEK. 1795.

„ genomen, waar door eene groote ver-
„ warring en afgebrookenheid van Reke-
„ ningen ontſtaan was. Wel waren de
„ Registers der ordinaire Notulen, en
„ derzelver Bylagen in behoorelyke orde;
„ doch de Bewyzen van Eigendom der
„ Domeinen, de *Pacta Familiæ* enz. wa-
„ ren uit de Archiven weg; ook de Se-
„ creete Notulen uit den Raad, de laatſte
„ tienjaarige Rekeningen, zo der Theſau-
„ rier General, als van de reſpective
„ Rentmeesters, de Blafferds der Obliga-
„ tien; en eindelyk de laatst ingekomene,
„ doch nog niet opgenomene Rekeningen
„ der Rentmeesters. Alle deeze gewig-
„ tige Documenten waren ingepakt en
„ medegenomen.

„ De aart der zaaken ſcheen, om alle
„ deeze redenen, te vereiſchen, zo wel
„ als het belang der Crediteuren, en der
„ eventueele Eigenaaren, zo veel doen-
„ lyk, de voorige Ministers en Amanuen-
„ ſes, tot waarneeming van de daar in
„ vaceerende Posten, van nieuws aan te
„ ſtellen, als welken de werkzaamheid in
„ deeze zaak gemeenzaam was geworden,
„ en aldus de adminiſtratie, op de ſpoe-
„ digſte en zekerſte wyze, konden her-
„ ſtellen, en aan dezelve de best moge-
„ lyke rigting te geeven. —— Ook hadt
„ het Committé, niet twyfelende of de
„ Vergadering zou deeze bedenking ge-
„ grond vinden, de zekerſte en naauw-
„ keurigſte informatien ingewonnen, wel-
„ ke met mogelykheid te bekomen wa-

„ ren,

„ ren, aangaande de Characters, de be- XX.
„ kwaam- en werkzaamheden der Perſoo- BOEK.
„ nen, die tot deezen, in den Eed en ——
„ Dienſt van de geweezen Eigenaar ge- 1795.
„ weest; doch door hem zelven daar van
„ ontſlagen waren, toen hy zyne Posten
„ en Boedel abandoneerde."

De veelvuldigheid des werks om zo veel verwards en haaperends uit elkander en te regt te brengen, zou, ſchoon het alleen de Goederen in *Holland* gelegen betrof, even veel handen, als voorheen, vereiſchen. Tot Adminiſtrateurs droegen zy voor CAREL EDUARD SCHOORN, Advocaat en Schepen van *'s Gravenhaage*, OCKER VAN SCHUYLENBURGH, geweezen Secretaris van *Haarlem*, en PIETER THOMAS VAN SON, en JACOB AMMAN, welke laatstgemelde, onder WILLEM DE V, de post van Domeinraad bekleed, zich zo verdienſtlyk en noodig gemaakt hadt, dat niettegenſtaande de blyken, door hem gegeeven van zyne ongenegenheid om zich te laaten gebruiken in de Adminiſtratie van Goederen, welke hy, onder eenen anderen Heer, hadt helpen beſtuuren, het Committé de Vergadering raadde, hem tot die Post volſtrekt te vorderen, met ſtelligen last om zich daar aan, althans voor eerst, te moeten gedraagen. Verſcheide andere Perſoonen hadden zich in de hun toevertrouwde Posten, jaaren lang, zo wel gekweeten, dat zy niet dan bezwaarlyk konden gemist worden. Zy werden derhalven op nieuw voorgedraa- Aangeſteld Beheer.

gen, met opgave der thans bestaande Jaargelden, welke, even als die der Leden, ter voorkoming van misbruiken, voortaan zonder eenige Emolumenten zouden weezen. Dit breed Verslag des Committé van Algemeen Welzyn werd goedgekeurd en kreeg 't zelve last om dit Besluit met de daad werkstellig te maaken (*). Zulks geschiedde, en 't was de Vrede en Verbintenis met de *Fransche* Republiek geslooten, welke deeze Goederen, onder het vry beheer der van wegen *Holland* aangestelde Persoonen bragt, die deswegen intusschen alle noodige voorzorgen gedragen hadden (†).

Hoe men in het *Sticht* te werk ging.

In het vroeg omgewenteld *Sticht* stelde de Vertegenwoordigers des Volks, reeds op den negen en twintigsten van Sprokkelmaand, de Goederen des geweezen Stadhouders, in dat Gewest gelegen (§), onder Sequestratie, by openbaare afkondiging beveelende, dat wie eenige Goederen of Effecten van WILLEM DEN V. onder zyn bestuur mogt hebben, binnen veertien dagen, daar van schriftelyke opgave moest doen aan het Landschapshuis aan eene daar toe gestelde Commissie (**).

Een

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 25 Maart 1795.

(†) *Decreeten* als boven 1 en 11 Mey 1795.

(§) De Landlyke Goederen waren *Soest*, *Baren* en *ter Eems*; deeze bragten by eene tienjaarige doorsnyding, zuiver op *f* 380. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 25 Maart 1795.

(**) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1220.

Een verbod aan de Administrateuren der Goederen van den geweezen Stadhouder in *Gelderland* ontzeide hun, zich van eenige Penningen aan denzelven toebehoorende, te ontdoen: tot dat 'er nadere schikking ter in beslagneeming, of anderzins, daar omtrent zou gemaakt weezen (*). XE. BOEK. 1795. Wat men in *Gelderland* deedt.

De Lastbrief aan de Provisioneele Representanten des *Friesschen* Volks, den negentienden van Sprokkelmaand, gegeeven, hieldt omtrent dit stuk in, dat zy zouden hebben te zorgen, niet alleen dat de Lyf- en Losrenten, Tractementen en Emolumenten, in vroegeren tyde, ten voordeele van WILLEM DEN V, diens Familie, Voorzaten en Naakomelingen toegestaan en betaald, ingehouden zouden worden; maar dat men ook, zo veel mogelyk, de noodige zorge zou draagen, dat geenerlei Goederen of Bezittingen, dien Prins, of diens Geslachte, toebehoorende, en in *Friesland* gelegen, verdonkerd of vervreemd zouden worden (†). Wat in *Friesland*.

Wegens de onafhanglyke Heerlykheid *Ameland* hadden de Provisioneele Repre- Wegens *Ameland*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1458.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1262. In de opgave van den Staat der vaste Goederen des Prinsen, vinden wy het *Oranjewoud*, *Kasteel* en *Landeryen*, op 489 Guldens gesteld onder de Inkomsten, en by de Bezwaaren vermeld, dat het Hof, de Tuin enz. te *Leeuwaarden* 's jaarlyks kosten 7366: het Kasteel en onderhoorigheid van het *Oranjewoud* en onkosten voor de Jagt op het *Bild* f 4653, en des in het meergemeld verslag opgetekend, „ dat „ deeze voor besparingen vatbaar waren."

XC. BOEK. 1795.

sentanten des Volks van *Friesland* reeds vroeg eenige schikkingen gemaakt, ter beveiliging van dat Eiland, zonder zich daar door eenige Souvereiniteit op dit Eiland te willen aanmaatigen, 't welk de goedkeuring van *Hollands* Vertegenwoordigers wegdroeg (*).

Men kwam eindelyk wegens het algemeen Beheer deezer Goederen ter Vergadering van hun Hoog Mogenden overeen en beraamde daar op de noodige schikkingen (†).

Zeelands handelwyze en gevoelens.

By de onderhandelingen om de Goederen van den geweezen Stadhouder onder een algemeen Bestuur te brengen, waren de Representanten des Volks van *Zeeland*, die de Goederen en Domeinen des Prinsen van *Oranje* reeds den vyf en twintigsten van Lentemaand, onder een byzonder opzigt gesteld, en eene Commissie van vyf Leden ten dien einde benoemd hadden (§), hier toe genegen; mits daar van bleeven uitgezonderd de Goederen van den Huize van *Oranje* in dat gewest gelegen (**). Zy beweerden dat deeze door

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 5 Maart 1795. De Souvereiniteit deezes Eilands was een oude twistappel; men leeze deswegen den *Tegenwoordigen Staat der Vereenigde Nederlanden* VIII. D. bl. 615. en vergelyke daar mede den *Tegenwoordigen Staat van Friesland* II. D bl. 367. enz.

(†) *Resol. Gen.* 15 July 1795. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 17 Nov. 1795.

(§) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 304.

(**) De *Zeeuwsche Domeinen*, bestaande in *Veere*, *Vlissingen*, *Noordbeveland* en *St. Maartensdyk* bragten,

door *Frankryk*, niet afgeſtaan waren, of immer afgeſtaan konden worden aan onze Republiek, als Goederen, waar op zy, volgens het Regt van den Oorlog, konden aanſpraak of beſchikking maaken: dewyl by het III. Artykel der Capitulatie tusſchen de Afgevaardigden van *Zeeland*, en den *Franſchen* Generaal MICHAUD geſlooten, en door de Staaten van *Zeeland* goedgekeurd, uitdruklyk bedongen was, dat volkomen zou verzekerd zyn de geheele veiligheid en vrye magt over alle Eigendommen, Goederen en Bezittingen, toebehoorende aan den Staat of aan Gemeenſchappen, Maatſchappyen, Gilden en Particuliere Perſoonen, zonder eenige uitzondering, hoe genaamd. Zodat, hoedanig men ook de Bezittingen van den geweezen Stadhouder aanmerkte, dezelve altyd onder deeze Capitulatie waren begreepen geweest: terwyl, ingeval van duisterheid, dan nog de uitlegging niet ten voordeele van de *Franſche* Natie, volgens dit zelfde Verdrag, kon worden gedaan. By deezen last, moesten de *Zeeuwſche* Afgevaardigden verklaaren, dat de Repreſentanten des Volks van *Zeeland*, het voorgeſtelde niet bybragt en ten voordeele van het Huis van *Oranje*; maar om, op zyn tyd, het regt van dat Gewest, en deszelfs Ingezetenen, ten aanzien dee-

XC: BOEK. 1795.

ten, by een tienjaarigen doorſnyding zuiver op *f* 14000. *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 25 Maart 1795.

XC. BOEK. 1795.

deezer Goederen, te doen gelden (*).

Aanmaaning tot het voldoen der verlooPene Verpondingen.

De Burgers aangeſteld tot Beheer der Domeinen des geweezen Stadhouders, werden, door den Algemeenen Ontvanger VAN BOETZELAAR, ingevolge van een Beſluit der Repreſentanten des Volks van *Holland* aangemaand tot voldoening der Extraordinaire Verponding deezer Goederen van den Jaare MDCCIII tot MDCCXCIV, ter geweldige ſomme van 2623127 Guldens; dan zy vermeenden aan dien eisch niet te moeten voldoen, en verzogten van die betaaling bevryd te mogen zyn (†).

Het gedrag der *Franſchen* te *Diest* enz. te gengegaan.

In een en ander der geweezene Domeinen des Stadhouders, als *Diest*, *St. Viet*, *Hulst* en *Axel*, by het Vredes en Alliantie Verdrag aan de *Bataafſche* Republiek wedergegeeven, gedroegen zich de *Franſchen* als of zy in overwonnen Landen waren, door de Goederen in bezit te houden, te verkoopen, en de Ingezetenen te drukken. Onze Afgezanten BLAUW en MEYER vervoegden zich deswegen herhaalde keeren by het *Committé de Salut Publicq*. Zy toonden de ſtrydigheid dier handelingen met het XIX. Artykel des Verdrags, 't welk aan de Republiek der *Vereenigde Nederlanden* den eigendom en het vreedzaam bezit der Goederen van den geweezen Stadhouder verzekerde: wes-

(*) *Register van de Reſolutien der Prov. Rep. van het Volk van Zeeland* 1 en 9 Dec. 1795.

(†) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 8 Dec. 1795.

weshalven zy de volle uitoefening van dit Artykel eischten, en dat, ingevolge hier van, deeze Goederen, zonder uitſtel, onder het Beheer zouden komen der daar toe aangeſtelde *Bataafſche* Burgeren, dat 'er voortaan geen nadeel zou worden toegebragt aan dien eigendom, en dat het *Franſche* Gouvernement, door geſtrenge bevelen zou voorkomen alle verdere benadeelende handelingen, aan die Goederen, welke reeds zo veel geleden hadden, tot ſchade dier Plaatzen zelve en der ſchuldeiſcheren des geweezen Stadhouders (*). XO. BOEK. 1795.

Handhaafde ons Landsbeſtuur deezer wyze zyne regten, door het Verdrag met *Frankryk* verkreegen, het wilde tevens de Regten gehandhaafd hebben van de zodanigen, die op hunnen bodem Goederen bezaten. Dit was het geval met die aan den Keurvorst van de *Paltz*, in het Marquiſaat van *Bergen op den Zoom*, toebehoorden. Der *Franſchen* handelwyze liep daar tegen regtdraads in. De Zaakbezorger van gemelden Keurvorst verzogt, in zyns Meesters naam, de tusſchenkomst en beſcherming van hun Hoog Mogenden, als Suzerains van het Marquiſaat, by de Vertegenwoordigers des *Franſchen* Volks; ten einde niet alleen een beſlag daar op gelegd door den *Franſchen* Volksrepreſentant RAMEL mogt ingetrokken, maar

De Algemeene Staaten treeden voor de Goederen des Keurvorsts van de *Paltz* te *Bergen op den Zoom* tusſchen beiden.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 25 July 1795. *Brieven van* BLAUW *en* MEYER *aan 's Committé de Salut Publicq* 3 en 11 Aug. 1795. MSS.

XC. BOEK. 1795.

maar ook opgeheeven worden, het arrest der Kasse des Marquisaats; ten einde de Keurvorst, zyne regten, eigendommen en inkomsten aldaar ten vollen mogt genieten, overeenkomstig met de Artykelen der Overgave van *Bergen op den Zoom* (*), en het Verdrag tusschen *Frankryk* en hun Hoog Mogenden geslooten.

De Algemeene Staaten, een eisch, zo billyk, niet kunnenne weigeren, en den Keurvorst van de *Paltz*, in diens hoedanigheid van *Marquis van Bergen op den Zoom*, niets anders kunnende aanmerken, dan als een Inwooner der *Vereenigde Gewes-*

(*) Het XVII. en XVIII. Artykel hier toe behoorende hieldt in. „ Dewyl zyn Keurvorstlyke „ Doorlugtigheid van de *Paltz*, als Heer en Mark„ graaf van *Bergen op den Zoom*, direct of indi„ rect, in den tegenwoordigen Oorlog, in dit „ Land, geen deel heeft gehad, zo zal men alle „ mogelyke egards voor de Regten en Eigendom„ men van hoogstdenzelven zyne Keurvorstlyke „ Doorlugtigheid hebben, en zyn Commisaris „ Generaal zal het vrystaan, om na *Duitschland* te „ keeren, of alhier te verblyven, om zyne Func„ tien en Charges, zo als te vooren, waar te nee„ men. — *Toegestaan.*

„ De Raaden der Domeinen, Ontvangers, Dros„ saarden, Baljuwen en andere Amptenaaren van „ zyne Keurvorstlyke Doorlugtigheid, zo in de „ Stad, als in de respective Kwartieren van het „ Marquisaat, zullen insgelyks in hunne Ampts„ bedieningen blyven, zonder de minste hindering „ of beletzel in het uitvoeren van hunne respective „ Posten, en alle veiligheid voor hunne Persoo„ nen, Familien en Goederen genieten. — *Toege„ staan, voor zo verre zulks niet nadeelig is aan de „ belangen van de Fransche Republiek.*

Westen, oordeelden, dat hy als zodanig moest behandeld worden, en het hun pligt, om, ten zynen behoeve, in te roepen dezelfde Regten, welke alle andere Inwoonders genooten, zo uit hoofde der geslooten Stedelyke Daadiging als der Artykelen van de aangegaane Alliantie, schreeven hunne Ministers te *Parys* aan, om alles by het *Fransche* Gouvernement in 't werk te stellen, wat dienen kon om onverwyld te doen ophouden de oorzaaken van de klagten diens Keurvorsts, aangemerkt als een Lid en Inwoonder der *Vereenigde Nederlanden* (*). 1795. BOEK. xe.

Blauw en Meyer verzogten, ingevolge van den hun gegeeven last, dat beide de Arresten mogten opgeheeven worden; als mede dat de Burger Daverdoing afstand zou doen van te Tytels *Directeur der Finantien en Ontvanger Generaal voor de Fransche Republiek van de Goederen en Inkomsten des Keurvorsts van de Paltz, gelegen en te ontvangen, op het Grondgebied van de Republiek der Vereenigde Nederlanden*, en dat hy, in het toekomende, niets deedt in die dubbele post (†).

Deeze tusschenkomst hadt de bedoelde en gewenschte uitwerking niet. Daverdoing voer voort met de invorderingen en inzamelingen der Gelden, dreigende de zodanigen, die hem niet gehoorzaamden, met

(*) *Resol. van hun Hoog Mog.* 20 July 1795.
(†) *Brief van* Blauw *en* Meyer *aan het Comitté de Salut Publicq* 3 Aug. 1795.

XC. BOEK. 1795.

met Militaire Executie. Dit wekte een nieuw beklag deswegen by hun Hoog Mogenden, en bragt te wege, eene herhaaling des gedaanen Verzoeks, met aandrang, voornaamlyk op het XVII. Artykel der Daadiginge van *Bergen op den Zoom*. Men ging een ſtap verder, en eischte voor den Keurvorst, dat de reeds door de *Franſchen* geinde Gelden, in de Kas des Keurvorsts weder zouden bezorgd worden (*).

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan het Comité de Salut Publiq* 6 Oct. 1795. MSS.

V.A-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Staffe hier te verwerken. Eedvordering in Holland voorgeſchreeven. Tegenſtreevingen. Brief van de Municipaliteit te Amſterdam deswegen. Brief van de Municipaliteit te Leyden. Welk eene aandoening die Brieven by de Repreſentanten des Volks van Holland verwekken. Oordeel over den Brief van Amſterdam. Gedrag der Amſterdamſche Afgevaardigden in de Vergadering. Beſluit om die van Leyden gun te ſchryven. 't Gedrag der Leydſche Afgevaardigden ter Vergaderinge. De Burger-commandant KRAYENHOFF *te Amſterdam van de komst eener Bezendinge verwittigd, en zyn gedrag te dier gelegenheid. De Commiſſie does de Municipaliteit te Amſterdam vergaderen. Elf Leden verſchynen. Zy krygen berigt van eene bevolene Wapening. De Commiſſie verſchynt by de Municipaliteit. Opening van dien last. Voorleezing en erkentenis van dien Brief. Eisch ter uitdel-*

XCI. BOEK.

XCI. BOEK.

Eerſte wenk, ten opzigte van die beide Heeder, Municipaliteit met de Burger Commandant KRAYENHOFF; *Weigerend antwoord der meerderheid. De Municipaliteit ontſlaagen van haar post en in ſtaat tan Arrest geſteld. De Meerderheid komt, met naame, voor de weigering uit. De Minderheid van het Arrest ontheeven, en herſteld. Huisarrest der Meerderheid. Een voorſtel der Commiſſie aan de Minderheid afgeſlaagen. De Bezending vervoegt zich by het Committé Revolutionair. Nadere onderhandeling met de Municipaliteit.* SALOMON BOS *doet eene ſchriftlyke verklaaring. Drie der thans verſcheenen Leden in hun gezag herſteld. Nadere handelingen.* HOGENDORP *en* BRANGER *uit de Vergadering na Amſterdam gezonden. Taal van den Voorzitter* LONCQ *over dit geval. Voorſtel van het Committé van Waakzaamheid te Amſterdam deswegen.* HOGENDORP *en* BRANGER *doen verſlag van hunne bevinding der geſchaapenheid van zaaken te Amſterdam en een voorſtel ter afdoeninge. De Commiſſie voert dit uit en vertrekt. De ontſlaagene Leden beſluiten weder zitting te neemen. Staatlyke Opleiding. Verwelkoming des Voorzitters. Aanſpraak van* ABRAHAM VEREUL. *Aanſpraak van den Burger-Capitein* VAN DER MEULEN. *De Burgers* HOGENDORP *en* BRANGER *vertrekken. Eene Commiſſie benoemd om de Bezwaaren wegens den Eed op te zamelen. Mr.* WILLEM BILDERDYKS *gedrag omtrent den Eed. Holland aan hem ontzegd. Voordragt hem betreffende by hun Hoog Mogenden. Zeeland,*

ook

gang. Raadpleeging daar over. Onderhoud verboden. DIRK VAN DER LINDEN in zyn praktyk als Procureur geſchorst. De Kerkleeraar PANTEKOEK te Breda ſtelt zich tegen den Eed te weere. Beſluit hem betreffende. Hoe de Kerkleeraar ERNST, in de Beemſter, zich omtrent den Eed gedroeg. Het gedrag der Kerkleeraaren te Purmerende ten dien opzigte. Breede last omtrent de Afzetting der Leeraaren gegeeven. Het verſlag van de Commisſie, wegens den Eed Aanſchryving aan de Municipaliteiten over den Eed, tot opheldering. Nader beſluit op den Eed, en onderſcheiden voor de Amptenaaren en Kerklyken. Verklaaring by Stad en Lande den Amptenaaren afgevorderd. Voorzorgen om eene Tegenomwenteling te voorkomen. Wat het Committé van Waakzaamheid te Amſterdam voordroeg. Hoe door het Committé Revolutionair ondersteund. Proclamatie aan den Volke van Amſterdam deswegen. Deeze viel veelen niet in hun ſmaak. Het gedrag der Leydenaaren, ten opzigte der voorige Regenten. Arrest van drie Leydſche Heeren by het Committé van Algemeen Welzyn in 's Haage verzogt. Het Committé daar toe bevoegd verklaard. Dit werk volvoerd. Afkondiging wegens de Leden van het voorig Beſtuur by Holland. Verbreeding van dit Beſluit tot de reeds Uitgeweekenen. Nog nadere bepaalingen tegen het uitwyken. Naauwletteude voerzorg te Amſterdam. Handelingen omtrent LAURENS PIETER VAN DE SPIEGEL, en WILLEM GUSTAAF FREDRIK BENTINCK VAN RHOON.

XCII BOEK.

als mede Stad en Lande, hem ter verblyven door het Committé Revolutionair te Amsterdam gegeeven. Hoe VAN DE SPIEGEL *zich by zyn ontslag van het Raadpensionarisschap beschouwde. Overgifte der Papieren.* VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK *gearresteerd. De Commis van hun Hoog Mogenden.* BERNARDUS PIETER VAN LELYVELD, *over een Brief, ondervraagd. Nader onderrigt wegens dien Brief. Dezelve wordt ten huize van* VAN DE SPIEGEL *gevonden. Wat 'er verder over voorviel. De Commis* VAN LELYVELD *ontslaagen. Onderzoek by* VAN DE SPIEGEL, *wegens de sleutels van twee Brieven.* VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK *na het Huis in 't Bosch overgebragt. Schryven van den Pruissischen Gezant* HARDENBERG *aan* BARTHELEMY *over* VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK. *Wat* BLAUW *en* MEYER *deswegen betuigen. Verslag wegens de Papieren by* VAN DE SPIEGEL *gevonden. Breeden last om diens Ministerieel gedrag te onderzoeken. Besluit van dit Onderzoek.* VAN DE SPIEGEL *na de Voorpoorte overgebragt. Inhoud van* VALCKENAARS *verslag.* VAN DE SPIEGEL *in Beslootene Bewaaring en op het Kasteel van Woerden overgebragt.* BENTINCK *en* ETTA LUCINA JOHANNA AALDERS *mede deswaards gevoerd.*

1795. Stoffe in dit Boek te verwerken.

Eer de Vrede en Verbintenis met *Frankryk*, die groote Gebeurtenis, door ons beschreeven, stand greep, terwyl men daar aan, met zo veel moeite, arbeid-

de

de (*), droeg alles binnen den Lande blyken van den verbaazenden Staatsſchok. Een en ander hebben wy meer uitvoerig geboekt, of maar even aangeſtipt, veel buiten dat viel 'er voor, 't welk het oog der Geſchiedkunde trekt, en by geene oppervlakkige melding mag gelaaten worden, zullen wy aan de groote Gebeurtenisſen van dit Jaar regt doen, en voor de Naakomelingſchap een tafereel ophangen, 't geen de woelingen en bedryven, juist overeenkomſtig met de waarheid, afſchetst. Met vollen regt mogt een onzer Voorgangeren in het beſchryven van de *Geſchiedenis der Omwenteling*, deeze woorden zyner penne laaten uitvloeijen; „ Natuurlyk kan men zich verbeelden, „ dat de ſtaat van *Nederland*, ten aan„ zien van het Herſtellingswerk, nog ten „ uiterſten verward was. — Verkeerde „ begrippen, verkeerde toepaſſingen, ver„ keerde gebruiken van allerleien aart, „ met verſchillende oogmerken, vermeer„ derden overal de verwarring. Van het „ Enthuſiasmus der edelmoedigheid en „ vergeeflykheid terug gekeerd, daalden „ veelen tot den peil der redelooze drift „ neder, en zag men de bittere herinne„ ring aan de verongelykingen van vroe„ ger dagen by de eene — en den hard„ nekkigen geest van tergende weder„ ſtreeving by de andere party, de ge„ zind-

XXI. BOEK. 1795.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D bl. 249 *enz.* en hier boven bl. 3 *enz.*

XCI. BOEK. „ zindheden van Vredelievenheid en Broe-
„ derſchap vervangen (*)."

1795. Wanneer wy vermelden, dat deezer beſchryvinge de ſtoffe van een gedeelte onzer Geſchiedenisſe zal uitmaaken, ſtellen wy teffens te neder, dat wy een zo moeilyke als onaangenaame taak aanvaarden; doch het behoort tot de post eens Geſchiedboekers, die waarheid, zonder partydigheid, bemint, geene ſtoffe, om dat dezelve hem zo moeilyk als onaangenaam valt, onverwerkt te laaten. Nogthans mogen wy, zonder tot eene breedſpraakigheid te vervallen, die men, met regt, zou wraaken, ons niet inlaaten tot kleine Gebeurtenisſen, in dit vak t'huis hoorende, dan alleen, wanneer dezelve de zaaden en beginzels van grootere in zich behelzen. Wy vangen dan deezen arbeid aan, en hoopen 'er zulk eene ſchikking in te houden, als de meeste klaarheid over de Gebeurtenisſen verſpreidt.

Eedvordering in *Holland* voorgeſchreeven.

Naauwlyks hadt de Omwenteling in *Holland* eenigzins eenen vasten voet gekreegen of de Repreſentanten des Volks van dat Gewest werden bedagt om eene nieuwe Eedvordering voor te ſchryven, aan alle de Leden van de Hoven van Juſtitie, Municipaliteiten, Committés van Regtsoefening, alle Hoofden en Ministers der Politie en Juſtitie, als mede alle Amptenaaren, gewoon, by het aanvaarden hunner Posten, Eeden af te leggen; en voorts aan al-

(*) C. Rogge *Geſch. der Omwenteling* bl. 404.

alle Hoogleeraars, Lectors, openbaare Onderwyzers, Predikanten en Leeraaren van alle Gezindheden, Pastooren en Kapellaanen, en de Rabbynen der *Joodſche* Natie, zo wel die geenen, welke reeds waren aangeſteld, als die in het vervolg zouden aangeſteld worden. Alle daar mede ſtrydige Eeden werden, door het afleggen van deezen, voor vervallen gehouden, en zy die dezelven mogten afgelegd hebben, daar van, ontheeven. De Procureur Generaal kreeg last om zich te doen onderrigten, of aan het oogmerk deezer Vergaderinge allerwegen in *Holland* voldaan werd.

XCII BOEK. 1795.

De Eed zelve was in deeze bewoordingen begreepen; „ Ik verklaar te erkennen, en te eerbiedigen, de onvervreemdbaare Regten van den Mensch en Burger, zodanig als dezelve door de Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van *Holland* plegtig verklaard zyn, by deſzelver Publikatie van één en dertig January MDCCXCV, en zweere dezelve in myn Ampt of Bedieninge, voor zo veel in my is, te zullen handhaaven. — Ook zweer ik, dat ik den Volke van *Holland*, in welks boezem ik erken de eigenlyke Oppermagt te berusten, als ook deszelfs Vertegenwoordigers, gehouw en getrouw zal zyn, en voorts, dat ik alles zal doen, wat een goed en getrouw . . . . ſchuldig is en behoort te doen (*)."

Schoon

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 9 Maart 1795.

XII. BOEK. 1795.

Tegenſtreevingen.

Schoon deeze Eedvordering in 't algemeen het geheele Gewest door, met weinige uitzonderingen, geſchiedde, maakten Wethouders en Raaden te *Rotterdam*, den eenige zwaarigheden, doch welker grootſte gedeelte, door een mondgeſprek, met eenige Leden werden opgeruimd (*). Eene openbaare tegenkanting hadt 'er plaats in twee Steden, *Amſterdam* en *Leyden*. — Eene openbaare tegenkanting, die zeer veel gerugts maakte, het geheele Land doorklonk, en vergezeld ging, althans ten opzigte van eerstgemelde Stad, van gebeurtenisſen, die de Omwenteling, op derzelver even gelegde grondvesten, ſcheen te zullen doen waggelen.

Brief der Municipaliteit van *Amſterdam* aan de Repreſentanten.

De Municipaliteit van *Amſterdam* het gemelde voorſchrift van den nieuw te doenen Eed, ten onderwerp haarer raadpleegingen genomen hebbende, oordeelde aan het bevel der afvorderinge niet te moeten gehoorzaamen. Van dit beſluit verſtendigde zy haare Afgevaardigden ter Vergadering van de Repreſentanten des Volks van *Holland*, met eenen Brieve om te dier Vergaderinge te worden ingeleeverd. By de eerſte leezing des vastgeſtelden Eed-Formuliers, verklaarden zy was hetzelve hun aanſtonds, als geheel ontydig, en met den aart en natuur der Vergaderinge te eenemaal onbeſtaanbaar, voorgekomen. Op welken grond zy zich genoodzaakt zag, het

(*) *Rapport der Commiſſie raakende de Eed. Decreeten der Prov. Rep. van Holland* 11 Juny 1795.

het bevel en den last by dit Voorſchrift gegeeven, voor eerst, buiten werking te moeten laaten; zich tevens haastende om de gronden van dit hun gedrag open te leggen, en de reden op te geeven, waarom zy deezen ſtap als geheel ontydig en onwettig beſchouwden. 1795.

„ Immers," dus ſchreeven zy woordelyk, „ wanneer men den grooten loop „ der Omwentelinge, die hier te Lande, „ zo gelukkig als onvoorbeeldig, tot ſtand „ gebragt is, daadlyk beſchouwt, en in „ behoorelyke overweeging neemt, zal „ niemand kunnen ontkennen, dat alle „ nieuwlings geconſtitueerde Magten, Corporatien van Bewind, Provinciaale Zamenkomſten, Municipaale Vergaderingen, en wat dies meer is, ſlegts by „ proviſie, en tot dat hier in, op eene „ meer wettige wyze, zal zyn voorzien, „ aan het Oud Bewind zyn opgevolgd; „ en dat voorts alle deelen van het oude „ *Gothiſche* Gebouw der Staatsregeeringe „ deezer Landen zyn ſtaande gebleeven, „ tot dat dezelve, zo dra eene meer regelmaatige Volksvertegenwoordiging plaats „ zal kunnen hebben, met eene gemeene „ hand ter neder geworpen zullen kunnen worden, om, in derzelver plaats, „ het algemeen Heiligdom der Regten en „ Pligten van den Mensch en Burger op „ te richten.

„ Met deeze noodzaaklyke toedragt van „ zaaken vinden wy het ten eenemaale „ onbeſtaanbaar, voor als nog, aan ie-

„ mand,

XCI. BOEK. 1795.

„ iemand, hoe genaamd ook, den geprojecteerden Eed van hulde en getrouwheid te doen afleggen. Voor al agten wy het ongerymd zodanige hulde te doen aan de tegenwoordige Vergaderinge van *Holland*, zo als zulks egter, by het tweede Lid van het ontworpen Formulier, uitdruklyk gevorderd wordt.

„ Wy beschouwen Ulieder Vergadering uit geen ander oogpunt, dan alleen dat van Provisioneele Representanten deezer Provintie, aan welke wy dus ook geen meer Regts of Gezags toekennen, dan voorheen door derzelver Predecesseuren genooten is geweest, en dan volstrekt noodzaaklyk is om zodanige provisioneele schikkingen en inrichtingen te beraamen, als welke hoogst noodzaaklyk zyn om de rust en goede orde binnen deeze Provintie te bewaaren, en voorts de noodige voorziening te doen in alle zodanige zaaken, welke, uit haaren aart, geen uitstel of vertraaging kunnen lyden.

„ Dan het is 'er verre af, dat wy, onder deeze laatstgemelde zaaken, mede zouden begrypen het afleggen van eenen Eed van Getrouwheid aan eene Vergadering, die op geene andere, dan eene zeer onregelmaatige wyze, hadt kunnen byeenkomen, en die hoe langs zo meer voortgaat eene alleronevenredigste gedaante aan te neemen, ten opzigte van die Gelykheid, welke zo veel mogelyk in dezelve behoorde plaats te hebben,

„ dat

„ dat de talryke Burgery deezer Stad, XXI.
„ welke een zo aanzienlyk gedeelte des BOEK.
„ ganſchen Volks uitmaakt, zich thans in
„ Ulieder midden bykans gelyk geſteld 1795.
„ ziet met het geringſte Dorp, hetwelk
„ kan goedvinden zyne Gedeputeerden in
„ uwe Vergadering te doen incorporeeren.

„ De Municipaliteit van *Amſterdam* is,
„ uit dien hoofde, van begrip, dat de door
„ Ulieden gevorderde Eed, indien dezel-
„ ve alzo generaal plaats zou behooren
„ te hebben, alleen kan worden geëischt
„ door, en afgelegd aan het wettig ver-
„ koozen Lichaam der Nationaale Repre-
„ ſentatie; aan welk Lichaam het behoort
„ te worden overgelaaten, om over Ulie-
„ der Proviſioneele daaden en Schikkin-
„ hen, eene beſliſſende uitſpraak te doen,
„ zonder dat het Ulieden vryſtaat, om,
„ door middel van deezen Eed, by voor-
„ raad, het *Zegel* te zetten op alle daa-
„ den en verrigtingen, welke ſlegts Pro-
„ viſioneel, en tot nader voorziening,
„ door Ulieden ondernomen en in 't werk
„ geſteld zyn geworden.

„ Wy twyfelen geenzins, of Gylieden
„ zult in deeze onze denk- en handel-
„ wyze die cordaatheid en openhartig-
„ heid beſpeuren, welke onze Vergade-
„ ring zich ten regelmaat heeft voorge-
„ ſchreeven: terwyl dezelve voorts niets
„ meer verlangt dan eenſtemmig mede te
„ werken tot behoud en bevordering van
„ het welzyn en geluk van 't gemeene
„ Vaderland."

Ge-

2en. BOEK. 1795. Brief van de Municipaliteit te *Leyden*.

Gelyktydig kwam ter Vergadering een Brief door de Municipaliteit van *Leyden*, over 't zelfde onderwerp. Deeze gaf te verſtaan; in de aanſchryving, en in den Eed zelve, zo veele bedenkingen en zwaarigheden gevonden te hebben, dat zy niet van zich hadden kunnen verkrygen den Eed zelve te doen, of van anderen af te vorderen. — Voorts, dat die bedenkingen en zwaarigheden niet alleen by hun, maar ook, by een zeer aanzienlyk gedeelte hunner Medeburgeren, plaats hadden. — Teffens hun voorneemen meldende om dezelve, in een uitvoerig Geſchrift, te bevatten; met verzoek, dat de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland* het afvorderen van dien Eed wilden ſtaaken, en des aanſchryving doen; gelyk zy, zo veel de kortheid des tyds geheng-de, aan dezelve van dit hun voorneemen kennis hadden gegeeven, en verzogt met het doen afvorderen van dien Eed te verwylen, tot dat zy de zwaarigheden en bedenkingen zouden overwoogen hebben (*).

Bei-

(*) Dit ſtuk zag, binnen vier dagen, naa het verzenden van deezen Brief, het licht. Het behelst, voor eerst, eenige Bedenkingen over het doen van Eeden in 't algemeen. — Ten tweede eenige Aanmerkingen tegen den inhoud van deezen Eed zelve — en eindelyk tegen het voorſchrift van afvordering. Dit uitgewerkt ſtuk droeg de goedkeuring eener talryke Burgervergadering weg en werd in openbaare druk uitgegeeven, om alle Burger-Societeiten en Vergaderingen in *Holland* op te wekken tot het inſlaan van denzelfden weg. De Societeit der *Volks-vrien-*

Beide deeze Brieven verwekten veel verontwaardigings tegen het gedrag dier beide Municipaliteiten; doch voornaamlyk tegen dat der Municipaliteit van *Amſterdam*; men merkte den Brief door dezelve afgevaardigd aan, „ als behelzende de „ ſterkſte ſtellingen van Ariſtocratie, en „ juist geſchikt om den eerſten grond te „ leggen ter ondermyning en omverwer„ ping van dat Gebouw der Volks Vry„ heid, nu pas zo nieuwlings geſticht; „ als mede inhoudende zo læſive gron„ den, omtrent de geheele Souverainiteit der Vergaderinge, en dus omtrent „ de geheele Souverainiteit van het Volk „ van *Holland*, dat de geheele Vergade„ ring, doordrongen van het warmſte ge„ voel, eenpaarig op nieuw bezwoor die „ Souverainiteit van het Volk van *Hol„ land*, 't welk zy repreſenteerden, te „ zullen handhaaven."

XCI. BOEK. 1795. Welk een aandoening die Brieven by de Repreſentanten verwekten.

On-

vrienden te *Rotterdam* zondt Afgevaardigden na *Leyden* om den Raad dier Stad te bedanken, wegens dien Vaderlandlievenden ſtap. Zie de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1795. bl. 1946—1959. waar het geheele Stuk te leezen is. Die Memorie kwam onder geleide van een Brief den 22 Maart ter Vergadering van *Holland*, en werd geſteld in handen van het Committé tot de *Amſterdamſche* en *Leydſche* Miſſives. *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 22 Maart 1795. Een breedvoerige Brief der Repreſentanten werd daar op vervaardigd en die van *Leyden* toegezonden. *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 24 Maart 1795 Op eene beſcheidene en edelmoedige wyze den 21 April beantwoord.

XCI. BOEK. 1795.

Onverwyld werden twaalf Leden (*) benoemd, om, ſtaande de Vergadering, die beide Brieven te overweegen, en het geſchiktſte middel op te geeven tot handhaaving der Souverainiteit des geheelen Volks van *Holland*. Zy oordeelden, dat 'er een groot onderſcheid moest gemaakt worden tusſchen het ſchryven van de *Amſterdamſche* en de *Leydſche* Municipaliteit.

Oordeel over den Brief van *Amſterdam*.

De Brief der *Amſterdamſche* Municipaliteit werd aangemerkt als eene beledigiug van de Souverainiteit des Volks van *Holland*, door de Vergadering vertegenwoordigd; dat de beginzels, daar in vervat, ſtrekten om eene volſlaagene Anarchie in te voeren; alle magt tot de allernoodzaaklykſte maatregels kragtloos te maaken, en deeze Provincie als een Volk, dat zich zelven niet regeeren kan, zo te verlaagen, dat daar van niets anders dan de verderflykſte gevolgen konden ontſtaan.

Bezending na *Amſterdam* beſlemd.

Men deedt voordragt en beſloot tot eene Bezending, die zich, nog dien nagt, na *Amſterdam* zou begeeven. Hier toe werden benoemd S. Iz. WISELIUS, ADR. HARTEVELD, T. NUHOUT VAN DER VEEN, B. BLOK, J. SPOORS en A. W. SWART. De last hun overeenkomſtig met het voorſtel gegeeven, zal zich by de volvoering ontwikkelen.

De

(*) Deeze Leden waren, P. PAULUS, BOSVELD, B. BLOK, DEN APPEL, D. DE WEILLE, A. W. SWART, J H. DE LANGE, K. HOVENS, L. T. DE KEMPENAAR, GEVAERTS, L. BICKER en C. VAN VOLLENHOVEN *jz.*

De Afgevaardigden van *Amſterdam* betuigden eenpaarig, dat zy, met droefheid doordrongen over 't geen de Vergadering thans bezig hieldt, alle hunne poogingen hadden aangewend, om, door eenen beredeneerden en gepasten Brieve, hunne Lastgeevers af te maanen van het doen inleeveren des voorgeleezen Briefs; dat zy, verre van daar in te ſlaagen, beſliſſenden last gekreegen hadden denzelven in te dienen; dat zy nog eene pooging zouden hebben aangewend, indien zy den Brief niet reeds gedrukt in het Dagblad der *Amſterdamſche* Municipaliteit hadden geleezen; met byvoeging, dat zy, aan den eenen kant, van harte den Eed hadden afgelegd, die de geheele Vergadering als één Man, nu op het oogenblik hadt gedaan, om het Gezag van deeze Vergadering, ten beste van den Lande, te handhaaven; doch dat zy, aan den anderen kant, in niets konden treeden, dat voor hunne Lastgeevers onaangenaam mogt zyn: weshalven zy verzogten niet alleen niet te ſtemmen in deeze zaak; maar zelfs, geduurende de raadpleegingen, de Vergadering te mogen verlaaten. — Hun werd het niet ſtemmen in deezen vergund; dan zy werden verzogt de Vergadering niet te verlaaten; maar hunne zitplaatzen te behouden.

XCI. BOEK. 1795. 't Gedrag der *Amſterdamſche* Afgevaardigden in de Vergadering.

Een zagter weg ſloeg men met de *Leydenaaren* in, en beſlóót de Municipaliteit aan te ſchryven, hoe de Vergadering, met veel bevreemdings, haar ſchryven

Beſluit om die van *Leyden* aan te ſchryven.

XCI. BOEK. 1795.

perſoon aldaar by die Commisſie te vervoegen. Hy volvoerde zulks, en ontving van dezelve last om te gehoorzaamen aan de Orders der Commisſie, zolang deeze in de Stad bleef, op zyne verantwoordlykheid. — KRAYENHOFF geen andere zwaarigheid maakende, dan uit hoofde van zynen Eed aan de Municipaliteit gedaan, werd hy ſchriftlyk daar van ontſlaagen, voor zo verre dezelve zou kunnen ſtrydig zyn met het geen door de Commisſie te *Amſterdam* ſtondt verrigt te worden. Op zyne vraage na 't geen 'er in til was, kreeg hy een weigerend antwoord, met uitdruklyken last om aan niemand, wie het ook zyn mogt, iets te doen blyken van het daar weezen der Commisſie, of den last aan hem, door dezelve gegeeven. Hier mede overeenkomſtig ging hy te werk.

De Commisſie doet de Municipaliteit vergaderen.

De Commisſie liet vervolgens, door haaren Secretaris, den Burger G. J. VAN MAANEN, den Voorzitter der Municipaliteit, M. VAN MAURIK *Jansz.* ſchriftlyk bevel toekomen, om de geheele Municipaliteit, voor zo verre zulks mogelyk zou zyn, tegen 's avonds ten zeven uuren, te zamen te roepen; ten einde de Commisſariſſen hun last, tot dezelve betrekkelyk, zouden kunnen ten uitvoer brengen.

Elf Leden verſchynen.

Onverwyld kreegen de Municipaliteitsleden door Stadsbodens hier van de weete. Slegts elf verſcheenen 'er, met naame de Voorzitter MATTHYS VAN MAURIK *Jansz.*, HENDRIK VAN CASTROP, JACOB TEYSSET

ET *Junior*, JAN VAN LANG, WILLEM VAN VUURST, RUTGER JAN SCHIMMELPENNINCK, JAN WILLEM IRHOVEN VAN DAM, JACOB LUDEN *Hendriksz.*, JAN PIETERSSE, DANIEL VAN AKEN *Hendriksz.* en NICOLAAS BREUKELAAR. XXI. BOEK. 1795.

Naa dat de Voorzitter de reden deezer buitengewoone Zamenroeping hadt ontvouwd, bekwam men het bevreemdend berigt, dat de Capiteins der bezoldigde Krygsbezettinge bevel hadden ontvangen om zich, tegen dien avond ten zeven uuren, by hunne Compagnien te vervoegen, die reeds aanzegging hadden, om ten gemelden ſtonde, gewapend op de Beurs te verſchynen. By onderzoek op wiens bevel deeze oproeping der Bezettinge was geſchiedt, bleek eerlang, dat de Stads Commandant KRAYENHOFF daar toe last hadt gegeeven. Hoe raadzelagtig dit ook voorkwam, moest de Municipaliteit zich zulks laaten welgevallen, wel begrypende, dat deeze hunne Vergadering onder Krygsbedwang was, of ſtondt gebragt te worden. Zy krygen berigt van eene bevolene Wapening.

De Gelastigden uit de Vergadering van *Holland* verſcheenen, ten geſtelden tyde, van twee Bodens vergezeld. Naa hun Geloofsbrief voorgeleezen en overhandigd te hebben aan den Voorzitter der Vergaderinge, vorderde de Burger BLOK, Voorzitter der Commisſie, van de Secretaris der Municipaliteit, BRENDER à BRANDIS een naamlyst der tegenwoordig zynde Leden. Men maakte geene zwaarigheid om aan dien eisch te voldoen. De Commisſie verſchynt by de Municipaliteit.

XCI. BOEK. 1795. Opent haaren last.

In den geest der Vergaderinge, en goeddeels woordlyk, opende BLOK het eerfte gedeelte van den last. Hy ſprak op deezen zin. „ Dat ter Vergaderinge der Proviſioneele Repreſentanten van *Holland* geleezen zynde eene Misſive, door deeze Municipaliteit, betreklyk het weigeren van den Eed, volgens Beſluit van den negenden Maart by dezelve Vergadering gearresteerd, — dat de inhoud dier Misſive zulk eene ſmertelyke ſenſatie by alle de Leden hadt verwekt; dat 'er, zedert den zes en twintigſten January laatstleden, zulk eene aandoening in de Vergadering niet was geweest; dat de verontwaardiging hier over des te hooger klom, daar dezelve veroorzaakt was geworden, door eene Municipaliteit, die ſchoon nog zo kortling geleden de hulp dier Vergadering, tot demping van een gevreesd oproer, hebbende ingeroepen, en welke hulp ook, op de nadruklykſte wyze, aan dezelve was verleend (*), nu egter van zich hadt kunnen verkrygen, om, in den nog teederen wasdom van den Boom der Vryheid, een Systhema open te leggen, volgens 't welk het ganſche Volk onvermydelyk verlooren was, de geheele Vryheid onherſtelbaar zou ten gronde gaan, en wy welhaast in de uiterſte verwarring en elende zouden gedompeld worden; vertrouwende zy overzulks

(*) Men zie het Verſlag dier Bezendinge in de *Decreeten der Proviſioneele Repreſentanten van Holland* 12 Maart 1795.

zulks volkomen, dat indien de Leden deezer Municipaliteit zelve waren tegenwoordig geweest, en gezien hadden de verslaagenheid hunner eigene Afgevaardigden, en van alle Leden der Vergaderinge, zy van schaamte gebloosd, en niet nagelaaten zouden hebben traanen te storten, dat zy daar toe reden gegeeven hadden." XCI. BOEK. 1795.

Naa deeze aanspraak las de Burger BLOK den Brief aan de Vergadering voor, en vroeg, met voorhouding van het oorspronglyk stuk, of men dien niet herkende voor den afgezondenen Brief. De Secretaris BRENDER à BRANDIS; erkende de egtheid en zyne handtekening. —— De Burger BLOK verklaarde daar op onverwyld, dat het voorleezen van dien Brief, door de Provisioneele Repræsentanten des Volks van *Holland* was aangehoord met de uiterste verontwaardiging, en dat hy, uit naam dier Vergaderinge eischte, „ dat dezelve „ zou terug genomen, en uit de Notulen „ gebiffeerd worden, zo dat 'er geen de „ minste traces van overbleeven." Op welken eisch zy een onverwyld antwoord verwagtend waren. Voorleezing en erkentenis van den Brief; Eisch ter uitdelging.

De Voorzitter gaf daar op de Commissie in overweeging, of dezelve niet zou kunnen goedvinden, in een ander vertrek te vertoeven, terwyl de Municipaliteit over dit voorstel zou raadpleegen. De Burger BLOK bragt in 't midden, dat de Commissie zelve de gevoelens der Leden wel zou kunnen inneemen: dan op nader aandrang van den Voorzitter, om afzonderlyk Raadpleeging der Municipaliteit daar over.

XCI. BOEK. 1795.

raadpleegen; vonden zy goed, dit verzoek in te willigen, en zo lang in het vertrek van het Committé van Koophandel en Zeevaard te gaan, hun door den Stads Secretaris aangeweezen.

Onderhoud der Municipaliteit met KRAYENHOFF.

In deezen tusschentyd was ter Vergadering verscheenen de Burger Commandant KRAYENHOFF, vergezeld van zynen Adjudant NAGEL; doch verzogt, zich tot naderen last, te verwyderen. Nu maakte men van deeze oogenblikken gebruik om dezelven te doen binnen staan. Op de vraag des Voorzitters op wiens orders hy de Stads Nationaale Guardes hadt doen vergaderen, en in de wapenen brengen? las hy den schriftelyken last der Commissie voor, behelzende zyn ontslag van den Eed aan de Municipaliteit gedaan. — Op de vraag of hy, met voorbygang van zyne plegtige belofte, voorheen by deeze Vergadering afgelegd, voorneemens was de Orders van die Commissie te gehoorzaamen? gaf hy daar op een bevestigend antwoord, met byvoeging, dat het hem zelfs was verboden, de Communicatie, die hy thans deedt, eerder aan de Municipaliteit te geeven. Men nam, vermids de toedragt en gesteldheid van zaaken, dit voor berigtgeeving aan, het verder laatende te zyner verantwoordinge (*).

Op

(*) Het gedrag des Commandants KRAYENHOFF, te deezer gelegenheid, werd van allen niet uit het zelfde oogpunt beschouwd. Hoe hy het inzag en verdeedigde, kan men zien in de *N. Nederl. Jaarb.* voor

Op het groote voorſtel, of, in voldoening aan den eisch der Afgevaardigden, de Brief terug genomen, en in de Notulen deezer Vergaderinge gebiffeerd zou worden, ſtemden de Voorzitter VAN MAURIK *Janſz.*, VAN CASTROP, TEYSSET VAN LANG en VUURST voor het terugneemen; doch SCHIMMELPENNINCK, IKHOVEN VAN DAM, LUDEN *Hendriksz.*, RIETERSSE, VAN AKEN *Hendriksz.* en BREUKELAAR waren van het tegenovergeſteld gevoelen. Met de meerderheid van éene ſtem werd tot het volgend Antwoord beſlooten. „De Vergadering van de Pro„viſioneele Repreſentanten van het Volk „van *Amſterdam* verklaart, nimmer eeni„ge de minſte intentie gehad te hebben, „of nog te hebben, om, door eenige uit„drukkingen in de Miſive, in dato zes„tien Maart MDCCXCV vervat, de Pro„viſioneele Repreſentanten van 't Volk „van *Holland* te ledeeren, veel min di„reet of indirect aanleiding tot ſcheuring „en tweedragt te hebben willen geeven; „neen, maar alleen, uit bezef van pligt, „hunne bezwaaren tegen den Eed, by „Reſolutie van negen Maart MDCCXCV, „gedecreteerd, aan de Vergadering der „Proviſioneele Repreſentanten van het „Volk van *Holland* te hebben willen voor„draa-

XCI. BOEK. 1795. Weigerend Antwoord der Meerderheid.

voor 1795. bl. 2036. Het droeg de herhaalde goedkeuring der Vergadering van *Holland* weg. *Decreeten der Proviſioneele Repreſent. van Holland* 22. en 25 Maart 1795.

XCI. BOEK. 1795.

„ draagen. — Verklaarende de Vergadering alzo dien Brief niet te kunnen „ terugneemen, noch ook in de Notulen „ te kunnen biffeeren; declareerende te„ vens bereid te zyn om, op de efficacieuste wyze, tot conservatie der Eendragt, Rust en Heil van den Lande te „ willen medewerken."

Naa het vastftellen deezes Antwoords begreep de Minderheid, dat hetzelve; niet uit naam der Vergaderinge; maar alleen uit naam der Meerderheid, aan de Afgevaardigden moest worden ter hand gesteld. De Meerderheid oordeelde, dat, hoe-zeer zulks, naar hun inzien, tegen alle orde der Vergadering streedt; zy egter niet schroomden om openlyk hun gevoelen voor die Commissie gestand te doen, en dus geene zwaarigheid maakte om der Minderheid hier in genoegen te geeven.

De Municipaliteit ontslaagen en in staat van Arrest gesteld. De Meerderheid komt voor de weigering met naame uit.

De *Haagsche* Afgevaardigden weder binnen geleid, vernamen het uitgebragt weigerend Besluit. BLOK ontvouwde daar op den last der Commissie; „ dat de Muni„ cipaliteit vervallen was van haar post, „ en ontdaan van allen gezag, als mede „ dat alle de Leden gesteld werden in een „ staat van Arrest, tot zo lange zou ge„ bleeken zyn wie de Bewerkers van den „ bewusten Brief waren geweest." Vroeg vervolgens wie genegen was in het gedaane voorstel te komen, wie niet? De Burger SCHIMMELPENNINCK gaf tot antwoord, „ dat hy geene zwaarigheid maak„ te om te verklaaren, dat hy tegen de „ te-

„ terugneeming hadt geſtemd, en voorts zou afwagten de maatregels, welke zich „ de Commisſie ſcheen te willen veroor- „ looven." De vyf overige Leden kwamen desgelyks rondborstig voor hun gevoelen uit; VAN AKEN *Hendrikz.* hadt op zyne beurt, in 't byzonder betuigd, „ dat, „ ſchoon hy niet overtuigd was van de „ bevoegdheid der Commisſie tot het doen „ van dergelyk eene omvraage, hy nogthans verklaarde mede te behooren tot „ het getal der Meerderheid; verzoekende „ dat van deeze zyne voorbehouding aanteekening zou gedaan worden." XCE. BOEK. 1795.

De Leden der Minderheid dus aan de Commisſie ontdekt, maakte BLOK hun bekend, dat zy ontheeven waren van het aangezegd Arrest, en herſteld in hun Municipaal gezag, dat zy hunne plaatzen moesten behouden om nadere Schikkingen met de Commisſie te maaken: terwyl hun eenige op nieuw te benoemene Perſoonen zouden worden toegevoegd. De Minderheid van het Arrest ontheeven, en herſteld.

De Voorzitter der Municipaliteit, in zyn post gebleeven, zogt, ten voordeele der ontſlaagene en in ſtaat van Arrest geſtelden, iets in 't midden te brengen. Dan SCHIMMELPENNINCK ſtuitte allen voordragt van dien aart; met te zeggen: „ dat „ hy den Preſident van allen voorſpraak „ dispenſeerde, en niet begeerde, dat voor „ hem eenig het minſte pathos gebezigd „ wierd." Hy vroeg, of de Commisſie ook bepaald was wegens de wyze van het Arrest, waar in men hem, en die gelyk hy Huisarrest der Meerderheid.

XCI. BOEK. 1795.

hy geſtemd hadden, wilde ſtellen? Hy wilde gaarne, zo veel mogelyk alle ontſteltenis van Vrouw en Naastbeſtaanden voorkomen, en hadt ten dien einde reeds eenige regelen op 't papier gebragt. — De Burger BLOK gaf ten antwoord, dat de Commisſie het Arrest zo gemaklyk wilde maaken als mogelyk was, en 'er dus geen zwaarigheid in vondt om toe te ſtaan, dat ieder, in zyn eigen huis, het Arrest hieldt. Alleen wenschte men te weeten, welk eene Cautie men zou aanbieden? SCHIMMELPENNINCK antwoordde, met zyne gewoone rustigheid, „ dat hy, in dit „ geval, geene andere, noch betere Cautie „ kende dan zyn Woord van Eer; dewyl „ niemand in ſtaat was hem beter te be„ waaren, dan hy zich zelven." Zyne Lotgenooten gaven 't zelfde te verſtaan. Zy keerden na hunne Huizen te rug. By het heenen gaan vonden zy de deur der Juſtitiekamer met Krygsvolk bezet, en hadt de Burger-Commandant KRAYENHOFF van de Commisſie last gekreegen om de zes gearresteerde vrylyk en onverhinderd te laaten doorgaan.

Een Voorſtel der Commisſie afgeſlagen.

Aan de vyf overgebleevene Leden ſtelde BLOK voor, of zy nevens de zodanigen van de afweezige Leden, als met hun mogten overeenſtemmen in het terugneemen van den Brief, niet zouden kunnen goedvinden, om, met eenige Perſoonen uit de Burgery aan hun toe te voegen, de werkzaamheden der Municipaliteit te vervolgen? Allen verklaarden zy liever te wenſchen

schen van hunne Posten te worden ontslaagen; dat zy toch den gevorderden Eed niet zouden doen. BLOK gaf te verstaan, dat het verzogte ontslag niet kon worden toegestaan; en dat het stuk van den Eed thans geen voorwerp van verschil was. XCI. BOEK. 1795.

De *Haagsche* Bezending deedt van haare komst de weete aan het Committé Revolutionair in *Amsterdam*, en verzogt dat het zou vergaderen. Zy begaf zich derwaards naa de gemelde verrigtingen ten Stadhuize, en ontvouwde het oogmerk haarer Zendinge en wat zy dus verre daar in verrigt hadden, met verzoek, dat het Committé hier van aan de Leesgezelschappen en de verdere Burgery, op de beste wyze, zou kennis geeven, en de waare meening der Vergadering van *Holland* ontvouwen. Bedaardheid zat voor by een Committé, welks naam veelligt andere maatregels zou aanduiden. Naa het vertrek der Commissie, die over dit Committé hoogst voldaan was (*), besloot men, door het Committé, alles aan te wenden wat mogelyk was, om by de gearresteerde en herstelde Leden der Municipaliteit het daar heen te brengen, dat deeze zaak, zonder verder gerugt konde afloopen, en, ware het mogelyk, spoedig gevonden worden (†). De Bezending vervoegt zich by het Committé Revolutionair.

's Vol-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 23 Maart 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2093. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 23 Maart 1795.

XCI. BOEK. 1795.

Nadere Onderhandeling met de Municipaliteit.

's Volgenden daags werden de Municipaliteitsleden, die afweezig geweest waren, op last der Commisfie opgeroepen, en verscheenen de Burgers ADRIANUS POMPEJUS VAN LEYDEN, GERARD VAN DER ZOO, SALOMON BOS en HERMANUS TEN KATE, vier Leden DE WILDE, D'AMOUR, TITSINGH en VAN EYS waren door ziekte t'huis gebleeven. TEN KATE betuigde, door zyne afweezigheid uit de Vergadering in dien tyd, geheel onkundig te zyn van den Brief in geschil. De drie overigen hadden 'er deel in; doch lieten zich hooren, dat zy, om de rust en eendragt, zo veel mogelyk, te bewaaren, en niets anders ten oogmerke hebbende, dan het heil van 't Vaderland, met voorbyzien van zich zelven, indien zy in de Vergadering van den voorigen avond tegenwoordig geweest waren, wel zouden hebben kunnen en nog wel wilden medestemmen, om den Brief te rug te neemen: wanneer daar door alle geschillen waren uit den weg geruimd, zonder egter door deeze verklaaring hunne goedkeuring aan den voorgestelden Eed te willen geeven.

S. Bos doet een schriftlyke verklaaring.

SALOMON Bos deedt het schriftlyk, met verzoek van Aantekening, in deeze bewoordingen; „ dat hy, zonder zich te explice„ ren over de demarche van de Ver„ gadering der Provisioneele Represen„ten van *Holland*, het removeeren en „ arresteeren van eenige Leden deezer „ Vergadering betreffende, verklaart, dat „ hy, door geene andere beweegredenen

„ ge-

„ gedrongen, dan alleen een helanglooze zugt voor het Heil der Burgery van *Amſterdam*, waar van hy een der Vertegenwoordigeren was, wel wilde toeſtaan het terugneemen van zekeren aan voornoemde Vergadering van *Holland* geſchreevene Misſive van wegen deeze Vergadering, in dato zestien Maart MDCCXCV, inhoudende derzelver cordaate reflexien, over den vastgeſtelden Eed, by Reſolutie van negen Maart deezes Jaars, door voornoemde Vergadering van *Holland* genomen."

XCI. BOEK. 1795.

Drie Leden werden daar op in hun gezag herſteld. De voordragt der Commisſie van zes Perſoonen om de plaats der gearresteerden te vervullen, ontmoette veele tegenbedenkingen en ernſtige wederſpraak. Verſcheide Committés zouden, door die keuze, van nuttige Leden beroofd, de zaak door zulk een ſtap nog meer uit haar geheel gebragt worden, en dat, bevondt men zulk een aanvulling volſtrekt noodzaaklyk, zulks, dan door niemand anders behoorde te geſchieden, dan door het Volk van *Amſterdam*. — Wanneer de Commisſie betuigde in zo verre haaren last wel te willen opſchorten, en een naderen vraagen, drong de Municipaliteit ten ſterkſten aan op het ontſlag der gearresteerden. — Hier op den verderen last ontdekkende om met deeze Proviſioneele Municipaliteit, en met zo veelen uit de Burgery als zy daar toe geſchikt zouden vinden, ten ſpoedigſten een plan te beraa-

Drie der thansverſcheene Leden in hun gezag herſteld, en nadere handelingen.

XCI. BOEK. 1795.

raamen, volgens 't welk de Burgers van *Amſterdam* konden en zouden worden opgeroepen, om de tegenwoordige Municipaliteit, door ene andere, by meerderheid van ſtemmen, te doen vervangen. Een voorſtel waar op, van wegen de Municipaliteit, werd in 't midden bragt, hoe men reeds bezig en met het opmaaken van een plan verre gevorderd was. Dit vondt ingang onder eenige bepaalingen, waar op, van de zyde der Municipaliteit niet geantwoord werd. Dan ſcheidde deeze onderhandeling niet zonder een herhaalde aandrang niet alleen op het ontſlag der gearresteerde Medeleden; maar ook dat dezelve aan de Vergadering mogten terug gegeeven worden.

HOGENDORP en BRANGER uit de Vergadering na *Amſterdam* gezonden.

Het verſlag deezer Verrigtingen, gepaard met de mondlyke ophelderingen, door een en ander der Leden van de Commiſſie, baarde in de Vergadering van *Holland* geene geringe aandoening, en veel overweegens wat men zou vasthouden, wat toegeeven. De Voorzitter G. J. LONCQ ſtelde voor en werd overeenkomſtig daar mede beſlooten, om de Burgers HOGENDORP en BRANGER te verzoeken, dat zy zich, zonder uitſtel, ten ſpoedigſten, na *Amſterdam* zouden begeeven „ om aldaar, zo „ by de Municipaliteit, als by de Burgery, „ alles aan te wenden, wat ſtrekken kon „ tot elucideering van de vermeende be„ zwaaren, hun een regt denkbeeld te „ geeven van den dringenden ſtaat der „ zaaken, en van het groot belang om

„ tog

„ tog alle kragten te vereenigen tot be- XCI.
„ houd van het lieve Vaderland, als 't BOEK.
„ welke nog nimmer in grooter nood ge- ——
„ weest was, dan op dit moment." 1795.

In dien ſtand der zaaken was het tydſtip daar, waar op de Burger LONCQ het Voorzitterſchap in den ſchoot der Vergaderinge moest nederleggen, te welker gelegenheid hy, oogende op deeze gebeurtenis, zich liet hooren; „ Ja, Burgers! myn Preſidium heeft oogenblikken opgeleeverd, „ zo als 'er nog geene geweest waren, „ zints wy geconſtitueerd zyn. Ik heb „ gezien, dat, wanneer het op de Souve- „ rainiteit des Volks aankomt, alle harten „ zich vereenigden. Ik herinner my, met „ vernieuwde aandoening, dat heilig en- „ thuſiasme, dat in meer dan eene ſeſſie, „ ons allen bezielde — o, dat dit vuur „ blaakende blyve! — die geestdrift ſtelt „ ons alleen in ſtaat ter verrigting van „ groote daaden — die geestdrift, die „ *Frankryk* behouden heeft, kan alleen „ ook ons behouden; ſlapheid in onze be- „ ſluiten zal onzen ondergang bewerken — „ manlyke cordaatheid, energie, ons van „ den afgrond, die voor ons gegraaven „ wordt, redden!" Taal van de Voorzitter LONCQ over dit geval.

De Commisſie te *Amſterdam*, gaf by eenen Brieve, den drie en twintigſten van Lentemaand gedagtekend, te verſtaan, dat op den avond van dien dag twee Afgevaardigden uit het *Committé van Waakzaamheid* daar ter Stede by hun geweest waren, met het voorſtel, „ dat de her- Voorſtel van het Committé van Waakzaamheid te *Amſter-*

XCI. BOEK. 1795.

„ ſtelde Municipaliteit, zo als die thans
„ beſtondt, (zonder daar onder te begry-
„ pen de gearresteerde Leden van dezel-
„ ve) te hunner requiſitie, uit de Regis-
„ ters en Notulen zou ligten den Brief
„ der *Amſterdamſche* Municipaliteit in
„ queſtie, conform de intentie van de
„ Vergadering. — Dat daar op door de
„ Commisſie zou worden gedaan reſtitu-
„ tie van denzelfden Brief, in originali,
„ en de zaaken wederom gebragt in dien
„ ſtaat, waar in dezelve, vóór hunne
„ komst, waren, en mitsdien het Arrest
„ worden opgeheeven; of, met andere
„ woorden, zodanig als of, op de eerſte
„ Requiſitie, de *Minderheid* alleen het
„ Voorſtel hadt afgeſlaagen en de *Meer-*
„ *derheid* daar in geconſenteerd."

dam aan die Commisſie.

Wat de Commisſie over dit voorſtel dagt.

Zy verzogten ten ernſtigſten, dat dit voorſtel, 't welk zy gemeend hadden te moeten overneemen, zonder zich daar op uit te laaten, ten allerſpoedigſte, in overweeging gebragt en het Beſluit der Vergaderinge hun mogt toegezonden worden; ten einde, ingevalle zulks van de andere zyde werd omhelsd, zo als niet onwaarſchynlyk was, overeenkomſtig daar mede te kunnen handelen.

Ten aandrange gaven zy in overweeging, dat, daar door, aan den eenen kant volkomen werd voldaan aan het oogmerk der Vergaderinge; terwyl, aan den anderen kant, de gearresteerde Leden, waar onder 'er veelen waren, die het vertrouwen der Burgerye hadden, niet zouden op-

ophouden, nuttig te kunnen weezen aan de diesbaarste belangen van het Vaderland. — Zy voegden 'er by over deeze zaak vertrouwlyk gesprooken te hebben met de Leden van het Committé Revolutionair te dier Stede, die in het zelfde begrip stonden, en dagten, dat op die wyze de Verdeeldheid zou kunnen worden weggenomen, welke onder veelen der Burgery, deswegen, begon plaats te grypen. XC. BOEK. 1795.

Deeze zaak by de Vergadering in overweeging hangende, kwamen de Burgers HOGENDORP en BRANGER in *'s Gravenhage*, deeden verslag van hunne verrigtingen en bevinding. De Municipaliteit hadt zwaarigheid gevonden, hoe zich aangaande den last hun medegedeeld, te gedraagen: dewyl zy niet wisten of zy een weezenlyk bestaan hadden, door dien nog zes Leden gearresteerd waren, en verder hoedanig zich aan te merken, 't zy als door 't Volk aangesteld, 't zy door de Vergadering der Provisioneele Representanten des Volks van *Holland*; doch dat zy niet te min alles zouden bybrengen, 't geen tot nut en behoud van het Vaderland zou kunnen strekken. — Van hunne bevinding, omtrent den staat der gemoederen van de Ingezetenen der Stad *Amsterdam*, gaven zy woordlyk dit berigt; „ dat zy die Stad beschouwden als zeer „ precair en onrustig, daar 'er Partyen „ heerschten, en dat het onmogelyk was „ te bepaalen, welke magt, tot handhaving HOGENDORP en BRANGER doen verslag van hunne bevinding.

XCI. BOEK. 1795.

„ ving der rust, (indien dezelve werd ge-
„ stoord,) met effect zou kunnen gebruikt
„ worden; doch dat het hun Commissa-
„ rissen toescheen, dat men aan de andere
„ Commissie zodanig een last zou moeten
„ geeven, om, in de thans zeer critique
„ omstandigheden, waar in ons Land zich
„ bevondt, de zaak af te doen, zo als
„ tot het maintien van het gezag deezer
„ Vergadering zou goedgevonden worden
„ te behooren. —— De Burger WISELIUS uit de Commissie mede na *'s Gravenhaage* gekomen, bevestigde dit Verslag, en drong aan op een spoedig afdoen deezer zaake, en een eindelyk besluit nog dien zelfden avond.

Besluit der Vergadering overeenkomstig het voorstel.

Het besluit viel; „ Aan de Gecommit-
„ teerden te *Amsterdam*, van wegen de Ver-
„ gadering der Provisioneele Represen-
„ tanten des Volks van *Holland*, aan te
„ schryven, dat, wanneer de tegenwoor-
„ dige Municipaliteit dier Stad den Brief
„ in questie in haare Notulen zal hebben
„ gebiffeerd, en denzelfden Brief aan dee-
„ ze Vergadering geschreeven, uit han-
„ den der Gecommitteerden aldaar zal
„ hebben terug genomen, en de zaaken,
„ van haare zyde, mitsdien zal hebben ge-
„ bragt in denzelfden staat, waar in ze
„ waren vóór het schryven van deezen
„ Brief; de Vergadering als dan haare Ge-
„ committeerden qualificeert, gelyk dezel-
„ ve gequalificeerd worden by deezen,
„ om de gearresteerde Leden der Muni-
„ cipaliteit uit hun Arrest te ontslaan,

„ en

„ en de zaaken ook van dien kant, te
„ brengen in den ſtaat, waar in dezelve
„ vóór dato van het voorſchreeven Ar-
„ rest zich bevonden." Men liet dus veel vallen van voorheen gemaakte bepaalingen (*). XCI. BOEK. 1795.

Alles geſchiedde overeenkomſtig met dit beſluit. Op de voorleezing van het by de Vergadering bepaalde, raakende het oproepen der Burgery tot het aanſtellen eener nieuwe Municipaliteit, om naamlyk de Commisſie ter inſtandbrenging van het algemeene Plan benoemd, in derzelver werkzaamheden te laaten voortgaan, mits dat het Plan in orde gebragt, aan de Gecommitteerden der Vergadering des Volks van *Holland* ter leezinge zou gegeeven worden, met de faculteit om daar op de noodige Reflectien te maaken, 't welk onbeantwoord bleef, vetrok de Commisſie. De Commisſie volvoert dit en vertrekt.

De Municipaliteit ſcheidde niet zonder alvoorens de gearresteerde Leden wettige kennis van hun ontſlag gegeeven, en hun verzogt te hebben om, op morgen, weder zitting te neemen. De kennis van dit ontſlag, en het verder gebeurde, bragt die zes Burgers te zamen. Het verzoek overwogen hebbende, begreepen zy het voorgevallene, ter liefde van het Vaderland, zich niet te moeten aantrekken; maar onvermydelyk verpligt te zyn om de belan- De ontſlaagene Leden beſluiten weder Zitting te neemen.

(*) Men vergelyke met dit Beſluit het verhandelde op den 23 Maart. Zie *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* van dien dag.

XCI. BOEK. 1795.

langen hunner Aanſtellaren, van welken zy niet ontſlagen waren, wederom ten ſpoedigſten te moeten behartigen, en op nieuws ter Vergadering te verſchynen.

Volgens afſpraak, en de gemaakte ſchikkingen, begaf zich 's anderen daags de Secretaris BRENDER a BRANDIS, vergezeld van twee Stads Bodens, na het Huis van het Genootſchap *Doctrina & Amicitia*, en leidde van daar de zes Leden na en op het Huis der Gemeente. Twee Compagnien Burgers beweezen hun Krygseere. Hartlyk was de verwelkoming hunner Medeleden; hartlyk die van de Committés.

Verwelkoming des Voorzitters.

De Voorzitter richtte tot hun dit woord.

„ Burgers! Vrienden! Broeders! De Vergadering heeft my gelast, en ik voldoe „ aan haare begeerte met het grootſte „ vergenoegen om U allen hartlyk te verwelkomen, by uwe terugkomst in het „ midden van haar, en in het byweezen „ van de waardige Leden der Committés, „ welke onzen arbeid zo kragtdadig als „ welwillend ondersteunen.

„ Wy wenſchen ons zelven geluk met „ U wederom te zien in eene Vergadering, waar in wy allen, door de ſtemme „ des Volks van *Amſterdam* geroepen zyn, „ en waar in wy uwe afweezigheid onafgebrooken betreurd hebben.

„ Het zal niet behoeven om U onze „ aandoeningen te verklaaren, welke wy, „ by uw vertrek, nu acht dagen geleden, „ hebben gevoeld, of om U veele verzekeringen te geeven van die vreugde,

„ waar

„ waar mede onze harten vervuld zyn, nu wy U in onze armen teruggekeerd zien. Onze onderlinge vriendschap en yver, om ten gemeenen beste, eendragtig te werken, in de moeilyke post, welke men ons heeft aanbetrouwd, zyn de waarborgen voor de opregtheid onzer woorden en betuigingen.

„ Zyt dan hartlyk en vuurigly verwelkomd, en ontvang van ons de verzekering en toewensching van Heil en Broederschap! Laaten wy, even als voorheen, met gelyke schouderen, den last torschen, welke ons opgelegd is! Dat de zugt voor Vryheid, waar voor onzer aller harten kloppen; dat het welzyn onzer Medeburgeren, die ons en onze vermogens, en onzen tyd, aan hunne belangen zien toewyen, ons gestadig bezielen; en dat wy, tot welvaart van het gemeene Vaderland, alle mogelyke kragten inspannen, welke onze eigene gevoelens van ons afeischen; op dat wy, in de gelukkige overtuiging van onze Vaderlandsche Pligten betragt te hebben, en die verder zullen zoeken te betragten, onze belooning mogen vinden."

XII. BOEK. 1795.

De Burger SCHIMMELPENNINCK beantwoordde, zo voor zich, als voor zyne vyf Lotgenooten en Medeleden, deeze begroeting. Doch namen zy geene Zitting, dan naa eene schriftlyke Verklaaring den vorigen avond ontworpen en door hun onderschreeven, overgeleeverd te hebben.

Schriftlyke Verklaaring door hun overgeleeverd.

XII. BOEK. 1795.

„ De Ondergetekende, Leden der Vergadering van de Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van *Amſterdam*, door een Commiſſie der Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van *Holland*, op den twintigſten Maart MDCCXCV in de Vergadering van dezelve Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van *Amſterdam* verſcheenen, belet geworden zynde, deeze Vergadering zedert dien tyd, als naar gewoonte, by te woonen, verklaaren thans, terwyl zy zich wederom in deeze Vergadering bevinden, en gereed zyn derzelver gewoone Deliberatien te helpen vervolgen, zich in geenen deele aan te trekken al het geen, door den in dien tusſchentyd gefungeerd hebbende Municipaliteit, in hunne afweezigheid, is verrigt; en declareeren wyders, wederom zitting in de Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van *Amſterdam* te neemen, eeniglyk en alleen uit kragt der Aanſtelling van hetzelfde Volk, op den negentienden January MDCCXCV, door de vergaderde Burgery, by applauſie en daar op gevolgd ſtilzwygend conſent en approbatie derzelve gedaan; requireerende inſertie van dit hun Declaratoir in de Notulen deezer Vergadering."

Aanſpraak van A. VERRUL.

Het ſtilzwygen, 't welk, by die aandoenlyke gebeurtenis, de Zaal vervulde, werd afgebroken door den Burger ABRAHAM VERRUL, die het woord verzogt en verkreegen hebbende, op een trant hem ei-

eigen, de volgende Aanſpraak uitboezemde: — „ Burgers! Uwe Gecommitteerden tot de zaaken van de *West-Indien*, „ werden met diepen weemoed doordrongen, toen zy eenige Broederen, en onder deezen, één hunner verdienstlyke „ Medearbeiders, van het treurend Huisgezin verwyderd zagen. — Nog gisteren door onzen pligt in deeze Zaal „ geroepen.... ô hoe eenzaam vonden wy „ dezelve!... hoe verlaaten!... zy ſcheen „ op onze verwyderde Broederen te wagten. „ Die Broeders zyn te rug gekeerd; „ het Huisgezin is weder volkallig. En „ zouden ook wy U niet met de taal van „ het hart, onze warme deelneeming, in „ die aandoenlyke wedervereeniging, betuigen? Dat het onedel hart hier koud „ blyve. Dat hy, die zo gaarne op het „ graf van onze Eendragt de wieg van „ nieuwe Slaavernij zou zien ſtaan; die „ zo gaarne het Republikeinsch vuur onder de puinhoopen van Burgertwisten „ zag geſmoord, en de Natie tot haaren „ politieken doodſlaap te rug gekeerd, dat „ hy hier gevoelloos zwyge; maar de eerlyke *Nederlander*, hy, die niets boven „ zyn Vaderland waardeert, en voor wien „ geene opofferingen te groot, te duur, „ te gevoelig kan zyn, om de Vryheid „ van dat Vaderland ongeſchonden te helpen bewaaren, gelyk de eeuwige Zedekunde, waar op dezelve rust, deeze „ kan, die mag by dit treffend tooneel van „ wedervereeniging niet zwygen.

XII. BOEK. 1795.

XII. BOEK. 1795.

„ Burgers! wy komen U geen lof toe-
„ zwaaijen; wanneer de vrye *Batavier* tot
„ zyne Bestuurderen spreekt, noemt hy
„ hunne gebreken, en niet hunne deug-
„ den; maar wy juichen uwe wederkomst
„ in den schoot deezer Vergaderinge toe;
„ wy komen U geluk wenschen, dat gy
„ U wederom in staat gesteld ziet om de
„ belangen van dit goede Volk te behar-
„ tigen; gelukkig te maaken; traanen te
„ droogen. —— Wy komen U geluk wen-
„ schen, dat U de loopbaan, op nieuw
„ ontslooten is, waar in uwe verrigtingen
„ groot kunnen zyn, gelyk uwe genie,
„ en zuiver, gelyk uwe harten.

„ Dank zy den GOD van *Nederland!*
„ ook deeze nieuwe dreigende storm is
„ weder afgedreeven! Burgers! mogelyk
„ stortte zyn Vaderhand nog nimmer groo-
„ ter zegeningen over 't zelve uit; moge-
„ lyk knielden, in 't hemelsch Vaderland,
„ de DE WITTEN, BARNEVELDEN, CA-
„ PELLENS, nooit vuuriger voor zynen
„ throon, dan toen zy hem voor deeze
„ weldaad dankten. —— Ach! onze ram-
„ pen zyn ten hoogsten toppunt gestee-
„ gen. De Grysaart vraagt nog sidde-
„ rend, welk het toekomstig lot zyner
„ Kinderen zal zyn? De wonden van
„ het Vaderland bloeden hevig, en voor
„ dezelve is maar één Geneesmiddel —
„ maar één Geneesmiddel — Eendragt!
„ Hoe wreed ware hy; hoe weinig den
„ eernaam van *Nederlander* waardig, die
„ nieuwe stormen over deeze reeds zo

„ deer-

„ deerlyk verwoeste Gewesten zou willen XC.
„ verwekken, en het Politiek lichaam, BOEK.
„ door langduurige krankten reeds zo
„ deerlyk afgemat, in nieuwe stuipen doen 1795.
„ sterven! Neen! neen, het is tyd, het
„ is meer dan tyd, dat Broeders ophou-
„ den elkander te verscheuren; het is
„ meer dan tyd, dat de *Nederlanders* slegts
„ één groot huisgezin uitmaaken. Dan
„ zal de kalmte uit den schoot der uitge-
„ woede stormen kunnen gebooren wor-
„ den; dan zullen de doornen, welke,
„ door de onregtvaardigheid op den dor-
„ ren grond der Slaaverny geworpen, nog
„ overal onze vrye voeten zo gevoelig
„ kwetzen, met roozen kunnen overdekt
„ worden; dan zullen welligt wy nog de
„ flaauwe schemering kunnen zien van
„ dien schoonen morgenstond, welke, in
„ vollen luister, over een gelukkiger naa-
„ geslacht, zal opgaan!

„ Burgers! indien, in den engeren kring
„ van openbaar bestuur, waar in wy ons
„ geplaatst vinden, indien, op het stiller
„ pad van een amtploos leeven, die ge-
„ voelens, welke wy thans aanpreezen,
„ niet tot aan het graf de onze blyven;
„ indien wy immer een oogenblik van de-
„ zelve afwyken, dat dan ieder woord,
„ hier door my uitgesprooken, een ver-
„ schriklyk verwyt worde, en ons ten
„ strengsten beschuldige by U, en het ver-
„ ontwaardigd naageslacht!"

De Burger-capitein VAN DER MEULEN, Aanspraak van den
voerde, uit naam der Officieren en Onder-
of-

XII. BOEK. officieren van Wyk XI, dit woord. „ Ziet-
„ daar weder in uwen boezem zes braave
„ Leden deezer Vergaderinge die, op den
1795. „ twintigſten deezer, zich uit dezelve
Burger-capitein van der Meulen. „ hebben moeten verwyderen, hier thans
„ terug geleid door de Burgery. Het
„ verheugde ons te hooren, dat de zaa-
„ ken wederom compleet gereprareerd zyn;
„ waar mede wy deeze Vergadering niet-
„ alleen; maar ook ons zelven, en de ge-
„ heele Burgery, geluk wenſchen; terwyl-
„ wy hoopen, dat *Amſtels* Vertegenwoor-
„ digers nimmer eenige onaangenaamhe-
„ den mogen ondervinden; maar dat uwe
„ Vergaderingen, ſteeds met liefde en een-
„ dragt gehouden, en uwe beſluiten, zo-
„ cordaat als manmoedig; doch ook al-
„ toos met de vereischte voorzigtigheid en
„ wysheid genomen worden; op dat alles
„ moge ſtrekken tot behoud van de waare
„ Vryheid, Gelykheid en Broederſchap!
„ en tot heil onzer Medeburgeren, waar
„ toe GOD zynen Zegen wil verleenen!".

Beide deeze Aanſpraaken, de hartlyke deelneeming in dit herſtel der Municipaliteitsleden, uitdrukkende, werden door den Voorzitter beantwoord, en ſcheidde eene Vergadering, waar in wederzydſche aandoeningen van genoegen de hoofdrol geſpeeld hadden.

Hogendorp en Branger verſtrekken. De Burgers HOGENDORP en BRANGER vernomen hebbende, dat de andere Commiſſie, de zaak met de Municipaliteit van *Amſterdam*, op de voorgemelde wyze, ingevolge van hunnen last, afgedaan hadt,

ver-

vervoegden zich andermaal by dezelve, met aandrang om met vereenigde kragten het Vaderland te behouden. Zy mogten de Vergadering, by hun wederkomst in *'s Gravenhaage*, berigten, „ dat de Muni„ cipaliteit, in allen deele, met de gevoe„ lens, die waare Vaderlanders bezielen, tot „ dat doeleinde, zouden medewerken met „ de Vergadering van de Proviſioneele Re„ preſentanten des Volks van *Holland* (*)."

XIX. BOEK. 1795.

Ten dage dat het geſchil met de Municipaliteit van *Amſterdam* nog verre van beſliſcht was, gaven de Leden der Vergadering van *Holland* in bedenkinge, om, daar 'er zo veele onderſcheidene gevoelens omtrent den waaren zin en inhoud van den bepaalden Eed heerschten, ter wegneeming van alle verkeerde uitleggingen, welke men daar aan tragte te geeven, ten ſpoedigſten, by eene Publikatie, den waaren zin en inhoud van dien Eed open te leggen, en aan het geheele Volk bekend te maaken (†). Ingevolge hier van, en uit hoofde van de veelvuldige bedenklykheden en bezwaaren, werd 'er eene Commisſie benoemd, om dezelve op te neemen. Het leedt eenigen tyd eer dezelve, door veelerlei beletzelen gedwarsboomd, des een verſlag uitbragt.

Eene Commisſie benoemd om de Bezwaaren wegens den Eed op te neemen

Wy

(*) Het berigt deezer wel kortſtondige, doch hoogst hachlyke zaak, hebben wy opgemaakt uit de *Decreeten der Prov. Rep. van Holland* in het verloop dier tien dagen; als mede uit de *Handelingen van de Municipaliteit der Stad Amſterdam*, ook voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2008-2035.

(†) *Decr. der Prov. Rep van Holl.* 23 Maart 1795.

XCI. BOEK. 1795.

„ Hoog Mog. voor te ſtellen om daadlyk „ eene Misſive aan de Bondgenooten te „ doen afgaan, waar by Copie van het„ zelve Request zou kunnen worden ge„ voegd, en waar in dezelve tot gelyke „ voorziening, tegen zulk een gevaarlyk „ en ſchadelyk Mensch, zouden kunnen „ worden geëxhorteerd, of liever waar „ in hun eenvoudig onze voordragt zou „ kunnen worden gecommuniceerd: want „ wy behoeven niet aan te merken, dat „ hy ook ſugilleert aan het Plakaat van „ U Hoog Mog. van den vierden dee„ zer, en dus over 't algemeen gezonde „ Staatkunde een onbetwistbaar Regt voor„ ſchryft, om dergelyke Leden uit eene „ vrye Maatſchappy te weeren. —— Het ſchryven aan de Bondgenooten werd vastgeſteld (*).

Zeeland en *Stad en Lande* hem ontzegd.

In andere Gewesten, althans in *Zeeland*, werd verboden, aan BILDERDYK ſchuilplaats te verleenen (†). Na *Groningen* hadt hy de wyk genomen, en van de Municipaliteit dier Stad een Pas verzogt, om na *Hamburg* te kunnen vertrekken. Deeze was hem in Grasmaand vergund; dan hy bleef desniettegenſtaande zich daar, tot in 't begin van Bloeimaand onthouden. Op de navraage van de rede der vertraaginge zyns vertreks, gaf hy de ſchuld aan den Schipper, die hem in zyn bepaald voor-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 26 Maart 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2904.

voorneemen te leur ſtelde, en in de noodzaaklykheid bragt om in de Republiek te vertoeven, en eene geſchikte Scheepsgelegenheid af te wagten; dan hem werd door de Stads Advocaat Fiscaal aangezegd, om, daar thans de weg na *Hamburg* open was, het der Regeeringe aangenaam zou zyn, wanneer hy, binnen eenmaal vier en twintig uuren, de Stad *Groningen*, en derzelver Regtsgebied ruimde, en zyne reis na *Hamburg*, of elders, naar zyn goedvinden, voortzette. Weinig dagen laater, werd door een Beſluit der Repreſentanten des Volks van *Stad en Lande*, op aanſchryving der Algemeene Staaten genomen, hem de Inwooning in dit Gewest volkomen ontzegd (*). XXXI. DEEL. 1795.

De Procureur DIRK VAN DER LINDEN hadt gegronde rede van verdenking gegeeven, dat hy het ſtelzel door BILDERDYK beweerd, omhelsde. Hy werd door het Hof Provinciaal in zyn praktyk geſchorst (†). D. VAN DER LINDEN als Procureur geſchorst.

Onder de Kerklyken, die zich tegen deezen Eed te weere ſtelden, ſtak boven allen uit C. PANTEKOEK, Leeraar der Hervormden te *Breda*. Hy leeverde een Verzoekſchrift in, 't welk, naar 't oordeel van den Procureur Generaal, in zodanige woorden was opgeſteld, die nergens anders toe konden ſtrekken, dan om het gezag PANTEKOEK te *Breda* ſtelt zich tegen den Eed te weer. Beſluit hem betreffende.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3369 en 3381.
(†) *Rapport van de Commiſſie raakende den Eed* in de *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 11 Juny 1795.

XCI. BOEK. 1795.

zag der Vergadering, en in dezelve het gezag des *Hollandſchen* Volks, te hoonen; terwyl hy verklaarde in gemoede zich nog verbonden te rekenen aan den Eed van getrouwheid aan het Huis van *Oranje*, en de oude Conſtitutie. Hy keurde het gedrag deezes Leeraars des te onbeſchaamder en oproeriger, daar de Eed, by de Repreſentanten van *Holland* vastgeſteld, op hem, te *Breda* woonende, geene betrekking hadt. Hy was, diensvolgens van oordeel, dat de Leeraar PANTEKOEK ten minſten voor altyd het Grondgebied van *Holland*, en van den geheelen Staat, zou moeten ontzegd worden, indien men hem Procureur Generaal niet gelaſtte het Regt der Hooge Overheid tegen zulk een gevaarlyk Man waar te neemen. De Vergadering beſloot eenpaarig tot het laatſte (*).

Hoe de Kerkleeraar ERNST in de *Beemſter* zich omtrent den Eed gedraagt.

G. H. ERNST, Leeraar der Hervormden in de *Beemſter*, hadt by eenen Brieve aan de Municipaliteit verklaard, den Eed te willen doen, egter met dien verſtande, dat nimmer de Verklaaring van de Regten van den Mensch en Burger zodanig begreepen werden, dat dezelve zouden ſtrydig zyn tegen GODS Heilig Woord en de Artykelen van Eenigheid in de Kerk vastgeſteld. Zeven Leden van den Kerkenraad aldaar hadden geweigerd den Eed af te leggen. Voor zo veel den Predikant betrof, werd de Municipaliteit na de Letter van het Staatsbe-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 7 April 1795.

besluit geweezen, en de Ouderlingen desgelyks, waar uit zy zouden zien, dat het zich alleen tot de Leeraaren bepaalde (*). XCI. BOEK.

De Municipaliteit der Stad *Purmerende* deedt, by de kennisgeeving, dat de Stads Amptenaaren den gevorderden Eed hadden afgelegd, verslag, dat de Gereformeerde Predikanten dier Stad wel den Eed niet geweigerd; maar eene Verklaaring ingediend hadden, volgens welke zy den Eed wel wilden doen, mits dat de erkentenis en eerbiediging van de Regten van den Mensch altoos met GODS Heilig Woord zou overeenstemmen, en zy tot zulk eene handhaaving alleen zouden geroepen worden, als tot hunne kring van Bedienaaren van hun Ampt overeenkomstig was, als mede met de Leer der Hervormde Kerk en de Formulieren van Eenigheid, aan welke zy door plegtige beloften verbonden waren. Dit werd in handen gesteld van de Commisie tot het onderzoek der *Amsterdamsche* en *Leydsche* Brieven over het Stuk van den Eed (†). 1795. Hoe de Kerkleeraars te *Purmerende*.

De *Roomsche* Priester en diens Capellaan te *Sasenheim*, weigerden den Eed af te leggen. De Municipaliteit kreeg last hun andermaal op te roepen, en in gevalle van aan- 't Voorgevallene deswegen op andere plaatzen.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 21 April 1795. Dit werd ook ten aanziene der Ouderlingen en Diakenen der *Walsche* Gemeente te *Delft* en van de Kerkenraadsleden te *Moerkapelle* bepaald. *Ald.* 1 Aug. 1795.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18 Mey 1795.

XCI. BOEK. 1795.

aanhoudende weigering, des verflag te doen (*). — De Municipaliteit van *Heemſtede* vondt en den Predikant en de Vroedvrouw dier plaatze, weigeragtig in 't doen van den voorſchreeven Eed. Zy hadden de laatſte deswegen in haare werkzaamheden geſchorst; dan de Repreſentanten, ſchreeven hun aan, dat deeze tot het doen van den Eed niet gehouden was, en zy onverhinderd moest gelaaten worden in het volvoeren haarer post. De Predikant wilde den Eed, zonder bygevoegde verklaaring, niet doen (†). Elders onttrok men zich aan den Eed op grond der bezwaaren door de Regeering van *Leyden* tgen den Eed ingeleeeverd. Dit was het geval van den Predikant der Gereformeerden en den Pastoor der *Roomschcatholyken* te *Naaldwyk* en *Hondsholredyk* (§).

De Leeraar Cumsius te *Nieuwerkerk* afgezet.

Hoe zeer noodig men het bedwang der Kerklyken keurde, bleek uit de niet weinige voorbeelden van Leeraaren, die, op eene meer bedekte, of openlyker wyze, hunne Gemeentens van de tegenwoordige orde der zaaken zogten wendig te maaken, of te houden, waar op daadlyke afzetting volgde. Van dien aart was de handelwyze en 't lot des Predikants C. Cumsius te *Nieuwerkerk*, die badt voor den

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 24 July 1795.

(†) *Decreeten* als boven 1 en 18 Aug. 1795.

(§) *Rapport der Commiſſie raakende den Eed.* Zie de *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 11 Juny 1795.

den welſtand der geenen, die *buiten 's lands* XEN. waren; dat de *Uitgeweekenen* ſpoedig tot BOEK. hunne Haardſteden mogten terug keeren; onder de tegenheden der Regtvaardigen 1795. telde hy, *dat een by het Volk bemind Vorst* het Land moest verlaaten; het wee dreigende aan de *Godloozen*, de *Wetbreekers*, de *Dansfers* en *Springers*, waarſchynlyk oogende op de vreugde by het planten van den Vryheidsboom. Uitdrukkingen, die, ondanks eeniger dubbelzinnigheid, geen twyfel aan de bedoeling des Leeraars overlieten. Wanneer hy, door den Baljuw van *Schieland* aangeſchreeven werd, om geene Staatszaaken op den Predikſtoel te brengen, zeide hy, *dat de Godloozen meester waren, en dat de Regtvaardigen moesten zwygen* (*).

Breede last omtrent de Afzetting der Leeraaren gegeeven.

Veelvuldige voorbeelden van dien aart baarden het Raadsbeſluit by *Holland*, om aan het Committé ter Voorlichting en Beſtuuring der Remotien en Regeeringsaanſtellingen, op voordragt van het Committé van Algemeene Waakzaamheid, te gelasten, naauwkeurig toe te zien, dat door geen Kerklyken, van welk eene Gezindheid zy ook mogten zyn, Schoolmeesters, Catechiſeermeesters, of andere, gewoon openbaar Onderwys te geeven, eenigen aanſtoot aan de heilige zaak der Vryheid

(*) *Rapport van het Committé ter Voorlichting en Beſtuuring der Remotien en Regeerings-aanſtellingen in de Steden en ten Plattenlande van Holland*, in de *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 21 Aug 1795.

XCI. BOEK. 1795.

heid in woorden of gedraagingen werde toegebragt; ten dien einde de zodanigen buiten bedryf te ſtellen, en zorge te draagen, dat die Gemeenten andere geſchikte Perſoonen, in derzelver plaats, verkooren. Met verderen last, om, des noods, zodanige Perſoonen, ingevalle derzelver invloed nadeelig kon zyn, naa gedaan verſlag, voorkennis en goedkeuring der Vergadering van *Holland*, hun het Grondgebied, en de nabygelegene Diſtricten van de plaats, tot welke zy behoord hadden, te doen ruimen (*).

Verſlag der Commiſſie wegens den Eed.

Het Verſlag der bovengedagte Commiſſie (†), de voornaamſte gevallen opgegeeven, getoetst, opgehelderd hebbende, werd goedgekeurd, en gaf 't zelve aanleiding tot het doen eener dit ſtuk opheldernde *Aanſchryving* aan de Municipaliteiten, als het geſchiktſte middel om alle verdere zwaarigheden des aangaande weg te neemen, en in 't vervolg voor te komen.

Aanſchryving aan de Municipaliteiten wegens den Eed, tot opheldering.

Naa, in deeze Aanſchryving, eenige nadere opheldering gegeeven te hebben, ten rechten verſtande van den zo veel bedenkens maakenden Eed, verklaaren zy, ten dien opzigte, met zo veele woorden — „ Dat dezelve Eed, by ons Decreet van „ negen Maart voorgeſchreeven, niet is „ eene *Civique*, maar alleen een *Ampts-* „ *Eed.* — Dat de trouw en hulde daar „ by

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 19 July 1795.

(†) Zie hier boven bl. 269.

„ by gevorderd aan de Vertegenwoordi- XCII.
„ gers der Natie niet is *Perſoonlyk*; maar BOEK.
„ enkel en alleen in derzelver betrekking ——
„ als *Vertegenwoordigers*. —— Dat ook zelfs 1795.
„ aan de Vertegenwoordigers der Natie
„ geene hulde of trouw kan of behoord
„ gezworen te worden, dan tot zo lang
„ en in zo verre zy handelen overeen-
„ komſtig aan de Regten van den Mensch
„ en Burger. —— En zelfs, al handelen
„ zy overeenkomſtig aan dezelve Regten,
„ niet langer dan de Natie verkiest, zich
„ te laaten vertegenwoordigen. —— Dat,
„ derhalven, de voorſchreeven Eed, door
„ deeze beſchryvingen en ophelderingen,
„ in zynen aart en meening bepaald zyn-
„ de, niet anders bevat dan eene plegtige
„ verzekering en gelofte van Amptenaa-
„ ren, dat zy hunne Posten, ter goeder
„ trouw, en met eerlykheid, zullen waar-
„ neemen, en zich daar in gedraagen,
„ naar het by het tegenwoordig Beſtuur tot
„ grond van alle hunne verrigtingen ge-
„ legde en plegtig aangenomene Beſluit der
„ Regten van den Mensch en Burger (*)."

Hoe zeer de Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, door deeze nadere Verklaaring, en daar by gegeevene ophelderingen, met aandrang op het doen afleggen by de Municipaliteiten, zich daar van eenen gewenschten uitſlag beloofden, trof dit geen doel. Zy ondervonden, dat men daar

Nader Beſluit op den Eed, en onderſcheiden voor de Amptenaars en

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 11 Juny 1795.

XCI. BOEK. 1795. Kerklyken.

daar tegen veelerlei zogenaamde Gemoedszwaarigheden, maakte of voorwendde. Dit zou hun veelligt bewoogen hebben om ſtrenger maatregels te beraamen; ten einde zich van de Trouw der Burgerlyke en Kerklyke Amptenaaren te verzekeren. Daar toe deeden zich genoegzaame redenen op, aangezien zy zich overtuigd hielden, dat de ingebragte zwaarigheden by veele Amptenaaren uit een kwaad hart voortkwamen, en dus niet meer waren, dan een bloot voorwendzel, uitgedagt en aangegreepen om zich aan die Verbintenis te onttrekken. — Dan daar van hadden zy zich laaten te rug houden, uit aanmerking, dat zy zich niet te min verzekerd hielden, dat die Gemoedszwaarigheden by veelen waarlyk plaats hadden, en deezen in gemoede zo gegrond voorkwamen, dat zy zich liever alles zouden getroost dan dezelve overgeſtapt hebben. Zodanige eerlyke Characters hadden zy niet kunnen beſluiten te vermengen, of gelyk te ſtellen, met de Huichelaars, die de gelegenheid en zwakheid van anders braave en eerlyke Vaderlanders waarneemende, zich met derzelver maſker zodanig wisten te bedekken, dat zy door hun van dezelve met geene zekerheid konden onderſcheiden worden.

Om in één en voor altoos, het zy dan weezenlyke of gezogte zwaarigheden, weg te neemen en af te ſnyden, beſlooten zy het Formulier van den te doenen Amptseed te veranderen, en wel zodanig, dat 'er voortaan twee Formulieren, een voor

Bur-

Burgerlyke, en een voor *Kerklyke Amptenaaren* zouden worden gebruikt. XCI. BOEK. 1795.

De Burgerlyke Amptenaars hadden den Eed te doen; „ Dat zweer ik, dat ik „ gehouw en getrouw zal zyn aan het „ Volk, als den éénigen wettigen Souverain, aan deszelfs verkoozene Repreſentanten, en aan de Wet. —— Dat ik „ my in de waarneeming van ..... ingevolge hier van, zal gedraagen als een „ goed en getrouw Burger — En voorts, „ dat ik alles zal doen en verrigten, wat „ een eerlyk ..... ſchuldig is, en behoort te doen."

Ter Beëediging van Kerklyke Amptenaaren werd dit voorſchrift gegeeven. „ Dat zweer ik, dat ik gehouw en getrouw zal zyn aan het Volk als den éénigen wettigen Souverain, aan deszelfs „ verkoozene Repreſentanten, en aan de „ Wet — En dat ik my in de waarneeming van myn Ampt of Bediening „ van ..... ingevolge hier van zal gedraagen, als een goed en getrouw Burger ſchuldig is, en behoort te doen."

Alle Municipaliteiten werden gelast, binnen den tyd van drie weeken, deezen Eed af te neemen, en binnen den tyd van vier weeken des verſlag te geeven. — Wie in Steden of Dorpen van *Holland* den te vooren bevolen Amptseed niet hadden afgelegd, zouden, by weigering van het doen deezes Eeds, onmiddelyk van hun Ampt en Bediening worden afgezet, als Perſoonen, op welken het Volk van *Hol-*

1795. *land* geen vertrouwen kon ſtellen. Het Committé van Algemeen Welzyn werd gevolmagtigd, en des noods gelast, om, zo dra het van deeze weigering kennis zou bekomen hebben, die Amptontzetting daadlyk, en zonder eenige oogluiking, in den naam des Volks van *Holland*, onmiddelyk daar te ſtellen. — Om de noodige gelykheid te bewaaren, zouden zy, die, volgens het voorig Formulier, den Amptseed eenvoudig gedaan en afgelegd hadden, aangemerkt worden, deezen en geenen anderen Eed gedaan te hebben. — Terwyl de zodanigen, die, onder eenige bepaaling of voorbehouding, den voorigen Eed gedaan hadden, het daar voor zouden moeten houden, dat zy den Amptseed, naar den nu voorgeſchreeven inhoud, hadden afgelegd. Blyvende het den zodanigen onverlet, daar tegen, binnen een bepaalden tyd, hunne tegenverklaaring in te brengen, en zich alzo in den onbeëedigden ſtaat te herſtellen: in welk geval zy als weigeraars van den verſchuldigden Amptseed zouden aangemerkt, en zonder verſchooning van iemand, agtervolgens de tegenwoordige Publikatie behandeld worden.

De oude Eedſtaaving weder ingevoerd.

Schoon by alle eerlyke Liden de Eed, met welk eene plegtigheid ook afgelegd, van dezelfde kragt is, hadden de Vertegenwoordigers des Volks van *Holland* reden gekreegen om te denken, dat zommigen, 't zy uit onkunde, 't zy uit kwaadwilligheid, den Eed min heilig en min ver-

verbindend hielden, wanneer dezelve ge- XCII
staafd werd, door het eenvoudig en pleg- BOEK.
tig uitspreeken der onlangs voorgeschree- ——
ven woorden, *Dat zweer ik!* dan wel wan- 1795.
neer zulks geschiedde met de van ouds hier te Lande gebruiklyke plegtigheid, het opsteeken der twee vingeren van de regterhand, en het uitspreeken der woorden *Zo waarlyk helpe my* GOD *Almagtig!* vonden zy goed, by het afleggen van deezen Amptseed, het oude gebruik weder in te voeren: daar van nogthans verschoonende allen, welke het, van wegen hunne Godsdienstige begrippen, altoos was toegestaan geweest eene andere plegtigheid te gebruiken, van welke vryheid by deezen niets werd verkort (*). Hier mede was aan die onaangenaame zaak der Beëediging in *Holland* nog geen einde; dan het verder vermelden zou ons buiten ons Tydsbestek doen treeden.

Bedagt betoonden zich de Provisioneele Verklaring by *Stad en Lande* de Amptenaaren afgevorderd.
Representanten in *Stad en Lande* om geene Personen, aan de voorgaande Orde van zaaken verknogt, tot Ampten te verkiezen. De Gelastigden tot een algemeen Herstel onderzogten een gedaan voorstel, hier op nederkomende, dat, daar by eene edele en regtmaatige verfoeijing van alle wraakzugt en haatlyke vervolging, de duur verpligte zorg voor de openbaare rust en gemeene veiligheid egter geenzins uit het oog

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 10 en 11 Dec 1795.

XII. BOEK. 1795.

oog mogt verlooren worden, en dus in de handen der openbaar bekende Vyanden van de thans ingeroepene Regten en Grondbeginzelen, geene middelen mogten worden gefteld, welke zy, ten nadeele van de Voorftanders van Vryheid, Gelykheid en 's Volks Oppermagt konden gebruiken; of het niet, in betrekking tot de tegenwoordige omftandigheden, noodzaaklyk zou weezen, vast te ftellen, dat niemand tot eenig Ampt of Bediening, van welk een aart ook, thans verkiesbaar of aanneemelyk zou zyn, die bekend ftondt voor verknogt aan de voorige Conftitutie, en een tegenftreever van de tegenwoordige; noch ook die geenen, die zulks te vooren, met woorden en daaden getoond, en zedert één of twee jaaren, geen blyken van het tegendeel gegeeven hadden. —— Zy bragten daar op voor, hunnen raadflag uit, dat zy, de gronden van dien voorflag erkennende, voorzieningen in dit ftuk noodzaaklyk oordeelden, en in gevolge daar van voorftelden dat allen, die tot eenige Ampten, Posten of Bedieningen van welk eenen aart ook, geroepen en aangefteld, of van den eenen in den anderen verplaatst wierden, gehouden zouden weezen eene verklaaring van deezen inhoud te doen; „ Gy verklaart, op uw „ Eer en Burgertrouw, volledig te erken„ nen, dat de Souverainiteit by het Volk „ berust, en dat de wederoprichting van „ een Stadhouderlyk Gezag, ten uiterften „ nadeelig en verderflyk voor het Volk „ van *Nederland* zou zyn; dat gy zo ras

„ gy

„ gy met woorden of daaden tegen deeze
„ uwe Verklaaring mogt handelen, U
„ zult houden van uwe Post te zyn ver-
„ vallen."

XCI. BOEK. 1795.

By weigering hier van zou niemand toegelaaten worden eenig Ampt te bekleeden. Wie naa het doen bevonden werd ſtrydig daar mede met woorden of daaden gehandeld te hebben, verviel daar door van zyne Post, en ſtelde zich bloot aan ſtraffe, naar eisch der zaake. — Wie reeds in eenige Bediening geſteld was, en ſtrydig met die verklaaring te werk ging, hadt de zelfde Amptsverlaating en ſtraffe te wagten.

Wyders ſtelden zy voor, dat, wie van buiten *Staa en Lande* tot eenig Ampt, Post of Bediening werd geroepen, daarenboven nog zou gehouden zyn van de Repreſentanten des Volks, de Municipaliteit, of van de Regeering, waar onder hy het laatſte jaar gewoond hadt, eene verklaaring te toonen van zyn gedrag, nitwyzende dat hetzelve, naa de tegenwoordige Omwenteling van zaaken, niet ſtrydig geweest was met de voorſchreevene gronden. — Deeze raadſlag werd omhelsd, en in een beſluit veranderd (*).

Reeds ontdekte ons de Geſchiedenis der Omwentelinge in 't algemeen, hoe, te midden van de hooggeroemde zagtheid en bedaardheid, met welke dezelve dorgaande

Voorzorgen om een Tegenomwente-

(*) *Handel. der Prov. Rep. des Volks van Staa en Lande* 8 Mey en 14 July 1795.

XI. BOEK. 1795.

de daargesteld werd, dat, schoon de afgedankte Regeeringspersoonen, tot den kring van Burgeren wedergekeerd, onverlet en onder de bescherming der wet na hunne huizen toogen, hier en daar eene scherpheid doorstraakte, welke voor wederopborrelenden wrok moest doen duchten. De verslaagenheid der te ondergebragte Partye baarde eene onderwerping, welke alle verdere bedwangmiddelen overboodig scheenen te maaken; doch dit was zeer kortstondig. Van tyd tot tyd, en soms vry gelyktydig, vertoonden zich beginzels van Tegenomwentelingsgezindheid niet alleen; maar ook daadlyk daar toe aangewende poogingen. Hoe deeze in 't groot werkten, hebben wy geschetst, wanneer wy vermeldden, dat buiten- en binnenlandsche werkzaamheden zich daar toe vereenigden, by de verzameling van Krygsvolk op de grenzen (*).

ling te voorkomen.

Wat het Committé van Waakzaamheid te *Amsterdam* voordroeg.

Voorzorg en behoedzaamheid preezen zich by veelen, op eene dringende wyze, aan. Zeer vroegtydig was men hier mede te *Amsterdam* in de weere. De Omwenteling was naauwlyks daar, of het Committé van Waakzaamheid te dier Stede was gereed met het Ontwerp van een Besluit, 't geen hoofdzaaklyk hier op neder kwam, dat allen, die in *Amsterdam*, zints den Jaare MDCCLXXXVII, tot de tegenwoordige Omwenteling toe, in eenig Ampt van

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 174 *en vv.*

van Stedelyke Regeering geweest waren, XII.
't zy daar van reeds ontzet, of daar in nog BOEK.
gebleeven, de Stad niet zouden mogen
verlaaten, op ſtraffe dat hunne Goederen, 1795.
by voorraad, zouden worden in beſlag genomen. —— Dat de Burgers .... Huisarrest zou aangezegd, en zy door een Burgerwagt bewaakt worden. Het verlaaten hunner Huizen, werd met naauwer verzekering, en het beſlag op hunne Goederen bedreigd. De Papieren deezer in hun huizen gearresteerden zouden verzegeld en tot onderzoek in handen van het Committé van Waakzaamheid geſteld worden. — Onder deeze zelfde bedreiging zouden allen, die, tot op het tydſtip der Omwentelinge, eenig Ampt of Bediening in *Amſterdam* bekleed hadden, en zich niet in die Stad bevonden, binnen den tyd van ééne Maand, tot hunne wooningen moeten terug keeren. —— Niemand zou de Stad mogen verlaaten, zonder een pas van de Municipaliteit, op ſtraffe van als verdagte Perſoonen aangehouden, en by voorraad in verzekering genomen te worden. — Allen, die zich bemoeiden met het houden van Contra-revolutionaire Vergaderingen, Gezelſchappen, dezelve bywoonden, of ten hunnen huize ontvingen; als mede die met hunne woorden of daaden de tegenwoordige Omwenteling poogden tegen te gaan, en eene wederomkeering van zaaken te bewerken, zouden, als misdaadig tegen de Vryheid, met den Dood worden geſtraft; gelyk ook allen, die van

zo-

zer. BOEK. 1795.

zodanige Godlooze Vergaderingen of Byeenkomſten kennis droegen, en zulks niet aan het Committé van Waakzaamheid opgaven. — Den vervaardigeren of invoerderen van valſche Aſſignaaten ſtondt de ſtraf van valſche Munters te wagten. — Elk, die eenig Ampt of Bediening van Regeering, op den tyd der jongſte Omwenteling bekleedde, en daar in gebleeven was, zou, zyn ontſlag begeerende, 't zelve van de Municipaliteit moeten vraagen. — Niemand zou een ander ter oorzaake van verſchil in Staatkundige of Kerklyke gevoelens mogen ſchelden, ſtooten of ſlaan, op ſtraffe van als Verſtoorder der openbaare rust te worden gevonnisd. — Op gelyke ſtraffe werden alle Predikanten en andere in 't openbaar ſpreekende Perſoonen, gelast zich te wagten om geene Contra-revolutionaire Stellingen aan de Gemeente voor te draagen.

Tot den voorſlag van deeze ſtrenge maatregelen agtte zich het Committé van Waakzaamheid verpligt, en keurde dezelve onverwyld hoogst noodzaaklyk: dewyl de Vyanden der Vryheid onophoudelyk tot hunnen ondergang werkzaam waren. Verſcheide berigten by 't zelve ingekomen, weezen uit, hoe men, van alle zyden, tragtte twist en tweedragt tusſchen Clubs en Burgery, en andere welgezinden, te ſtooken; dat 'er beſtendig verdagte vergaderingen gehouden, de Patriotten bedreigd, en maatregelen tot een Tegenomwenteling beraamd werden. Bedryven,

ven, welke alle niet te ſpoedig konden geſtuit worden (*). XCI. BOEK.

Het Committé Revolutionair onderſchraagde deeze voorſtellen, drong ze ſterker aan, en bragt bepaalder gevallen by, wanneer het by de Municipaliteit een voordragt deedt van deezen woordlyken inhoud. „ Het Committé Revolutionair „ dagelyks, van alle zyden, meer en meer „ gedrongen wordende om aan Ulieden „ het neemen van meer efficacieuſe maat- „ regelen voor te ſlaan, tot verzekering „ van zodanige heillooze Schurken, door „ welken de ondergang van dit anders zo „ gelukkig Land berokkend en bewerkt „ is, des Lands- en Stadspenningen ſchan- „ delyk misbruikt, geſtoolen of geroofd „ zyn, of dewelke, de magt in handen „ hebbende, medewerkers zyn geweest „ van zodanige ſchanddaaden, en de bil- „ lykheid deezer Eiſchen erkennende, als „ mede begrypende, dat de Goederen van „ deeze Rooverbende, ten behoeve der „ Burgery behoorde te worden geſequeſ- „ treerd, om, naa gebleeken ſchuld, te „ ſtrekken, in vermindering dier ſchul- „ den, welke zy op den hals der Burgery „ geladen hebben, voor al voor uit de „ Bank geſtoolene Penningen, dewelke „ volgens deszelfs inrigting voor allen hei- „ lig hadden behooren te zyn — dringt „ hier mede nogmaals ten ſterkſten aan, „ dat

1795. Hoe door het Committé Revolutionair onderſteund.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 261. Den 27 van January werd dit Concept-beſluit vervaardigd.

XCI. BOEK. 1795.

„ dat door U de noodige orders worden, „ afgevaardigd, tot het daadlyk in verzekering brengen van allen de zodanigen, dewelke immer of ooit hebben „ medegewerkt tot bederf van dit Gemeenebest, en het zo ſchadelyk uitputten „ van 's Lands Finantie, benevens alle „ zodanige Directeuren der Wisſelbank, „ onder welker directie de Bank beſtoolen is; ten einde daadlyk hunne ſchuld „ of onſchuld worde onderzogt, en in 't „ eerſte geval, naar verdienſten geſtraft.

„ Slaande verder voor het daadlyk ſequestreeren van alle hunne roerende en „ onroerende Goederen, Effecten, Pretenſien *enz.*; motiveerende, dat, in geval van bevonde Schuld, dezelve zullen ſtrekken, op rekening der geſtoolene of misbruikte Gelden, daar onder „ het toezien begrypende; verder aan elk „ Burger gelastende het aan hun verſchuldigde, op ſtraffe des doods, daadlyk „ op te geeven, en verder alle zodanige „ middelen te beraamen als ter meeste „ verzekering der aan de Burgery behoorende Schuldvordering noodig zullen „ zyn.

„ Het Committé Revolutionair, in wiens „ handen het misſchien geſtaan heeft, om „ de Schuldigen hunne Misdaaden, met „ hunne Hoofden, te doen boeten, heeft „ hunne Straf aan Ulieden overgelaaten; „ dan, zonder zich te willen immiſceeren „ in die redenen, dewelke U tot zagte „ handelingen moveeren, gelooven wy

„ het

„ het tyd te zyn ſtrengere maatregelen te neemen, en de Burgery in deezen genoegen te geeven. Steeds werkzaam tot het behouden van rust en goede orde, zouden wy ongaarne zien, dat het verſchuiven eener regtvaardige daad aanleiding tot ſtoorenis gaf, en in 't vast vertrouwen, dat ons Voorſtel, op Billykheid en Natuurregt is gegrond, verwagten wy van U een gelykvormig Beſluit, met verzoek deeze in de Notulen te doen inſereeren; ten einde, ten allen tyde, te kunnen dienen tot onze verantwoording (*)."

XCI. BOEK. 1795.

Geſchaapen ſtondt het dat maatregelen van dien aart, in dit tydsgewrichte, by zommigen toejuiching ontmoeteden, en ingang vonden, gelyk zy ook daadlyk deeden; dan de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Amſterdam* oordeelden met meer bedaardheids en gemaatigdheids te moeten handelen, en vervaardigden eene Proclamatie aan den Volke van eenen zeer beredeneerden inhoud; ſchoon veelen, die oordeelden, dat het werk der Omwentelinge, met meer kragts en nadruks, moest worden doorgezet, daar in geen genoegen vonden, en de gevoelens in 't zelve beweerd, meer dan éénsweder ſprooken, en ſtreng gegispt werden. Dit ſtuk, hoewel vry breedvoerig, is te gedenkwaardig om hier niet geheel plaats te vinden. Zy ſpraaken —

Proclamatie aan den Volke van *Amſterdam*.

„ Bur-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 979. Dit Stuk was van 9 Feb. 1795.

„ Burgers! De Vergadering van de Pro-
„ visioneele Repreſentanten van het Volk
„ van *Amſterdam*, van tyd tot tyd, op on-
„ derſcheidene wyzen, en door onderſchei-
„ dene Burgers aangezogt zynde tot het
„ neemen van Beſluiten, ſtrekkende tot
„ het in 't werk ſtellen van Arreſtatien,
„ onder de algemeene bepaaling van de
„ geweezene Leden van het nu geëindigd
„ Gouvernement, en andere ſuſpecte Per-
„ ſoonen, heeft niet alleen, by aanhou-
„ denheid begreepen, tot zodanige maat-
„ regelen niet te moeten beſluiten; maar
„ oordeelt zich tevens verpligt om haare
„ denkwyze, over eene zaak van dat be-
„ lang, en de gronden waar op dezelve
„ berust, voor haare Landgenooten in 't
„ algemeen, en inzonderheid voor het
„ Volk van *Amſterdam*, 't welk wy pro-
„ viſioneel vertegenwoordigen, open te
„ leggen.

„ Wy moeten beginnen, Burgers! met
„ te verklaaren, dat wy geen oogenblik
„ hebben kunnen of willen veronderſtel-
„ len, dat de herhaalde aandrang van een
„ gedeelte onzer Medeburgeren, om ons
„ tot maatregelen van geſtrengheid te
„ doen beſluiten, zou voortſpruiten uit
„ beginzelen van haat of wraakzugt —
„ De *Batavier* heeft, by de eerſte ver-
„ bryzeling zyner ketenen, een al te
„ grootsch voorbeeld van Edelmoedigheid
„ en Menschlievenheid aan het verbaasd
„ *Europa* gegeeven, dan dat hy deezen
„ roem, in kalmer oogenblikken, zou

„ wil-

„ willen bezoedelen, door zich op zyne xx.
„ vernederde en nu magtlooze Overheer- BOEK.
„ schers te wreeken. Hy verdient niet ——
„ te zegepraalen, die, op eene lafharti- 1795.
„ ge wyze, zyne overwinning misbruikt.
„ Hy alleen kan eene gegronde hoop voe-
„ den, op duurzaame en aangenaame vrug-
„ ten van eene behaalde zegepraal, die,
„ door daaden van regtvaardigheid en edel-
„ moedigheid, zyne overwonne party doet
„ bloozen, en haar overtuigt, dat zy, in
„ het beslischt geschil, de verkeerde zyde
„ gekoozen hadt. 'Er is, Burgers! eene
„ onwederstaanbaare kragt in edelmoedig-
„ heid en regtvaardigheid. Niets is in
„ staat om de zaak onzes Vaderlands te
„ redden, dan eene onbuigzaame aankleef-
„ ving aan deeze deugden. De uitoefe-
„ ning van wraak moge, in oogenblikken
„ van drift en verbystering, een kortston-
„ dig vermaak geeven; meest al zyn de
„ de gevolgen treurig en doodlyk; terwyl
„ de uitoefening van billykheid en edel-
„ moedigheid daar tegen den zoetsten naa-
„ smaak agterlaat.

„ Deeze gevoelens, Burgers! zyn de
„ onze, het moeten de uwe zyn, opreg-
„ te Voorstanders van Vryheid en Ge-
„ lykheid! Gy alleen zyt vatbaar om der-
„ zelver waarde en kragt te gevoelen;
„ en wee ons Vaderland! indien deeze
„ leer niet als de algemeene Volksleer
„ aangenomen wordt.

„ Daar wy nu, Burgers! in deeze be-
„ ginzelen niet kunnen verschillen, zal het

„ geenzins moeilyk zyn, om den eerlyken
„ Vaderlander te overtuigen, dat het Sys-
„ thema, in onze Vergadering aangeno-
„ men, in de daad het eénigſte is, dat
„ met de waare belangens van het Va-
„ derland overeenkomt.

„ Laat ons beginnen met op den voor-
„ grond te brengen het groote doelwit,
„ dat ieder eerlyk man, en vooral ieder
„ Burger, aan wien eenig publiek gezag
„ is toevertrouwd, zich heeft voor te ſtel-
„ len. Dit moet beſtaan in het vestigen
„ van deeze Revolutie op de onwrikbaar-
„ ſte zuilen, en zulks ten einde de ge-
„ zamenlyke Bewoonders van ons Vader-
„ land, eenmaal, onder een Beſtuur, op
„ Vryheid en Gelykheid gegrond, de
„ duurzaame vrugten van het maatſchap-
„ pylyk leeven genieten mogen. — Ziet
„ daar, Burgers! het groote doelwit, het
„ welk de eerlyke man zich onophoude-
„ lyk moet voor oogen ſtellen; en hy,
„ by wien andere uitzigten huisvesten,
„ het zy hy zich geplaatst ziet in de Raad-
„ zaal, of dat hy in eenen anderen kring
„ moet medewerken, ter bewaaring van
„ rust en orde, of als amptloos Burger,
„ (zeker de gelukkigſte ſtandplaats,) hee-
„ nen leeft, ſpeelt, onder den dekmantel
„ van Patriotismus, de rol van Volksver-
„ leider, van Huichelaar.

„ Wat nu is het middel om dit doel-
„ wit te bereiken? Geen ander, geen
„ geſchikter, dan, om aan den eenen kant
„ grootsch en edelmoedig ten opzigte van

„ het

„ het voorledene, en aan den anderen kant geſtreng en onverbiddelyk te zyn tegen alle toekomſtige onderneeming, en tegen de Nationaale Vryheid en Souvereiniteit. — Het is altoos, Burgers! by de Wysgeeren van alle Volken, en door alle tyden heen, daar voor gehouden, dat de zegevierende Party, naa het eindigen van een Burgertwist, zich aan onregtvaardigheid heeft ſchuldig gemaakt, door zodanige daaden, welke door de Hoofden der onderliggende Party, tot voorſtand van dezelve gedaan zyn, ſtrafwaardig te beſchouwen, en zich, op dien grond, algemeene vervolgingen te veroorlooven. Die daaden alleen, welke door alle tyden heen, misdaadig zyn; die daaden, welke afgetrokken van alle ſtaatkundige betrekkingen, zedelyk ſlegt en daarom altoos ſtrafwaardig zyn, kunnen dus, volgens de beginzelen van Regtvaardigheid, alleen in aanmerking komen. Het zyn ook deeze daaden alleen, welke een billyk Regter, wiens oordeel door geen aandrang van politieke driften mag gezwaaid worden, als misdaadig en ſtrafwaardig zal veroordeelen; en geenzins zodanige, welke thans, wel en met het hoogſte regt, als verderflyke handelingen worden beſchouwd; doch die onder het oog, en met de volkomenſte goedkeuring van het voorig Bewind verrigt zyn.

„ Indien deeze ſtelregels wegvallen, is „ alle zekerheid voor menſchlyke bedry-

1795. BOEK.

XCI. BOEK. 1795.

„ ven den bodem ingeslaagen; en men ont-
„ veinze niet dat hy, die eene daar tegen-
„ gestelde leere predikt, in de daad het
„ Regt van den Sterksten, en dus het ge-
„ liefdkoosd Regt van Tirannen afkondigt.

„ En, Burgers! men waane niet, dat
„ het waar belang der Natie, in dit op-
„ zigt, of in eenig ander, met de rege-
„ len van Regtvaardigheid en Billykheid
„ zou stryden. Nooit eischt het waar
„ belang van het Volk, dat 'er immer
„ van de voorschriften der Regtvaardig-
„ heid en Goede Trouw, onder welk een
„ schyn ook, afgeweeken worde. Boven
„ dien zal ons Vaderland, met het aan-
„ kleeven of verwerpen van deeze waar-
„ heden staan of vallen. Het Systhema
„ van Schrik, het welk thans geheel uit
„ de *Fransche* Republiek verbannen is,
„ kan op ons plekje gronds geen oogen-
„ blik geduld worden, zonder ons voor
„ altoos te bederven. Ons Staatsgestel,
„ onze plaatslyke gelegenheid, onze be-
„ trekkingen van Koophandel, dat al is
„ veel te teeder om herhaalde tooneelen
„ van geweld, en afwisselende Staatsschok-
„ ken, te kunnen verduuren.

„ Werpt uw oog, Burgers! op het Fi-
„ nantieweezen van uw Vaderland, van
„ uwe Stad, zal niet al de lust, al de
„ veerkragt van eene handeldryvende Na-
„ tie noodig zyn, om de tot op den bo-
„ dem geleegde Schatkisten te vullen?
„ Maar hoe is die lust, die veerkragt be-
„ staanbaar met het Systhema van Schrik?

„ Neen:

„ Neen: 'er moet maar eene ſoort van ſchrik in deeze Revolutie, en in derzelver voltooijing geduld worden; voor de zulken naamlyk, welken de onberaadene boosheid zouden durven hebben, om iets tegen deeze Revolutie te onderneemen. De geſtrenge Straffe voor deezen zal des te billyker en regtvaardiger zyn, naar maate de handelwyze, ten opzigte van het voorledene, edelmoediger en meer groothartig is. XCI. BOEK. 1795.

„ Men begaat eene groote dwaaling, Burgers! wanneer men de omſtandigheden van *Frankryk*, geduurende den loop van deszelfs Revolutie, wil gelyk ſtellen met onze omſtandigheden. Het was in *Frankryk* geen geest van wraakoefening over 't geen onder het oud Beſtuur misdreeven was, welke by herhaaling aldaar de meest ſchrikbaarende tooneelen voortbragt; maar het was de geweldige tegenkanting tegen de Revolutie, welke eene evenredige tegenwerking tot verplettering van alle Zamenzweeringen noodzaaklyk maakte. — Maar welk eene tegenkanting, Burgers! is 'er in ons Vaderland te wagten, indien een wys en regtvaardig Beſtuur deeze Revolutie wil voltooijen? Is niet de Leer van Vryheid en Gelykheid, zo beminnelyk, zo zeer op de natuur gegrond, dat dezelve weldra, met eene onwederſtaanbaare kragt, in alle harten zal dringen? Zullen zy allen, welke door hoofſche kunſtenaaryen misleid waren,

XXX. BOEK. 1795.

„ ren, niet van hunne dwaalingen te rug
„ keeren? Men toone, met de daad,
„ dat een welingerichte Volksregeering
„ niet alleen beſtaanbaar; maar met de
„ waardigheid der Menschlyke Natuur,
„ alleen overeenkomſtig is, en weldra zal
„ die orde van zaaken, door eenen alge-
„ meenen byval, op de onwrikbaarſte zui-
„ len, gevestigd zyn. — Men logenſtraffe
„ alle de bedreigingen, welke o ſchande!
„ zo van den Kansſel, als uit de Raad-
„ zaalen, onder de meenigte geſtrooid
„ zyn, en weldra zal die zelfde menigte
„ haare misleiders veragten. De Laster
„ maalde de leer van Vryheid en Gelyk-
„ heid af, als de onmiddelyke bron van
„ verwarring, en als het graf van den
„ Godsdienst; maar, Burgers! waar bergt
„ zich de Laster, nu ieder Ingezeten in
„ zyn perſoon en bezittingen beſchermd
„ wordt, en de poorten des Tempels
„ voor ieder openſtaan, om op zodanig
„ eene wyze, als de inſpraak van ieders
„ hart medebrengt, onzen algemeenen
„ Vader aan te bidden?

„ Het zyn deeze ſpreekende uitwerk-
„ zels, van eene gezonde en wysgeerige
„ Staatkunde alleen, welke deeze Revo-
„ lutie, op eene gelukkige wyze, moeten
„ en kunnen voltooijen. Alle de voorige
„ Staatsgeſchillen en Omwentelingen in
„ dit Gemeenebest, van deszelfs geboor-
„ te af, voorgevallen, verdwynen in be-
„ langrykheid, by de tegenwoordige Re-
„ volutie. Het waren blootlyk geſchillen

„ tus-

„ tusschen Kabaal en Kabaal; worstelin- XX.
„ gen meestal tusschen Deugnieten en BOEK
„ Deugnieten, en het Volk hadt 'er of ——
„ geen rol in, of alleen de rol van mis- 1795
„ leiden; thans is het de groote zaak des
„ Volks zelve, waar aan gy allen moet
„ arbeiden. Het is tegenwoordig geen
„ Kabaal, die zegepraalt, maar het is de
„ Natie zelve, die overwint. Niet het
„ geluk van weinige Overheerschers, maar
„ het geluk van het ganssche Volk, moet
„ thans beoogd worden.

„ Laat ons dan, Burgers! onze tegen-
„ woordige Revolutie geduurig in die
„ groote betrekking beschouwen; laat ons
„ tragten dezelve die richting te geeven,
„ dat men weldra te vergeefsch, in dee-
„ ze Republiek, na de overblyfzels van
„ burgerlyke twisten zal zoeken; laat het
„ onwaardige voorbeeld van onze uitge-
„ diende Overheerschers, ons tot eene
„ nuttige les verstrekken, om de door hun
„ zo laaghartige als onstaatkundig begaane
„ feilen, te vermyden. Hebben zy, door
„ hunne onzinnige vervolgingen gemaakt,
„ dat de Kerkerholen in ons Vaderland
„ om wraak schreeuwden, en dat de klaag-
„ stem en noodkreet der *Bataafsche* Ban-
„ nelingen, in alle oorden der wereld,
„ den vloek over hun Bestuur uitgalm-
„ den; laaten wy onzen roem stellen in
„ geheel *Europa* te overtuigen, dat thans
„ het *Bataafsche* Volk zegepraalt en geen
„ Kabaal; dat tegenwoordig de zaak der
„ Vryheid en Gelykheid triumpheert en
„ niet de geest van wraak en verwoesting;

„ en

1795. „ en eindelyk, dat thans de gezonde Staatkunde heerscht, om, aan den eenen kant aan zyn misleiden Medebroeder de gulle hand van Broederschap aan te bieden, en niet om hem tot wanhoop te brengen; en aan den anderen kant, om het Strafzwaard opgeheeven te houden om daadlyk den eersten Verraader te straffen, die zich tegen de Vryheid en de Souverainiteit van het Volk, in het toekomende, zou durven verzetten. Immers, hoe zeer het eerste het edel doel is van den regtschaapen Menschenvriend, moet het laatste de waakzaamheid van den gestrengen Republikein bezig houden om aan de belaagers der Vryheid altoos in het verschiet te toonen, dat men op hunne handelingen naauwkeurig agt geeft, en dat de Natie, welke zo edelmoedig vergeeft, ook gereed is om, waar het haare Vryheid zal gelden, even *gestreng* te straffen.

„ Ziet daar, Burgers! onze gronden voor ons gehouden gedrag! Ziet daar den regel van onze handelingen! Wy meenen, dat eene onwrikbaare aankleeving van dit Systhema het eenig middel is om deeze Revolutie te voltooijen, en eens eindelyk een algemeen Nationaal Geluk op den *Bataafschen* grond te doen huisvesten (*).

Hoe

(*) Deeze Proclamatie werd den 11 Feb. 1795. bepaald en den 13 daar aan volgende afgekondigd. *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 893—907. waar dezelve, en in 't *Fransch* en in 't *Nederduitsch* voorkomt.

Hoe zeer de Vertegenwoordigers des Volks van *Amſterdam*, in deeze Afkondiging, bedoelden de beginzelen van Gemaatigdheid, en de eiſchen van het waar Belang des Volks te vereenigen met die der Nationaale Regtvaardigheid, was dit beredeneerd en algemeen ſpreekend ſtuk niet magtig om de ſtem der meer driftigen te ſmooren, of ook hun te doen zwygen, die de eiſchen der Broederſchap en Vergeeflykheid alleen bepaalende tot de wederhouding van daadlyke wraakneeming over perſoonlyke beledigingen, daar door de aanſpraak op vergoeding der geledene ſchade voor de Ingezetenen in 't byzonder, en den Lande in 't algemeen aangedaan, langs den geregelden weg van Regten, daar door niet buiten geſlooten wilden hebben. Zich aanmerkende als geſteld tot het handhaaven der Nationaale Regtvaardigheid, oordeelden zy niet te mogen vergeeven, in gevallen, waar deeze met luider ſtemme geſtrengheid vorderde. Zy hielden zich geroepen om de zegevierende zaak der Vryheid te beſchermen, en door eene, huns oordeels, te wyduitgeſtrekte toegeevenheid, niet in gevaar te mogen brengen. Het gedrag eeniger Aanhangeren der thans onderliggende Partye wees uit, hoe dezelve verre was van te ondergebragt te weezen. XCe. BOEK. 1795. Deeze viel niet in den ſmaak.

Omtrent gelyktydig met dit vermeldde in de *Amſtelſtad*, hadt men te *Leyden* een meer Revolutionairen weg opgeſlaagen: dewyl men oordeelde, dat eene zagtere han- Het gedrag der *Leydenaaren* ten op-

del-

XIII. BOEK. 1795.

delwyze eene verkeerde uitwerking zou gebaard hebben. Bewegingen, ten voordeele van *Oranje* ontſtonden daar; doch werden ſpoedig gedempt. Met deeze paarde zich een gerugt, dat eenige Leden van het voorig Stadsbeſtuur, ſchoon reeds onder Stads-arrest, zich gereed maakten om met hunne goederen heimlyk te vertrekken, en daar door de verantwoording van de jammerlyke tekortkoming der Stadskasſe te ontwyken. Een groot gedeelte der Burgery eischte daar op van de Municipaliteit, den derden van Sprokkelmaand, de ſtrengſte bewaaring dier Leden. Aan dien eisch werd voldaan, en vonden zich de voorige afgetreeden Regenten, den volgenden morgen, in Huisarrest geſteld; en moesten zy, te hunner bewaaringe in hunne woningen gewapende Burgers toelaaten (*).

zigte der voorige Regenten.

Arrest van drie *Leydſche* Heeren by het Committé van Algemeen Welzyn in 's *Haage* verzogt.

De Burger VAN ROYEN van *Leyden* voegde zich, den volgenden dag, by den Voorzitter van het Committé van Algemeene Welzyn in 's *Gravenhaage*, met eene Brieve van de Municipaliteit dier Stad, kennis geevende van het daar gebeurde; met verzoek om in verzekering te doen neemen, de geweeze *Leydſche* Regenten, wegens dezelve Stad in de Vergadering der Algemeene Staaten zitting gehad hebbende, Mr. JOAN MEERMAN, de afgezette in de Nationaale Rekenkamer Mr. PIETER

(*) *N. Nederl Jaarb.* 1795. bl. 796. Rocca *Geſch. der Omwenteling* bl. 423.

ter Changuion, en de geweeze Gecommitteerde Raad Mr. Adriaan van Heusden; ten einde zy niet, op 't gerugt van 't geen te *Leyden* geſchied was, zulks ten hunnen opzigte, onmogelyk maakten. Hoe zeer de afgezonde Burger van Royen op voldoening aan dit verzoek drong, oordeelde het Committé, daar aan niet te moeten voldoen, zonder tot het volbrengen van zulk een Arrest, *periculo petentium* begeerd, gevolmagtigd te zyn, door de Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten van *Holland*, van welke het Committé zyn gezag ontleende.

XCI. BOEK. 1795.

Het Committé daar toe bevoegd verklaard.

Onverwyld werd het Committé hier toe bevoegd verklaard, en dus om de gemelde drie *Leydſche* Burgers, in hunne Huizen te doen arresteeren en bewaaken; terwyl men teffens dit Committé magtigde om dergelyke Arresten en Voorzieningen, op ſoortgelyke vorderingen, te volvoeren.

Dit werk volvoerd

Op voorſtel des Voorzitters van de Vergadering, of deeze *Leydſche* Burgers, in het verzogte Arrest geſteld zynde, niet na *Leyden* behoorden vervoerd te worden, als men vooraf hunne Goederen en Papieren behoorelyk verzegeld hadt, volgde een toeſtemmend beſluit. Zy bleeven, tot den tyd hunner vervoering, in bewaaring van twee Bodens, en eenige *Haagſche* Burgers.

Afkondiging wegens de Leden en Ampenaars

Dit geval gaf aanleiding tot eene omvraage, wegens eene algemeene voorziening de Regeeringsperſoonen en Amptenaaren des voorigen Beſtuurs betreffende, en baarde onverwyld het vaſtſtellen der vol-

XCI. BOEK. 1795. des voorigen Beſtuurs.

volgende Aankondiging — „ De Provi-
„ ſioneele Repreſentanten van het Volk
„ van *Holland*, overweegende, dat niets
„ eenen Staat gevoeliger nadeel kan toe-
„ brengen, dan dat Regenten, Ampte-
„ naars en Ministers, die tot de gelukki-
„ ge Omwending van zaaken hier te Lan-
„ de, zo in Provinciaale als Generaliteits
„ Bedieningen uit deeze Provintie geweest
„ zyn, en het Vaderland hebben helpen
„ brengen in die rampzalige omſtandighe-
„ den, waar in hetzelve zich thans be-
„ vindt, na buiten zouden verhuizen, om
„ daar door de billyke Verantwoording
„ te ontwyken, waar toe zy verpligt en
„ gehouden zyn, en alzo de gelegenheid
„ zou benomen worden, om voor den
„ Lande eenige ſchavergoeding, wegens
„ hun gehouden gedrag, te bekomen; en
„ zich daar en boven verpligt agtende de
„ onheilen daar uit, met opzigt tot het
„ Vaderland, ſtaande te zullen reſulteе-
„ ren, zo veel mogelyk voor te komen —
„ decreteeren, dat niemand zich, buiten
„ uitdruklyk en ſchriftlyk conſent van de
„ Municipaliteit, of Regeeringe zyner
„ Woonplaats, zal mogen begeeven buiten
„ de Grenzen deezer Provintie, veel min
„ met 'er woon na buiten 's Lands ver-
„ trekken; dat die zich aan zulk eene
„ verhuizing ſchuldig maaken, by agter-
„ haaling, naar verdienſten, zullen worden
„ geſtraft, zelfs naar exigentie van zaa-
„ ken, met den dood, zullende ondertus-
„ ſchen hunne Goederen worden geſe-
„ ques-

„ questreerd: terwyl zulken, die daar toe XX.
„ door het verhuuren van Rytuigen, Paar- BOEK.
„ den of Schepen, of op eenige andere ——
„ wyze, behulpzaam zouden mogen zyn, 1795.
„ naar exigentie van zaaken, aan den lyve
„ zullen worden geſtraft (*)."

De onverwagte boodſchap uit *Leyden* hadt aanleiding gegeeven tot het ylings neemen van dit Beſluit. Alles was 'er niet in vervat, 't geen men, in de toenmaalige omſtandigheden, ten deezen opzigte, dienſtig en noodig keurde, zulks bleek uit eene weinige dagen laater volgende verbreeding, by welke men die Publikatie even zeer wille toepaslyk maaken op zodanige geweezene Regenten, Amptenaars en Ministers, die een langer of korter tyd, vóór de jongst gedaane Afkondiging, het Land hadden verlaaten. Deezen ook, die een behoorelyk ontſlag hadden gevraagd en verkreegen, werden opgeroepen, om, binnen den tyd van veertien dagen, zich te hunner Woonplaats weder te vervoegen, voor de Municipaliteit te verſchynen, en niet op nieuw te vetrekken, zonder uitdruklyke en ſchriftlyke toeſtemming der Municipaliteit. De zodanigen, die niet weder terug kwamen, of zonder zodanig een verlof op nieuw het Land verlieten, zouden, agterhaald zynde, naar verdienſten en zelfs, naar eisch van zaaken, met den dood geſtraft worden. ——

Verbreeding van dit Beſluit tot de reeds uitgeweekenen.

De

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 4 en 5 Feb. 1795.

XXI. BOEK 1795.

De Goederen door de Uitgeweekenen in dezen Lande agtergelaaten, zouden intusschen in bewaaringe genomen worden tot dat zy, naa hunne wederkomst de opheffinge daar van verzogt en verkreegen zouden hebben.

Ter voorkominge, dat zy, schoon door deezen maatregel als buiten de mogelykheid gesteld om eene behoorelyke verantwoording hunner verrigtingen te ontwyken, zich niet mogten ontdoen van alle of van zo veele Goederen, dat zy, of hunne Boedels, buiten staat zouden weezen tot de bedoelde Schavergoeding, werd de werking van alle Transporten, Hypotheeken of andere Actens, wegens roerende of onroerende Goederen, die naa den eersten van Louwmaand deezes Jaars zouden mogen aangegaan zyn, van alle de in 't bewind geweest zynde Regenten, Ampte-naaren en Ministers opgeschort (*).

Nadere bepalingen tegen het uitwyken.

Het beloop van tyden en zaaken brugt eerlang nog meer beperkende bepalingen, ten deezen opzigte, te wege. De Representanten des Volks van *Holland*, vonden den toestand der dingen buiten de Republiek, en de vyandlyke oogmerken, welke die geenen, die hums oordeels, het Vaderland op den rand des verderfs gebragt hadden, zodanig, dat, tot voorkoming van alle begunstiging derzelven en medewerking met de binnenlandsche Vyanden de schikkingen by

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 12 Feb. 1795.

by de twee gemelde Publikatien niet voldoende waren, tot gerustſtelling van het Volk van *Holland*, waarom zy, tot meerder verzekering van deszelfs Vryheid en Onafhangelykheid, beſlooten, dat alle Leden en Miniſters van het voorig Gouvernement; mitsgaders alle Amptenaaren, die tot aan de jongſte Omwenteling, zo in Provinciaale als Generaliteits Bedieningen, van wegen *Holland*, of in eenig publiek Stedelyk Beſtuur geweest waren, en zich, ten tyde deezer Afkondiging, buiten de Plaats hunner Woninge mogten bevinden, gehouden zouden weezen, zonder verwyl, immers binnen twee maal vier en twintig uuren, na deeze Bekendmaaking, zich terug te begeeven na de Plaats hunner vaste Wooning. Van deeze hunne terugkomst hadden zy terſtond kennis te geeven aan de Municipaliteit hunner Woonplaatze. XII. BOEK. 1795.

Allen deezen zouden voortaan zich uit hunne Woonplaatzen niet mogen begeeven, zonder byzonder verlof en toeſtemming der Municipaliteit, ten welken einde zy zich in Perſoon by dezelve moesten vervoegen, om een ſchriftlyk Verlofſchrift te bekomen. In 't zelve moest opgegeeven worden de Plaats waarnaards zy zich wilden begeeven, de weg, welken zy ten oogmerk hadden te houden, en de tyd hoe lange; alles met hun zegel en handtekening bekragtigd. Deeze Verlofbrief moest; ter aangeduidde plaats vertoond, tot den tyd des vertreks bewaard

1795.

en by de wederkomst, met alle gerustſtellende verzekeringen, weder terug ontvangen worden.

Wyders moesten allen, die, van wegen andere Gewesten, in eenige Generaliteits Collegien, zitting gehad of als Ministers dienst gedaan hadden, en in andere Provintien woonagtig waren, en zich thans in *Holland* mogten bevinden, binnen tweemaal vier en twintig uuren, dit Gewest verlaaten, en zich niet weder op dat Grondgebied begeeven, zonder daar toe byzonder verlof verzogt en bekomen te hebben.

Wie in eenig opzigt ſtrydig met deeze aangekundigde maatregelen handelde, zou als verdagt van eenig kwaad oogmerk, daadlyk gevat, in beſlootene hegtenis gebragt, en tegen hun regtens gehandeld worden (*).

Zo ſtrikt werd aan deeze Publikatie de hand gehouden, dat de Gecommitteerde Bewindhebbers uit de Kamer der *Nederlandſche Oost-Indiſche* Compagnie ter Vergadering van Zeventienen, op hun ſchryven. dat 'er zich onder de buiten de Stad *Amſterdam* woonende Bewindhebbers en Hoofdparticipanten, eenige Leden bevonden, die ingevolge van deeze Publikatie, zich zouden moeten verwyderen; doch meenden, dat het oogmerk niet kon zyn, om de Vergadering te doen uit een ſcheiden, berigt kreegen, dat men zich aan de

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 7 Sept. 1795.

de letter hieldt, en dat die Burgers zich daar volgens ſtiptlyk te gedraagen hadden (*). XC. BOEK.

1795. Om dit Verbod naar eisch te doen gelden, en te voorkomen, of te verhinderen, dat eenige Perſoonen heimlyk, of zonder Paſſen, uit *Amſterdam* zouden kunnen vertrekken, deeden de Repreſentanten dier Stad, voor dezelve in 't Y een Wagtſchip leggen, en tevens aan alle Schippers en Beurtlieden van daar vaarende, een Waarſchuwing afkondigen om, op de gegeevene Seinen van dat Wagtſchip, te moeten bydraaijen, en zich te gedraagen naar 't geen hun aldaar zou worden afgevraagd (†). Naauwlettende voorzorg te *Amſterdam*.

Hoe onaangenaam, hoe hard, hoe belemmerend, het gehoorzaamen aan alle deeze vorderingen ook mogt weezen, onderwierpen zich de bedoelde Perſoonen, in geval van noodzaaklykheid.

Gelykaartigheid van ſtoffe deedt ons deeze Voorzorgen in *Holland* ten deezen opzigte genomen, by een voegen en in tyd de eerſte dagen der Omwentelinge voorbyloopen, in welke dagen, omtrent een en ander Staatsperſoon gebeurtenisſen ſtand greepen, die een uitvoeriger te boek ſtellen vorderen; doch ten welken opzigte wy ons tot het voornaamſte moeten bepaalen; dewyl wy anders tot eene breedſpraakigheid, aan eene Algemeene Geſchiede- Handelwyze omtrent VAN DE SPIEGEL en BENTINCK gehouden.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 19 Sept. 1795.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5728.

XCI. BOEK. 1795.

denis des Lands niet voegende, zouden vervallen. — By het vermelden der Regeeringsverandering in *Holland*, boekten wy de Ontzetting der Ampten dadelyk bekleed door den Heer LAURENS PIETER VAN DE SPIEGEL, en verschooven de opgave van diens verdere lotgevallen tot eene gepaster plaatze (*). In beschuldigingen, doch bovenal in de volgende behandelingen, hadt de Heer WILLEM GUSTAAF FREDRIK BENTINCK VAN RHOON, met den geweezen Raadpensionaris een zo gelyk deel, dat beider Geschiedenis, in zeker voege zamensmelt; schoon die des Heeren VAN DE SPIEGEL verre het meeste uitsteekt.

Eerste wenk ten opzigte dier beide Heeren, door het Committé Revolutionair te *Amsterdam* gegeeven.

Het leezen des naams van VAN DE SPIEGEL voert onze aandagt terugge tot eene menigte van Gebeurtenissen hem bejegend, en staande zyn Raadpensionarisschap van *Zeeland* en van *Holland*, die hem deeden kennen als een der sterkste en bekwaamste Voorstanderen des Stadhouderschaps: terwyl de naam van BENTINCK ons niet minder herinnert aan een der driftigste verdeedigeren van den Stadhouder. Geen wonder dat zy beiden, van den aanvange der Omwentelinge af, boven allen, in 't ooge liepen. — Het Committé Revolutionair te *Amsterdam* gaf den eersten openbaaren wenk om zich van beide deeze Heeren te verzekeren, en deedt aan de Municipaliteit dier Stad woordlyk dit Voorstel; „ Het Committé Re-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 266.

„ Revolutionair, steeds volhardende in hunne denkwyze, ten opzigte der noodzaaklykheid om zich van zodanige Schurken, dewelke 's Lands onheil en het verderf hunner Medeburgeren, door hunne verfoeilyke handelingen, hebben berokkend, te verzekeren: voor eerst, om niet ontstooken te zyn van de middelen, waar door het Volk ter kennis kan geraaken van het voorig employ van 's Lands Penningen; ten anderen, dat de Schuldigen hunne geregte Straffe niet mogen ontgaan, dringt nogmaals ten sterksten hier op aan, met verzoek om aan de Gecommitteerden in den *Haage* aan te schryven, zo veel mogelyk is, door te dringen, dat de Personen van L. P. VAN DE SPIEGEL, en BENTINCK VAN RHOON terstond worden gebragt in een staat van verzekering, tot dat, by een nader onderzoek, hunne schuld of onschuld behoorelyk zal zyn gebleeken (*)."

XCI. BOEK. 1795.

Wanneer VAN DE SPIEGEL, op den acht en twintigsten van Louwmaand ontslaagen was, stelde hy, die by het wisselen van 's Lands lot, door het vertrek van WILLEM DEN V, zich zo voorbeeldlyk kloek gedraagen hadt, dat het de verwondering der aanschouweren en zyner Tegenparty wegdroeg, zich zelven in 't geval van CICERO, en oordeelde met deeze Staatsman te mogen zeggen, „ Nu „ word

Hoe VAN DE SPIEGEL zich by zyn Ontslag beschouwde.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 278.

XCI. BOEK. 1795.

„ word ik gedwongen het Schip te verlaaten, niet om dat ik het roer uit de „ handen heb gegeeven; maar het is my „ ontrukt; nu kan ik de ſchipbreuk van „ anderen, uit den wal, beſchouwen (*)." Het mogt hem egter by lange niet gebeuren, een vry en rustig gezigt te hebben van 't geen 's Lands Staatshulk overkwam.

Overgifte der Papieren.

Onverwyld werden de papieren, welke VAN DE SPIEGEL, in de onderſcheidene betrekkingen van wegen den Lande bezat, in beſlag genomen. Hoe veel belangde *Franſchen* in deeze Papieren ſtelden, blykt uit der Repreſentanten verzoek, om by derzelver ontzegeling tegenwoordig te mogen weezen. Men beloofde afſchriften van alles, wat tot de *Franſche* Republiek betrekking mogt hebben, of anderzins van eenig gewigt zyn (†). By de overgifte verklaarde VAN DE SPIEGEL, dat deeze, voor zo verre hem, ter goeder trouwe, bewust was, de éénige waren, onder hem, in zyne geweezene hoedanigheid, berustende: hy nam aan om alle ſoortgelyken, welke hy nog mogt vinden, getrouwlyk te zullen overleeveren.

VAN DE SPIEGEL

Weinig dagen ſlegts duurde zyne Vryheid; hy genoot ze niet langer dan tot den

(*) *Nunc, cum cogor exire de navi, non abjectis, ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorum naufragium e terra intu eri* CICERO *ad Atticum.* Zie *Nadenkingen van eenen Staatsman, wegens zyn Miniſterie in Holland* bl 2.

(†) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 4 Feb. 1795.

den vierden van Sprokkelmaand. De kreet, eerst uit *Amsterdam* tegen hem en den Kwartiermeester Generaal BENTINCK aangeheeven, verdubbelde. Het Committé van Algemeen Welzyn ontving last om deeze beiden in verzekerde bewaaring te neemen in hunne huizen, en teffens alle hunne Papieren te verzegelen (*). Dit geschiedde, met kennis des Generaals PICHEGRU. By het verslag van dit bedryf gaven de volvoerders te verstaan, dat de verzegeling der Papieren, zo van den eenen als van de anderen, niet had kunnen geschieden. Op de vordering van aanwyzing te doen, was door VAN DE SPIEGEL voorgegeeven, dat hy geene Papieren bezat, waar op, van wegen den Lande, aanspraak kon gemaakt worden, en hy van begrip was, dat de verzegeling zyner eigene Papieren het oogmerk der Vergadering niet kon zyn: ook oordeelde hy onder Borgtogt te kunnen ontslaagen worden. —— BENTINCK hadt, met minder bedaardheids, dan zyn Lotgenoot, gezegd, dat 'er veele dagen noodig waren om alle zyne Papieren byeen te brengen, dat het ten dien einde volstrekt noodig zou weezen, hem, op zyn woord van eer te ontslaan. —— Wel verre van in deeze Verzoeken te treeden, besloot de Vergadering, zekerheidshalven, en op dat de verzegeling te gemaklyker zou kunnen ge- XXL. BOEK. 1795. en BENTINCK gearresteerd.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 4 Feb. 1795.

XX. BOEK. 1795.

geschieden, VAN DE SPIEGEL en BENTINCK na de Kasseleny van *Holland* in Civiel Arrest, voor eerst, op hunne eigene kosten, te doen overbrengen, en met de verzegeling der Papieren, op zodanig eene wyze te werk te gaan, als ter bereiking van het oogmerk meest kon strekken (*).

Dermaate trok dit Arrest de aandagt van het Hof, dat de Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal VAN DER MEERSCH last kreeg, om zich by den Voorzitter der Vertegenwoordigeren des *Hollandschen* Volks te vervoegen, en daar omtrent nader onderrigt te vraagen. Hier uit sproot de last aan het Committé van Algemeen Welzyn, om dien Advocaat Fiscaal voor zich te ontbieden, en hem aan te zeggen, dat het verrigtte omtrent die twee Heeren *eene provisioneele voorziening* was, door het Committé, ingevolge van een Besluit der Vergaderinge gedaan (†).

VAN LELYVELD wegens een Brief ondervraagd.

Een derde Persoon, BERNARDUS PIETER VAN LELYVELD, de Commis van hun Hoog Mogenden, werd ten dien dage in verzekering genomen. Aanleiding hier toe gaf een der Afgevaardigden van *Holland* ter Vergadering der Algemeene Staaten, als hy, op den zevenden van Sprokkelmaand, de weete deedt, hoe de Commis VAN LELYVELD, op den derden dier maand, uit handen van den Secretaris der Cyf-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 5 Feb. 1795.

(†) *Decreeten* als boven 6 Feb. 1795.

Cyffers, den Burger CROISSET hadt laaten afvorderen, en dat ook aan hem door deezen was ter hand gesteld, het Cyffer vervaardigd tot de Briefwisseling met de Afgevaardigden na *Parys* BRANTSEN en REPELAAR. Hier uit rees een vermoeden, dat 'er veelligt meer Brieven deezer Heeren, dan van welken hun Hoog Mogenden kennis was gegeeven, zouden aangekomen weezen. VAN LELYVELD, opgeroepen, om des opening te geeven, aarzelde daar in eenigermaate, en behielp zich met een uitstelzoekend antwoord, nogthans zo dat hy aannam zich nader daar omtrent te zullen verklaaren. Dit nader verklaaren kwam hier op neder, dat 'er, op den vierden van Sprokkelmaand, een Brief van BRANDSEN, REPELAAR en SIX uit *Parys* was aangekomen, welks opschrift aan VAN DE SPIEGEL hieldt (*). Deeze hadt dien Brief aan VAN LELYVELD gezonden, met verzoek om denzelven te ontcyfferen, en 'er vervolgens zo mede te handelen, als hy Commis noodig zou oordeelen. Om aan den inhoud van dit verzoek te voldoen, hadt hy het Cyffer van den Secretaris CROISET ontbooden, en den ontcyfferden Brief den Raadpensionaris te rug gezonden. Bedugtheid, dat ter Griffie van hun Hoog Mogenden geen afschrift van dien

1795. XX. BOEK.

(*) Deeze Brief, welke van zo veel naasleeps was, hebben wy onzen Leezeren medegedeeld, in het XXVII. D onzer *Vaderl. Hist.* bl. 433 en daar eene belofte gedaan, die wy hier volbrengen.

XE. BOEK. 1795.

dien Brief voorhanden was, hadt hem in 't eerst een onbeslisfend antwoord doen geeven; dan, het affchrift gevonden hebbende, maakte hy geene zwaarigheid om rond voor de zaak uit te komen, en den inhoud van den Brief mede te deelen.

Deeze gehoudene handelwyze, ten opzigte van VAN DE SPIEGEL, reeds van het Raadpenfionarisfchap ontflaagen, en het niet ter kennis brengen van deezen Brief aan hun Hoog Mogenden, hadt ten gevolge dat VAN LELYVELD in zyn huis bewaard werd, met verdere voorzorge tegen het verduisteren of vervoeren van Papieren, onder hem berustende. — De Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering kreegen last, om zo ras het Committé van Algemeen Welzyn, die verzekering van Perfoonen en Papieren zou volvoerd hebben, op een daar toe belegde Vergadering van hun Hoog Mogenden, kennis van het gebeurde te geeven, en het daar heen te ftuuren, dat, van wegen die Vergadering Perfoonen zouden worden benoemd om VAN LELYVELD het eigen Handfchrift des ontcyfferden Briefs af te eifchen, en dat, byaldien hy mogt voorgeeven, denzelven aan VAN DE SPIEGEL gezonden te hebben, zich zonder verwyl by deezen te vervoegen, van hem de overgifte des Briefs te vorderen of hem te noodzaaken aanwyzing te doen, waar hy denzelven hadt weggelegd.

VAN LELYVELD hadt, by de in verzekeringneeming van zyn perfoon, voorge-

gesteld, om onder handtasting, ontslaagen te worden: dewyl de afweezigheid van den Griffier en de zynen den loop der Vergadering van hun Hoog Mogenden zou stremmen: dan hier in werd voorzien door de onverwylde afzetting van den Griffier FAGEL, en de aanstelling van QUARLES in diens plaats. XII. BOEK. 1795.

De Burger CROISET ter Vergadering ontbooden, en ondervraagd over het beloop deezer duistere zaak, gaf ten antwoord, dat het Cyffer, gebruikt tot ontcyffering der Brieven aan hun Hoog Mog. door de meergemelde Afgevaardigden na *Parys*, van hem was afgevorderd, door VAN LELYVELD, zonder kennisgeeving ten welken einde; nimmer te vooren was het Cyffer van Staat door VAN LELYVELD van hem verzogt. Aan den Boode hadt hy dit Cyffer, op schriftlyken eisch van VAN LELYVELD, mede gegeeven. Verzegeld was het hem weder terug gebragt, door iemand, die last hadt hetzelve aan hem eigenhandig te bezorgen. Het Verzoekbriefje om het Cyffer was nog in weezen, en werd aan de Vergadering overgehandigd. Nadere onderrigt wegens dien Brief.

Ondertusschen bleek, uit het gedaan onderzoek by VAN LELYVELD, dat de oorspronglyk ontcyfferde Brief niet meer by hem berustte; deeze hadt hy na VAN DE SPIEGEL afgezonden. Hy voegde 'er nevens, dat de bewuste Brief, naa de ontcyffering, niet aan VAN DE SPIEGEL zou zyn verzonden geworden, indien hy niet in

XEN BOEK. 1795.

in begrip gestaan hadt, dat dezelve *particulier* aan VAN DE SPIEGEL, en niet aan hem als *Raadpensionaris* was gerigt geweest, en hy daarenboven *dikwyls gebeurde*, dat de Raadpensionaris Brieven ontving van buitenlandsche Ministers, *welke niet in het Geheim Besoigne gebragt werden.*

Ten huize van VAN DE SPIEGEL gezonden, en wat deswegen voorviel.

Onverwyld vervoegden de Gelastigden zich by VAN DE SPIEGEL om van hem de afgifte dien Briefs te vorderen, of hem te noodzaaken aanwyzing te doen, waar hy denzelven hadt weggelegd. Het antwoord was, dat, zo veel hy zich kon herinneren de bewuste Brief zich ten zynen Huize bevondt in een Leesenaar in de Eetkamer, waar van zyne Vrouw of Dogter de sleutel hadt. Het Committé van Algemeen Welzyn werd verzogt en gevolmagtigd om, ten huize van VAN DE SPIEGEL, ter aangewezen plaatze, en waar het verder noodig mogt zyn, onderzoek na den Brief te doen.

Naardemaal dit geval gehouden werd uit te wyzen, dat men geen staat kon maaken op de verklaaring door VAN DE SPIEGEL afgelegd, als hadt hy geene andere Papieren, den Lande betreffende, dan die door hem waren overgeleverd, ontving het Committé last om verder onderzoek te doen op de voorhanden zynde Papieren, by het vinden, dezelve in beslag te neemen en te doen verzegelen. Ten zelfden zyde kreeg dit Committé bevel om den Commis VAN LELYVELD na de Kasteelhuys te doen overbrengen, hem aldaar

daar behoorlyk te bewaaren, en alle Papieren ten diens huize te verzegelen. XXI. BOEK.

Men vondt den verlangden Brief, ter aangeweeze plaats ten huize van VAN DE SPIEGEL, en door den Secretaris CROISET ontdyfferd, bleek de overeenkomst dier beide Brieven. Een verder onderzoek van VAN LELYVELD, gaf aanleiding om PHILIPPUS FREDRIK VAN TINNE, Directeur der Correspondentie met de Ministers van Staat buiten 's Lands, na deezen bewusten Brief te vraagen, die stellig verklaarde, dat 'er by de Depeches door den Courier van *Parys*, op den derden van Sprokkelmaand, medegebragt, een Brief was voor den geweezen Raadpensionaris. — Op de vraag, of 'er meer Brieven van BRANTSEN, REPELAAR en SIX by de Depeches voor hun Hoog Mog. aan VAN DE SPIEGEL, van tyd tot tyd, gezonden waren? gaf hy te verstaan, dat 'er meesten tyd, by ieder pacquet, ook Brieven voor den Raadpensionaris waren. — Verder ondervraagd, of 'er voor hem ook een afzonderlyke Brief was geweest, hem onderrigtende wegens den gewigtigen inhoud des Briefs aan VAN DE SPIEGEL, met verzoek om hem dien, op eene welzekere wyze, in handen te doen komen, was VAN TINNES antwoord ontkennender wyze. 1795.

Inmiddels hoorde men verslag, raakende de Papieren ten huize van VAN LELYVELD gevonden. De zaak van deezen Commis werd in handen van den Procureur Generaal gegeeven, en hy zelven, korten tyd daar naa op

VAN LELYVELD ontslaagen.

XCI. BOEK.

op vrye voeten gesteld: *dewyl 'er geen genoegzaam fundament was om eenige Criminele Procedures tegen hem te entameeren.*

1795. Onderzoek by VAN DE SPIEGEL wegens de Sleutels van twee Brieven.

Een ander voor VAN DE SPIEGEL ongunstig geval, wegens gehoudene Briefwisseling, greep 'er kort daar op plaats. Twee Brieven, uit *Berlyn* geschreeven, den dertienden van Louwmaand gedagtekend, de een in 't *Hollandsch* aan VAN DE SPIEGEL, de ander in 't *Fransch* aan WILLEM DEN V, kos men niet ontcyfferen. Twee Leden uit het Committé van Algemeen Welzyn vervoegden zich by VAN DE SPIEGEL, om het middel ter ontcyffering van hem te bekomen. Hy gaf te verstaan, weinig tyds naa zyne Demissie, aan zommigen der Ministers buiten 's Lands hier van kennis gegeeven, en diensvolgens verzogt te hebben, voortaan niet meer aan hem te schryven. Hy voegde 'er by, voorts alle onder hem berustende Cyffers vernietigd te hebben, en dus buiten staat te weezen, de zodanigen die tot ontcyffering der gemelde Brieven noodig waren, te voorschyn te brengen, of aan te wyzen. Wanneer de Leden van het Committé met dit antwoord terug gekeerd, met een berigt van 't zelve opgesteld, op den avond van dien eigen dag, zich by VAN DE SPIEGEL vervoegden, met de vraag of hy 'er iets op hadt aan te merken, zeide hy; Niets, dan alleen, dat ik door de Sleutels van *alle cyffers* verstaan heb, *loopende cyffers*; alzo het niet onmogelyk zou zyn, dat men onder zyne papieren, nog het een of ander

oud

oud cyffer zou kunnen vinden. — Op de nader aanbindende vraag, wie het Cyffer deezer beide Brieven ontworpen hadt? — was het antwoord daar op zeer ontwykend en onvoldoende. XXI. BOEK. 1795.

VAN DE SPIEGEL, dit by nader indenken gevoelende, verzogt, 's volgenden daags, de tot hem afgevaardigde Leden te ſpreeken, gaf hun, by dit onderhoud, te kennen, zich nader bedagt te hebben, dat zyn antwoord, offchoon bepaaldlyk naar waarheid, egter van dien aart was, dat het een ongunſtig vermoeden zou kunnen verwekken, als of hy daar door de gelegenheid zou hebben willen affnyden tot zodanige verantwoording, als waar toe hy, uit hoofde van zyne Amptsverrigting, zou kunnen geroepen worden; als een gevangen Perſoon hadt hy bepaaldlyk op de hem voorgeſtelde vraagen geantwoord, 'er met zo veele woorden byvoegende, „dat „de Leden van het Committé, om agter „de zaak te komen, de Vraagen anders „hadden behooren in te richten:" teffens aan de Burgers P. KOPS *Goedſchz.* en DEN APPEL, als 't ware in den mond geevende *hoe*; met betuiging van zyn verlangen om te verneemen, welk een gebruik zy daar van begeerden te maaken. Naa geantwoord te hebben, dat zy dezelve, voor eerst, ter kennisſe van het Committé zouden moeten brengen, betoonden zy hunne verwondering, dat VAN DE SPIEGEL zodanig eene ontdekking des avonds te vooren niet gedaan hadt, dat

XCI. BOEK 1795.

uit hun voordragt, schoon zy het woord *middel* niet gebruikt hadden, genoegzaam bleek, dat zy de ontcyffering dier Brieven verlangden. Thans kwam VAN DE SPIEGEL nader uit, en gaf te kennen daar in zwaarigheid gemaakt te hebben, *uit een point van Delicatesse*: dewyl hy was ontwaar geworden, dat één deezer Brieven geschreeven was aan den geweezen Stadhouder; zo dat het middel, ter ontcyffering, van den eenen brief, ook ten zelfden einde van den anderen zou kunnen dienen, en hy dus mogelyk den Minister VAN RHEEDE, in diens gehouden Briefwisseling met den geweezen Stadhouder, in moeilykheid inwikkelen. Hy vernam, dat hy deeze Delicatesse zeer wel kon laaten vaaren: dewyl de ongunstigen indruk, welke zyn gedrag, 's daags te vooren gehouden, op de Vergadering gemaakt hadt, oorzaak geweest was, dat die van *Holland* by de Algemeene Staaten zouden bewerken het onverwyld afzenden van een Bode na *Berlyn*, ten einde den Minister VAN RHEEDE, op diens verantwoording de sleutel der ontcyffering zyns Briefs, af te vorderen.

Naa het wegneemen deezer zwaarigheid gaf VAN DE SPIEGEL te kennen, dat hy, zedert de laatste drie jaaren, geene Cyffers met de Ministers gebruikt, maar, om alle ontcyffering, by het openbreeken der Brieven aan de Posthuizen, te voorkomen, zich bediend hadt van onzigtbaare Inkt, dat de Cyffers alleen ter vermom-

ming

ming dienden en geheel willekeurig waren; dat het middel om die Inkt te doen opkomen, alleen beſtondt in den Brief over een rookend vuur te warmen, 't geen egter zomtyds geheel, of ten deele, kon mislukken, byaldien de Brief door het water mogt gehaald weezen. Met byvoeging dat 'er waarſchynlyk meer Brieven van deezen, zodanig geſchreeven uit *Berlyn* en *Petersburg*, aan hem gerigt, zouden volgen, tot welker Leezing het aangeweezen middel zou kunnen dienen. Men maakte van dit middel gebruik, met den aangeweezen uitſlag. XC. BOEK. 1795.

Eenige weeken zaten VAN DE SPIEGEL en BENTINCK in de Kaſteleny. Laatstgemelde vertoogde in een Geſchrift aan het Beſtuur, dat hem nog geene gelegenheid gegeeven was, om zich te verantwoorden, ondanks zyne herhaalde verzoeken aan het Committé van Algemeen Welzyn om vervordering en afdoening zyner zaake; dat zyne gezondheid by deeze opſluiting leedt, en ernſtig verzogt, volgens de Wetten van den Lande behandeld, en hem gelegenheid te zyner verdeedigingе tegen de beſchuldigingen mogt gegeeven, en hy, op zyn woord van eer, uit zyn Arrest ontſlaagen worden. Wanneer zyn Arts verzekerde, dat de bekrompenheid der plaats, waar zich BENTINCK opgeſlooten vondt, diens gezondheid in gevaar ſtelde, beſloot men, in Grasmaand, hem na het *Lusthuis* in het *Bosch* over te voeren. Het Committé van Algemeen Welzyn

VAN DE SPIEGEL en BENTINCK na het *Huis in 't Bosch* overgebragt.

XCI. BOEK. 1795.

zyn oordeelde deeze plaats zeer ongeſchikt voor zodanige Perſoonen als VAN DE SPIEGEL en BENTINCK, waar op men bepaalde het Kasteel van *Muiden* daar toe in gereedheid te brengen. VAN DE SPIEGELS Egtgenoote, diende, op 't einde van gemelde maand, een Verzoekſchrift in om ontſlag van het Arrest haars Mans, onder borgſtelling, of anders een gevoeglyker bewaarplaats in of even buiten *'s Gravenhaage*. De bevinding dat het gereedmaaken des Kasteels te *Muiden* tot zodanig eene bewaarplaats buitengewoone en groote onkosten zou vorderen, trok men het daar toe genomene beſluit in, en werd het *Huis in 't Bosch* andermaal daar toe beſtemd, en zy beiden, met het begin van Bloeimaand, derwaards overgebragt.

Schryven van den *Pruisiſchen* Gezant HARDEMBERG aan BARTHELEMY over VAN DE SPIEGEL en BENTINCK.

Onzeker was het lot, 't welk deeze beide Staatsgevangenen over 't hoofd hing, veelvuldig waren daar over de gisſingen en geſprekken. Buitenlandſche Nieuwspapieren gingen zo verre van te vermelden, dat Revolutionaire Clubs in *Holland* verzoekſchriften hadden ingediend, in welken zy beider dood eischten. Dit deedt de *Pruisiſchen* Gezant HARDEMBERG, aan den *Franſchen* Gezant BARTHELEMY te *Bazel*, den zesden van Oogstmaand, ſchryven; dat zyn Koning zich zeer het lot van den Raadpenſionaris VAN DE SPIEGEL aantrok, dat hy even min kon naalaten medelyden te hebben met dat des Heeren BENTINCK; te meer daar 'er geen eigenlyke beſchuldiging tegen hem beſtondt,

ſtondt, zo min als tegen den Heer VAN DE SPIEGEL; dat zy beiden, als Mannen van eer, hunne posten bekleed hadden: dat alleen de geest van Partyſchap en de opbruiſingen van byzonderen haat, hun misdryf aantygden. Men hadt, voegde hy 'er nevens, reeds gezien tot welke buitenſpoorigheden de verhitte hoofden in *Holland* zich zouden hebben laaten vervoeren, indien de wysheid en gematigdheid van een *Fransch* Repreſentant niet tuſſchen beide gekomen was om hunne woestheid te beteugelen. De Koning durfde zich uit deezen hoofde, vleijen, dat dezelfde beginzels van Regtvaardigheid en Menschlievenheid, die de ſtappen van den Repreſentant RICHARD beſtuurd hadden, desgelyks ter beſcherming zouden ſtrekken voor de Heeren VAN DE SPIEGEL en BENTINCK. Zyne *Pruiſſiſche* Majeſteit zou met genoegen zien, alles wat het *Franſche* Gouvernement kon uitwerken ten beste deezer Heeren, aan welken men misſchien verlof zou kunnen geeven om de Vereenigde Gewesten te verlaaten. De Koning hoopte, met een volkomen vertrouwen, dat het *Franſche* Gouvernement nooit zou gedoogen, dat bloedgierige menſchen ooit het ontwerp tot daadlykheid zouden brengen om deeze Mannen aan het leeven te komen, en als ſlachtoffers van hunne woede doen vallen. XOR. BOEK. 1795.

Deeze Brief werd, van wegen het *Comitté de Salut Publicq* te *Parys*, onzen Miniſters BLAUW en MEYER ter hand geſteld. Wat BLAUW en MEYER.

1795. deswegen betuigen.

Zy gaven daar op te verſtaan; „ zich te „ vleijen met het denkbeeld, dat het *Franſche* Gouvernement aan de *Bataafſche* „ *Patriotten* in 't algemeen het regt zou„ de laaten wedervaaren om te gelooven, dat zy nimmer, door veroordeelingwaardige daaden van Geweld, eenige Mogenheid, in Vriendſchap met „ *Frankryk*, zouden tergen." —— Voorts ſchreeven zy, „ te mogen verzekeren, „ dat geen Patriottiſche Club in hun Vader„ land de Hoofden van VAN DE SPIEGEL „ en BENTINCK geëischt hadden. Deezer eisch bepaalde zich om den een en „ den ander in ſtaat van verzekering te „ ſtellen. VAN DE SPIEGEL, om verant„ woording te doen, wegens de Geld„ middelen van den Staat, waar over hy, „ uit hoofde van zyn Ampt, het beheer „ hadt, en wegens welker verſpilling men „ hem, met grond, beſchuldigde. —— „ BENTINCK, dewyl hy zich het yverigst „ werktuig betoond hadt van de geweld„ daadigheden des geweezen Stadhouders, „ en, in den Jaare MDCCLXXXVII, alle „ Steden van *Holland* doorloopen, om den „ in- en doortocht der Rooveren te ope„ nen, en te beſtuuren."

Zy voegden 'er nevens; „ 't Zal niet „ overtollig weezen, Burgers Repreſen„ tanten! U te doen opmerken, dat die „ VAN DE SPIEGEL, voor wien de Ko„ ning van *Pruiſen* zich, met zo veel te„ derheids en yvers, in de breſe ſtelt, „ dezelfde Man is, aan wien *Frankryk*

„ heeft

„ heeft te wyten, die aanſtootlyke Pro- XCII.
„ clamatie, welke vuur en water ontzei- BOEK.
„ de aan alle de Leden van de Natio- ——
„ naale Conventie, en teffens de voor- 1795.
„ naamſte bewerker van de vervolgingen,
„ geleeden door allen, die in onze Ge-
„ westen, moeds genoeg betoond had-
„ den, om zich ten voordeele van *Frank-*
„ *ryk* te verklaaren.

„ Wy laaten het," ſchreeven zy ten ſlot, „ aan uwe billykheid over om te
„ beſliſen, of deeze beiden met te veel
„ ſtrengheids behandeld zyn, en aan uwe
„ voorzigtigheid, of de belangen der Ver-
„ eenigde Gewesten ſtrooken met de Vry-
„ heid, welke men voor hun vraagt, om
„ deezen het Grondgebied te doen rui-
„ men, bovenal in omſtandigheden, waar
„ in de kundſchappen, die zy buiten
„ 's Lands kunnen brengen, en hun per-
„ ſoonlyke invloed, niet dan zeer heil-
„ loos kunnen weezen voor uwe getrouw-
„ ſte Bondgenoote!" (*).

Eene Commisſie in Grasmaand aangeſteld, om de Papieren by VAN DE SPIEGEL gevonden, te onderzoeken, was niet voor het midden van Wynmaand met haar verſlag gereed. Deeze beklaagde zich over de gebreklykheid der Staatsſtukken, met welke zy zich hadden moeten behelpen: dewyl de toegang tot andere hun ge-

Verſlag wegens de Papieren by VAN DE SPIEGEL gevonden.

(*) *Brieven van* BLAUW *en* MEYER *aan het Comitté de Salut Publicq* 11 en 16 Aug. en 8 Oct. 1795. MSS.

XCI. BOEK. 1795.

geheel geſlooten bleef, en, ter Secretarye van, *Holland* verſcheide Secreete Reſolutien van hun Hoog Mogenden ontbraken, anders altoos daar volkomen bezorgd; maar zedert een geruimen tyd, vóór de laatſte Omwenteling, agtergebleeven. Noch in de Papieren by VAN DE SPIEGEL gevonden, noch in de Staatsſtukken, tot den ministerieelen loop van den geweezen Raadpenſionaris betrekking hebbende, hadden zy iets gevonden, 't welk de minſte aandagt der Vergaderinge verdiende, laat ſtaan te zyner beſchuldiginge zou kunnen ſtrekken.

Breeder last om diens Ministerieel gedrag te onderzoeken.

Dan de Commisſie begreep, dat door het uitbrengen van zodanig een Verſlag, noch aan den wensch der Natie, die niet zo zeer de Ministerieele Papieren, dan wel het Ministerieel Gedrag, van VAN DE SPIEGEL, wilde onderzogt hebben, noch aan het oogmerk van de Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland*, aan welke deeze billyke wensch der Natie ter harte ging, voldaan kon worden. — Met een reikhalzend verlangen hadt, uit deezen hoofde, daar op de Commisſie te gemoet gezien het Beſluit op den vyfden van Oogstmaand genomen, met betrekking tot de gearresteerde VAN DE SPIEGEL en BENTINCK, 't welk, ten aanziene van de eerstgemelde, deezen verbreeden last inhieldt „ om „ aan de Vergadering te ſuppediteeren „ hunne Conſideratien en Advys, of en „ in hoe verre, eenige Gronden van be-

„ ſchul-

„ ſchuldiging tegen den geweezen Raad- XII.
„ penſionaris VAN DE SPIEGEL voorhan- BOEK.
„ den waren; en welke materie 'er was, ——
„ om geſtrenger navorſching en onder- 1795.
„ derzoek, omtrent het Ministerieel ge-
„ drag van gemelden VAN DE SPIEGEL
„ daar te ſtellen; als mede ter cognitie
„ van welk een Regter, zulks zou be-
„ hooren te worden gebragt; en eindelyk
„ om, indien daar toe termen gevonden
„ werden, eene Formeele Acte van Be-
„ ſchuldiging op te maaken, en dezelve
„ aan de Vergadering open te leggen."

Een last die de werkzaamheid der Commisſie vermeerderde, omſlagtiger maakte, van een kieſcher aart deedt worden, en een verdubbelde maate van aandagt en naauwkeurigheid vorderde. „ Immers," gelyk zy zich uitdrukten, „ het Ministe-
„ rieel gedrag te onderzoeken, van een
„ Man als VAN DE SPIEGEL, die by het
„ weldenkend gedeelte van het *Bataaf-*
„ *ſche* Volk in 't vermoeden ligt van de
„ Hoofdbewerker te zyn der rampen,
„ waar onder het lieve Vaderland nog
„ zugt, en die zeker te doorſleepen is
„ geweest om een zo gevaarlyke rol uit
„ te ſpeelen, zonder vóór af maatregelen
„ te neemen, welke hem, des noods, per-
„ ſoonlyk buiten alle juridique vervolgin-
„ gen konden ſtellen — de Staatsſtukken,
„ welke den Ministerieelen loop van dee-
„ zen Man raaken, en die natuurlyk voor
„ het grootſte gedeelte, of door hem zel-
„ ven, of die daar by belang hebben,

XCI. BOEK. 1795.

„ ontvreemd zyn, of nog in een ontoegangklyk duister liggen, by een geſtrenger navorſching, te onderzoeken, om „ daar uit, en uit 's Mans gedrag als Minister, een Acte van beſchuldiging tegen hem op te maaken, zyn zaaken „ waarlyk, die van geen gering belang „ zyn, en den last op onze ſchouders „ gelegd, te drukkend maaken om deezen „ moeilyken loopbaan naar wensch, en „ met vrugt, ten einde te brengen." —— Onder andere belemmeringen, waar over zy klaagden, hun in het volvoeren van deezen uitgebreiden last voorgekomen, roerden zy wederom aan dat de toegang tot de *Staatsſtukken van het Geheim Beſoigne* hun tot nog geſlooten bleef.

Beſluit van dit onderzoek.

Het beſluit van dit onderzoek (*) kwam hier op neder, *dat de Perſoon van* VAN DE SPIEGEL *meer dan ſuſpect — zyn Ministerieel Gedrag misdaadig — en Hy in allen deele aan de Bataafſche Natie in 't gemeen, en aan het Volk van Holland in 't byzonder, Rekening en Verantwoording ſchuldig was, van al het geen hy, gedurende zyn Mi-*

(*) Uit het breede Rapport deezer Commisſie, behalven in de Staatspapieren, te vinden in de *Verzameling van Stukken in de zaak van Mr.* L. P. VAN DE SPIEGEL *geweezen Raadpenſionaris van Holland*, te *Amſt.* by J. VAN GULIK, hebben wy het hoofdzaaklyke, de zaak van deezen Heer betreffende, ontleend. Om niet tot herhaalingen te vervallen, melden wy van dit *Rapport* niet omſtandiger, te meer gaan wy dit voorby, dewyl wy het uitgebragt verſlag van den Fiscus hoofdzaaklyk zullen opgeeven.

Ministerie of zelve verrigt heeft, of in zyne kwaliteit heeft doen of laaten verrigten; en dat overzulks, eene ſtrengere Navorſching en Regterlyk Onderzoek na zyn Ministerieel Gedrag, eene zo preſſante zaak begon te worden, dat dit handleidend Rapport, met alle de daar toe relative ſtukken, ten ſpoedigſten mogt worden geſteld van eenen, in dit zo extraordinair als hoogstbelangryk geval, door deeze Vergadering ſpeciaal te benoemen Fiscus, gelast om eene Formeele Acte van Beſchuldiging tegen denzelven VAN DE SPIEGEL *op te maaken, Eisch te doen, en het Regt van het Bataafſche Volk waar te neemen, terwyl inmiddels* VAN DE SPIEGEL *uit het Huis in 't Bosch, na de Geyangen Poort getransporteerd, en in zekerder bewaaring moest worden geſteld.*

1795. XCI. BOEK.

VAN DE SPIEGEL na de Voorpoorte overgebragt.

Dit Verſlag, met deezen eisch beſloten, door B. F. VAN LIEBEHERR, VAN SONSBEEK en J. VERVEER, op den veertienden van Wynmaand, uitgebragt, deedt de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland* het Committé van Algemeen Welzyn gelasten, VAN DE SPIEGEL nog dien zelfden nagt, uit het *Huis in 't Bosch* na de *Voorpoorte van den Hove* te doen overbrengen (*). Voor drie uuren in den morgen was hy reeds ter beſtemde plaats. Toen men hem den last te zyner vervoeringe bekend maakte, zegt men, was zyn zeer bedaard antwoord, „ *Ik ben in* GODS *hand!*"

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 14 Oct. 1795.

XCI. BOEK. 1795.

land!" Een Koets, begeleid door één Officier, één Wagtmeester, één Corporaal, en twaalf Ruiters, voerde hem derwaards. — Tot Fiscaal in het geval van deezen Gevangenen werd benoemd de Burger JAN VALCKENAAR, Hoogleeraar in de Regten aan 's Lands Hoogeschool te *Leyden*.

Inhoud van VALCKENAARS Advys.

Uitgebreid was het Advys van dien Hoogleeraar, vóór het einde deezes Jaars ingediend, en den vyfden van Louwmaand des volgenden aan de orde van den dag gesteld. De Hoofdinhoud kwam hier op neder. — De Bezwaaren tegen VAN DE SPIEGEL, in het uitgebragt Rapport vervat, verdeelt hy in twee soorten — in de zodanige die zyn Persoon in 't byzonder — en de zodanige, die zyne Ministerieele betrekking tot *Holland*, betroffen.

In de opgave der eerstgemelden kwamen bovenal in aanschouw het aandeel 't welk VAN DE SPIEGEL zou gehad hebben in de plunderbedryven, die, ten Jaare MDCCLXXXVII, *Zeeland*, op eene zo ontzettende wyze, folterden; als mede zyne Reis na *Nymegen* in Oogstmaand des zelfden Jaars, om, gelyk veelen het daar voor hielden, met WILLEM DEN V. en diens Medestanderen, het plan tot der *Pruisschen* inval te ontwerpen, en te beraamen. — Doch het gebeurde in *Zeeland* hoorde daar alleen t'huis, en kon door eene Amnestie, als 't ware, uitgewischt zynde, door eenen *Hollandschen* Fiscus, niet wel behandeld worden. — Het andere werd

werd door dergelyke zwaarigheden ge- XII.
drukt; ook hadt men, wegens deeze zaak BOEK.
geene genoegzaame zekerheid; daarenbo- ——
ven zouden 's Beschuldigden Medepligti- 1795.
gen, die zich niet op *Hollands* Grondgebied bevonden, moeten gehoord worden: te meer nog, daar het, uit verscheide gedeeltens der *Notulen* van *Zeeland* bleek, dat onze Minister ten *Pruisischen* Hove, VAN RHEEDE, reeds, zints het begin van Hooimaand des Jaars MDCCLXXXVII, en gevolglyk vyf of zes weeken vóór de komst van VAN DE SPIEGEL te *Nymegen*, door opeenvolgende Brieven aan de Leden van 's Lands Regeering, zo wel den aantocht der *Pruisische* Krygslieden na *Holland*, als 's Konings onverzettelyk besluit, om door middel van dezelve voldoening te bekomen, hadt aangekondigd.

Tot het ophaalen der ingebragte Bezwaaren, VAN DE SPIEGELS Ministerieele betrekking tot *Holland* raakende, overgaande, merkt VALCKENAAR vóóraf aan; dat hem niets was voorgekomen, waar uit, met eenige mogelykheid, kon worden afgeleid, dat de geweezen Raadpensionaris zich met 's Lands penningen zou verrykt, of de Letter zyns Lastbriefs overtreeden hebben. Wel was hy allerblykbaarst geweest een yverig Voorstander van de Stadhouderlyke Magt, in al derzelver uitgebreidheid, en zo vóór als naa den Jaare MDCCLXXXVII, een heftige tegenparty geweest dier Burgeryen en Staatsleden, welke die magt binnen juister paalen wilden be-

XEL. BOEK. 1795.

beperken. Vervolgens, door den Stadhouderlyken invloed, tot Raadpenſionaris van *Holland* verkooren, hoe zeer buiten *Holland* geboóren en woonagtig, (waar van, zints Mr. JACOB CATS, onze Geſchiedenis geen voorbeeld opleevert,) hadt hy die magt door alle mogelyke banden aan de Conſtitutie des Lands zoeken vast te hegten, en daar mede, als 't ware, één te maaken. Van hier de door hem voorgeſlaagene en door de Bondgenooten Staatswyze geguarandeerde Conſtitutie met het Erfſtadhouderſchap. Doch, daar deeze gevoelens en daaden, door de toen gebiedende (hoe zeer door anderen als onwettig beſchouwde) Hooge Overheid voor de haare omhelsd en aangenomen waren, zo konden zy, in het afgetrokkene, in den Perſoon van VAN DE SPIEGEL, niet meer ſtrafwaardig zyn, dan de daarſtelling van het *Eeuwig Edict*, ooit by de opgevolgde Omwenteling in MDCLXXII aan DE WITT (zo hy niet door het *Haagſche* Gepeupel op eene gruwzaame wyze was vermoord geworden,) tot misdryf zou hebben kunnen of mogen toegerekend worden.

Tot meer byzondere Bezwaaren werden hoofdzaaklyk aangevoerd, VAN DE SPIEGELS aandeel in het, op verzoek van den *Engelſchen* Afgezant, gevangen houden der *Franſche* Conſuls AUDIBERT CAILLE en FONSCUBERT — in het gevangen houden te *Maaſtricht* van vier Leden der *Franſche* Conventie, door DUMOURIER aan COBURG overgeleeverd — in het vo-

gel-

gelvryverklaaren van alle de Leden der Conventie, die voor den Dood van LODEWYK DEN XVI. zouden ſtemmen en vervolgens geſtemd hadden, waar van het eerſte Beſluit eenige maanden vóór het uitbarſten des Oorlogs was gedagtekend. — Waar by kwam het toelaaten der *Franſche* Emigranten; het ſtraſloos ontſlaan der Vervaardigeren van valſche Aſſignaaten, 't welk de woede des kostbaaren en verderflyken Oorlogs tegen onzen Staat wendde — in het ſluiten der Tractaaten met *Engeland* en *Pruiſſen* ten Jaare MDCCLXXXVIII ter belemmering onzer Nationaale Vryheid en Onafhangelykheid — in het begunſtigen der Onluſten in de *Belgiſche Nederlanden*, in den Jaare MDCCLXXXIX en MDCCXC — in het ſluiten van het voor ons Vaderland en deszelfs zo zeer uitgeputte Geldmiddelen drukkend Subſidie-Tractaat van *Pruiſſen*; waar toe wel *ex post facto*, de Staaten van *Holland*; maar geenzins alle Bondgenooten, hadden toegeſtemd — in het doen zo van ruineuſe operatien, waar door het Financieel Crediet van *Holland* was in den grond geboord, als in het verkeerd beſtuuren der Provinciaale Geldmiddelen, byzonder in het aankoopen van eene aanzienlyke hoeveelheid Graanen in den Jaare MDCCLXXXIX met oogmerken, die hoe kunſtig ook verbloemd, gansch niet vriendlyk voor de toen bykans gebreklydende *Franſche* Natie geweest zyn, en welke Graanen naderhand met de ontzettende Schade van meer dan dertien Ton- XII. BOEK. 1795.

XCI. BOEK. 1795.

Tonnen Gouds hadden moeten verkogt worden (*).

Op alle deeze Punten was het den Hoogleeraar VALCKENAAR voorgekomen, dat VAN DE SPIEGEL gehandeld hadt op last, het zy van de Gecommitteerde Raaden, en volgens derzelver verklaarden wil: hoe zeer waarschynlyk het voorkomt dat hy, door zyne voorstellen, den wil zyner Principaalen veelal hadt uitgelokt. Ten anderen, dat zo hy al iets des betreffende uit eigen beweeging hadt begonnen, hy, in dit geval, zeer wel zorge gedraagen hadt om zich door Staatsbesluiten te dekken.

Verre was VALCKENAAR van deeze daaden, daarom niet als Misdaaden en als ten vollen straffchuldig te beschouwen; „ Neen," schryft hy, „ VAN DE SPIE„ GEL was Burger van *Nederland*, alvoo„ rens hy Minister was der toenmaalige „ Staaten; zyne verpligting als Burger „ was ouder en heiliger, en behoorde by „ hem kragtiger te zyn, dan zyne be„ trekking als Dienaar tot zyne Heeren „ en Meesters. —— Het heil van het Va„ derland hadt zwaarder op zyn hart moe„ ten weegen, dan de persoonlyke belan„ gen, of de veelal slinkfche inzigten van „ zyne hooge Gebieders. —— Het waare „ welzyn zyner Medeburgeren, de Natio„ naa-

(*) Wy roeren deeze byzonderheden maar met een woord aan: de Leezer onzer *Vaderlandsche Historie*, tot de gemelde Jaaren terug gaande, kunnen des breeder onderrigt vinden.

„ naale Vryheid en Onafhangelykheid van XCI.
„ den Staat waren, zo al niet uitdruklyk BOEK.
„ by zyne Inſtructie vermeld, immers in
„ den geest van denzelven opgeſlooten. — 1795.
„ Tegen deeze derhalven mogt hy niet
„ handelen; alle daar tegen ſtrydige or-
„ ders ſtondt hem niet vry uit te voeren,
„ even min als het een Soldaat kan vry-
„ ſtaan, op bevel van zynen Officier zyne
„ handen of wapenen te leenen tot on-
„ derdrukking zyner Medeburgeren. —
„ Daar by is het, naar beſchreevene Reg-
„ ten, zeker, *Quod mandatum rei illicitæ non ſit obligatorium*, en dat daar uit, zo
„ wel de *Mandans* als de *Mandatarius*
„ tot ſtraffe gehouden zyn.

„ Dan even die zelfde gronden van
„ Regten, zo wel als die van Billykheid,
„ leeren ons, dat, zo men de opgetelde
„ daadzaaken wil vervolgen, men dan des-
„ wegens de Leden van het voorig Be-
„ wind, in de eerſte plaats, in regten
„ moet betrekken, en dat de Perſoon van
„ derzelver Minister niet anders kan ko-
„ men dan in een tweede aspect en wel
„ als Complice, of ten minſten als ge-
„ weest zynde Medewerker *van* en *tot*
„ ſchuldige daaden, die onder alle Re-
„ geering moeten worden gevindiceerd."

Over het *al* of *niet*, en het *hoe* van deeze Politieke Onderzoekingen en Handelingen zich uitgelaaten hebbende, luidt 's Hoogleeraars Advys. „ 1. Dat de zaak
„ van VAN DE SPIEGEL, *voor als nog*,
„ niet was gedisponeerd om daar in eenige

XCI. BOEK. 1795.

„ proviſie van Juſtitie te verzoeken. —
„ 2. Dat dezelve geenzins vóór af, of
„ geinſoleerd, maar niet anders dan ſub-
„ ordinatelyk, of zo men wil, *pari paſſu*,
„ kan worden geëntameerd; naa dat by
„ Ulieden zal zyn beſlischt, het intentee-
„ ren van procedures tegen de Leden van
„ het Voorig Bewind over die Daadzaa-
„ ken, die in VAN DE SPIEGEL, als Mi-
„ nister van *Holland*, reprochabel voor-
„ komen. — 3. Dat, in dien gevalle,
„ alle de Actien veel beter, beknopter
„ en met meer hoop van eene ſpoedige
„ afkomst, zullen kunnen worden geën-
„ tameerd door de *Accuſatores publici ordi-*
„ *narii*, dan door eenig byzonder *Fiscus*
„ *ad hoc* benoemd, of te benoemen. —
„ 4. Dat de twee gewigtige Punten, raa-
„ kende den Perſoon van VAN DE SPIE-
„ GEL, zo wel wegens het medewerken
„ tot de Straffoosheid der *Zeeuwſche* Boos-
„ wigten en Plunderaaren, als tot de In-
„ troductie der *Pruisſiſche* Troepen, door
„ het Grondgebied van den Staat, met
„ openlyke verkragting van de Unie van
„ *Utrecht*, niet kunnen worden behandeld,
„ dan met de kragtdaadige medewerking
„ van de Repreſentanten des *Zeeuwſchen*
„ Volks, aan welken als dan, onder ver-
„ betering, des aangaande zou kunnen
„ worden geſchreeven (*). — Dat in
„ den onzekeren ſtaat, wanneer dit alles
„ zou

(*) VALCKENAAR voegde 'er een Conceptbrief bevens.

„ zou kunnen worden daargeſteld, het hem voorkwam, dat het verblyf van den Perſoon van VAN DE SPIEGEL, op de *Voorpoorte*, buiten Decreet van den Regter, niet langer zou behooren te worden geprolongeerd: te minder daar de redenen van prudentie, die de Vertegenwoordigers daar toe hadden gepermoveerd, thans minder dringende ſcheenen geworden te zyn: onverminderd nogthans zodanige *Politieke Custodie*, als zy tot conſervatie van den Perſoon van VAN DE SPIEGEL zelve, ingevolge van hunne bekende æquiteit, in aanmerking van deszelfs lichaamsongemakken, zouden oordeelen te behooren."

XCI. BOEK. 1795.

Weinige dagen vóór het indienen van dit ſtuk, hadt VAN DE SPIEGEL verzogt dit zyne gevangenis ontſlaagen te worden, en, onder zodanige bepaalingen, als de Repreſentanten des Volks van *Holland* noodig mogten oordeelen, na zyn huis te mogen keeren. Dan, naa het overweegen van dit Advys, viel het beſluit, dat hy in eene Politieke Bewaaring zou blyven. De beide Committés van *Algemeen Welzyn* en *Algemeene Waakzaamheid* kreegen last, om ten ſpoedigſten eene geſchikte Plaats daar toe der Vergaderinge voor te draagen. In hunne handen werd het bovengemelde Verzoek geſteld, om daar op zo veel agt te ſlaan, als de pligten van den Mensch en het welzyn van het Vaderland zouden vorderen. Intuſſchen hadt zyne Egtgenoote van dit Beſluit geene

VAN DE SPIEGEL in beſlooten Bewaaring op het Kaſteel van *Woerden* gebragt.

XCI. BOEK. 1795.

kennis gekreegen, of zy verzogt, dat haar Man niet verre van *'s Gravenhaage* mogt verwyderd, en haar en haaren Kinderen den toegang tot hem verleend worden.

Verſchillend waren de inzigten der beide Committés over de Plaats der Bewaaringe deezes geweezen Staatsdienaars. Dat van het *Algemeen Welzyn* pleitte ſterk voor het *Huis in 't Bosch* als gereed, onkostbaar, en de onaangenaamheden van het gemis der Vryheid eenigzins verzagtende. Het Committé van *Algemeene Waakzaamheid* voerde, in een wyd verſchillend Verſlag, zo gewigtige zwaarigheden daar tegen aan, en ſtelde eene andere plaats als zekerder voor. Hun gevoelen werd omhelsd, en het aan beide de Committés andermaal overgelaaten om eene geſchikte plaats aan te wyzen. Deeze was het Kasteel van *Woerden*; werwaards hy werd overgebragt (*). — Zo verloor zich de zaak deezes Staatsdienaars, die zo veel gerugts maakte, in eene Politieke Bewaaring. Zeer verſchillend waren hier over de oordeelvellingen. Aan 't geen wat veelen des vermoed en buiten 's Lands verſpreid hadden, beantwoordde het in geenen deele.

BENTINK en Jufvr. AALDERS derwaart gevoerd

De Heer BENTINCK, VAN DE SPIEGELS Lotgenoot in de Verplaatzingen, volgde hem ook derwaards. Dit zelfde Kasteel diende eerlang tot verzekerde Bewaarplaats van

(*) Men zie alles in 't breede in de *Verzameling van Stukken in de zaak van Mr.* L. P VAN DE SPIEGEL. Te *Amſt.* by J. VAN GULIK 1796.

van ETTA LUCINA JOHANNA AALDERS, met den aanvange des Jaars MDCCXCV door het Committé van Algemeene Waakzaamheid, in verzekering genomen, om aldaar bewaard te worden tot den algemeenen Vrede, of wel tot dat haare Vryheid niet meer nadeelig zou kunnen zyn aan dit Land en de *Fransche* Republiek (*).

XXI. BOEK. 1795.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 27 Jan. 1795.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Aalders (E. L. J.) in verzekering genomen, en na het Kasteel van *Woerden* overgebragt, 340.

Acquoi wordt *Hollandsch* verklaard, 182. Aanmerking daar op de belastingen gemaakt, 184.

Alliantie tusschen onzen Staat en *Frankryk* getroffen, 11. Aanspraak van Hahn te dier gelegenheid, *Ald.* Inhoud der Artykelen van het Tractaat, 13. Bygevoegd Artykel *Zeeland* betreffende, 21. Door *Holland* bekragtigd, 33. Door hun Hoog Mogenden en de *Franschen* bekragtigd, 56. De Ratificatien te *Parys* uitgewisseld, 60. Bekendmaaking van het voltrekken in *'s Gravenhaage*, 81. Aanspraak van Gevers te dier gelegenheid, 82. Bekendmaaking aan het Volk van *Holland*, met opwekking tot een Godsdienstig aandenken, 85.

Altena (Het Land van) *Hollandsch* verklaard, 176.

Ameland (Schikking op het Beheer van) 220.

Amersfoort, vreugde aldaar wegens de Alliantie, 51.

Ameyde verklaard tot *Holland* te behooren, 183.

Amsterdam, vreugde aldaar, wegens de getroffe Alliantie met *Frankryk*, 46. Staatlyke wyze op welke de Bekendmaaking te dier Stede geschiedde, *Ald.* Bedryven aldaar by het Alliantiefeest, 100. Godsdienstig gedagt, 104. Vreugdefeest, 105. Brief der Municipaliteit over den afgevorderden Eed aan de Representanten van *Holland*, 234. Hoe daar beoordeeld, 239. Bezending derwaards bestemd, 240. Zie verder *Eedvordering*. De ontslaagen en gearresteerde Municipaliteits Leden neemen weder zitting, 261. Verwelkoming des Voorzitters, 262. Schriftlyke Verklaaring door de herstelde Municipaliteitsleden overgeleeverd, 263. Aanspraak van

van Verkul, 264. Van den Burger Capitein van der Meulen, 267. Voorſlagen van het Committé van Waakzaamheid tegen eene Tegenomwenteling, 286. Hoe door 't Committé Revolutionair ondersteund 289. Proclamatie deswegen aan den Volke, 291. Deeze viel niet in den ſmaak, 301. Naauwletterende voorzorg omtrent Perſoonen, die te ſcheep de Stad mogten verlaaten, 309. Het Committé Revolutionair geeft de eerſte wenk ten opzigte van v. d. Spiegel en Bentinck, 310.

Angr (l') voert het woord tot de *Franſchen* op het Vreugdefeest te *Middelburg*, 118 en 121.

B.

Beets (P.) houdt eene Leerréden te *Westzaandam* op het Alliantiefeest, 102.

Bentinck van Rhoon (W. G. F.) eerſte wenk, ten zynen opzigte, door het Committé Revolutionair te *Amſterdam* gegeeven, 310. Gearresteerd, 313. Na het *Huis in 't Bosch* overgebragt, 223. Schryven van den *Pruisſiſchen* Minister Hardemberg ten zynen voordeele, *Ald.* Dit ſchryven aan Blauw en Meyer, van wegen het *Committé de Salut Publicq* overgeleeverd 324. Hun antwoord daar op, 325. Na het Kasteel van *Woerden* gebragt, 340.

Bergen op den Zoom (De Algemeene Staaten treeden voor de Goederen des Keurvorsts van de *Paltz* te) tusſchen beiden, 223.

Bilderdyk (Willem) diens gedrag omtrent den afgevorderden Eed, 270. *Holland* aan hem ontzegd, *Ald.* Voordragt hem betreffende by hun Hoog Mogenden, 272. *Zeeland* en *Stad en Lande* hem ontzegd, *Ald.*

Blauw en Meyer deelen de bekragtiging des Verdrags mede, 56. Verzekeren de Repreſentanten des Volks van *Zeeland* voor de belangen van dat Gewest gewaakt te hebben, 60. Tegenwoordig by een maaltyd aan de buitengewoone Afgevaardigden Grasveld en de Sitter gegeeven, 64. Hunne erkentenis voor Ministers Plenipotentiarisſen, 65. Staatlykheid daar by in agt genomen, *Ald.* Aanſpraak van Meyer als Minister, 66. Hoe door Louvet beantwoord, 72. Ontvangen van hem den Broederkus, 77. Taal van Hahn deswegen, 79. Door Rewbell en Sieyes hartlyk verwelkomd, 80.

Bos (S.) diens verklaaring by de *Haagſche* Bezending in *Amſterdam*, 255.

Bosch (B.) gedenkt de Alliantie in eene Redenvoering te *Purmerende* en te *Buikſloot*, 110.

Brabant (*Staats*) Gefteldheid aldaar by de Omwenteling 139. Proclamatie van hun Hoog Mogenden naa de de voltrekking des Tractaats met *Frankryk*, 140. Publikatie van wegen de daar aangeftelde Provifioneele Repreſentanten, 145. Bezending van daar by hun Hoog Mogenden, 147. Zy vervoegt zich by *Holland*, *Ald.* Aanſpraak van P. VREEDE, 148. Inhoud van het Credentiaal, 149. Hoe de aanſpraak van VREEDE door HAHN beantwoord, 151. Memorie door die van *Staats Brabant* ingediend, 152. Beſluit by hun Hoog Mogenden om die Landen niet voor Wingewesten te verklaaren, 159. *Holland* en de andere Gewesten ſtemmen hier in volmondig, *Ald.* Bezending na de Generaliteits Landen, en derzelver voordragt, 160. Onderhandeling, 164. Getroffe overeenkomst den Volke bekend gemaakt. 165. Aangenomen, 168. Gelukwenſching voor *Holland*, *Ald.* Verkooren Vertegenwoordigers 169. Alle geen *Roomschgezinden*, 170.

——— (*Bataafsch*) klagten van 't zelve wegens het gedrag der Commisfariſſen in de *Willemſtad*, *Prinſenland* en *Dinteloord*, 196 enz. Zie verder op die drie plaatzen.

BRANGER en HOGENDORP uit *Amſterdam* gezonden, 256. Hun vertrek, 286.

BRINK (J. TEN) doet eene Redenvoering te *Leyden*, op het Alliantiefeest, 108.

BUSSING (J. W.) van zyn Leeraarampt te *Gouda* afgezet en de Stad ontzegd, 109.

Buuren (Handelingen wegens de Inlyving van) 190. Genegen om in *Gelderland* te worden ingelyfd en onderhandelingen daar over, *Ald.* De Inlyving volbragt, 192.

C.

CHANGUION (P.) in verzekering genomen, 302.

CLEMENT (J. C.) Maire van *Middelburg*, doet Aanſpraaken op de Vreugdedag der Alliantie, 121.

Committé Revolutianair te *Amſterdam*, gedrag van 't zelve *ten tyde der Haagſche* Bezending te dier Stede, 253.

COMSIUS (C.) Leeraar te *Nieuwerkerk* afgezet, 276.

D.

DAGEVOS (J.) van het Leeraarampt te *Nieuwlekkerland* afgezet, 111.

Dinteloord, de Repreſentanten des Volks van *Bataafsch Brabant* beklaagen zich over de handelwyze daar gehouden, door Commisfariſſen van hun Hoog Mogenden, 203. Handelwy-

wyze dier Gelastigden aldaar, 205. Schryven der Repreſentanten van *Bataafſch Brabant* aan de Gecommitteerden van hun Hoog Mogenden, 206.
Drentſe (Poogingen van) om deel aan het Algemeen Landsbeſtuur te krygen, 170. Beſluit deswegen, 172.

E.

Eedvordering in *Holland* voorgeſchreeven, 232. Tegenſtreevingen, 234. Brief der Municipaliteit van *Amſterdam* aan de Repreſentanten deswegen, *Ald.* Brief van de Municipaliteit te *Leyden*, 238. Welke eene aandoening die Brieven by de Repreſentanten verwekten, 239. Oordeel over den Brief van *Amſterdam*, 240. Bezending na *Amſterdam* beſtemd, *Ald.* Gedrag der *Amſterdamſche* Afgevaardigden, in de Vergadering van *Holland*, 241. Beſluit om die van *Leyden* aan te ſchryven, *Ald.* De Burger-commandant KRAYENHOFF van de komst der Bezendinge te *Amſterdam* verwittigd, en diens gedrag te dier gelegenheid, 243 en 248. De Commisſie doet de Municipaliteit vergaderen, en elf Leden verſchynen, 244. De Commisſie komt by de Municipaliteit, 245. Opening van haaren last, 246. Voorleezing en erkentenis van den Brief, en eisch ter uitdelging, 241. Raadpleeging der Municipaliteit daar over, *Ald.* Weigerend antwoord der Meerderheid, 249. De Municipaliteit ontſlaagen en in ſtaat van Arrest geſteld, 250. De Meerderheid komt met naame voor de weigering uit, *Ald.* De Minderheid van het Arrest ontheeven en herſteld, 251. Huisarrest der Meerderheid, *Ald.* Een Voorſtel der Commisſie afgeſlaagen, 252. De Bezending vervoegt zich by het Committé Revolutionair, 253. Nadere onderhandeling met de Municipaliteit, 254. Drie der thans verſcheenen Leden in hun gezag herſteld, en nadere handelingen, 255. HOGENDORP en BRANGER uit de Vergadering van *Holland* na *Amſterdam* gezonden, 256 Voorſtel van het Committé van Waakzaamheid te *Amſterdam* wegens dit geval, 257. Voordragt deswegen, *Ald.* HOGENDORP en BRANGER doen verſlag van hunne bevinding, 259. Beſluit der Vergadering, overeenkomſtig dit voorſtel, 260. De Commisſie volvoert dit en vertrekt, 261.
Eedvordering, eene Commisſie benoemd om de Bezwaaren wegens den Eed op te neemen, 269. Verſlag

der Commissie, 278. Aanschryving aan de Municipaliteiten, wegens den Eed tot opheldering, 278. Nader besluit op den Eed, en onderscheiden voor Amptenaars en Kerklyken, 279. De oude Eedstaaving weder ingevoerd, 282.

Ekkerins trekt uit *Parys* weder na *Zeeland*, 59.

Ernst (G. H.) Leeraar in de *Beemster*, diens gedrag omtrent den Eed, 274.

F.

Frankryk (Alliantie tusschen) en onzen Staat. Zie *Alliantie*. Sterkte van den invloed der *Franschen* hier te Lande, 127. Eene Aankondiging aan den Volke door den Minister Noël ten Hoog Mogenden ter hand gesteld, op diens Verzoek den Volke bekend gemaakt, 127. De Aanmaaning zelve, 129. Het gedrag der *Franschen*, ten opzigte van de gewoonene Domeinen des Stadhouders, te *Diest*, *St. Fiet*, *Hulst* en *Axel* tegengegaan, 222.

Friesland vreugde over de Alliantie met *Frankryk*, 124. Hoe men daar met de Goederen van Willem den V. handelde, 219.

G.

Gelderland (Afkondiging van het Alliantiefeest in) 111. 't Godsdienstig aandenken bevolen, 116. Maakt aanspraak op *Kuilenburg*, 186. Zie verder *Kuilenburg*. *Buuren* genegen in *Gelderland* te worden ingelyfd, 190. Zie verder *Buuren*. Hoe men daar met de Goederen van Willem den V. handelde, 219.

Geuns (J. van) doet te *Leyden* eene Redenvoering op het Alliantiefeest, 109.

Gevers (P.) verwelkomt de *Fransche* Afgevaardigden ter Onderhandelinge uit naam van *Holland*, 8. Hoe door Sieyes beantwoord, 10. Diens woord by de bekragtiging der Alliantie met *Frankryk*, door *Holland*, 34. Voert het woord der Bezending uit *Holland* by de Commissarissen en Representanten des *Franschen* Volks, wegens de getroffene Alliantie, 37. Hoe door Sieyes beantwoord, 39. Aanspraak van Gevers by het nederleggen zyns Voorzitterschaps, tot de Alliantie betrekkelyk, 40. Aanspraak by het tekenen der Alliantie, 82.

Gouda, stoorenis by het vieren van het Alliantiefeest, 109.

Grasveld (C. H. van) met A. J de Sitter na *Parys* ter uitwisseling der Ratificatien, 60. Staatlyke uitwisseling, 61. Aanspraak van Grasveld, 62. Onthaal hun aangedaan, 64.

's Gravenhaage (De Gewapende

de Burgermagt in) maakt, wegens de Alliantie, haare opwagting by de Repreſentanten des *Franſchen* Volks, 42. Als mede by de Afgevaardigden uit hun Hoog Mogenden, die dit werk hadden ten einde gebragt, 43. Dit deedt ook de Burger-ſocieteit, 45. Bekendmaaking des Vredehandels met *Frankryk* aldaar, 81. Het Alliantiefeest gevierd, 98.

Groningen, ſtaatlyke viering aldaar van de Verbintenis met *Frankryk*, 117. Wegens de Onafhangelykverklaaring van het *Old Ampt enz*, zie *Stad en Lande*.

H.

Haarlem (Vredefeest te) 106.

HAHN, diens aanſpraak by de bekendmaaking van het getroffen Vredes- en Alliantie-Tractaat, 11. Vervolg diens Vertoogs, 25. Hoe by VREEDE, wegens *Bataafsch Brabant*, beantwoordt, 151.

Heemſtede, wat daar, ten opzigte van de Eedvordering te doen viel, 276.

HERINGA doet eene Redenvoering by het Alliantiefeest in *'s Gravenhaage*, 99.

Heusden Hollandsch verklaard 176. Regeeringverandering aldaar volbragt. 177. Genoegen der *Heusdenaaren* deswegen, 178.

HEUSDEN (A. VAN) in verzekering genomen, 303.

HOGENDORP na *Amſterdam* gezonden met BRANGER, 256.

Holland (Bezending uit) ter verwelkoming der *Franſche* Onderhandelaaren, 7. Bekragtigd het Alliantie Tractaat, 33. HOFDYKS Aanſpraak te dier gelegenheid 34. Voorſtel van VEREUL, wegens de Bekendmaaking 35. Bezending by de *Franſche* Commisſariſſen en Repreſentanten, 37. Aanſpraak van P. GEVERS, *Ald.* Hoe door SIEYES beantwoord, 39. Voordragt van het gewigt dier Gebeurteniſſe door P. GEVERS, 40. Wenscht *Bataafsch Brabant* geluk met de getroffene Overeenkomst, 168. *Heusden*, *Leerdam*, *Yſſelſtein* en *Vianen* verklaard tot *Holland* te behooren, 177—180. Wraakt het gehouden gedrag der Commisſariſſen in de *Willemſtad*, 196. Raadſlag tot afſchaffing van's Prinſen Domeinraad, 213. Beſlag op de Papieren des geweezen Stadhouders, *Ald.* Hoe men met diens onroerende Goederen in *Holland* te werk ging, 215. Aangeſteld Beheer, 217. Eedvordering by *Holland* bepaald, 233. Wat daar over voorviel, zie *Eedvordering*. Afkondiging, wegens de Leden en Amptenaars des veorigen Beſtuurs, 303. Verbreeding van dit Beſluit

sluit tot de reeds uitgeweekenen, 305. Nadere bepaalingen tegen het uitwyken, 306.

HULTMAN, diens begroeting, uit naam der Algemeene Staaten, by de *Fransche* Onderhandelaaren, 4. Hoe door REWBELL beantwoord 7. Legt een tegenbezoek by de *Fransche* Repreſentanten af, naa het treffen der Alliantie, 40.

K.

KRAYENHOFF, Burger Commandant te *Amſterdam*, van de komst eener Bezending verwittigd, 243. Onderhoud der Municipaliteit met hem, 248.

Kuilenburg (Aanſpraak van *Gelderland* op) 186. Eiſchen van de *Kuilenburgers*, 187. Handelingen deswegen, 188. Overeenkomst, 189.

L.

Leeraaren (Breede last omtrent de afzetting der) in *Holland* gegeeven, 277.

Leerlammers verzoeken om onder *Holland* te behooren 180. Onderzoek, wegens *Leerdam* en andere Plaatzen, 181. Verſlag daar op uitgebragt, *Ald.* Als *Hollandsch* gekeurd, 182.

Leeuwaarden, hoe ſtaatig daar het Alliantiefeest gevierd, 125.

LELYVELD (B. P. VAN) Commis van hun Hoog Mog. wegens eenen Brief ondervraagd, 314. Zyn gedrag in deezen, 315. In verzekering genomen, 316. Ontſlaagen, 319.

Leyden, het Alliantiefeest daar gevierd, 108. Brief der Municipaliteit over den gevorderden Eed der Prov. Rep. van *Holland*, 238. Uitvoerig ſtuk deswegen uitgegeeven, *Ald.* De *Leydenaars* des aangeſchreeven, 242. 't Gedrag der *Leydſche* Afgevaardigden ter Vergaderinge, 243. Het gedrag der *Leydenaaren* ten opzigte der voorige Regenten, 301. Arrest van drie *Leydſche* Heeren, by het Committé van Algemeen Welzyn in *'s Haage* verzogt, *Ald.* Het Committé daar toe bevoegd verklaard, en dit werk volvoerd, 303.

LINDEN (DIRK VAN DER) in zyn Procureurſchap geſchorst, 273.

LONCQ, diens taal ter gelegenheid van het geſchil met *Amſterdam* over den Eed, 257.

LOUVET beantwoordt de Aanſpraak van MEYER, 72.

M.

MEERMAN (JOAN) in verzekering genomen, 302.

METSKE, Leeraar te *Goude* afgezet, 109.

MEYER, Minister van onze Staat, doet in de Zaal der Conventie te *Parys* een Aan-

Aanſpraak, 66. Hoe door Louvet beantwoord, 72.
Middelburg, Feestlykheden aldaar by het afkondigen der Alliantie, 118.
Millioenen. (Schikking op de betaaling der 100) aan *Frankryk* gemaakt, 18. Wat men van de traagheid der betaalinge ſprak, *Ald.*

O.

Old-ampt zoekt onafhangelyk van de Stad *Groningen* verklaard te worden, 172. Zie verder *Stad en Lande.*
Onderhandelaars van wegen onzen Staat benoemd, tot de handelingen over het Alliantie- en Vredes-Tractaat met *Frankryk*, 7.

P.

Palm (van der) gedenkt te *Middelburg* de Alliantie op eene Godsdienſtige wyze, 121.
Pantekoek (C.) Leeraar te *Breda*, ſtelt zich tegen den Eed, 273. Beſluit hem betreffende, 274.
Paltz (De Algemeene Staaten treeden, ten opzigte van de Goederen des Keurvorsts van de) te *Bergen op Zoom* tuſſchen beiden, 223.
Prinſeland, klagten der Repreſentanten van *Bataafsch Brabant* over de handelwyze der Gecommitteerden aldaar, 296. Nadere voordragt van Grieven, 202.
Purmerende, 't gedrag der Predikanten daar, omtrent den Eed, 275.

R.

Rees (B. van) doet te *Leyden* eene Redenvoeringe op het Alliantiefeest, 109.
Rewbell beantwoordt de Begroeting der Algemeene Staaten, 7. Diens zeggen tot een der Burger-officieren van *'s Gravenhaage*, 43. Verwelkomt Blauw en Meyer, als Afgezant, 80.
Rotterdam, de Bedendmaaking der Alliantie met *Frankryk* gaat te dier Stede met ſtoorenis vergezeld, 48. Zwaarigheden daar tegen de Eedvorderinge in *Holland* gemaakt, opgeruimd, 234.

S.

Schimmelpenninck (R. J.) diens gedrag by de Commisſie wegens den Eed te *Amſterdam*, 250—253.
Sieyes beantwoordt de Verwelkoming der Afgevaardigden uit *Holland*, 10. Als mede de Bezending uit *Holland* naa het treffen der Alliantie, 39. Geeft te *Parys* verſlag van het verrigtte in *Holland* de Alliantie betreffende, 57. Verwelkomt Blauw en Meyer als Afgezanten en Miniſters Plenipotentiariſen, 80.
Smit houdt eene Leerreden te *Gouda* op het Alliantiefeest. Stoorenis by die gelegenheid, 109.

Spanje (Onze Staat in den Vrede tusschen *Frankryk* en) betrokken, 126.

SPIEGEL (L. P. VAN DE) Eerste wenk, ten zynen opzigte, door het Committé Revolutionair te *Amsterdam* gegeeven, 311. Hoe hy zich, by zyn ontslag beschouwde, 311. Overgifte der Papieren, 312. In Arrest gesteld, 313. Onderzoek wegens een Brief van BRANTSEN en REPELAAR aan hem, 315. De Brief gevonden, en wat wegens denzelven voorviel, 318. Onderzoek by hem, wegens de Sleutels van twee Brieven, 320. Gegeevene opheldering, 322. Na het *Huis in 't Bosch* overgebragt, 323. Schryven van den *Pruisschen* Gezant HARDEMBERG ten zynen voordeele, 324. Antwoord hier op door BLAUW en MEYER aan het *Committé de Salut Publicq* gegeeven, 325. Verslag, wegens de Papieren by hem gevonden, 327. Breeder last om diens Ministerieel gedrag te onderzoeken, 328 Besluit van dit Onderzoek 330. VAN DE SPIEGEL na de Voorpoorte overgebragt, 331. VALCKENAAR tot Fiscaal in deeze zaak benoemd, 332. Inhoud van diens Advys, *Ald.* De geweezen Raadpensionaris in besloote bewaaring op het Kasteel van *Woerden* gebragt, 339.

Staaten (*Algemeene*) benoemen eene Commissie om SIEYES en REWBELL te begroeten, 3. HULTMAN voert het woord, 4. Ontvangen een bezoek van de *Fransche* Representanten, wegens de getroffen Alliantie, 40. Leggen een Tegenbezoek af, *Ald.* Maaken eene Aanmaaning aan den Volke deezes Lands, door den *Franschen* Minister NOËL hun ter hand gesteld, bekend, 127. Hun oordeel over deeze Aanmaaning, 128. Dankzegging deswegen aan NOËL, 136. Proclamatie aan de Ingezetenen van *Staats Brabant* naa de getroffene Alliantie met *Frankryk*, 140. Hoe zy eene Bezending uit *Staats Brabant* ontvangen, 147. Besluit om die Landen niet voor Wingewesten te verklaaren, 159.

Stad en Lande, aanzoek des *Oldampts* tot Onafhangelykheid van de Stad *Groningen*, 172. Hoe door *Groningen* beantwoord 174. Verdere Poogingen, ook van andere Districten, en overeenkomst, 175. Verklaaring daar den Amptenaaren afgevorderd, 283.

Sticht (Bekendmaaking der Alliantie met *Frankryk* in het) 48. Aldaar Godsdienstig gedagt, 117. Hoe men daar met de agterge-

laa-

laaten onroerende Goederen van WILLEM DEN V. handelt, 281.

T.

TADAMA (R. W.) maakt op eene ſtaatlyke wyze de getroffen Alliantie met *Frankryk* den Volke van *Amſterdam* bekend, 46.

Tegenomwenteling (Voorzorhen om eene) te voorkomen, 285.

U.

Utrecht (Vreugde in) over de Alliantie met *Frankryk*, 48.

V.

VALCKENAAR (J.) tot Fiscaal in het geval van VAN DE SPIEGEL benoemd, 332. Inhoud van diens Advys, *Ald.*

Veere (De Volksſtem te) tot bekragtiging van het Alliantie Tractaat ingenomen, 53.

VERRUL (A.) diens Voorſtel wegens de Bekendmaaking van de Alliantie met *Frankryk* geſlooten, 85. Aan hem het Opſtel der Aankondiging aan den Volke opgedraagen, 86. Opſtel door hem vervaardigd, en goedgekeurd, 86.

Vianen verklaard tot *Holland* te behooren, 183. De Kamer der Juſtitie aldaar afgeſchaft, 184.

Vlag (*Nederlandſche*) in de zaal der Conventie te *Parys* gebragt, 65. Op welk eene onderſcheidende wyze daar opgehangen, 79.

Vliſſingen, het vaſtgeſtelde wegens die Stad in de Artykelen des Verdrags tuſſchen *Frankryk* en onzen Staat, 21. Vreugde aldaar over het Alliantie Tractaat, 55.

VREEDE (P.) voert het woord als Afgevaardigde uit *Staats Brabant* by *Holland*, 148. Hoe door HAHN beantwoordt, 151.

W.

WILLEM DE V. Handelwyze met diens agtergelaatene Vaste Goederen, 209. Opgave derzelven aan de *Franſche* Repreſentanten, *Ald.* Aan de Algemeene Staaten, 211. *Hollands* raadſlag tot afſchaffing van den Domeinraad, 213. Als mede tot beſlag op de Papieren, *Ald.* Dit te werk geſteld, 214. Voordragt omtrent het Beheer dier Goederen, *Ald.* Meer bepaald tot de in *Holland* gelegene, 215. Aangeſteld Beheer, 217. Hoe men daar mede in het *Stichtſe* te werk ging, 218. Wat men in *Gelderland* en in *Frieſland* deswegen deedt, 219. Bepaaling wegens *Ameland*, *Ald.* *Zeelands* handelwyze en gevoelens, 221. Aanmaaning tot het voldoen der Verpondingen, 222. Het gedrag der *Franſchen* omtrent *Diest*, *St. Viet*, *Hulſt*